

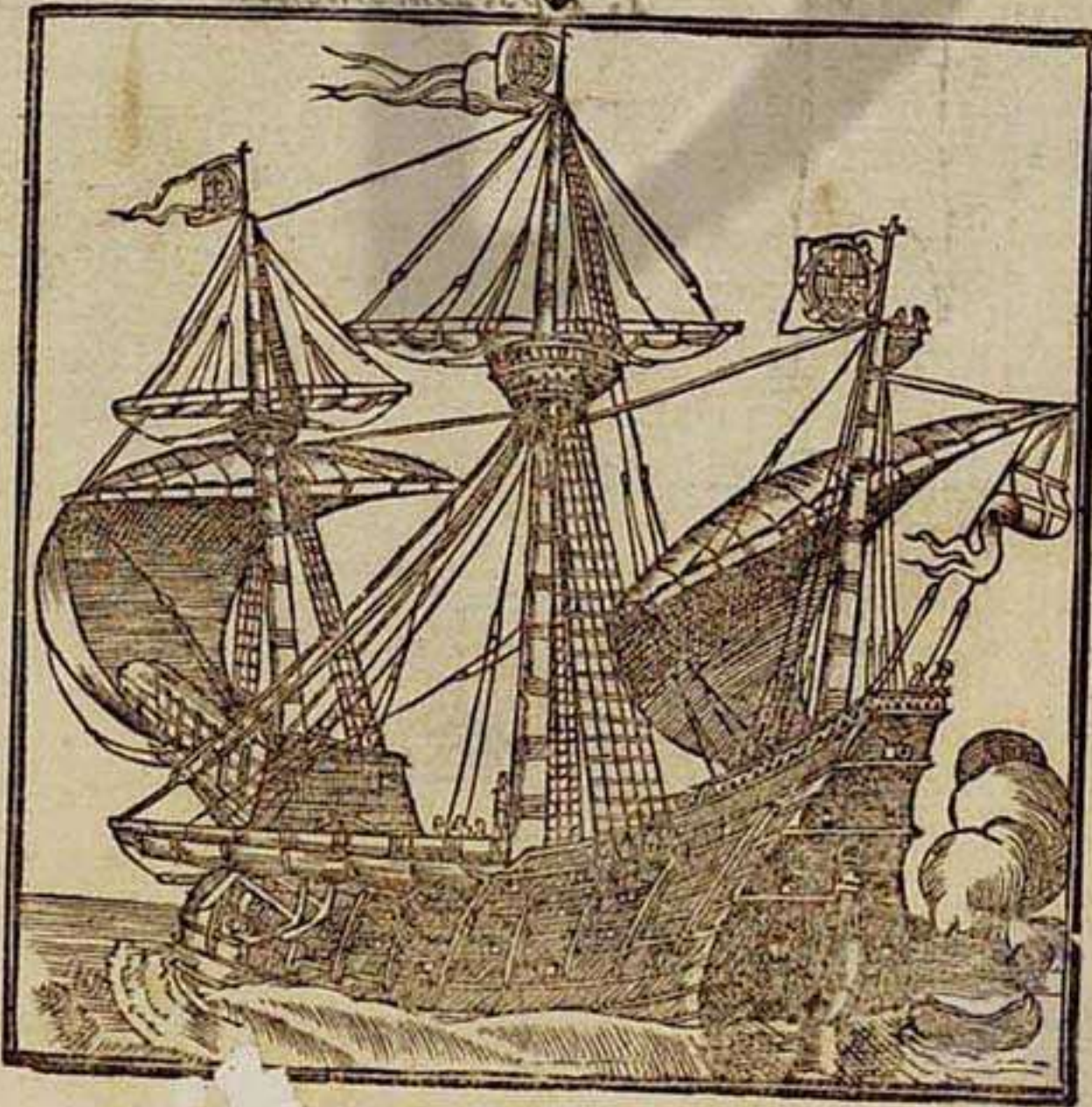
LLIBRE DE CON SOLAT DELS FETS MARITIMS

ARA NOVAMENT CORREGIT Y EMENDAT
ab alguns declaracions de paraules als margens,

Y de nou afegits al fi alguns Capítols, y crides, y un privilegi, &c.

Essent Consols de la Lotja de la mar los magnífichs mis y Francesch Caragossa Doctor en drets ciutada de Bar
celona, y mosen Pere Benet Metali mercader, y assenedors mosen Balhasar masden, y mosen
Bernat Camp Llonch mercaders ciutadans de Barcelona.

Venense en casa de Raphel Nogues llibrater de Lotja.

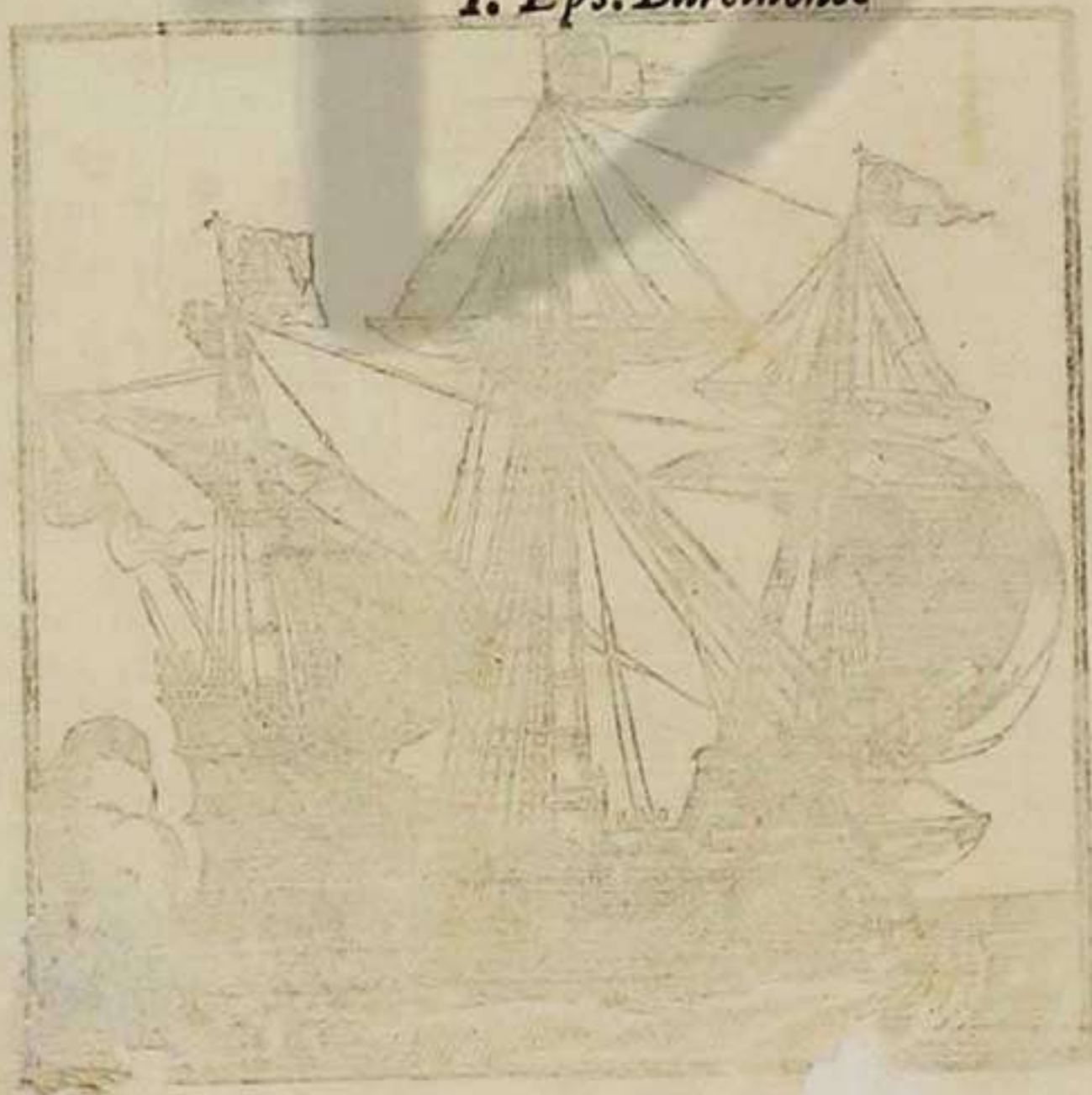
Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio.
Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

Y O Pere Gil Sacerdot y Religios dela Compania de IESVS. per comissio del molt Illustre y Reuerendissim senyor don Ioan Dymas Loris Bisbe de Barcelona y del consell de sa Magestat &c. he vist y legit lo present llibre del Consolat tractant dels fets maritims &c. impres en Barcelona a. 14. de Setembre del any. 1502. y ayxi en ell, com en privilegis de diuersos Reys, y Ordinacions dels Consellers de Barcelona concernents a fets maritims, les quals estan aiustades ala fi, no he trobat cosa alguna, q̄ a nostra Sancta fe Catholica y religio Christiana, o als bons costums y pratiques fos contraria. Antes be entota la present obra hi ha leys y Ordinacions molt bones cõformes a tota recta raho, y acceptades y praticades no sols en les prouincies de Espanya y frança, pero en les de mes de Europa, y Indias Orientals y Occidentals y moltes altres parts maritimes del mon segons se enten per histories. Per hontapar que tal y tan profitosa, y necessaria obra per als fets maritims, pot conue y deu ser vnay moltas vegadas imprimida, pera que ayxi mes tots sia comunicada, En testimoni del qual, firme la present, en lo Collegi de Bethleem dela dita Companya, dela ciutat de Barcelona vuy a 21. del mes de Agost, any. 1592.

Pere Gil dela Companya de
IESVS.

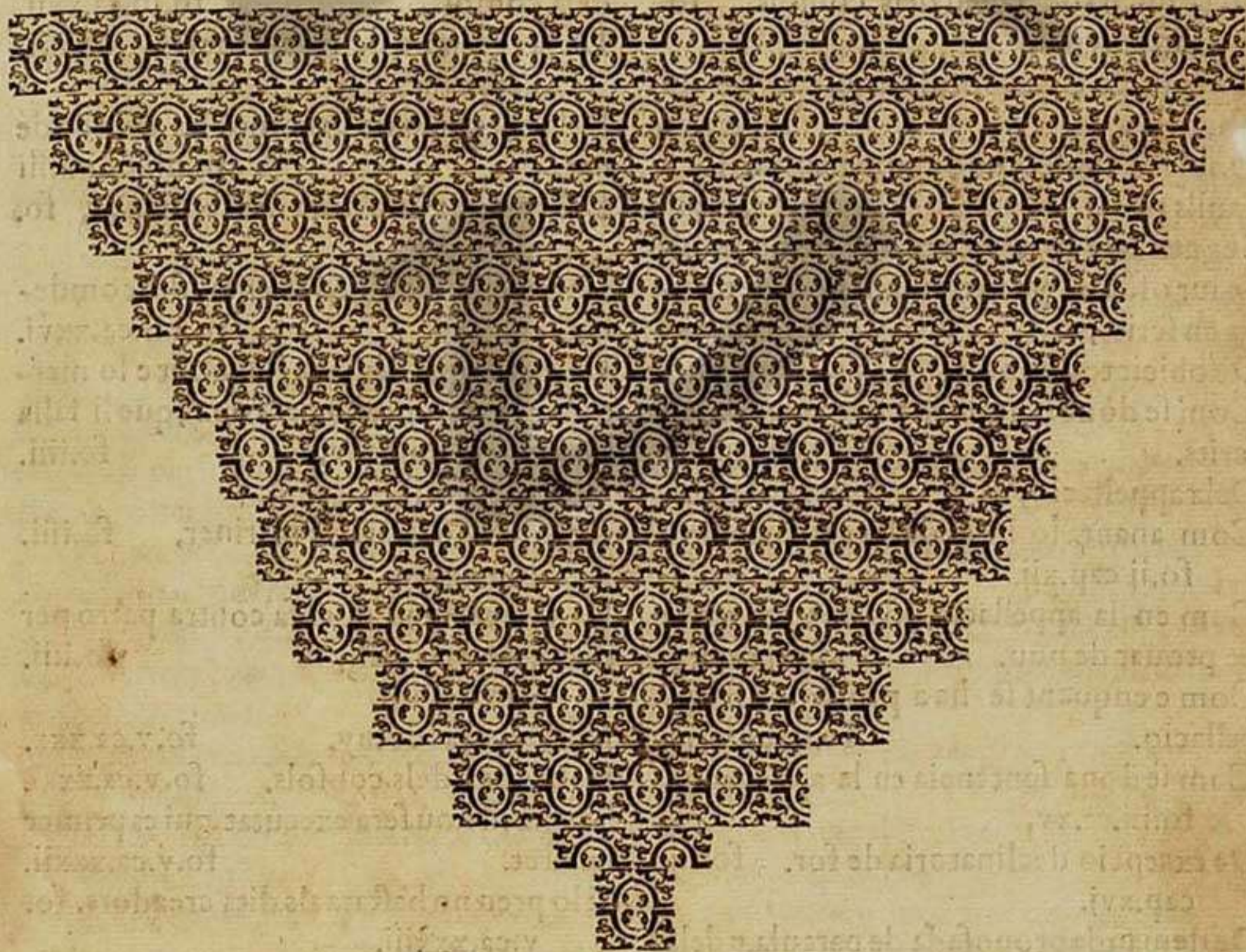
N Os Ioannes Dymas Loris Dei & sancta sedis Apostolica gracia Episcopus Barcinone de Consilio sue Magestatis &c. visa predicta approbatione huius libri cui titulus est. libre de Cõsolat tractat dels fets maritims &c. antea iam Impressi in presenti ciuitate anno dñi. 1502 concedimus licentiam imprimendi & diuulgandi eum in nostra diocesi. Datũ Barcinone in nostro palatio Episco pali die xxv. mensis Augusti. 1592.

I. Eps. Barcinone.

GLOR A e lahor de nostre Senyòr Deu Iesu Christ, e dela gloriola Verge Ma
 re sua aduocada nostra, e dels gloriosos Sants Mossenyer sant Telm, sant Nycolau
 sant Anthoni, e sancta Clara, e sancta Madrona, Patrons e aduocats dels naue-
 gants, e de tota la cort celestial. Per quant en lo libre de Consolat se trobauen mol
 tes corrupcions axi en vocables com en sentencia, e molt descompòst per ranyey
 de açoyo Francesch ceelles per sola caritat, iatsia ab molt treball, hauí loquí
 e consell de persones expertes e antigues, axi patrons de fustes com mercaders e
 mariners e altres, e cercant molts originals me so esforçat corregit lo present libre, tant com es estat
 possible. E per mes adornar es estat deliberat hi fossen aiustats alguns priuilegis e ordinacions e altres
 coses concernets ala materia. Encara per raho dela confussio dls capitols qui en lo dit libre estan disper
 sos, es estada feta la present Taula. La qual serua tal orde, que primerament posa com son fets Consols
 Iutge de appells e scriua ab tot lur orde iudiciari. Apres entra com nau es pensada, fabricada, fornida
 carregada. E axi discorren tots los accidents que aquella seguien e poden seguir fins que dita nau ve
 a adob, e finalment a desfer, ço es que en lo titol de cada grossa posa lo cas o materia, e apres acusa tots
 los capitols ho altres lochs en lo present libre, qui tocan en alguna manera de aquell cas ho materia
 posant primer lo nombre de cartes e derrer lo nombre del capitol. E axi facilmente se poran trobar los
 cassos necessaris en lo present libre.

DECLARACIO DELS CONSOLS E DEL IUTGE
de appellacions e de lur iurament, e com reben lescriua.

E N qual manera sons elets los consols e lo iutge deles appellacions quascun any. fol. I. ca. primo.	De appellacio de sentencia de paraula. fo. iij. ca. xviii.
Del iurament que fan los consols. fo. i. cap. ij.	Deles messions fetes en lo primer plet. fo. iij. ca. xviii.
Com lo iutge de appels es presentat e cō iura. fo. i. cap. iij.	Deles messions en lo segon plet. fo. iij. cap. xx.
Com los consols reben para si e per lo iutge de appels scriua. fo. i. cap. iij.	Dels anaments que poden esser fets dauant lo vn consol. fo. iij. ca. xxj.
Dela forma del sagell dels consols. fo. i. cap. v.	Les causes que se guarden a la iurisdicció dels consols. fo. iij. ca. xxii.
Qui poden esser consols, e qui iutge, e qui no. fo. i. ca. vj.	De la execució deles sentencies. fo. iij. cap. xxiii.
Com los consols podē comanar lur loch aquils plau. fo. i. cap. vij.	Dela execució de bens mobles del conde nat. fo. iij. ca. xxiiii.
Seguex sela forma, com vfen los consols en lur ofici. E primerament de la demanda en scrits. fo. i. cap. viij.	Del creador sino pora dar fermança. fo. iij. ca. xxv.
De obicir testimonis. fo. ii. cap. viij.	De execució de bens seents, del conde nat. fo. iij. ca. xxvi.
Com se dona sentencia a la demanda en scrits. fo. ii. cap. x.	De patro qui demana son nolit e lo mercader loy contrasta per roba, que li falla ho que sera mullada. fo. iij. cap. xxvii.
Dela appellacio. fo. ii. ca. xj.	De loger ho salari de mariner. fo. iij. cap. xxviii.
Com ananta lo iutge de les appellacions. fo. ij. cap. xij.	De la execució ques fa contra patro per deute de prestech. fo. iij. cap. xxviiii.
Com en la appellacio nos pot res posar ne prouar de nou. fo. ij. ca. xij.	De seguretāt de iuy. fo. v. ca. xxx.
Com e enquant se ha a profeguir la appellacio. fo. iij. ca. xiiij.	Del poder dels consols. fo. v. ca. xxxi.
Com se dona sentencia en la appellacio. fo. iij. ca. xv.	Si veixell nou sera executat qui es primer en dret. fo. v. ca. xxxii.
De excepcio declinatoria de for. fo. iij. cap. xvj.	Si lo preu no bastara als dits creadors. fo. v. ca. xxxiii.
De demanda propofada de paraula, e dela sentencia. fo. iij. ca. xvij.	Si veixell sera venut apres de fet viatge.

ge, qui es primer en dret,	fo.v.ca.xxxiiij.	afacar,	fo.ix.cap.liiiij.
Cò la muller del patro es primera en tēps e millor en dret,	fo.v.ca.xxxv.	De personer qui vol vendre la part que te en la nau,	fo.x.cap.lv.
Com deuen esser determenats los plets per los consols.	fo.v.ca.xxxvj.	De nau com se pot es deu encantar entre lo senyor e los personers,	fo.xi.ca.lvj.
De salari, que prenen los consols de les parts,	fo.vj.cap.xxxvij.	↳ Lescriva com deu esser mes e del iuramēt e dela fealtat de aquell, e dela pena del contra faent.	fo.xj.cap.lvij.
De salari del iutge de les appellacions.	fo.vj.cap.xxxviiij.	Del poder e del carrech del scriua,	fo.xj.cap.lviiij.
Si se haura sospita dels consols,	fo.vj.cap.xxxix.	De custodia del cartolari,	fo.xi.ca.lix.
De suspita del iutge de les appellacions,	fo.vj.cap.xxxx.	Porrogatiues de patro e descriua e de personer, e dela fe e creença, que es donada al cartolari.	fo.xj.cap.lx.
<i>Com los consols e lo iutge donen lurs sentencies per les costumes de la mar, o per consell,</i>	fo.vj.cap.xxxxj.	De que es tengut senyor de nau a mercader e a pelegri.	fo.xj.cap.lxi.
De fermança de dret sobre quals empres es rebuda.	fo.vj.cap.xxxxij.	Del sacrament que deu fer lo notxer,	fo.xij.ca.lxij.
Pramatica del Rey en Jaume del iuramēt de aduocats,	fo.vj.cap.xxxxiiij.	De hauer que prengua dá per mal stiba o per altra negligencia.	fo.xij.ca.lxiiij.
<i>Desportades de Alexãdria.</i>	fo.vj.ca.xlv.	Deroba banyada,	fo.xij.ca.lxiiij.
<i>Aci començen les bones costumes de la mar,</i>	fo.vj.ca.xxxxvj.	Declaracio del precedent,	fo.xij.ca.lxv.
Com patro vol comēçar nau, que deu declarar als personers.	fo.vij.ca.xxxxvij.	Encara mes en fet de roba banyada ho guastada.	fo.xij.ca.lxvj.
De personer qui no volra o no pora fer la part promesa.	fo.vij.ca.xxxxviiij.	Deroba quis guasta per rates, ho altrament se pert,	fo.xiiij.ca.lxviij.
De personer qui mor après hauer començat ho promes de fer part.	fo.vij.ca.xxxxix.	De hauer gastat per rates per no hauer gat en nau,	fo.xiiij.cap.lxviiij.
Com patro vol fer maior nau que no haura dit als personers,	fo.vij.cap.l.	Si roba pendra dan per esser stibada en vert.	fo.xiiij.cap.lxix.
Si patro vol creixer la nau los personers a que li son tenguts,	fo.vij.ca.lj.	Com deu esser fet sol,	fo.xiiij.ca.lxx.
De mestre daixa si creixera les mesures,	fo.viiij.cap.lij.	Declaracio del capitol precedent.	fo.xiiij.cap.lxxj.
De mestre daixa e calafata q̄ son tenguts al patro,	fo.viiij.cap.liii.	De roba quis banyara al carregar ho descarregar,	fo.xiiij.cap.lxxij.
De mestre daixa ho calafata qui fara obra		Del carregar e descarregar les robes.	fo.xiiij.cap.lxxiiij.
		A que son tenguts ho no tenguts los mariners en lo carregar,	fo.xiiij.cap.lxxiiij.

- De stibadors, e de vitualla quel mercader metra en nau, fo. xiiij. ca. lxxv.
- Cō lo mercader deu hauer plaça en nau. fo. xiiij. ca. lxxvj.
- De plaça 'esferra, e seruicials del mercader, fo. xiiij. ca. lxxvij.
- Declaracio del sobredit, fo. xiiij. c. lxxviii.
- De vianda furtada, fo. xiiij. ca. lxxix.
- De empediment de mercader. fo. xiiij. ca. lxxx.
- De paor de mercader, fo. xiiij. ca. lxxxj.
- Com a mercader quis tema deu esser liurada sa roba, fo. xiiij. ca. lxxxii.
- De q̄ estengut patro a mercader, qui nolieia a quintalades, fo. xiiij. ca. lxxxiii.
- De mercader qui nolieia e puys se abstraure, fo. xv. ca. lxxxiiii.
- De mercader qui haura nolieia da roba, e uix la ven, fo. xv. ca. lxxxv.
- Port de quintalades, fo. xvi. c. lxxxvi.
- De roba carregada sens sabuda del patro, fo. xvi. ca. lxxxvii.
- De poch nolit e molt nolit, fo. xvi. ca. lxxxviii.
- Si patro leixara roba nolieia da, fo. xvi. ca. lxxxix.
- De patro qui leixara roba nolieia da, fo. xviii. ca. xc.
- De roba nolieia da pera cert loch, e si pendra dan, fo. xviii. ca. xcj.
- De exarcia de mariners e notxer, e de fer posar lauer, fo. xix. ca. xcii.
- De conseruatge, fo. xix. ca. xciii.
- De dar cap a altra nau. fo. xix. ca. xciiii.
- De cas de get. fo. xx. ca. xc.
- De roba gitada, fo. xx. ca. xcvi.
- Com se deu comptar roba gitada, fo. xx. ca. xcvi.
- Com deu esser pagada roba gitada, fo. xx. ca. xcviij.
- La serimonia ques deu fer en cas de get, fo. xx. ca. xcix.
- De manifestar roba al scriua, fo. xxi. ca. c.
- De entrar en port, fo. xxi. ca. ci.
- De promesa de mercader a patro, fo. xxi. ca. cij.
- De mercader qui volra descarregar la sua roba, fo. xxj. ca. ciii.
- De mercaders qui volrà descarregar part ela mercaderia, fo. xxi. ca. ciij.
- De patro qui haura sperat lo mercader, fo. xxii. ca. cv.
- Cō mercader deu prestar al patro en cas de necessitat, fo. xxii. ca. cvi.
- Com mercader deu prestar al patro per espatxament de la nau, fo. xxii. ca. cvii.
- Com mercader deu prestar viada ala nau, fo. xxii. ca. cviii.
- De ancora o exarcia leixada renunciada als mercaders, fo. xxii. ca. cix.
- De barca leixada, fo. xxii. ca. cx.
- De git fet en absencia dels mercaders, fo. xxii. ca. cxj.
- Com se paguen aueries, fo. xxiii. ca. cxii.
- Qui es dit peregri, fo. xxiii. ca. cxiii.
- De roba mesa sens sabuda del patro ho del scriua, fo. xxiii. ca. cxiiii.
- Roba manifestada, fo. xxiiii. ca. cxv.
- De que estengut lo patro al pelegri, fo. xxiiii. ca. cxvi.
- De plaça donadora a pelegri, e si mor en nau, fo. xxiiii. ca. cxvii.
- Dret de patro daquell qui mor en nau, fo. xxiiii. ca. cxviii.
- Exceptio del damūt dit, fo. xxiiii. ca. cxix.
- Dret de barquer e guardia de pelegri, qui mor en nau, fo. xxiiii. ca. cxx.
- Dela viada del pelegri qui morra en nau, fo. xxiiii. ca. cxxj.

De

- De nolit pagat, sil pelegri resta, e de nolie de roba, fo. xxv. ca. cxxij.
- De q̄ estengut pelegri, fo. xxv. ca. cxxij.
- De que es tengut patro a mariner, fo. xxv ca. cxxiiij.
- De gitar mariner de nau, fo. xxv. ca. cxxv.
- Mariner nos pot gitar per altre de menor loguer, fo. xxv. ca. cxxvi.
- Patro no pot gitar mariner per parent, fo. xxv. ca. cxxvij.
- De Mariner qui mor en nau, fo. xxv. ca. cxxviiij.
- De mariner acordat, qui mor abans o apres de feta vela, fo. xxv. ca. cxxix.
- De mariner qui va a mesos, fo. xxvi. ca. cxxx.
- De patro a mariner sobre fet de portades, fo. xxvi. ca. cxxxi.
- Declaracio del damunt dit capitol, fo. xxvi. ca. cxxxii.
- De esportades de mariners, fo. xxvi. ca. cxxxiiij.
- Desportades noliciades, fo. xxvi. ca. cxxxiiii.
- De assenyalar roba en nau, fo. xxvi. ca. cxxxv.
- Compartiment de mariners, fo. xxvi. ca. cxxxvi.
- Del corregar dela roba dels mariners, fo. xxvi. ca. cxxxvij.
- Com se deu pagar lo loguer a mariners, fo. xxvij. ca. cxxxvij.
- On, e com, e de quina moneda deuen esser pagats los mariners, fo. xxvii. ca. cxxxix.
- De loguer de mariners en cas que la nau se vena sota ma, fo. xxvij. ca. cxxxx.
- Patro deu fermar dret per los mariners, fo. xxviiij. ca. cxxxxi.
- Loguer de mariner com se deu esmerçar, fo. xxviiij. ca. cxxxxij.
- De mariners qui pledeien ab lo patro, fo. xxviiij. ca. cxxxxiii.
- Declaracio d̄l precedēt capitol, fo. xxviii. ca. ca. cxxxxiiij.
- Deles viandes que deu donar lo patro als mariners, fo. xxix. ca. cxxxxv.
- Patro no es tēgut d̄ donar meniar a mariner, qui no dorm en nau, fo. xxviiij. c. cxlvi.
- Mariner no es tengut de anar en loch perillos, fo. xxix. ca. cxxxxvij.
- De prestar mariner a altra nau, fo. xxix. ca. cxxxxviiij.
- Del que haura patro dels mercaders per descarregar, fo. xxviiij. cxxxxviiij.
- Fet lo viatge mariner es libertat, fo. xxix. ca. cl.
- Com la nau se v̄ en terra de crestians, fo. xxix. ca. cli.
- Com la nau se ven en terra de sarrahins, fo. xxix. ca. clij.
- De mariner qui sistema, fo. xxix. ca. cliij.
- De mariner quant es acordat, com es obligat, fo. xxx. ca. cliiij.
- A quins seruicis es obligat lo mariner, fo. xxx. ca. clv.
- Rahonsperques pot abstraure lo mariner apres que sera acordat, fo. xxx. ca. clvj.
- De mariner qui fugira, fo. xxx. ca. clvij.
- Esmena del precedent, fo. xxx. ca. clviiij.
- De remolcar altra nau, fo. xxx. ca. clviiij.
- De roba trobada en mar. E de mariner qui va per milles, fo. xxx. ca. clx.
- Condicions de patro a mariners, fo. xxxj. ca. clxi.
- Mariner cō es tengut de fer lo comādamēt del senyor Notxer, fo. xxxj. ca. clxij.
- De mariner qui fara rafa contra son senyor, fo. xxxi. ca. clxiii.
- De mariner qui tocara iradament son

senyor.	fo xxxi.ca.clxiiii,	De adob de exarcia necessaria a nau no- licuada ascar.	fo.xxxiiii.ca.clxxxviiij,
De mariner com deu comportar son se- nyor.	fo.xxxi.ca.clxv,	Del temps que estara mes la nau nolieu- da ascar.	fo.xxxv.ca.clxxxix,
Mariner qui exira en terra.	f.xxxi.c.clxvi,	De nau nolieuada aquintalades si li fall e- xarcia.	fo.xxxv.ca.clxxxix,
Mariner qui amblara.	fo.xxxi.ca.clxvij.	De nau qui no pora fer lo viatge, empres per empatx de senyoria.	fo.xxxv.ca.cxcij
Mariner qui gitara vianda acordament	fo.xxxi.ca.clxviii.	Si la nau per empatx de senyoria no carre- gara e ira en altra part.	fo.xxxv.ca.cxcij,
Pena de mariner qui ix de nau sens licen- cia.	fol.xxxj.ca.clxix,	Patro qui nolieuara ascar, com es tengut als mariners.	fo xxxvi.ca.clxxxiiij,
De mariner quis despulla.	f.xxxij.c.clxx,	Com patro deu anar en lo viatge sino per certs casos.	fo.xxxvj.ca.clxxxiiii
Mariner nos deu partir del leny, pus co- mença a carregar.	fo.xxxij.ca.clxxj.	De nau qui per fortuna o altra accident ha aferir en terra.	fo.xxxvj.ca.clxxxv,
De mariner qui ven ses armes.	fo.xxxij. cap.clxxij,	De nau carregada qui va en terra.	fol. xxxvij.ca.clxxxvi,
Mariner no deu traures de nau sens li- cencia.	fo.xxxij.ca.clxxiiij,	Del descarregar part ab bonança, e part ab fortuna.	fo.xxxvij.ca.clxxxvij,
Mariner no deu dormir en terra.	f.xxxij. cap.clxxiiij,	De roba banyada per culpa de barquers.	fo.xxxviii.ca.clxxxviiij,
Mariner deu donar exarcia dauant nau e ormeiar.	fol.xxxij.ca.clxxv,	De barquer qui pendra ascar carregar ho descarregar.	fo.xxxviii.ca.clxxxix,
De barquer.	fol.xxxij.ca.clxxvj,	De naus ormeiades primer o derrer.	fol. xxxix.ca.cc,
Mariner deu anar a moli.	fo.xxxij, ca.clxxvij.	De axo mateix.	fo.xxxix.ca.ccej,
De les armes d mariner.	fo.xxxij.c.lxxviiij,	Declaracio del precedent.	fo.xxxix.c.ccij,
Mariner no deu derencrir la nau.	fo.xxxij ca.clxxix,	De ormeiar.	fo.xxxx.ca.cciij,
Mariners deu e defforzar e forzar carregar e descarregar.	fo.xxxij.ca.clxxx,	De estiba de botes.	fo.xxxx.ca.cciij,
Mariners deu e tirar ley.	f.xxxiiij.c.clxxxj,	De carrech, de vi.	fo.xxxx.ca.ccv,
De mariner trames per lo senyor, si es pres.	fo.xxxiiij.ca.clxxxij,	De exarcia logada.	fo.xxxxj.ca.ccvj.
De nau logada ascar e a que son tenguts los mariners.	fo.xxxiiij.ca.clxxxiiij,	De exarcia manleuada.	fo.xxxxj.ca.ccvij,
De patro qui promet de leuar, ço que no pora.	fo.xxxiiij.ca.clxxxiiiij,	Com exarcia trobada en ribera per neces- sitat pot esser presa.	fo.xxxxj.ca.ccviiij,
De allo mateix.	fo.xxxiiij.ca.clxxxv,	De exarcia pfa o maleuada.	f.xxxxij.c.ccix
De roba quis guastara sobre cuberta.	fo. xxxiiij.ca.clxxxvj,	De comada a viatge cert.	fo.xxxxij.c.ccx.
De roba mesa fraudulosament que deu es- ser della encas d git.	fo.xxxiiij.c.clxxxvij,	De impedimet a comada.	f.xxxxii.c.ccxi,
		Declaracio del precedent.	f.xxxxiiij.c.ccxij,
		De comanda presa com a cosa propria.	fo. xxxiiii.

xxxxiiii.ca.ccxij,			
Item de comanda.	fo. xxxiiii.ca. cciiii	Si mariners sen menaran la nau sens volūtat del senyor.	fo. lii.ca. ccxxxviii,
De comanda promesa.	fo. xxxiiii.c. ccxv,	Del comptar deles virtualles e coses necessaries ala nau.	fo. liii.ca. ccxxxviii,
Item de comanda.	fo. xxxiiii.ca. ccxvj,	Com lo patro deu dar compte als personers quascun viatge.	fo. liiii.ca. ccxxxix,
Comanda en diners.	fo. xxxiv.ca. ccxvij,	Com patro deu dar compte e sismor sens comptar.	fo. liiii.ca. ccxxxxi,
De comanda de nau.	fo. xxxv.ca. ccxviii,	Declaracio del precedent.	fo. lv.c. ccxlii,
De comanda de nau sens sabuda dels personers.	fo. xxxv.ca. ccxix,	De patro qui voltra creixer la sua nau.	fo. lv.ca. ccxxxiii,
De comanda que alga pendra en lo comu o sparfa.	fo. xxxvj.ca. ccxx,	Declaracio del precedent.	fo. lvi.c. ccxliiii,
De comanda quis perdra e lo comendatari se abatra.	fo. xxxvi.ca. ccxxi,	De adob de nau.	fo. lvii.ca. ccxxxv,
De patro qui lexa la nau per negocis propis.	fo. xxxvj.ca. ccxxij,	De arborar ancores.	fo. lviii.ca. ccxxxvi,
De testimoni de mariners en contrast de patro ab mercaders.	fo. xxxvij.ca. ccxxij,	De nau qui ira a parts.	fo. lviii.ca. ccxlvii,
De testimoni de mercaders en contrast de patro a mariners.	fo. xxxvij.ca. ccxxiii,	De exarcia toltá per lenys armats.	fo. lix.ca. ccxxxviii,
Testimoni de mariner.	f. xxxvij.c. ccxxv,	De roba quis banyara en leny descubert.	fo. lx.ca. ccxxxviii,
De loguer den otixer o mariners qui iran a cosiment.	fo. xxxvij.ca. ccxxvj,	De pilot.	fo. lx.ca. ccli,
De dá pres per falta dormeig.	fo. xxxviii.ca. ccxxvij,	De guaytes de nau.	fo. lxi.ca. ccli,
De nau quis pert en terra de sarrahins.	fo. xxxviii.ca. ccxxviii,	De roba trobada.	fo. lxi.ca. cclii,
Casos en q̄ lo patro deu demanar los personers p̄ lo nolieiar.	f. xxxviii.c. ccxxxviii,	Encara de conuinença feta en golf ho en mar deliura.	fo. lxii.ca. ccliii,
De rescát ho auinēça ab nau armada.	fo. xxxviii.ca. ccxxx,	De conuinençes entre patro e mercaders e mariners.	fo. lxiii.ca. ccliiii,
De rescát ho conuinença ab lenys armats de enemichs.	fo. xxxix.ca. ccxxxi,	Feta comanda a vs de mar.	fo. lxiii.c. cclv,
De roba leuada.	fo. xxxviii.ca. ccxxxij,	De patro qui vendra la nau sens sabuda dels personers.	fo. lxiii.ca. cclvi,
de palanques vasos o arguēs preses ho logats.	fo. lj.ca. ccxxxiiij,	Roba amagada mēt mesa en nau.	fo. lxiiii.ca. cclxvii,
De patro qui prometra de sperar als mercaders a dia cert.	fo. lj.ca. ccxxxiv,	Si algun patro donara son loch a altre per nolieiar.	fo. lxiiii.ca. cclviii,
De espatxament de nau promesa dia cert.	fo. lj.ca. ccxxxv,	De patro qui tirara raig trobat sens volūtat dels mercaders.	fo. lxv.ca. cclix,
De nau qui estibara d̄ gerrá.	f. lij.c. ccxxxvj,	De nau nolieuada per anar a carregar en algun loch.	fo. lxv.ca. cclx,
Sigerra se trēcara dintrenau.	f. lij.c. ccxxiii,	Si mercader nolieia nau en loch estrāy, e morra.	fo. lxvi.ca. cclxi,
		Si mercader qui nolieia nau, vendra	* 5 malal.

- malaltia, fo.lxxviii.ca.cclxii,
 De mercader qui nolieiera nau e morra
 ans que sia carregada. fo.lxxviii.ca.cclxiii.
 De nau nolieuada e lo patro morra, ans q
 sia carregada. fo.lxxix.ca.cclxiiii,
 De nau nolieuada sens temps determenat.
 fo.lxx.ca.cclxv.
 De nau nolieuada que per impedimēt no
 pot fer lo viatge. fo.lxxi.ca.cclxvi,
 Com mariner no deu exir de nau per pa-
 raula del senyor, fo.lxxii.ca.cclxvii.
 Mariner qui fugira, fo.lxxii.ca.cclxviii.
 De carrech de gra pres sens mesura, fo.
 lxxii.ca.cclxviii.
 Condicions de nolit, fo.lxxiii.ca.cclxx.
 De nau o ley qui stāt en lo carregat sobre
 uendra temporal, fo.lxxiii.ca.cclxxi.
 De mestre daixa e de calafats, fo.lxxiiii.
 ca.cclxxii.
 De seruiçial e d' patro, f.lxxiiii.c. cclxxiii
 De stiba de gerres ho botes buydades,
 fo.lxxv.ca.cclxxiiii.
 Cō la roba pot esser aturada o lexada per
 lo nolit, fo.lxxv.ca.cclxxv.
 De Nau de mercaderia presa per nau ar-
 mada, fo.lxxvj.ca.cclxxvj.
 De nau qui haura a descarregar per cas for-
 tuit, fo.lxxvij.ca.cclxxvij.
 De patro qui sera empatxat ala partida per
 deutes, fo.lxxvij.ca.cclxxviii.
 De comanda que lo comādatari dega por-
 tar ab si, fo.lxxviii.ca.cclxxix.
 Com comandatari deu esser cregut per
 son sagrament, fo.lxxix.ca.cclxxx.
 De auinençes entre patro e mercaders per
 roba nolieuada, fo.lxxix.ca.cclxxxj.
 De empatxament de senyoria sobreuenint
 a nau nolieuada, fo.lxxx.ca.cclxxxij.
 De que son tenguts personers a patro qui
 vol fer barca, fo.lxxxj.ca.cclxxxij,
 De Nau qui gitara, fo.lxxxij.ca.cclxxxiiij.
 De Nau o leny que per cas fortuit se hau-
 ra aleuar, fo.lxxxiiij.ca.cclxxxv.
 De conserua, fo.lxxxiiij.ca.cclxxxvi.
 De nau comanada per personers a algu,
 fo.lxxxiiij.ca.cclxxxvij.
 Si nau de mercaderia se encontra ab nau
 de enemichs, fo.lxxxv.ca.cclxxxviii.
 De conuinença feta per comandatari de
 nau, fo.lxxxvi.ca.cclxxxviiiij.
 De nau presa e recobrada, f.lxxxvi.c. ccxc
 De carrech de lenyā, f.lxxxix.c.cclxxxj.
 De conuinença, fo.lxxxviiiij.ca.cclxxxij.
 De mercaderia, encamerada ho falsa, fo.
 xc.ca.ccxciii,
 De bescōpte allegat per personers cōtra
 los hereus del patro. fo.xc.ccxciiii.
 De nau qui aleuiara de exarcia apres que
 haura carregat. fo.xci.ca.ccxcv.
 Cō deu pagar nolit en fet de get, fo.xci.
 ca.ccxcvj.
 De patro e mariners quis volran abstrer da-
 nar en lo viatge, fo.xcij.ca.ccxcvii.
*Fins açi hauen parlat de les leys e ordina-
 cions de actes maritims mercantiuols. A-
 ra posarem ordinacions en fet de armada
 maritima.*
*Ordinacions de tot veixel qui armara
 per anar en cors e de tota armada, ques
 faça per mar.*
 E primo de almirall capita e armadors, fo.
 xciii.ca.cclxxxviii.
 Cō deu esser cōptada la msesio e loguay
 en nau armada, fo.lxxxiii.ca.cclxxxviiiij.
 De comit o senyor de galera o de fusta
 manca armada, fo.lxxxiiii.ca.ccc.
 De comit, fo.lxxxiiii.ca.cccij.
 De conuinençes, fo.lxxxiiii.ca.cccij.
 De les parts ques deuen fer en nau arma-
 da,

da,	fo. xciiij. ca. ccciiij.	Lalmirall e lo capita si hã p̄sa roba, f. xcviij.
De notxers e altres officis, de la porcio;	fo. xciiij. ca. ccciiij,	Totes les coses quel la mirall, fo. xcviij.
<i>De almirall.</i>	<i>fo. lxxxxv cccv.</i>	Almirall pot fer iusticia, fo. lxxxxviiij.
Almirall pot fer mellorar,	fo. lxxxxv.	Almirall no deu metre scriua, fo. xcviij.
Almirall pot fer conestables,	fo. lxxxxv.	Almirall deu fer algun cluari, f. xcviij.
Almirall pot millerar,	fo. xcvi.	Almirall pot iusticiar tot hom, fo. xcviij.
Ordinacions de cors,	fo. xcvi. cccvi.	Almirall pot fer iusticia d̄ homēs, f. xcviij.
Almirall deu demarnar consell,	xcvi.	Almirall deu hauer d̄ xx. parts, fo. xcviij.
Almirall pot metre proer,	fo. xcvi.	Almirall d̄u hauer cō nau sepēdra, f. xcviij.
Almirall pot metre e leuar conestable, fo.	lxxxxv.	Almirall deu hauer vn lit d̄ roba, f. xcviij.
Almirall pot leuar ganfanoner,	fo. xcvi.	Almirall deu hauer vna copa, fo. xcviij.
Almirall pot leuar guardians, fo. lxxxxv.		Almirall deu hauer tots los scrits, f. xcviij.
Almirall pot leuar gabiers, fo. lxxxxv.		Almirall deu hauer vn anell, fo. lxxxxviiij.
De notxer,	fo. lxxxxvj. ca. cccvij.	Almirall pot hauer ioya, fo. xcviij.
De proers,	fo. lxxxxvj. ca. cccviiij.	Almirall es tengut al senyor, fo. xcviij.
Ballesters,	fo. xcvi. ca. cccviiiij.	Almirall com la nau fa camp, fo. xcviij.
Homens darmas,	fo. xcvi. ca. cccx.	Almirall deu prestar, fo. lxxxxviiij.
Gabiers,	fo. xcvi. ca. cccxj.	<i>Que deu fer capita fo. xcviij. c. cccxxix.</i>
De pes e mesura,	fo. xcvi. ca. cccxij.	Capita es tengut de atendre, fo. lxxxxviiij.
Sobre guardians,	fo. xcvi. ca. cccxiiij.	Capita deu fer a saber al almirall, f. xcviij.
Timoners,	fo. lxxxxvij. ca. cccxiiiij.	Capita deu fer o dar cōpte, fo. lxxxxxiii.
Barbers,	fo. lxxxxvij. ca. cccxv.	Capita deu mostrar, fo. lxxxxviii.
Ganfanoners,	fo. xcviij. ca. cccxvi.	Capita deu axi be guardar, fo. lxxxxviii.
Barquers,	fo. lxxxxvii. ca. cccxvii.	Capita deu tenir loch d̄ almirall, fo. xcviij.
Esuchidors,	fo. lxxxxvii. ca. cxviii.	Capita deu trametre lenys, fo. lxxxxviii.
Afferradors,	fo. lxxxxvii. ca. cccxix.	Capita deu anar parlar, fo. lxxxxviii.
Dela guarda del almirall, f. xcviij. c. cccxx.		Capita deu metre en les galeres, fo. xcviij.
Escorcolladors.	fo. xcviij. ca. cccxxi.	Capita deu fer partides, fo. lxxxxviiij.
Seruicials,	fo. xcviij. ca. cccxxii.	Capita deu fer atrestal, fo. lxxxxviii.
Mestre daixa,	fo. lxxxxvii. ca. cccxxiii.	Capita deu fer donar la viada, fo. xcviij.
Ballester,	fo. xcviij. ca. cccxxiiii.	Capita deu stablir les batalles, fo. xcviij.
Calafat.	fo. lxxxxvii. ca. cccxxv.	Capita deu hauer responsio, fo. xcviij.
Rey de seruicials,	fo. xcviij. ca. cccxxvj.	Capita deu fer mostrar, fo. xcix.
Consols,	xcviij. ca. cccxxvij.	Capita deu gitar los homens, fo. xcix.
De conuinençes, fo. xcviij. ca. cccxxviiij.		Capita haya tal poder, fo. lxxxxix.
Lalmirall deu tenir e donar, fo. xcviij.		Capita deu metre, fo. lxxxxix.
Lalmirall e lo capita deu eluar, fo. xcviij.		Capita deu fer recollir, fo. lxxxxix.
		Capita deu hauer lo quart, fo. lxxxxix.
		Capita deu esser cominal, fo. lxxxxix.

Capi-

Capita deu stojar tota la roba, fo lxxxix.
 Capita pot fer encantar,
 Capita deu veure,
 Capita pot millorar,
 Capita deu partir,
 Capita deu fer fer,
 Capita es tengut,
 Capita es tengut,
 Capita es tengut,
 Capita es tengut quey faça,
 Capita deu hauer,
 Capita deu hauer totes les spases,
 Capita deu hauer.
 Encara deu hauer,
 Item deu hauer.
 Capita pot pendre,

+ *Scriua.* fol.lxxxix.cap.cccxxx.

Scriua deu esser leal, fo.lxxxix.
 Scriua deu retre compte,
 Scriua deu tenir lo cartolari,
 Scriua es posat ala maior lealtat,
 Scriua hi deu esser com lalmirall,
 Scriua no deu res scriure,
 Scriua es posaten loch de lealtat.
 Scriua ha aytal batlia.
 Encara si lescriua no tramet,
 Ne algun mariner noy gofa. fo.c.
 Scriua pot encara acordar,
 Scriua deu esser en totes les coses,
 Scriua pot pendre lo millor,
 Scriua deu hauer en nau armada.
 Item si laltre scriua dela nau,
 Item deu hauer tot encant,
 Scriua pot damnar home,
 Scriua es tengut,

De clauaris. fo.c.cap.cccxxxj.

Clauaris han vn march dargent,
 Clauaris han de quascuna nau,

Clauaris han totes les tancadures, fo.c.
 Clauaris han totes les cordes,
 Clauaris han tots los aguts.
 Clauaris han de quascun sarrahi.
 Clauaris han los scarpres.

Notxer maior. fo.c.cap.cccxxxij.

Notxer maior.
 Item que per parentesch.
 Item que per maluolença,
 Item deu dir totes les maganyes,
 Item si veu res.
 Item que ell no faça hom,
 Item ell deu fer totes coses.
 Item que ell no deu exir, fo.cj.
 Notxer deu hauer aytal batlia,
 Notxer ha a comendar,
 Item que tota via que la nau.
 Item que com volra pendre,
 Item al entrar de algun port,
 Item que com veura,
 Item que nenguna ancora,
 Item que si gumena,
 Item la nau no deu mudar,
 Ne deu partir barca de nit.
 Notxer deu esser a arbitrar,
 Notxer maior no es tengut,
 Notxer pot cambiar.
 Item deu hauer la quarta part.
 Item deu hauer de tota vela,
 Notxer es tengut de star.

De consols. fo.cj.cap.cccxxxij.

Consols deuen iurar,
 Item deuen hauer,
 Itē deuen hauer de quascuna nau.
 Item es tengut cascun consol.
 Los guardians qui son senescals.
 Deuen hauer los guardians.
 Item deuen hauer.

Item

Item los guardians deuen hauer, fo.ci.
 Cõ se leuē les quintes. f.c.cj.ca. cccxxxiiii.
 Itē si algu armara e no guanyara, fo.cii.
 Item si algu armara e no guanyara,
 Item si algun notxer emprara.
 Item si li armara a tot plant,
 Item se leuan axi les quintes,

*Açi acaba lo libre vulgarment appellat de
 Consolat. fol.cij.*

En lany de nostre senyor Deu,
 En lany M.cii, en les Kalendas,
 En lany M.cii. foren fermats,
 En lany de M.cxviii. foren fermats,
 En lany, M.clxii. en lo mes de Agost,
 En lany de, M. clxxv, foren fermats,
 En lany de M. clxxxvi. foren fermats,
 En lany de M. clxxxvii. en les kalendes,
 En lany de M. cxxxx. foren fermats,
 En lany de M. cc, foren fermats,
 En lany de M. ccxv. foren fermats,
 En lany de M. ccxxiiii. foren fermats,
 En lany de M. ccxxv. foren fermats,
 En lany de M. ccl. foren fermats,
 En lany de, M, cclxii. foren fermats,
 En lany de M. cclxx. foren fermats,
 E si lany de M. cclxx. foren fermats,

Capitols del Rey en Pere. fol.ciiij

Primerament que tot mariner,
 Item qu tot mariner o ballester,
 Item que tot mariner o bollester,
 Item que tot mariner o ballester,
 Item que tot mariner o ballester.
 Item que tot patro de nau, fo.ciiii.
 Item que si lo mariner o altre,
 Item que tot mariner o ballester,
 Item que tot mariner,
 Item que tota nau o leny.
 Item que tot mariner o ballester,

Item que tot mariner e ballester,
 Item si algun mariner o ballester,
 Item si algu o alguns mariners,
 Item que si algun mariner,
 Item que si algun mariner,
 Item si alguna nau o leny,
 Item si algun mariner o seruicial, fo.cv.
 Item que algun barquer,
 Item que si alguna persona fara fer nau,
 Item que algun barquer no gostraure,
 Item que algun exauaguer pescador,
 Item que algun barquer,
 Item que algun patro o exercidor,
 Item que tot personer de nau,
 Item que si alguna persona, fo.cvi
 Item que si alguna nau o leny,
 Item que les robes saluades,
 Item que la nau o leny,
 Item que dega pagar la dita nau,
 Item que si algun patro o son loctinent,
 Item declaran, que les robes,
 Item que sia licit al patro,
 Item que si alguna nau o leny,
 Item que si alguna nau o coçha,
 Item quel patro haia a nauegar, fo.cvij.
 Item que nulla persona estranya,
 Item quel senyor Rey ne officials seus,
 Quo circa vobis & vnicuiq;

*Ordinacions de consellers de Barcelona
 per lo consolat de Sicilia. fol.cviij.*

Item ordenaren, que tots mercaders,
 Item ordenaren que tot mercader,
 Item dien, que si algun mercader,
 Item ordenaren que tot patro,
 Item que quascun mariner, fo.cviij.
 Item dien, que algun patro de nau,
 Item ordenaren que tot patro,
 Item ordenen que tot patro,
 Item ordenan que si voluntat de Deu era,
 Item

Item ordenã, q̄ si cas se esdeuenia, fo. cviii.
 Item ordenan que si cas sera, quel Consol
 Item ordenam, que si algnn mercader,
 Item ordenam que si cas se esdeuenia,

*Ordinacions de Consellers de Barcelona,
 sobre fetes maritims. fol. cviiij.*

Axi que sens scriua iurat,
 Itē ordenaren los dits consellers.
 Itē ordenaren los dits Consellers, fo. cix.
 Item ordenaren los dits Consellers,
 Item ordenaren los dits Consellers,
 Item ordenaren los dits Consellers,
 Item mes ordenaren los dits Consellers,
 Item ordenaren los dits Consellers.
 Itē mes ordenaren los dits conselles, f. cx.
 Item mes ordenaren los dits Consellers.
 Dels quals bans pecuniaris,
 Retenense empero los dits Consellers,
 Segueixense algunes leys e ordinaciōs tre
 tes de Recognouerunt proceres, fo. cx.
 In Recognouerunt procea, xxiiij. cap.
 Item que los mercaders o mariners,
 In Recognouerunt pro. a. lxxviii. cap.
 Item si algu sen porta comandes,
 Altra del Rey en Iaume de allo mateix.
 Ordinacio de Consellers de Barcelona,
 per fet de cambis, fo. cx.

*Privilegi del Rey Alfonso donat en Bar-
 celona. fol. cxj.*

Capitol de cort en Barcelona, a vuyt de
 Octubre, fo. cxj.
 Guiatge a aq̄lls qui volran anar vltra mar

*Ordinacions de Consellers de Barcelona
 derreramēt fetes sobre les seguretats ma-
 ritimes. fol. cxij. cap. I.*

Que robes carregades dalla lestret per
 portar en Flandes. fo. cxiiij. cap. ij.

Que totes robes e nauilis qui venguen en
 Barcelona on iscan se podan assegurar. fo.
 cxiiij. cap. iij.

Robes carregades en alexandria se podē
 assegurar al que valran al comptant en A-
 lexandria, fo. cxiiij. cap. iiii

Que los asseguradors no hagen guanyat,
 fo. cxiiij. cap. v.

Que algu no puga esser assegurat en altra
 part. fo. cxiiij. cap. vj.

Que totes les seguretats se hagen a fer ab
 cartes publiques, fo. cxiiij. cap. vij

Que algun corredor no gos fer contra les
 presents sots priuacio de son offici. fo.
 cxiiij. cap. viij.

Que los que asseguraran hagen a iurar, e q̄
 designen les robes per cost. fo. cxiiij. ca. ix.

Que los asseguradors hagē a iurar q̄ la fer-
 ma que fan es verdadera. fo. cxv. cap. x.

Que les seguretats se hagen a causar per
 pacte. fo. cxv. cap. xj.

Que no poden declinar de for dels Con-
 suls. fo. cxv. cap. xij.

Que no gosen posar paraules derogato-
 ries. fo. cxv. cap. xiiij.

De pena de notari. fo. cxv. cap. xiiij.

Que les seguretats que no seran pagades,
 no valegan. fo. cxvj. cap. xv.

Que les fermes dels asseguradors hagen
 força. fo. cxvj. ca. xvj

Que si era noua dela perdua que no vale-
 ga. fo. cxvj. ca. xvij

Que vitualles podē esser. fo. cxvi. c. xviiij.

Dela paga deles seguretats. fo. cxvj. ca. xix

Si los assegurats p̄ no hauer. f. cxvij. c. xx.

Si los assegurats lexaran. fo. cxvij. c. xxj.

Que corrent lo temps. fo. cxvij. ca. xxij.

Del temps dela paga. fo. cxvii. ca. xxiiij.

Que les seguretats fetes. f. cxviiij. ca. xxiiij.

Deliuramēt q̄ primeramēt. f. cxviiij. c. xxv.

CAP I-

Capitols e ordinacions nouellament fetes per la cort general del principat de Catalunya, fol. cxviiiij.

Lo ques deu pagar de totes robes excepta des les dauall especificades, fol. cxix. cap. i.

De robes portades ab fusta de vltra mar, fo. cxviiiij. ca. ij.

Deles robes que no han costat cert preu, fo. cxviiiij. ca. iij.

Dret deles lanes qui entren per Ebro. fo. cxix. ca. iij.

Mercaderies que no paguen entrada sino exida, fo. cxix. cap. v.

Dret del vi de Arago mes en Cathalunya fo. cxix. ca. vi.

Cathala poblat en Arago Valencia no paga dret de blat que trague per sa prouisio fo. cxx. ca. vii.

De quals vitualles se deu pagar dret de exida, fo. cxx. ca. viij.

Dret dels draps qui hixen de Cathalunya fo. cxx. ca. viiiij.

Or argent obrat vestidures libres armes, e altres vtensilies per propi vs de exida no paga, fo. cxx. ca. x.

Dret deles prop dites coses tretes per mercaderia, fo. cxx. ca. xj.

Dret de exida deles armes e vtensilies nouament fetes, fo. cxx. ca. xij.

Dret de les prop dites coses ia vsades per mercaderia tretes, fo. cxx. ca. xiiij.

Que los prop dits quatre capitols sic ser uats, fo. cxx. ca. xiiij.

Que lo preu de les vitualles portades e xint en moneda fins a cent sous no pach dret, fo. cxx. ca. xv.

Deles robes portades en les fires, fol. cxx. cap. cxvj.

Dret de exida deles fustes, fo. cxxi. c. xvii,

Naus o altres veixells fets en Cathalunya per obs. de mallorqui, manorqui, ho de Iuica no paguen dret lenya o exarcia per fer naus de exida paga, fo. cxxi.

Exarcia membres o arreus de ve de mar desfet dentrada no paga, fo. cxxi. ca. xviiiij.

Dret dels caualls rozins muls e mules e besties asinines, qui exiran fora la senyoria, fo. cxxi. ca. xx.

Excepcio e declaracio del prop precedet capitol, fo. cxxi. ca. xxj.

Dret dela exida del cafra, fo. cxxi. ca. xxij.

Dret de exida de lanes sutzes carregades en los ports de Tortosa, fo. cxxi. ca. xxiiij.

Deles lanes lauades en dits ports carregades, fo. cxxi. ca. xxiiiij.

Dret deles lanes sutzes en qualseuol altra part de Cathalunya carregades, fo. cxxij.

cap. xxv. Dret de lanes lauades en dits ports carregades, fo. cxxij. ca. xxvi.

Excepcio dels prop dits capitols, pera quant Rossello e Cerdanya seran cobrats fo. cxxij. ca. xxvij.

Altra Excepcio, fo. cxxij. ca. xxviiiij.

Dret de exida de cuyram ab lana, fo. cxxij. cap. xxix.

Dret de exida de filassa destam, ho de lana, fo. cxxij. ca. xxx.

Del bestiar qui ix de Cathalunya pera ton dre, fo. cxxij. ca. xxxi.

Del bestiar qui ix de Cathalunya per pasturar, fo. cxxij. ca. xxxii.

Del bestir qui entra en Cathalunya per herbeiar, fo. cxxij. ca. xxxiiij.

Del bestiar quis metra en Cathalunya per esser leuat apart ho parts, fo. cxxij. c. xxxiiij.

Dret dela exida deles monedes, fo. cxxij. ca. xxxv.

Que

Que la moneda treta per prouisio no pac
exceptat de aquells, fo. cxxiiij. ca. xxxvj.
Deles robes portades ab galeres del Rey
de Napolis o los vafalls venecians e flore-
tins, fo. cxxiii. ca. xxxvii.
Deles robes qui ixen ab intecio de tornar
en Cathalunya, fo. cxxiiii. ca. xxxviii.
Dret de la entrada dels cotons filats estrā-
gers, fo. cxxiiii. ca. xxxix.
Dret de entrada de les robes o vestits de
lana exceptat de les qui hā feruit als quil-
meten. fo. cxxiiii. ca. xxxx.
Dret de entrada de les coses fetes de tele-
ria cana maçeria o coto, fo. cxxiiij. ca. xxxxi.
Dret de entrada de les coses fetes de cuy-
ram, fo. cxxiiij. ca. xxxxj.
Dret de entrada dels cuyrams adobats ho
assaonats, fo. cxxiiij. ca. xxxxiij.
Dret de entrada de obra feta de ferro ho
de haçer. fo. cxxiiij. ca. xxxxiij.
Dret de entrada de estany obrat, fo.
cxxiiij. ca. xxxxv.
Dret de entrada de obra de coure fo.
cxxiiij. ca. xxxxvj.
Que pedres ho moles de obrar lo coral
nos sien tretes de Cathalunya, fo. cxxiiij.
ca. xxxxvii.
Certa prouisio prouehint que frau nos fa-
ça en lo dret de les lanes, fo. cxxiiij. ca.
xxxviiij.
Certa prouisio per que frau nos puga fer
en los drets, fo. cxxv. ca. xxxxix.

Certa altra prouisio per los drets de les ro-
bes portades per mar, fo. cxxv. ca. l.
Que la stima de la liura de gros per les ro-
bes portades de Flandes sia feta a raho de
quatrellures e vuyt sous Barcelonelos per
liura de gros, fo. cxxv. ca. lij.
Que les robes entrades si exiran, no sien
mes estimades, sino aiustant hi lo cost de
les messions, fo. cxxv. ca. liij.
Les penes del qui fraudara lo dret del ge-
neral. fo. cxxv. ca. liij.
Que les robes del Papa no paguen dret
ni entrant ni exint. fo. cxxvj. ca. liij.
Que tots los altres capitols vells dels dits
drets estiguen eu sa valor, fo. cxxvj.
ca. liij.

Que los deputats e oydors de comptes
sien interpretadors corregidors &c. dels
duptes dels presents capitols. fo. cxxvj.

*Deles ordinacions del dret del pes del se-
nyor Rey com e enquina manera se paga
lo dit dret del pes. fol. cxxvj.*

Crida que qualseuol persona estrangera
que carregara robes o mercaderies en Bar-
celona. fo. cxxvij.

Ordinatio sobre los Consolats de Caller
y Alguer. fo. cxxviii.

Priuilegi del Rey en Marti ampliant y cō-
firmant la iurisdicçio dels Cōsols y Iutge
de appells. fo. cxxix.

FI DELA TAVLA.

SEGV EIX SE LO LI

BRE DE CONSOLAT NOVAMENT

corregit y estampat. En lo qual son cõtengudes les lleys
è ordinacions dels actes maritims
è mercantiuols.

*En qual manera sonelets los Consols e lo jutge de les appella-
cions quascun any. Capitol, 1.*

QVASCVN any lo vespre de la festa de Nadal de nostre Senyor los promès nauegants patrons e mariners o partida de aquells apleguen consell en la esglesia de sancta Tecla de la ciutat de Valencia. E aqui per electio, e no per redolins tots en vna concordants o la maior partida, elegexen dos bons homens de la art de mar en consols. E vn home de la dita art de la mar, e no dalguna altra art o ofici o sciencia en jutge de les appellacions: ques fan de les sentencies dels dits cõsols. E les dites eleccions son fetes per priuilegi q̄ los promès de la dita art de la mar há del senyor rey e d̄ sos antecessors.

Del jurament que fan los Consols, Capitol. 2.

LO dia de Nadal los dits consols elets iuren en poder de la

justicia ciuil de la dita ciutat, dins la esglesia de nostra dona sancta Maria dela seu, apres quel dit justicia ha jurat en poder del senyor Rey o de son batle: q̄ be e lealmèt se hauran en lo offici del dit consolat: que daran dret axi al maior com al menor, e al menor com al maior, saluant tota hora la feeltat e lealtat del senyor rey.

*Com lo jutge dapelles presentat:
ecom jura. Cap. 3.*

PAssada la dita festa de Nadal los consols ab alguns promens de mar presentē lo dit jutge elet al portant veus de procurador en lo regne de Valencia, o a son loci-ent, e iura en poder daquell: q̄ be e lealmèt se haura en lo dit offici. E aq̄ll qui per los dits consols es al dit procurador presentat en jutge de les dites appellacions: aquell reb lo dit procurador en iutge de dites appellacions. E axi es ac-

A stumar

stumat de fer no contrastant que en lo priuilegi als dits promès de mar per lo senyor Rey sobre la eleccio del dit iutge atorgat sia cōtingut: quel dit iutge quascun any per lo dit senyor Rey o per son procurador sia elet. Com daço lo dit senyor Rey nel dit procurador seu apres la * dacio del dit priuilegi no haien vsat null tēps. E axi serues segons que de sus es dit.

Com los consols reben per así e per lo iutge de apells scriua Cap. 4.

LOs Consols reben a si aquell escriua: q̄ ben vist los es. E s'is par sufficient aquell scriua: que stat hi es lany passat: comanenli la scriuania en lo lur any. E apres los altres consols: qui apres de aquells son elets en lo dit offici: si aquell tenen per sufficient. E en poder daquell scriua dels dits Consols lo iutge fa sos affers, per tal quel enā tament del iutge seguezca apres aquells dels consols. Empero los dits consols dins lany e tota hora que benuist los es; poden remoure lo dit scriua de la dita scriuania, e aquella a altre scriua comanar. E aço lo dit scriua al qual la dita scriuania primerament sera comanada: no pot contrastar.

De la forma del sagell dels consols. Capítol. 5.

LOs consols han sagell en la lur cort redon: En lo qual ha vn

scut, les dues parts senyal real, lo ters a la fi del scut ondas de mar: entorn del dit sagell es scrit Sigillum cōsolatus maris Valentie pro domino rege, Ab aq̄st sagell meteix sagella lo iutge lur: si res ha a sagellar. Aquest sagell es tengut per lescriua de la lur cort.

Qui poden esser consols e qui iutge, e qui no. Cap. 6.

Aquells qui son vn any cōsols nou son en lany seguēt, abans hi son altres mudats. Axi meteix lo iutge si muda quascū any. Mas aquells qui son stats consols e iutge: hi podē esser elets vn any part altre. Encara mes: q̄ lo vn daquells qui sera elet consol: pot esser elet en lany seguent en iutge de les appellaciōs. E axi meteix aquell que sera estat iutge: pot en lany seguēt esser elet en consol.

Com los cōsols poden comanar lur loch a quils plaus. Cap. 7.

LOs consols ab duy o lun daquells per malaltia, o per affers o si sen ha de partir de la ciutat de Valencia: poden comanar lur loch a quils plau: ab q̄ sia de la art de la mar. E aço meteix pot fer lo iutge.

Seguexse la forma: com usen los consols en lur offici. E primerament de la demanda en escrits. Cap. 8.

Qom demāda per scrit dauāt ell es proposada de algun fet: la concixença e la determina-

uels fets maritims.

minacio del qual se pertanga al cōsolat, segōs les costumes de la mar, de aquella demanda es trames trāssat per son saig ala part demanada: e la part demanada ha a respondre a aquella demāda al terme per lo dit saig de manament dels dits consols assignat. E lo demanat ab la resposta ensemps posa rahōs en defensio: sin ha algunes, contra la dita demāda. Encara demāda d̄ recōuencio, sin ha cōtra aquell: qui cōuengut en iuy laura. Ala qual de manda de reconuencio, e raons de defensio si posades son: Lo primer demanador es tengut respōdre. E ab la resposta ensemps posar rahōs de defensio, sin ha cōtra la dita de manda de recōuencio. A les quals raons de defensio aq̄ll qui la dita demāda de recōuencio haura feta, es tengut respondre. A aquests enantaments a fer es feta assignacio d̄ tres en tres dies o mes o mēys segōs q̄ als consols es benuist. Fetes aquestes respostes, si es demanat per les parts, en altra manera no, nil proces nō es nulla: deu esser fet sacrament de calūnia, e de veritat a dir, per les dites parts: e de respondre per aquell a les demādes e rahons per la vna e per l'altra part posades, E sobre aço q̄ negat sera: deu esser atorgat dilacio per proua a les parts si per aquelles la dita dilacio demanada sera, ço es deu dies per primera dilacio poden hauer quatre dilacions de deu dies iurāt q̄ la quarta no la demanen per malicia ni palōgarl o pler. E si es cas,

q̄ hagen a donar testimonis de proues, q̄ siē en parts lunyadanes: es los atorgat temps cōuinent per dilacio segons la lunyesa del loch: bō la part affermara: que enten donar los testimonis. En quascuna dilacio es manat ala part q̄ sia present cōtinuament per veure iurar los testimonis: q̄ la part demanant dins la dilacio dar entē: en altra manera que en la absencia sua seria rebut lo sacrament de aquells. Les dilacions passades, los testimonis publicats, a requisicio de les parts en continent los cōsols assignen dia a les parts a oyr sentencia, sens que no cal, ni es necessari: que les parts renunciem a mes dir, ni per aquesta raho lo p̄ces no pot esser dit nulla, nin es nullat. Pero abans de la publicacio dels dits testimonis o apres pot quascuna de les parts pledeiants traure en proua cartes e altres scriptures publiques en ajuda de la sua proua.

De obicir testimonis.

Cap. 9.

LOs testimonis publicats, no es cōsentit a alguna dels parts: q̄ posen obicions per scrit contra los testimonis: q̄ en lo fet rebuts serā ni altra reprouacio de testimonis no y es rebuda per scrit ni de paraula. Pero si per alguna de les parts de paraula es allegat: que los dits testimonis o alguns daquells son parēts daquell: qui dats los haura, o enemichs daquell contra qui dats seran, o son persones de algun mal

A 2 vici

vici: aço es a conexença dels dits consols: e de aquells ab que consell han sobre el dit fet, hagut esguart ales persones dels dits testimonis, e a la fama e condicio de aquells.

*Com se dona sententia ala deman
da en scrits. Cap. 10.*

Feta la assignacio per los dits consols a les parts a oir sententia los dits consols ab lo lur scriua van sen als promens mercaders de la dita ciutat e fan legir dauant aquells lanantament e proces del fet e han sobre aquell consell dels dits promens mercaders. En apres aplegué consell de promens de mar, e fan los semblantment legir lo dit anantament e proces, e han daquells lur consell. E a les vegades han primerament lo dit consell dels dits promens de mar, e aço segons quels es auinent. E si abduy los consells son concordats donen sententia en lo fet. E si aquells consells no son concordats: ço es lo consell dels promens mercaders ab aquell dels promens de mar affronte los ensemps. E en cas quels dits promens de mar nos concorden ab los promens mercaders o affrontar ab aquells nos vullen donen los dits consols la dita sententia segons lo consell dels promens de mar. Car de consell daquells han los contractes a determinar e no segons lo consell dels dits promens mercaders: si hauer nol volen, car non son costrets per priuilegi del senyor rey ni per altra manera: sino per ço com es axi

acostumat en han vsat dalgun temps ença.

De la appellacio. Capítol. 11.

DE aquesta sententia aquell que sentira aggrauiat: se pot appellar dins deu dies comptadors del dia de la proclacio de aquella. E la dite appellacio li es rebuda, e es remes al jutge de les appellacions del consolat ab lo proces dauant los dits consols actitat en loch de apostols. En la qual appellacio ha ametre los greuges nullitats e iniusticies per los quals de la dita sententia se sentira aggrauiat.

Com anant a lo jutge de les appellacions. Cap. 12.

Aquell que sera appellat: es tenguut presentar dauant lo jutge ab lo scriua de la cort del consolat lo dit proces e appellacio, requirent aquell quereuoch esmen e corrige la dita sententia dels dits consols. E lo jutge rebuda la presentacio del dit proces en continēt assigna dia a oir sententia en la dita appellacio al qual dia cita la part apellada per oir aquella. E si dins los dits deu dies es lo condēnat nos sera appellat de paraula o per escrit: la sententia passa en cosa iutiada.

Cō en la appellacio nos pot res posar ne prouar de nou. Cap. 13.

EN aytal plet de appellacio alguna cosa de nou nos pot posar ne prouar per alguna d'les parts. Mas lo jutge ab lo proces principal

pal dauant los cōsols acitat, e abla dita appellacio e greuies ha hauer son consell e donar sentencia en lo dit plet de appellacio. E de aço hā los promens de mar carta del senyor Rey.

Com e en quant se ha aprofeguir la appellacio. Cap. 14.

A Quest plet d'apellacio se ha aprofeguir continuament per lo apelant. E si passen trenta dies continuus vel diuifim: çoes de partidament apes lo dia dela appella cio: que nomen son plet: la appella cio es deserta, e la sentēcia dels cōsols passa en cosa iutiada.

Com se dona sentencia en la appellacio. Cap. 15.

Lo iutge ab lescruia ha son consell sobre lo dit plet de appellacio, axi ab promens mercaders cō de mar, no ab aquells qui ia en lo plet principal han donat lur cōsell mas ab altres en la forma desus declarada. E si attroba ab cōsell la sentencia dels dits cōsols esser ben donada: conferma aquella. E si attroba esser mal donada: reuoca aquella, o la corregeix, segons lo dit cōsell. E dela sentencia del iutge qual que sia: alguna deles parts nos pot appellar. E aço per priuilegi quen han los dits promens del senyor Rey.

De excepcio declinatoria de for. Capitel 6.

COm es en algun fet apes la de manda excepcio declinatoria de iuy per lo demanat proposada: los cōsols coneixen abans de aqlla excepcio: q̄ en * als sia anantat. E si * altre atroben de consell que la conexen ça del dit fet pertanga a ells forçen lo demanat a respondre a aquella e anantē en lo fet: segons q̄ desus es declarat. E si atrobē de cōsell: quel fet no pertanga a ells: remet en les parts a aquell iutge: aquis pertany.

De demāda proposada de paraula, e dela sentencia. Cap. 17.

COm la demanda es proposada dauant los consols de paraula: hoides les rahons de quascuna de les parts, e rebuts testimonis de paraula per los dits consols, cartes o altres informacions: los dits consols ab les dites parts ensemps van dauant los promēs mercaders per demanar de consell, e les parts cōpten dauant aquells lur raho. E aços fa per tal: que les parts no pūquen dir que la lur raho per los cōsols no era donada a entendre: segons que ells la hauen posada: als promens: ab los quals hauen hagut consell sobre lo fet. E los consols dien: ço que han los testimonis testificat, e mostren les cartes o altres informacions: que les parts los hauran donades. E apes les parts se ixen del consell, e puys los promens mercaders donen consell als dits consols sobre lo dit fet. E semblantment e en la

A 3 forma

Llibre de Consolat

forma desus declarada los dits consols van a demanar de consell als promens de mar sobre lo dit fet. E haguts los dits consells de paraula donen sentència en lo fet. Empero si per alguna deles parts es request: que la dita sentència li sia mesa en forma publica, e que lin sia feta carta testimonial, deu esser fet. Aquest anantamēt aytal ques fa de paraula es fet sens donar dilacio de pro-ua e altra solemnitat de iuy.

De appellacio de sentència de paraula. Cap. 17.

DE aquesta sentència pot esser appellat de paraula dins deu dies per aqll: quis sentira agreuiat. E lo iutge en aytal cas ve dauāt los consols, e presents les parts certifi-ques de aqlls, per qual rao se son moguts a donar la dita sentència. E enapres ab les dites parts presets va demanar de consell sobre lo dit fet als dits promens mercaders e d̄ mar en la manera desus declarada, no ab aquells q̄ serā stats al primer consell, mas ab altres. E puys segōs que troba de consell: dona sentència al dit fet. La qual sentència ha a donar en scrits. E aço segōs carta del senyor Rey. Aquest plet de appellacio ha esser determenat dins trē-ta dies, sino la sentència passa en cosa iutiada, segons q̄ damūt se cōte.

Deles mesions fetes en lo primer plet. Cap. 18.

LOs consols en lo primer plet ço es en plet principal: no cōdam-

nen nengu en les mesions del dit plet.

Deles mesions en lo segon plet.

Cap. 20.

LO iutge si conferma la sentència dels consols: comdemna en la sentència lo appellant en les mesions fetes per lo appellat dauant lo dit iutge. E si reuoca la sentència dls consols o la corregeix e la esmena: no condemna lo appellant en les dites mesions, cō hagues iusta causa defer la dita appellacio ne aytanpoch hi comdamna lo appellat.

Dels anantaments que poden esser fetes dauant lo vn consol.

Cap. 21.

DAuant abduy los consols o lo vn de aquells, laltre absent ocupat de alguns affers, son posades demādes e fetes qual seuol anantaments tro a sentència o a alguna interlocutoria o conexença. La qual sentència o interlocutoria se ha a donar, o la dita conexença fer per abduy los dits consols, e no per lo vn de aquells.

Les causes qui se guarden ala iurisdicció dels consols. Cap. 22

LOs consols determenen totes questions: que son de nolit, e de damnatge de robes que sien carregades en nau, de loguers de mariners, de part de nau a fer, de encantar de fet de get, de comādes fetes a patro o a mariner, de deute de-

gut

gut per patro: qui haia manleuat a ops e a necessari de son veixell, de promissio feta p patro o mercader a patro, d'roba trobada en mar de-liura o en plaia, de armaments de naus, galeres o lenys. E generalmēt de tots altres contractes: los quals en les costumes d' mar sō declarats.

Dela execucio de les sentencies.

Cap. 23.

Los cōsols menē a execucio en axi en vexells de mar cō en altres bens lurs sentēcies, e aquelles del iutge en aq̄sta forma: q̄ manen ala part cōdemnada a req̄sta daquell: qui ebtenguda la sentencia: q̄ dins deu dies apres del dit manamēt cōptadors haia pagat ço: en q̄ es con demnat o mostrats bens mobles clarse desembargats en los quals la dita sentencia sia menada a e-xecucio. En altra manera: que rebran la oferta dels bens mobles q̄ per la part los sera demostrada.

Dela execucio de bens mobles del condemnat. Cap. 24.

Feta la oferta de bens mobles axi vexells com altres per lo cōdamnat o per la part en defalt de aquell: aquells bens sien subastats per publich corredor per la ciutat per deu dies, e passats los deu dies es feta vēda de aquells bens al mē donant publicament. E del preu es satisfet ala part de aço: queli sera iutiat. E de les mēssio s per aquell

fetes en la dita execucio, donant fermançes de tornador si algun ap parex primer en temps e mlior en dret en lo dit preu

Del creador sino pora dar fermãça.

Cap. 25.

Si es estrany o encara dela ciutat se iurara si no hauer la dita fermança de tornador: es feta crida per la ciutat per publich corredor ab so de trompeta, que cō los dits consols hagē a deliurar aytal preu hagut daytals bens de aytal hom an aytal, e aquell haia iurat sino ha uer fermança de tornador: Que si hi ha algu: qui haia, o entena hauer demanada o dret en la cosa venuda o en lo preu de aquella: que dins trēta dies cōparega dauāt los dits cōsols per mostrar de son dret, en altra manera q̄ lo dit preu li sera de liurat sens fermança de tornador. En aytal cas si demanāt noy ha vē gut dins los trenta dies lo preu, ço es la cosa iutiada es aquell deliurada per los dits consols sens fermança de tornador.

De execucio de bens seents: del condemnat. Cap. 26.

Si cas es: quel condemnat bens mobles alguns no haura va-xells de mar ne altres. E haura bēs seents: la donchs los consols scriuen ala iusticia dela ciutat o del loch: on aquells bens son que cō ells haien donada sentencia contra naital: de aytanta quantitat iut

A 4 iada

iada an aytal: e aquella sia cōfermada per sentencia de lur iutge: si appellacio hi es entreuēguda: e lo dit cōdemnat no haia bens mobles: en q̄ los dits consols menē aquella sentencia a execucio: q̄ requerē lo dit iusticia: que en loch dells e per ells men la dita sentēcia a execucio en los bens seents del dit condemnat cō los dits consols dela vēda de aq̄lls bēs seents nos vullē entremetre, ne ho hagē acostumat fer. E adonchs lo dit iusticia axi cō a merxecudor mena les sentecies dels dits cōsols e del iutge de aquells a execucio en los dits bens, segons forma del fur dela ciutat o costū del loch: on los bens son.

De patro qui demana son nolit, e lo mercader loy contrasta per roba: que li fall, o q̄ sera mullada.
Cap. 27.

SI algun patro de nau o altre vessel se clama de son mercader del nolit de sa roba: q̄ portada li haura: e aq̄ll mercader allega: q̄ no li es tēgut de pagar lo dit nolit: tro lo dit patro li haia deliurada aytal roba q̄ afferma: que li fall aquella p̄ letra de son companyo, o per altra manera dira: q̄ li son carregada, o q̄ li haia esmenat algū damnatge: lo qual affermara: q̄ p̄ lo patro o culna de aquell li sera donat en les seues robes, si donchs per lo patro aquestes coses atorgades no seran: lo mercader encontinent sens altre alongament es forçat pagar al dit

patro lo nolit dela roba: que lo patro li haura liurada, axi dela exuta com dela banyada o guastada, donant primeramēt e abans lo dit patro fermāça en poder dels dits cōsols, que de pla en pla fara dret al dit mercader sobre la dita roba q̄ affermara: que li fall, o sobre la banyadura o guastament q̄ affermara: q̄ es stat fet en la sua roba a culpa del dit patro. E de aytal demanda de nolit nō cal res posar p̄ scriptura, ab q̄ lo nolit se mostre e sia clara per cartes o atorgament del dit mercader, o per altra manera.

De loguer o salari de mariner.
Cap. 28.

DE loguer de mariner, quis clama de son patro, nō cal demanda nenguna posar per scriptura.

Dela execucio q̄s fa contra patro p̄ deute de prestich. Cap. 29.

DE deute degut ab carta per algū patro aprestador nō cal demanda posar p̄ scriptura. Mas lo prestador ve ala cort dels cōsols e clames del patro ab la carta. E si lo terme dela paga del dit deute es passat, los consols manen al dit patro: que dins tres o quatre dies fins en deu, hagut sguart ala quātitat, que sera deguda: do epach al dit prestador lo dit deute: o mostre bens mobles clars e desembargats, en que la dita carta sia menada a execucio. En altra manera: que ells farā la dita execucio en los bens mobles q̄ per lo dit creador mostrats los seran.

ran. E aquesta execucio de aquest deute se fa, e lo dit deute es deliurat al creador en la forma expresada damunt a fer les execucions de les sentècies p los cōsols donades.

De seguretats de iuy. Cap. 30.

SI per lo demanador es demanat de paraula o por escrit: que lo demanador do fermança que li stiga a dret sobre la sua demanda, en altra manera que sia anantat contra aquell: si lo demanat es estranger: en continēt deu donar la dita fermança. En altra manera deu esser pres e mes en la preso comuna e star pres menāt son clam. E si iura: que no ha de que pagar ço en que sera condemnat: deu esser gitat dela preso. Si donchs no era pres per alguns casos continguts en les costumes de la mar per losquals deu esser estar tostēps pres e en ferres tro haia satisfet: ço en que sera condemnat. E si lo demanat es dela ciutat: e los consols sabran: que ha bēs bastants a aço: que demanat li sera: fan li assignacio: dins la qual do la dita fermança de dret. E si los consols apres que requests ne seran: no forçaran lo demanat a donar la dita fermança de dret: e aquell demanat se absentara: que no pora esser atrobat, o bens alguns no haia, de que pae ço en que sera cōdemnat: los dits consols e lurs bens romanen obligats la cosa iutiada a pagar.

Del poder dels consols. Cap. 31.

LOs consols dela mar han tot poder ordinari en tots los contractes que per vs e costum de mar se han a determenar, e en les costums dela mar son declarats dits e specificats.

Si vexell nou sera executat qui es primer en dret. Cap. 32.

SI a instancia de creadors nau o leny o altre vexell qui de nou se ra construit: abans que sia varat e leuat de les stēpes, o abans que haia fet algun viatge: sera venut: en lo preu daquell son millors en dret los iornalers, e aquells: als quals sera degut per fusta, pega, clauo e stopa, e altres exarcies cōprades a ops del dit vexell: iat sia quen haiē cartes o no cartes: que algū altre creador del construēt lo dit vexell, o prestador ala cōstruccio de aquell posat quen haian cartes.

Si lo preu no bastara als dits creadors. Cap. 33.

ESi lo preu hagut del dit vexell no bastara a aço, que seradegut als dits iornalers e aqlls, los quals fusta, pega, clauo, stopa e altres exarcies hauran liurades ala cōstruccio del dit vexell, aquell preu deu esser de partit entre tals creadors per sou e liura, car quascu de aqlls es en vn meteix dret en lo dit preu. E en aytals creadors prioritat de tēps nos pot posar ni al legar.

A 5 Si

Si vexell sera venut apres de fet viatge: qui es primer en dret.

Cap. 34.

SI la dita nau o altre vexell apres q̄ haura fet algū viatge: sera venut a instācia de creadors del preu hagut del dit vaxell son pagats primerament los seruicials e mariners del dit vaxell de aço: quels sera degut per lurs loguers. E aço sens fermāça de tornador: com en aquell preu algu no sia primer en tēps ne millor en dret q̄ los dits seruicials e mariners. E apres de aquells los prestadors creadors del dit vexell, ço es aquell q̄ per localendari dela carta del seu prestech se mostrara hauer prestat primer e puys los altres axi cō venē primers quascū donāt fermāça de tornador: o faēt la solēnitat dela crida de .xxx. dies de sus inserta: Si iurara no hauer la dita fermāça de tornador. E en aq̄st cas: ço es puys lo dit vexell haura fet viatge si alguna cosa es deguda als iornalers, o p̄ fusta, o clauo, pega stopa, e exarcies del dit vexell: aq̄lls aytals creadors, si donchs cartes no haurā del lur deute: en lo cas de sus dit no hā alguna porrogatiua, prioritat de temps ne milloria en dret als altres creadors prestadors del dit vexell ab cartes. E si les parts d̄l patro que les dites māleutes haura fetes: no abastarā a pagar aquelles: allo es pagat als dits prestadors de les parts dels personers: Si fermen ala manleuta feta per lo dit patro, en altra manera los dits personers

non son tenguts, com lo dit patro no haya poder de obligar los bens de casa dels dits personers, si donchs de aquells procuracio o altre plen poder ab carta no hauia.

Com la muller del patro es primera en temps e millor en dret.

Cap. 35.

E Si lo patro d̄l dit vexell ha muller: e aquella ha obtengut sentēcia contra los bens de aq̄ll del seu dot e escreix per alguna iusta causa: e lo marit no ha alguns altres bens en los quals la dita dona se puiga entregar en lo dit dot e escreix: e haura discutits aquells bens: e la dita dona se oposara al preu hagut del dit vexell: e per lo calendari dela carta sua dotal apparra primera en temps en los bens del dit marit seu quels altres creadors del dit vexell: en aq̄st cas la dita dona ço es en les parts quel dit marit seu hauia en aquell vexell es primera en temps e millor en dret q̄ls altres creadors del dit marit seu.

Cō deuē esser determenats los plets per los consols. Cap. 36.

LOs consols per carta que han del senyor rey: hā poder: quels plets e questions que dauant ells se menen: ojen, e aquells per si deguda determenen breument sumaria e de pla sens brogit e figura de iuy sola facti veritate attenta: ço es sola veritat del fet atesa, segon que de vs e costum de mar es acostumat e fer.

Del

Del salari: que prenen los cōsols de les parts. Cap. 37.

Dels demandes q̄ son posades dauant los consols, axi de paraula com per scrit: sobre les quals ells donē sentēcia: prenen ab duyl los cōsols per lur salari tres diners de quascuna part per liura; ço es q̄ si demanda es posada de cent liures: e los cōsols detemenen per sentēcia: q̄ aquell qui demana cent liures: nō deu haure sino vint o no res: de totes les cent liures han tres diners per liura de quascuna part, axi segons mes o menys.

Del salari del iutge de les appellacions. Cap. 38.

Lo iutge pre salari de aço: quels consols h̄ uien iutat: e de ques sera appellat: tres diners per liura de quascuna part: si dauant lo iutge ve algun fet per appellacio, e no en altra manera.

Si se haure suspita dels consols. Cap. 39.

Quāt lo vn dels consols o abduy en algun fet son recusats per suspitosos p alguna de les parts qui pledeiarā dauant aquells e les rahons de suspita seran apparēts han a si acompanyar vn home dela art dela mar: si lo vn es recusat. E si abduy son recusats: h̄ a si acompanyar dos bons homens dela dita art de mar ales parts no suspitosos. E ab aq̄sts en temps fan lurs anātaments e donen sentencies en lo affers. E

no han mes salari dels dits tres diners p liura p quascuna de les parts, los quals se parteixen entre ells.

De suspita del iutge de les appellacions. Cap. 40.

Lo iutge axi meteix si es recusat per suspitosos: ha a si acompanyar vn home dela art dela mar, o suspitosos ales parts, e ab aquell lo let dela appellacio detemenar ço seu salari ha a partir ab aquell.

Com los consols e lo iutge donē lurs sentencies per les costumes dela mar per consell. Cap. 41.

Les sentencies que per los dits consols e iutge son donades: se done per los costumes scrites dela mar; e segons que en diuersos capitols de aquelles es declarat. E la on les costumes e capitols no absten: donē se aconsell de promens mercaders e de mar, ço es tota hora a les mes veus del consell, hagut esguart ales persones: qui donē aq̄ll.

De fermança de dret sobre quals empires es rebuda. Cap. 42.

Sobre totes empires fetes per los consols es rebuda fermança de dret. Exceptat sobre empara feta de roba: dela qual roba, ço es de si meteixa sera degut nolit. Sobre la qual empara fermança alguna noy es rebuda.

Pra-

Pragmatica del Rey en Jaume del iurament de aduocats. Cap. 43.

Sapian tots: que nos en Jaume per la gracia de Deu Rey d'arago de mallorques: e de Valencia, e compte de Barcelona e de Vrgel, E senyor de montpeller, volents prouehir a vtilitat d'la ciutat e del regne de Mallorques: stablim per nos e per los nostres per tostemp. que los aduocats iuren sots aquesta forma: yo aytal iur que feelmēt en offici de aduocacio me haure: e nengun plet, lo qual segons ma bona consciencia iniust me parra: no rebre sots aduocacio mia, ne alguna cosa maliciosa mēt fare ne dire en negū plet rebut sots ma aduocacio. E si en lo comēçamēt o en lo mig o en la fi del plet ami parra lo plet no iust: axi tanto st ho dire a aqll: lo qual defendre, e cōtra ma bona cōsciēcia en res no allegare e en neguna cōuinēça nos sera ne fare ab aqll, lo qual ajudare: de neguna certa part dela cosa: de la qual sera pledeiat: esser mia, ne instruire ne informare les parts sino de veritat a dir.

Aci acaba lor de iudiciari dela cort dels consols.

De sportades de alexandria Cap. 45.

ENaxi hom multiplica les quintarades de alexandria: com los mercaders noliegē als senyors de les naus e dels lenys, ço es a dir

sportades. Primerament es tengut lo senyor de la nau de portar dos quintars e mig de coto per sportada fins en la terça part. E si ell voltra carregar vltra la terça part sia tengut ala terça part enaxi com ell volria de coto carregar: sia tengut de rebre a .ij. quintars la sportada. Elo quart de pebre. Item encens. Item laca. Item gingebre: qui munta .v. quintars per sportada. Item de brasil quatre quintars. Item de oli. .ij. quintars. Item de lētida sti: çoes de coses de caixa e de barril. .i. quintar per dos quintars al quintar: que es nomenat forfori. Item de canye lla. .ij. quintars per sportada. Item de coto filat. .ij. quintars per sportada lo quart forfori per esportada. Item .ij. quintars genouins de stopa. Item lixada. .ij. quintars per sportada. Item de porcellanes gobes. .xij. quintars per sportada. Item bagadell .vj. quintars e mig p sportada. Item de indi gros. .ij. quintars e mig forfori per sportada. Itē de sucre encosi. .ij. quintars genouins per sportada, o en caixa o en barrils. .j. quintar genoui per sportada. Itē de dents de elefant. .vj. quintars e mig forfori per esportada. Item de lana decapells. .ij. quintars lo quart forfori per sportada. Item de alum en lo primer: e en lo segō sol, .ij. quintars genouins p sportada, e en laltre sol. .ij. quintars e mig.

Aci començen les bones costum de la mar. Cap. 46.

Aquests

de.s fets maritims.

Aquests son los bons stabliments e les bones costumes q̄son de fet de mar, q̄ los sauis homens qui van per lo mon: ne començaren a donar als nostres antecessors, los quals faerē p̄ los libres dela sauietat deles bones costumes. On daqui auant podē trobar: q̄ deu senyor de nau fer a mercaders e a mariner e a pelegri o a altre home: q̄ vaga en la nau. E encara qual cosa d̄ia fer mercader senyor d̄ nau, e mariner al senyor dela nau o del leny, e pelegri

* a altre

* atrasi. Car pelegri es dit tot home: quideia donar nolit de la sua persona sens la mercaderia.

Com patro vol comēçar nau. q̄ deu declarar als p̄soners Cap. 47.

Començem: cō lo senyor de la nau o del leny començara de fer la nau: e volra fer parts: ell deu dire fer entenent als personers: de quantes parts la fara e de quin grā, e quant haura en pla, e quāt haura en sentina, e quant obrira, e quant haura per carena.

De personer qui no volra o no pora fer la part promesa. Cap. 48.

E Si aço fara entenent lo senyor dela nau als personers: e los personers li prometran de fer part aquella part que li prometra de fer lo personer: aquella li deu attendre. E si lo personer no loy pot attendre, o no vol fer: ço quel haura conuengut: lo senyor dela nau

o del leny lon pot destrenyer ab la senyoria, o pot manleuar sobre aquella part: que aquell li deuia fer. Façam compte: que ell hi dega fer vna setzena, e noy hagues fet compliment sino a mija setzena: e axi podem fer de vna setzena multiplicadamēt d̄ vn quarter: e si ell li deu fer aquella dita part: e nola li fa: lo senyor dela nau o del leny pot empenyorar la part cōplida per fer cōpliment ala part: q̄ li haura conuenguda de fer. E son fet perço aquest capitol: Car aquell qui comença la nau o leny: no la començaria: si sabia que los personers li deguessen fallir, ne ho poguessen fer.

De personer qui mor apreshauer començat o promes de fer part.

Cap. 49.

S I algu prometra de fer part a algu en nau o en leny: si aquell qui la part haura promesa de fer: morra ans que aquella nau o aquell leny en que haura promesa de fer part: no sera fet ni acabat: los hereus o los detenedors dels bens de aquell qui mort sera: no son tenguts de res a aquell senyor a qui aquell qui mort sera: haura promes de part a fer mentre viu era. Si donchs en son testament ell no ho manara, o manat iaquit nou haura. Ans si aquell qui mort sera: hauia donats alguns diners a aquell per raho de la part: que ell hauia promesa de fer ab ell: si los diners seran tants: que bastassen a fornir tota la part: q̄ aquell hauia pro-

promesa de fer: la part aquella deu esser venada: ans que la nau o leny partelca o isca daquell loc: on sera stat fet no cōtrafant per aq̄ll capitōl: qui diu: que nau o leny nos pot vendre ne encantar: tro q̄ haia fet viatge. Per qual raho? perço: Car hom quāt es mort no es tengut de tenir fur ne ley ne costuma, saluo deute o comāda e de tort: sil te. En cara per altra raho: perço car al dia que algu mor: aquell dia es partida tota companya que ab alguns hagues, que hom qui mort es: no ha companyo. E si per ventura aquells diners q̄ ell haura donats a aquell: no bastassen a alguna part a complir: lo senyor dela nau del leny es tengut de cerquar: qui li fornisca aquella part: q̄ aquell qui mort es li haura promesa de fer. Encara sia tēgut lo dit senyor dela nau de retre aquells diners que ell rebuts haura als hereus o als detenedors dels bens de aquell: que los dits diners li dona. Saluo empero: que si aquell, qui senyor sera, haura a fer alguna lexa a aquell qui li fornira aquella part: que aquell qui mort es li haura promesa de fornir: aquella

*leuada leixa aytal deu esser *abatuda daq̄lls diners q̄ ell haura rebuts. Empero que tot aço sia fet: que desus es dit: menys de tot frau. E per les rahōs desusdites fon fet aquest capitōl. Ara respongā: q̄ la volgues fer: ell no faria tan gran leny, e ferlia menor, si ell sabia: q̄ aquell personer hagues poder: q̄ li fallis de res: que conuengut li hagues.

Com patro vol fer maior nau q̄ no haura dit als p̄soners. Cap. 50.

ARa parlē del senyor de la nau o del leny: q̄ comēçara la nau en forma poca, e dara mes en senti na e p̄ carena e de pla, e ferla maior lo ters o lo quart o la meytat: abās q̄ nou haura fet a saber als p̄soners: sapies quel personer no lines tēgut de res a creixer: sino solamēt: axicō ell los ho haura fet entenent al comēçamēt. E si ell la crex despuys: lo p̄soner hi deu hauer la sua part: axi be cō si haura mes part al creix q̄ li haura fet. Saluāt vna cosa, quel mestre la faes de maiors mesures, q̄l senyor dela nau li hagues dites e empreses ab los personers. Mas si lo senyor dē la nau la volra creixer, ell deu anar a quascū personer, e de manar los ne, ia si los dits p̄soners volran, ques crescā les parts, e vendre los qui ho volrā, e los qui ho cōtrastrarā. Façā ara compte q̄ siē quatre e sis, los sis vēçen als quatre, e los deu, vuyt. E per ço p̄ dos o per tres o per quatre o per cinch personers pus siē los menys, no deu star de creixer la nau. E axi son tēguts los p̄soners qui cōtraftā al senyor dela nau de fer la part, q̄ promesa li haurā, axi cō la maior *força dls * part personers farā. E deu aiustar ala de mada tots los personers ensemps.

Si patro vol creixer la nau los personers a q̄ li son tēguts. Cap. 51.

SEgons q̄ en lo capitōl desusdit Ses cōtēg t. diu q̄ si lo senyor dē la nau

nau del leny volra creixer aquella nau o aquell leny: q̄ ell ho deu fer a saber e dir a tots los personers. E si tots los personers ho volran: ell la pot creixer, e en aço no ha contrast * part negu, mas on diu: q̄ si la maior *força se acordara q̄ ell la cresca: q̄ ell ho pot fer q̄ per quatre ne per sine persones no deu star: q̄ nos cresca: mas no diu a q̄lls personers qui aço cōtrastraran: de q̄ li son tenguts: e de que no: e axi pora hi hauer algū cōtraft. E per aquesta raho q̄ contrast algu noy pufca hauer: los nostres antecessors feren aquesta esmena. E diguerē en axi, e declararē q̄ ver es, q̄ la nau o leny se pot creixer, pus la maior *força dels personers ho vulla: mas empero es axi atēdre. q̄ deu esser vist e esguardat lo poder de a q̄lls personers: q̄ cōtrastrarā: per ço cō per vētura hi haura algūs de a q̄lls qui ho cōtrastrarā: q̄ si ells haviē res mes a bestrer en a q̄lla nau o en a q̄ll leny, sino en axi cō ells ho cōprēguerē al comēçamēt: quāt la nau se comēça: ells ho hauriē a manleuar o baratar, o hauriē a vēdre alguna cosa, q̄ tostēps ne serien * despagats, e seria mal fet, per q̄ encara algū home qui fa part en nau o en leny: fa ho algunes vegades per grā amistad q̄ haura ab a q̄ll, qui la nau o leny volra fer mes q̄ per sperāça de guany: q̄ ell nesper hauer. E per a q̄sta raho seria mal fet, q̄ a q̄ll hi fos damnificat. E per les rahōs desus dites los nostres antichs qui primers anarē per lo mō, verē e concoueren: que

mal seria fet. E per ço digueren e declararē q̄ si algun personer de a q̄lls qui contrastarā: q̄ la nau o lo leny nos cresca p̄ no poder: si hauran promes de fer vna octaua: que noy siē tēguts de fer mes d̄ vna setzena, e lo senyor dela nau nols pufca d̄ res * als forçar: per q̄ car culpa * altres es del senyor dela nau o d̄l leny: cō a q̄ll no li atē tot ço q̄ li hauria promes, per ço car ell crex la nau o leny mēys del voler dells. E per a q̄star ho lo senyor della o del leny nols pot destrēyer. E axi lo senyor dela nau deu cercar altres p̄soners: q̄ li facē cōplimēt a a q̄lles parts, q̄ a q̄lls no li porā cūplir. E encara si faerē grā gracia als senyors de les naus e dels lenys cō del tot no absolueren dits personers, mas faerē ho per ço q̄ls senyors de les naus e dels lēys no fossen del tot deffets, q̄ gēs pas no es rao q̄ negu puixa ni deia hauer poder en los bēs dal truy; sino a tāt cō a q̄ll de qui serā li volra donar: empero si a q̄lls personers qui ho cōtrastrarā sera la menor partida, e serā apoderats, e haurā poder de cōplir a q̄lla part: q̄ promesa haurā d̄ fer sens lur dā lo senyor d̄ la nau o d̄l lēy aqui promesa la haurā de fer: los ne pot desirer: tot en axi cō en lo capitol de sus es ia esclarit e certificat, q̄ en totes coses es raho: q̄ la maior *força * part so apodere e sen ho porte. E per les rahōs desus dites tot senyor d̄ nau o d̄ lēyn deu guardar, e fer d̄ guisa, cō ha en cor d̄ fer nau o leny q̄ o faça: e o emprēga en guisa e en manera ab

ab aquells, que part hi prometran de fer: que entre ell ni ells no pugua haver algun contracte per alguna raó. E per los esclariments desusdits fonch feta aquesta esmena.

De mestre daixa si creixerà les mesures. Cap. 52.

SI algú mestre d'axafara majors mesures: quel senyor de la nau no haura empres ab ell: de tota la mesura del creximēt de la obra deu pagar la meytat: e perdre ioguer d'aytats jornals: com li obrara. Encara lo mestredaxa estēgut de dir a quascun personer totes les mesures: les quals haura empreses ab lo senyor de la nau. E encara los estēgut dē dir: quina obra fa: si es fort: o si es febla.

De mestre daixa e calafat aq̄ son tenguts, al patro el patro a ells. Capitulo. 53.

SI mestre daixa o calafats obra ran ab algú senyor de nau o de leny ells son tenguts de fer bona obra e estable: e en res no deuen flaquejar. E si los mestredaxa e los calafats fan bona obra: e q̄ sien mestres, e que aquella obra o major e millor fossen sufficients de fer e de tenir en lur poder: si lo senyor de la nau o del leny, que la obra los haura mesa en poder, e ab volūtat dell metex la hauran emparada e començada, e stant en la obra haura algun desgrat dels sobredits mestres: los dits mestres faent be e diligentment to: ço que ala obra per

tany: e lo senyor de la nau no ne volra gitar per lo desgrat: q̄ per ventura dells haura: o per ventura trobara altres: qui la farien per millor mercat: lo senyor de la nau o del leny nols ne pot gitar: ni ells no la poden iaquir: pusque ells auran començada aquella obra: fins que sia acabada. Pus aquells mestres sien bons e sufficients de aquella obra a fer. E encara de molt millor e major que aquella no es. E si lo senyor de la nau los ne gitara: pusque ells sien bons e sufficients, e faran be e diligentment tot ço que a aquella obra pertanga: negú mestre daixa ni negun calafat nos deu metre en aquella obra a fer: si donchs lo senyor de la nau o del leny no sen auenia, o no sen era euengut ab aquells mestres: qui la obra haurien començada: e gens aquells nos sen deuen moure per la paraula del senyor de la nau o leny, ans ho deuen fadigar a aquells mestres: qui aquella obra hruran començada, e si ells los ho atorgan, e ho renuncian: la donchs ells poden emparar de fer e de obrar en aquella obra, e abans no: car si abās que ells no haguessen haguda fadiga de ells hi obrauen: farien semblant: q̄ ells qui aço començariē de fer: haguessen defalt e menyspreu de aquells mestres qui aquella obra haurien començada e fessen encara mes farien semblat: ques ^{*leuafsc} altassen de treball: per ço quascu se deu guardar de mal e de treball tot aytant com pot, car de male de poch na hom assau.

* massa * Nau. E aytábe lo senyor de la nau o del lēy se deu guardar de fer desplaers a aq̄lls mestres: q̄ ell metex haura hagut, e ab sa volūtad haurá comēçada la sua obra, pusq̄ ells facen be e diligētment: ço q̄ pertany aquella obra: e axi deulals leixar acabar. Mas empero si aquells mestres daixa o calafats qui haurá comēçat la obra de fer: no seran sufficients: q̄ ells la sapien fer lo senyor de la nau los ne pot gitar e metre en poder daltres mestres: qui sapiēfer aquella obra sua. E aquells mestres qui la obra sabrā fer: no son tēguts dē demanar paraula a aq̄lls mestres: qui aq̄lla obra haviē comēçadapuf q̄ ells nola sabian fer ne sabiē exirne a cap. Ans son tēguts aq̄lls quis farā mestres daixa o calafats: quis emparan de alguna obra fer: e nola sabrā fer: sino q̄ enganā les gēts: de fer esmena a aquell: de qui aq̄lla obra sera, de tota la mesio e de tot lo dá: q̄ per culpa dells haura sostēgut. Empero tot mestresdaxa e tot calafat se quart es deu guardar: e quina obra fara ne quina no, q̄ sia p culpa de la obra que ell haura feta: lo senyor de la nau o del lēy haura a fer esmena als mercaders, on sostādra algū dá, los sobredits mestres qui aquella mala obra haurá feta, son tēguts de rembre e de esmenar aquella esmena: que lo senyor de la nau haura haguda a fer als dits mercaders, e en cara tot lo dá quel senyor de la nau ne haura sostēgut per culpa de la falsa obra q̄ los dits mestres li haurá feta. E si a-

quells mestres no haurá de que pagar deuen esser presos e melos en poder de la senyoria, e star tāt, tro q̄ haiē satisfet e entregat al senyor de la nau tot lo dáq̄ per culpa dells haura sostēgut, que axi lin son tenguts, com si loy hauien * emblat o tret de la casa enganofament. E lo senyor de la nau estengut donar a quascun mestre, qui en la sua obra obrara p quascū iorn tres diners p pa, e p, beure, e encara lo loguer, q̄ ab ells empendra, si dōchs los dits mestres noli volen fer gracia, quel sperassen del vn dissapte al altre. E aço es voluntat dels mestres, si ho farà o no, q̄l senyor de la nau o del lēy nols ne pot destrēyerne forçar sino tāsolament a lur voluntat. E si los mestres obrará ab lo senyor de la nau * acosiment, que algun preu no haura entre ells lo senyor de la nau los es tengut de donar tot aytant com altres mestres pendrá en altres obres, e segons quel temps sera, e segons lestamēt de la terra. Per que tot mestre daixa e tot calafat sia que faça obra * alçar, sia que faça a iornals: se deu guardar: que faça bona obra e estable, perço que la pena q̄ desus es dita: noli pogues desus venir. E son fet perço aquest capitol: car molt mestre daixa e molt calafat faria molta mala obra si ell sabia: que ell non hagues a sostenir nengū treball ne negun dan e perço es imposada la pena: que desus es dita: perque quascu se quart, e ia quina obra fara, ne quina no.

* robar

* cabir mēt ho discre-tio

* secura da o preu fot

B De

De mestre d'ixa o calafat: qui fara obra a scar. Cap. 54.

SI algũ mestre d'ixa o calafat pẽdra o fara alguna obra a scar: ell estẽgut de pagar a tots los mestres q̃ ab ell obrarã en aq̃lla obra la qual ell haura presa a scar, e promesa de fer a aq̃ll de qui sera. E si aq̃lls mestres q̃ ab ell obrarã: no sabẽ: q̃ ell faça a q̃lla obra a scar, lo senyor dela obra los ho deu dir e demostrar: p̃ ço q̃ si aquell mestre era baratador o trafagador o q̃ no hagues de q̃ pagar: aq̃lls mestres qui ab ell hauriẽ obrat, no siẽ enganats, no sabent q̃ ell faça a q̃lla obra a scar. E si lo senyor d'la obra nols ho diu o demonstra: cõ ells comẽcen a obrar en aq̃lla sua obra: si aquell mestre q̃ la obra fara a scar: nols volra pagar, o no haura de q̃ aq̃lls mestres qui ab ell haurã obrat en aq̃lla obra: sen podẽ tornar e emparar aq̃lla obra: q̃ ells feta haurã, e aq̃lla obra deu star tant emparada: tro q̃ aq̃lls mestres sien satisfets de tots lurs maltrets: e encara d' tot dã e d' tot * de strich e d' tota messio q̃ ells sufferta hauran. Empero si lo senyor de qui aq̃lla obra fa: los haura dit e demostrat: q̃ aq̃ll mestre li fa aquella sua obra a scar, e ells ho hauran entes pag los aq̃ll mestre o nols pag, aq̃lls sobre dits mestres no podẽ ni deuẽ emparar aq̃lla obra q̃ feta haurã, pusq̃l senyor dela obra los ho haura dit: com ells començẽ a obrar que ella scar fa fer aquella obra. Empero si lo senyor dela obra dira a aquells

mestres: que penlen de obra. que ell los pagara be e pla tots lurs maltrets, e hi obrarã en fe del senyor dela obra, e per les paraules, q̃ ell los haura dites, si ell ha ia pagat aquell mestre de tot ço que promes li haura, o no sia pagat, si ell mestre no pagara aquells mestres, o no haura, de q̃ pũca pagar, lo senyor dela obra los es tengut de pagar, p̃ ço com promes los ho haura sia q̃ ell tẽga daquell mestre alguna cosa o no, que mester es que aquells mestres sien pagats per ço com en fe del senyor hi hauran obrat e p̃ ço car ell los promes de pagar q̃ si ell peruẽtura promes nols ho hagues: los sobredits mestres no hauerẽ obrat, e hauerẽ fet de lur prou en altra part, perq̃ tot senyor de obra, sia q̃ la faça fer a scar o a iornals, se quart, o prometra o q̃ no: q̃ mester es, q̃ tot ço prometra q̃ ho attenga vulla o no. E si los mestres d'ixa o calafat qui faran obrar a scar, e empendran al senyor, de qui la obra sera, que ells la liuraran feta a dia cert, o a tẽps sabut e entre ells haura posada o mesa pena certa, si los dits mestres no haurã acabada aq̃lla obra axi cõ promes haurã, lo senyor dela obra los pot demanar la pena, q̃ entre ell e los dits mestres mesa y posada sera e ells dits mestres son tẽguts de donar aq̃lla menys de tot cõtraft. E si entre ells pena alguna mesa ne posada no sera los dits mestres son tẽguts de donar al senyor dela obra tot dã e tot de strich e tota messio:

que

* defa-
tent

que en ne haura feta, ne fara. E deu ne esser cregut pson sagramēt. Em pero es axi a entendre: q̄ fos fet aquell destrich p culpa e per negligencia dels sobredits mestres. E si p culpa e per negligencia no sera fet aquell dā o aq̄ll destrich: no es rao: q̄ ells ho dejan esmenar, ne encara la pena si posada hi sera: pagar pus per culpa dells no sera fet p̄ço car ales vegades vey empatxament de deu o de senyoria, e axi a empatxamēt de deu o d̄ senyoria no pot algu * als dir ne cōtrahtar, ne es rao q̄ ho pusca. Empero si lo senyor dela obra no entēdra de fer les pagas: axi cō ab los mestres empres haura: en haurā a fer messio: on sostēdrā algū dā: tot en axi es tēgut e obligat lo senyor dela obra als sobredits mestres: com los mestres son a ell, e axi semblātment que sia rao e egualtat.

* altre

De personer qui vol vendre la part que te en la nau. Cap. 55.

Encara deu hō saber: q̄ si algū personer volra vēdra la part: q̄ haura comēçada de fer en la nau: ell ho deu fer a sabar al sēyor d̄ la nau, e tot en aquella guisa es tengut fer laltre, e si lo senyor dela nau no vol: que hi entre: noy pot entrar: entro que la nau haia fet viatge perço es entendre, q̄ aquell qui la cōpraria: lon poria gitar p malvolença. E per aq̄sta rao no poden rer encātar los personers ab lo senyor dela nau: entro q̄ la nau haia

fet viatge. E quant la nau haia fet viatge: ellas pot encātar del personer al senyor, e del senyor al personer. Empero lo psoner deu donar al senyor dela nau auātatge de donar e de pēdre, e sia en volūtat del senyor dela nau de dar o de pēdre: si donchs encant publich noy haia. E perço son fet aquest capitol: car lo senyor d̄ la nau hi haura molta fatiga, e molt maltret, e haura començada la nau: que si ell no fos: no fora feta.

De nau com se pot es deu encantar entre lo senyor e los personers.

Capitol. 56.

SEgōs q̄ diu e demostra en lo capitol desusdit: q̄ nau o lēy nos pot encātar tro haia fet viatge, e es ver ab q̄ sia nau o lēy q̄ de nou se faça o q̄ algu la hagues cōprada ab volūtat e sabuda de tots los psoners o d̄ la maior partida: e la on diu, q̄l psoner deu donar auātatge al senyor dela nau o d̄ lēy de donar o de pēdre, si donchs encāt publich noy haura, axi meteix se deu seguir e entendre perço cō no es ne seria iusta rao, q̄ si hi haia vn psoner o dos, qui p leugeria de lur seny, o p sobergaria d̄ lur moneda q̄ ells haguessen, deian ne pusqn aportar algū senyor de nau o de leny en q̄ ells haguessen alguna part, a encāt publich, si dōchs lo dit senyor dela nau o leny nos volra, es rao, q̄ nos deia fer perq̄ perço car ales vegades la maior * força dels senyors deles naus o dels

* part

lenys han afeí algunes messions: q̄ no volen metre en compte als personers p̄ hauer gracia dells e perço car ells há fe: q̄ pusquē ab los dits personers guanyar en moltes de guises e en moltes dmaneres: les quals no cal ara dir ne recapitular, e puētura algunes vegades los dits senyors deles naus o dels lenys han a fornir en la uau o en lo leny q̄ ells fan fer: mes parts: que ells no cuyden fer: com la dita nau o leny comēcen, e axi los dits senyors deles naus o dels lenys son * esmesos q̄ ells no há diners: ne haurá de que pusquē hauer ales vegades. Encara p̄ altra rao perço car lo dit senyor dela nau o del leny hi haura molta fadiga haguda, e molt mal tret, e molt treball e molta ancia, e molt affany: perq̄ no seria ne es rao: q̄ p̄ fellonia: que vn personer o dos o per desgrat q̄ ells haguessen del dit senyor dela nau o del lēy: lo poguessen aportar a encāt publich, que segons les raons desusdites tota via lon porie gitar a grāmenyscap del meteix e axi lo dit senyor dela nau o del leny romādria desfet o gran res cōsumat del seu, e los dits personers no sen millorarien en res, perq̄ es rao q̄ vn personer ne dos nol pusquē portar a encant publich: si nou volralo dit senyor d̄la nau per les raons desusdites. Empero si cō la dita nau o leny haura fet viatge: axi cō desus es dit: si tots los personers o la maior partida volrá encāt o aportar a encāt la dita nau o lēy al dit senyor: ells ho poden fer

q̄ lo senyor desusdit no pot ni deu enres cōtraftar. Si dōchs entre lo dit senyor e los dits personers alguna cōuinença o promissio no sera feta. E si la dita cōuinença o promissio desusdita entre ells feta no sera: la dita nau o leny se deu es pot encāt. Es a entēdre: q̄ los dits personers há poder de destrēyer o de fer destrenyer ala senyoria al senyor dela nau de fer lo dit encant publich perço car segōs dret e rao e egualtat e costuma de qualseu lla cosa q̄ sia fet o mogut algū cōtraft: tota via apodera e deu esser seguit tot ço: q̄ la maior partida o força volra, e allo se deu seguir, e als no. E axi si tots los personers o la maior partida o força volra encantar ab lo dit senyor dela nau o del lēy: lo dit senyor d̄la nau o del lēy deu fer encāt ab los dits personers en a q̄staguisa: q̄ qui mes hi dara: a q̄ll lo deu hauer. Mas empero si tots los personers o la maior partida dels personers no encātará o no volrá encāt: lo dit senyor dela nau no es tēgut de encāt ab aq̄lls personers: si ell nos volra. Saluo en aytāt empero q̄ si vn personer o dos o tres vol encāt o aportar a encāt al dit senyor dela nau o lēy: los dits personers o personer há e deuē dir al dit senyor dela nau o lēy: o vos nos dats a rao daytant deles nostres parts o nos darem a vos a rao daytant deles vostres. E daço desusdit podē forçar los dits personers al dit senyor dela nau o leny: vulla lo dit senyor dela nau o leny o no. E axi lo

* en
fos.

lo dit senyor dela nau ha auantatge de dar o de pendre. Salues empero totes cōuinençes o promissiōs o manaments fets entre ells en totes coses. E en axilo dit senyor dela nau o leny pot forçar als dits personers en totes ayntates guises o maneres com los dits personers podē e deuen forçar al dit senyor dela nau. Empero si entre lo dit senyor dela nau e los dits personers encāt publich se fara, encant publich no ha ne deu hauer senyoria ninguna, que tots deuen ser personers simples, si donchs entre ells no haura alguna conuinença empresa que al gu dells hi deia hauer algun honorament o alguna senyoria. Empero si com ells volran encantar: entre ells empendrà: q̄ sia donat algū auantatge a aquell qui primer dira li deu esser dat. E si entre ells alguna conuinença per rao del auantatge desusdit feta ne empresa no sera: lo vn no es tengut de donar al altre lo dit auantatge: si nos volta. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

Lescriua com deu esser mes e del iurament e dela feeltat de aquell e dela pena del cōtrafaent

Capitol. 57.

LO senyor dela nau pot metre lescriua en la nau ab consentimēt dels personers. Saluo q̄ no sia son parent. E deu lo fer iurar ab testimoni dls mariners e dls mercaders e dels psoners si en loch ne sera: q̄ si a suau e feel axi be al mercader cō

al senyor dela nau, e a mariners e a pelegrins e a tota persona: que vaia en nau, e que tenga lo cartolari, e q̄ noy scriua res sino lo ver e ço que ou de quascuna deles parts, e ell q̄ do dret aquascuna. E si lo cartolari hauia tengut algū hom menys del scriua: no sera cregut res quey fos scrit. E si lescriua scriuia: ço q̄ no degues: deu pdre lo puny dret e deu esser marcat al frōt ab ferro cast, e deu pdre tot quāt haia, axi be si ell ho scriuia cō si altre ho hauia scrit.

Del poder e del carrech del scriua.

Cap. 58.

Lescriua ha aytal poder: q̄l senyor dela nau no deu res carregar ala nau sino en presencia del scriua, ni nengun altre no deu leuar roba ne gitar en terra ne de sestibar mēys de sabuda del scriua. E si res se pert en la nau: ço es a saber bala o farcell o altra mercaderia o alguna altra roba q̄ scriua haia escrita: o sia stat al carregar: lescriua la deu pagar, e si lescriua no ha de que pagar: deu ho pagar la nau: sin sabia esser venuda saluat lo loguer als mariners, e lescriua pot comprar e vendre totes coses ço es a saber ferramenta o viada o * sagoles e tot aparellamēt de nau * xarxia mēys de sabuda del senyor dla nau empero de exarcia deu ho fer a saber al senyor dela nau, e lo senyor dela nau als personers qui iran ab ell. E si ells nou volrà: lo senyor dela nau ho pot ben cōprar: pus que sia necessari ala nau.

B 3 De

De custodia dei cartolari. Cap. 59.

EN cara lo senyor dela nau deu fer iurar le scriua, que ell no dorma en terra menys deles claus dela caixa, en q̄ sera lo cartolari, e ninguna vegada no iaquesca la sua caixa oberta: en que tendra lo cartolari tots la pena desus dita.

Porrogatiues de patro e de scriua e de personer. E dela fe e creença que es donada al cartolari.

Capitol. 60.

TOta la messio axi cō de menjar e de baure deu pagar la nau al senyor e al scriua, e en cara deu mes pagar al scriua fables, tinta e paper e pergami. E lo senyor d̄la nau deu pendre aytā loguer com vn dels altres notxers qui vā en la nau, e aytātes de portades com de loguer ala forma del loguer e deu loy donar le scriua e scriure axi be com dels altres: qui seran mariners. E si algun personer ira ab ell en la nau: ell deu fer iurar lo notxer: qui li diga veritat: ia que pot affanyar aquell personer, e ell q̄ li do allo. E si lo senyor lo voltra millorar de res: que ho pot fer. E si le scriua va * acofiment: ell li deu donar de loguer axi cō a vn proer dels cominals: que y sien. E si lo senyor lo voltra millorar: q̄ ho pot fer. Lo senyor dela nau pot tota via demanar de cōpte al scriua: sia parēt seu o altre, mas senyor de nau no y pot parēt metre seu p̄ scriua sino es ab voluntat dels personers o dels mercaders. E si algun

scriua hauia estat en * blasme d̄ alguna scriuania o d̄ algun furt: q̄ ha * infa-
gues fet: no pot leuar tal scriua parēt seu ne altre. Encara mes scriua mia
es tengut de dar cōpte als p̄soners tota via: q̄ ells lo demanen: si q̄ fos exit dela scriuania, o q̄ fos en la nau encara. Mes es tēgut a quascū p̄soner de retre cōpte de tot ço q̄ haura rebut de nolite despes e venut e cōprat. E le scriua pot pēdre d̄ quascun mercader penyora: q̄ be li vale ga lo nolite les aueries axi be dels p̄soners cō dels altres e d̄ pelegrins e d̄ mariners e de tota p̄sona q̄ deia donar nolite o aueries. E deu se donar los loguers e les aueries en presentia del cartolari dela nau. Cartolari es mes cregut q̄ carta, car la carta se pot reuocar: e lo cartolari no. E tot ço que es en lo cartolari mes deuesser cregut e tēgut: ab q̄ la nau tenga prois en terra, o le scriua sia en terra: que ho scriua.

De que es tengut senyor de nau a mercader e a pelegrí. Cap. 61.

SI tu vols saber: de que es tēgut lo senyor dela nau o del lēy als mercaders, açi ho pots saber. Lo senyor dela nau es tengut de salvar e de guardar als mercaders e als pelegrins e a tota persona: q̄ vaia en la sua nau axi be al menor com al major, e de ajudar contra tots homēs de son poder, e tenir los * nech cō * se-
tra collaris e cōtra totes p̄sones qui crells o
mal los volgues se fer. En cara es amagats
gut lo sēyor d̄la nau d̄ tenir * nech
tota la lur roba e lur hauer e de sal-
uar

* cabi-
mēt o dif-
cretio

* se-
crells o
amagats

secre-

ua. e de guardar axi com desus es dit, en cara q̄ deu fer iurar lo notxer e les * panesos els personers els mariners e tots aq̄lls qui y iran e hi seran, e tots aquells qui pēdrā loguer dela nau: q̄ aiuden a saluar e guardar los mercaders e los lurs ha uers, e d̄ tots aq̄lls: qui en la nau irā de lur poder, encara mes q̄ nols des cobrē ne fallen * rafa ne ladronici ni baralla cōtra algu daq̄lls, qui de sus son dits. Encara mes, q̄ no tra guē ne metēres en la nau sens sabu da del scriua o d̄l notxer, ne metre ne traure de nit ne de dia: quell notxer ol guardia nou sabes.

Del sagrament que deu fer lo notxer. Cap. 62.

ENCARA mes deu fer iurar lo notxer paquella rao: q̄ haurā iurat los mariners, e mes encara: q̄ ell diga veritat als mercaders d̄ tot ço q̄ ells li demanarā, e q̄ no isca d̄ port ney entre sens yolūtāt dels mercaders, mas lo notxer ha poder de totes altres coses a fer ab cōsell dels * panesos d̄ tallar arbres e tolre d̄ veles e junyir a veles e d̄ pēdre vna volta e d̄ fer tot ço q̄ ptany ala nau. Saluat empero: q̄ ell sia sufficiēt a notxer, q̄ sapia cōpassar e tallar veles, e * costats stibar a trau, e donar * lats e coner la volta: ab q̄ guāyara ab sō cōtrari. E si a ço no sab fer e ha en la nau * panes o proer: quiu sapia fer: aq̄ll notxer deu esser cassat de aq̄ll * cōce- lloch e mes aq̄ll * panes o aq̄ll proer, e si lo dit notxer ho sab fer: tot ço q̄ hō li ha cōuegut: li deu hō ob

feruar e tenir. E si lo senyor d̄ la nau lō volra gitar p̄ maluolēça: e lo notxer sera pagat de son loguer: ell sen pora anar. E si pagat no es: lo senyor d̄ la nau lo deu pagar. E si a ço q̄ cōuegut haura: axi cō desus en aq̄st capitol es scrit: no sab fer ne pot atēdre: tot dā e tota mesio q̄n fara nē sostēdra la nau: aq̄ll notxer ho deu de tot pagar, e lo notxer no deu iaure despullat: q̄ sia sa, e deu ajudar a ormeiar a saluamēt la nau. E fer al pus prest q̄ pusca lo seruey d̄ la nau, e si tot ho pot fer: noy deu metre terme, e deu se tenir ab lealtat axi be ab los mercaders cō ab lo senyor dela nau e ab mariners e ab pelegrins e ab tots comun amēt

De hauer qui prenga dan per mal stibar o per altra negligencia.

Capitol. 63.
SENYOR de nau ne notxer no deu stibar ne deu fer stibar en vert ne stibar nengun fax que hō tema ne bala ne farcell: que damnatge hi prengues: pres darbres ne de timonera ne de sentina ne de porta ne de negun altre loch: on mal pogues pendre. Encara lo senyor es tengut de moltes altres coses als mercaders. Hauer qui sia mes en nau sis banya per cuberta o per murada o per arbres o per sentina o per timoneres o per ambrunals o per porta o p̄ metre en loch dubtos o p̄ poch crostā, car lo senyor deu esmenar tot lo dan, quel mercader pendra en aquell hauer, quis sera bayat ab quel senyor dela nau

hi bast e si noy basta: deu sen vèdre la nau: q̄ personer ni prestador nō pot res hauer, saluo los mariners: qui no perden lurs loguers.

De roba banyada. Capítol 64.

ROba que sera trobada banyada en nau o en leny e sera banyada per aygua de cuberta o per murades o en cara p fallida de crostan: lo senyor dela nau o del leny deu sostenir tot lo damnatge. E sis banya per aygua del pla que la nau o lo leny faça: e sia sufficientmēt en crostamada: e per murada ne per cuberta no faça aygua: lo senyor dela nau no sia tengut de res esmenar.

Declaracio del precedent. Cap. 65.

DIt es esclarit e certificat lo capítol du susdit: q̄ si nau o leny fara aygua per murades o per cuberta: que aquella roba que per aygua de murades o de cuberta se banyara es guastara quel senyor dela nau es tengut de esmenar als mercaders de qui aquella roba sera tot lo dan: que ells ne pendran ne sostēdran. Es entendre: que si la nau o lo leny correra e sostendra tan gran fortuna de mal temps: que li fara gitar la stopa deles murades o dela cuberta: e si per aquesta rao que de sus es dita: la roba que en la nau o en lo leny sera: se banyara os guastara: lo senyor del leny o dela nau no es tengut de alguna esmena a fer a aquells mercaders: de qui aquella roba banyada o gastada se-

ra pus no es fet per sa culpa. E fon fet per ço aquest capítol: car a empediment de Deu ne de mar ne de vent ne de senyoria negu no pot res dir ni contrastar. E per aquella rao metexa nau o leny qui per fortuna de mal temps perdra alguna exarcia: axi com son timōs o timoneres o arbres o antenes o veles o alguna altra exarcia: e per raho de qualque sia exarcia: q̄ la nau o leny per fortuna de mal temps perdra: en la nau o en leny se banyara es guastara alguna roba: lo senyor dela nau non sia tengut de esmena a fer pusque per sa culpa nos sera banyada ne guastada.

Encara mes de fet de roba banyada o guastada. Cap. 66.

SEgons que desus es dit: esclarex nau o leny que fara aygua per murades o per cuberta: per qual raho es absolt lo senyor dela nau o del leny: que no es tengut de esmena a fer de roba: que si bany, o que si guast per banyadura. E en aquesta esmena los nostres antecessors volgueren esclarir: ço que diu leny qui fara aygua per pla sol que sia sufficientment en crostamat: lo senyor dela nau o del leny no sia tengut de esmena a fer de roba: q̄ per aygua de pla sera banyada. Volem esclarir: ço que diu, sufficientment encrostamat: com deu esser entes, per ço que entre los senyors deles naus o dels lenys e los mercaders no pusca hauer algun cōtraft. De partirem h̄ enaxi: que tota nau o tot

tot lenyen que lo crostam sera pus alt que lo paramijal, o que sia par a par del paramijal, e que sia per tota la nau o per tot lo leny spes, e p tot cominal tro sus ales scoes: per aygua que faça per lo pla: no sia tengut de roba: que si bany o que si guast: de esmena afer lo senyor de la nau o del leny als mercaders: de qui sera aqlla roba banyada o guastada. Per qual raho? perço car com los mercaders noliciaran aquella nau o aquell leny: guardassen ho: si era ayguader o no, e perço cõ siells veren e conegueren: que aquella nau o aquell leny, que ells noliciaran: fera aygua per lo pla: si nou diguerẽ al senyor, de qui era: ell nols es de res tengut. Empero si los dits mercaders loy digueren o loy ferẽ entenent: qualque cosa o qual que promissio que ells los faes: aquella es menester, que ell los atena. Empero si lo crostam sera res pus bax que lo paramijal, si la nau o lo leny fara aygua per lo pla, lo senyor de la nau o del leny es tengut de tota roba esmenar que per aygua de pla sia banyada o guastada per qual q raho, perço que iat sia aço quel paramijal hi sia mes e posat p tenir fort o per dar enfortiment ala nau o al leny axi be hi es posat per lo crostam, que vega par apar dell. E per raons desusdites feren aquesta esmena e aquest esclariment los nostres antecessors, per rao q cõtraft no püsca hauer entre los mercaders, e los bons homens: qui van per la mar: qui son senyors deles

nau o dels lenys.

Deroba quis gasta per rates, o altrament se pert. Cap. 67.

SI hauer sera gastat per rates en la nau, e no ha gat en la nau, lo senyor dela nau sera tengut de esmenar. Hauer qui mes sia en la nau e sia escrit en cap breu, sis pert en la nau stant lo senyor dela nau deu esmenar aquells hauers.

De hauer gastat per rates per no hauer gat en nau. Cap. 68.

SI hauer sera gastat per rates e q en la nau no haia gat, lo senyor lo deu esmenar, mas no declara, si en la nau haura gats en aquell loch on la dita nau stibara, e cõ de aquí seran parttis los dits gats morran o seran morts e rates haurã gastat al gun hauer: ans que sien en loch, q gats püsquen hauer. Si lo senyor dela nau comprara gats e metra tã tost, com en lo loch sera, qn trobara a vendre o adonar, o en qualque manera en la nau los metra no sia tẽgut de restituir los dans desusdits pus en culpa dñl no sera esdeuegut.

Si roba pendra dan per esser stibada en vert. Cap. 69.

EN cara si lo senyor dela nau fara metre res encant, que es entendre en vert, tot lo damnatge q sia pagat.

Com deu esser fet sol. Cap. 70.

Senyor de nau o deleny no deu fer de hauer de algun hom mercader sol, ha hauer daltre mercader. E si ho fa e lauer qui es sol: pendra dan per laltre que va desus: lo senyor dela nau es tengut de restituir lo dan.

Declaracio del capitol precedent

Cap. 71.

SEgons que en lo capitol desusdit diu, senyor de nau o deleny no deu fer de hauer del vn mercader sol. E si ho fa ell hauer qui al sol sera: pendra dan: ell es tengut del tot esmenar. Mas pas no diu: ne de mostra: ne esclarex: com deu esser entes, ne cō no, ne per qual rao. E p la rao desus dita, e perço que entre los mercaders ells senyors de les naus no püsca hauer algun cōtraist: los nostres antecessors, qui primerament anaren e començaren anar per lo mon: aqsta esmenavolguerē esclariar en axi. Que sils mercaders qui en la nau o leny metran roba: si tots o partida hauran roba de pes: si lo senyor dela nau fara sol tan solament dela roba del vn mercader ala roba dels altres: si aquella roba, de que ell haura fet sol: axi com es dit: pendra algun dan ell es tengut de tota restituir, mas empero si en la nau no haura roba de pes sino tã solamēt de vn mercader: que tota la roba dels altres mercaders sera d'bolū: si aquella roba que en lo sol iu fa sera mesa: pendra algun dan ab aquella nau o leny si es insufficientment encrostamat, e q̄ no faça ay-

gua per cubertes ni p murades ell no es tengut de alguna esmena a fer. Encara mes perço car es rao, E es tostemps stat acostumat: que tota via deu esser fet lo sol iusa dela roba del pes, perq̄ per donar millor regiment ala nau o al leny, que reues seria e cosa perilloso qui metia la cosa del ambolum al sol iusa e la roba del pes al sol sobira, perq̄ met hom la nau o lo leny en iuy de perdre, perço car nos poria regir. Empero si tots los mercaders o partida hi metran roba de pes: lo senyor dela nau o deleny deu metre e fer metre de tots cominalmēt en lo sol iusa, perço que dā no lin püsca venir, axi cō desus dit es. E per les raōs desus dites feren aquesta esmena e aquest declarament los nostres antecessors: per ço que contrast ne treball ne mal no püsca hauer ne esser entre los senyors de les naus o dels lenys e los mercaders: qui van per lo mon.

Deroba quis banyara al carregar o descarregar. Cap. 72.

MAsi vols saber: que vn farcell o vna bala o altre hauer se banya al carregar o al descarregar: lo senyor de la nau nō es tēgut. Tots los damnatges que son dāmūt dits es diran als capitols de mar que paga la nau: lo senyor hi met la part quascun personer per si car tot ho paga la nau.

Del carregar e descarregar les robes. Cap. 73.

En

EN cara deuets saber q̄ lo senyor dela nau deu fer carregar la roba e descarregar: si abel ho emprenen los mercaders, e si no ho ha p̄ cõuinença: los mercaders se deuē posar, axi es entendre: q̄ siēen loch agrest: ab los mariners de carregar e descarregar.

A que son tenguts o no tenguts los mariners en lo carregar.

Cap. 74.

MAs los mariners son tenguts dependre lo hauer ala porta. E de stibar lo no son tenguts: si lo senyor dela nau non ha promes als mercaders, e si promes ho ha: puys lo senyor dela nau ha sen aposar ab los mariners si los mariners se volen, mas si lo senyor del leny es en loch agrest: e ells no trobē bastaix o homens: quiu facen per diners: los mariners son tenguts de carregar e descarregar. E deuen esser pagats axi com lo notxer conexera q̄ pertanya a aquells q̄ hauran carregat o descarregat. E aquest capitol fon fet: per ço q̄l senyor dela nau non pogues perdre son viatge, ne los mercaders. Mas si homēs hi ha qui carreguen e descarreguen per moneda noy son tenguts los mariners,

De stibadors, e de vitualla q̄l mercader metra en nau. Cap. 75.

EN cara es tengut lo senyor als mercaders de donar homens: q̄ rapien la nau stibar: si la nau stiba a traue, e los mercaders deuen los pa-

gar e lo senyor dela nau es tengut al mercader de aportar li la sua roba caxes vianda de menjar tanta: q̄ sia bastant al mercader. Mas si lo mercader volia metre vianda per reuendre o altres coses en la companya, o hom per ell: deu ne donar nolits ala nau.

Com lo mercader deu hauer plaça en nau. Cap. 76.

LO senyor dela nau deu donar plaçes als mercaders, e lo notxer deu fer venir lo mercader el scriua, e aq̄ll qui mes del nolit dara deu millor plaça hauer.

De plaça desferra e seruicials del mercader. Cap. 77.

Senyor de nau es tengut a mercaders de leuar sa caxa e son lit e son seruicial e companyo sufficient al viatge on anar dega. E deu li donar plaça: on iaga, e sils mercaders daran tan poch nolit: ço es a saber: si va en Acra o en Alexandria o en Armenia o deuers aquelles parts: si dona de vint barcelles enius de nolit: noli deu esser tengut lo senyor dela nau de portar caxa ne seruicial ne companyo menys de nolit ne deu hauer plaça de mercader.

Declaracio del sobredit. Capitol. 78.

SI nau o leny va en Barberia o en Spanya, on ve: e lo mercader no dona. xx. * besants d̄ nolit p̄ aq̄lla rao meteixa axi cõ defus es dit.

* mone
da no
conegu
da

De

De vianaa jurada. Cap. 79.

Lo senyor de la nau deu esmenar tota vianda: q̄ sia * emblada per ma de mariner en nau.

*De impediment de mercader.**Cap. 80.*

Senyor de nau deu sperar los mercaders: si impediment hi fera. E si lo senyor de la nau es estat pagat del nolit del mercader: e lo mercader ne traualatoba per paor o per empatxament: lo senyor nolit es tēgut de retre. Mas tota via que haia bones noues: li es tengut de dosen dos melos de leuar e de anar ab la roba: la on li haura conuēgut. E ab la roba o mercaderia. Que axi fa la roba a entendre.

De paor de mercader. Cap. 81.

Silo mercader ha mes son hauer en nau: e per paor que haia de sos enemichs len vol gitar: ço es per armada o per colfaris: pot len gitar ab que sia cert, o no cert: ab que los altrs mercaders len giten. Mas si es vn mercader: qui haia paor, e per altra raho que altres mercaders la maior * força nolan gitarā haia a pagar nolit o posar se ab lo senyor de la nau en tal guisa: que sen tenga lo senyor de la nau per pagat.

Com a mercader quis tema deu esfer liurada sa roba. Capítol. 82.

Lo senyor de la nau deu de nar e retre tot son hauer al mercader sia pagat o no: que hō sia cert q̄l mercader se tem q̄ nau o leny sia armada: de q̄ ell se tema. E quāt ell nos tema aquell mercader sis vol lo senyor de la nau lo deu tornar en la nau, e si ell ven e noli torna: q̄ len deu posar ab lo senyor de la nau: q̄ li do aytāt de nolit, cō li donaua: si met altra roba a multiplicamēt de quintalades. Perque lo senyor de la nau ne ha fet son dānatge dē donar a menjar e loguer a mariners, e dal tres coses: que haura feta mēlsio.

*De que es tēgut patro a mercader: qui nolicia a quintalades.**Cap. 83.*

Mercader qui noliciara nau o lēy a quintalades: ço es a saber, que lo mercader deia dar quantitat de quintalades a la nau o al leny, lo senyor de la nau o del leny si atengut al mercader de leuar mes lo quart deles quintalades. En axi, que si noliciara .ccc. quintals, lo mercader ne ha .cccc. quel senyor los hi deu leuar, en tal forma, quel dit mercader deia empendre ab lo senyor del leny aquella part deles quintalades a vn temps qui sia sufficient, e si aquell temps empres lo mercader no les hi volia metre, q̄l dit senyor pusca noliciar a altres mercaders a complimēt de son carrech, e si lo dit mercader se volia abstraure dē anar en lo dit viatge lo qual hauria fermat a quintalades fabudes, e era lo fermament fet al

carta

carta o ab testimonis o scrit en cap breu de nau o de leny per scriua iurat: lo dit mercader deu refer totes melsions: quel senyor hagues fetes per rao daquell viatge si ans q̄ res hagues carregat sen abstrahia. E si despuys que hagues alguna cosa carregada: lo mercader se abstrahia del viatge deu donar la meytat del nolit lo qual haaria fermat ala nau o al leny menys de tot cōtraft, e lo senyor del leny deu pagar la meytat del loguer als mariners si la nau o lo leny ha tanta quantitat de nolit: que fos la meytat: daço que poria hauer: cō hauria son ple. Lo senyor dela nau deu apparellar de exarcia e de altres apparellamēts la nau. En axi com haura promes als mercaders, e deu esser apparellat a aquell temps: que sera empres entre ells, e lo mercader deu hauer el patxada la nau o lo leny al temps empres entre ell e lo senyor dela nau. E lo mercader deu pagar lo nolit menys de tot contrast, e tot senyor de nau o de leny se puga retenir en penyora per rao del nolit tanta de roba: q̄ valega quatre tats com lo nolit: que hauer deu.

De mercader que noliciara e puys se abstraura. Cap. 84.

Mercaders qui noliciaran quantitat de roba o de quintalades e de iā dar tot son ple a alguna nau o algun leny: si los mercaders se abstrauran de donar e de liurar aquella roba o aquella quantitat de quintalades o tot aquell carrech q̄ no-

liciat hauran: abans nol hauran fet tirar a mar de tot o la maior partida: no son tēguts de donar a aquell senyor de aquella nau o de aquell leny: a que ells ho hauran noliciat: si no tan solament la melsio quel senyor dela nau o del leny haura feta per aquell viatge. E si peruatura los mercaders hauran feta tirar amar tota aquella roba o la maior partida q̄ ells noliciada haurā: e los dits mercaders se abstrauran de anar al viatge: ells son tenguts de pagar al senyor dela nau o del leny: que ells hauran noliciada: del terç del nolit lo qual ells li haurā promes de donar: com ells lo noliciarē, empero si los dits mercaders se abstrauran del viatge: apres que haurā alguna cosa carregada, ells son tenguts de donar al senyor dela nau o del leny la meytat del nolit, q̄ fermat li hauran, e si els hauran carregat tot ço: que hauran a carregar: e la nau o lo leny no haura feta vela, e ells se volran abstrer del viatge, ells son tenguts de pagar la meytad del nolit que ells li haurā fermat. E si peruatura la nau o lo leny on ells haurā mesa la lur roba, haura feta vela, e ells se volran abstrer del viatge, ells son tenguts de donar al senyor de la nau o del leny tot lo nolit, q̄ fermat li hauran. E tot ço que desus es dit, deu esser fet menys de tot cōtraft. Empero es axi entēdre, q̄ per qual se vol de aquestes raons desus dites que los dits mercaders se volran abstrer del viatge, en lo qual han fermades quantitat de quintalades

lades, o hauran noliciat de tot alguna nau o algũ lēy: q̄ sia menys d̄ tot frau, e si lo senyor dela nau o del leny pora prouar o mostrar frau al hu o escusa, que no sia iusta: aquells mercaders son tenguts de donar e de liurar tot ço que noliciat li hauran: o que sen auenguen ab ell: si el voltra fer alguna auinēça. Que rao es: que axi com lo senyor dela nau o del leny es tengut e obligat als mercaders: que los mercaders sien e deuen esser tenguts al senyor dela nau o del leny: si donchs per iustes raons no sen poran escusar, axi com de sus es dit.

De mercader qui haura noliciada roba, e puix la ven. Capítol. 85.

SI alguns mercaders noliciaran nau o leny de tot o de partida: e que li deian donar quintalades fabudes: si los dits mercaders se staran de anar al viatge per rao de venda: que ells hauran feta dela lur roba: la qual roba o mercaderia els haurá noliciada a algun senyor de alguna nau o dalgun leny: ells son tenguts de pagar aq̄ll nolit: lo qual ells li hauien promes de donar. Per qual rao? perço car esa entendre: q̄ aquells mercaders: qui aquella roba hauien noliciada: que ala venda que ells ne faran qui ells hi guanyē e en cara vltra lo guany que ells hi fan: que si enclou aq̄ll nolit: que ells hauien promes de donar a aq̄ll senyor dela nau o del leny, que ells

hauie noliciat, e es rao, que pus los mercaders guanyen e fan lur prou: que los senyors deles naus o dels lēys noy deuen hauer dā. Empero es axi a entendre: que si la nau o lo leny, qui noliciat sera: deura carregar en aquell loch: on lo contracte del nolit sera stat fet: deu esser mes en poder de dos bons homens dela art dela mar, que sien dignes de fe, e aquella cosa que ells ne diran: allon deu esser seguit q̄ lo senyor dela nau nels mercaders noy deueney podē en res cōtraftar. E aquell pati q̄ lo senyor dela nau o del leny fara ab los mercaders: en aquell pati per aquell deuen esser los mariners. Empero si aquella nau o aq̄ll leny qui noliciat sera: deuia anar a carregar en algũ altre loch: e la nau o lo leny sera aqui iunt: on deuia carregar: e los dits mercaders hauran venuda aquella roba: q̄ ells noliciada li haurie e los mercaders liurar no la li poran ells son tenguts de donar e de pagar tot aquell nolit que ells promes haurie de donar a aquell senyor de aquella nau o de aquell leny lo dia, que ells noliciaren sens tot cōtraft perque, perço car es rao, que los mercaders sien tēguts e obligats als senyors deles naus tot axi com los senyors deles naus son als mercaders que dur fet seria, si los mercaders no eren tenguts als senyors deles naus, axi cō ells son tenguts als mercaders, que por ells tornar a gran dan e no seria ben fet ne seria iusta rao, que los mercaders fessen de lur prou, e los senyors

senyors de les naus fossen desfets en fe dels mercaders. Empero si aquella nau o aquell leny que nolieiat fera: deura anar carregat en algun loch: los mercaders loy faran a saber abans: que ella partisca daquell loch: on sera stada nolieuada, ne encara no haura feta vela. Aqll nolit aytal deu esser mes en poder de bons homens: axi cō ia es desus dit. E per las raons desus dites fon fet aquest capitol.

Port de quintalades. Cap. 86.

LO senyor dela nau es tengut al mercader de portar les quintalades: q̄ haura nolieuada del mercader. E lo mercader deu pagar lo nolit: segons que empendra ab lo senyor dela nau.

Deroba carregada sens sabuda del patro. Cap. 87.

MAs si lo mercader carrega mes robes que no haura nolieuada sens dir res: lo patro pot haver lo nolit: que vol.

De poch nolit e molt nolit. Capitol. 88.

FAçam compte: q̄ vn mercader dona al senyor dela nau vn millares de quintal, e ha li assegurat tants quintals cō serā: e puys ve vn al mercader: e donali d̄l quintar
* besants, lo senyor dela nau deu leuar axi be aquell de vn millares

com aquell de .c. * besants, e metra axi en bon loch. Car quart se lo senyor dela nau: que axi be esmenaria aquell de vn millares, si mal prenna, com aquell de cent * besants, e no deu iaquir de leuar la roba daquell del millares, fins q̄ haya mes son ple: axi cō si daua .cc. besants del quintal, e es li tengut lo senyor dela nau de leuarli la roba fins a cōpliment. Mas leuat aquell compliment de les dites quintalades lo senyor dela nau li pot demanar aytant com se volra de quintalada, si lo mercader no ha empres ab el q̄ per aquella rao li do de aquelles q̄ metra mes auant. E deu li ho fer a saber al terme: que empendran ab dos.

Si patro lexara roba nolieuada.

Cap. 89.

SI algun senyor de nau o de leny nolieia o haura nolieuada alguna roba de mercaders o scriua per ell ab carta o ab testimonis, o entre ells sera dada palmada: o sera scrit en lo cartolari d̄la nau o d̄l leny: lo senyor dela nau o del leny es mester, que leu la dita roba, que nolieuada haura, e si ell leuar nola pot, e ell la iaquir tota, sils mercaders li diran, que si ell no la leua, q̄ romanga per sua, e si lo dit senyor dela nau o del leny no sen auendra ab los dits mercaders ans que daqui partisca, aquella roba que ell axi com desus es dit iaquir o haura iaquida, deu romandre per sua. E lo dit senyor dela nau o del leny

es

* da no negud

es tengut de donar als dits mercaders aytant de roba: cō sera aquella que ell haura iaquida, o aytāt de diners: cō vale valra semblāt roba de aquella en aq̄ll loch: on ell fara port per descarregar, o en aquell loch: on ell la deuia posar. E si la dita roba, que romasa sera: se perdra os guastara de tot o en pertida: deu esser perduda o guastada al dit senyor dela nau o del leny: qui lots la condicio desus dita la haura iaquida. E si peruentura tot ço que lo senyor dela nau o del leny portara en la nau o en son leny es a entendre aquella roba o aquella mercaderia q̄ ell portara: se perdra d̄l tot per algū cas d̄ v̄tura, e aquella q̄ romasa sera: sera saluada: ella d̄u esser saluada al dit senyor dela nau o del lēy, e esser perduda als dits mercaders: de qui stada sera. E es rao: q̄ axi cō lo senyor dela nau o del leny era tēgut de retre al dit mercader o mercaders aytanta de roba com aquella: q̄ romasa era, o aytāt de diners, cō semblant roba de aquella valia o valgues en aquell loch, on ell la deuia portar: e si aquella roba q̄ romasa sera: se perdia, deuia deu esser perduda al dit senyor de la nau o del lēy, axi es rao, q̄ si totala roba, q̄ lo dit senyor dela nau o lēy portara se perdra per algun cas de ventura: e aquella q̄ romasa sera, sera saluada: que deu esser saluada al dit senyor dela nau o del leny, e p̄duda al dit mercader o mercaders per qual rao? per ço cō no seria raho ne egualtat, que los senyors de-

les naus o dels lenys fossen ne deie esser de pijor condicio quels dits mercaders. E si peruentura la roba quel senyor dela nau portara en la nau o en son leny: se saluara, e a q̄lla q̄ romasa sera, se perdra lo senyor dela nau o leny es tēgut de donar axi cō desus es dit als mercaders. E si la roba q̄ romasa sera, se perdra deu esser perduda al dit senyor dela nau. E si aquella que en la nau o leny portara, se perdra del tot per algun cas de ventura e, aquella que romasa sera se saluara ella deu esser del senyor dela nau, e axi lo dit senyor dela nau no estēgut de res a donar als dits mercaders. E si la dita roba, que en la nau portara, se saluara: lo dit senyor dela nau es tengut de donar als dits mercaders, tot axi com desus es dit, saluo en aytant que los dits mercaders son tēguts de abatre de aquell preu q̄l dit senyor dela nau los dara, o los deu donar, totes aytantes auaries com els faeren o hagueren a fer si lo dit senyor dela nau los hagues portada aquella roba, que romasa sera. Saluo empero dela viāda, que no son tenguts los dits mercaders de abatre, perço com los dits mercaders aytambe san afer melsio de vianda, com si la roba haguessen aportada, e axi nos es rao, que la viāda sen abata. E si peruentura la roba quel dit senyor dela nau portara en la nau o en son leny, nos perdra de tot, mas en partida aquella perduda aytal deu esser comptada e abatuda de aquella roba, que roma-

sa

* mone
dano co
neguda
 fa sera per sou e per liura o per
 * besant del preu quel senyor de
 la nau es tengut de donar als
 dits mercaders per la roba : que
 romasa sera, encara mes si la nau
 o lo ley gitara per algũ cas de ven-
 tura : aquel git deu esser comptat
 e abatut de aquella roba : qui sera
 romasa per sou e per liura o per
* mone
da noco
neguda
 * besant del preu desus dit, e si per
 uentura lo senyor dela nau leuara
 vna quãtitat dela roba q̄ noliciada
 haura : e lexarna altra quantitat : si
 los dits mercaders li diran : axi cõ
 desus es dit : lo senyor dela nau es
 tengut tot en axi com ia es de-
 sus dit en aquest capitol metex.
 mas empero si los dits mercaders
 veuran que la sua roba roman del
 tot en partida : e ells no diran ne
 posaran al dit senyor dela nau la
 condicio desus dita, ne altre con-
 trast li metran : o per uentura lo se-
 nyor dela nau los dira, ols fara dir :
 que roba roman : que es lur : si sobre
 aço desus dit los dits mercaders res
 noy diran, ney cõtrastará, ne la cõ-
 dicio desus dita noy posaran : si la
 dita roba roman es pert : deu esser
 perduda als dits mercaders, p̄ qual
 racõ perço com los dits mercaders
 no digueren ne contrastaren ne po-
 saren com ells vehien : que la lur ro-
 ba romania d̄l tot o en partida : al
 dit senyor de la nau la condicio
 desus dita, q̄ si ells ho faessen hou
 haguessen fet : si la roba que romã :
 se perdia os perdra no seria ne
 ora perduda als dits mercaders
 ins fora perduda al dit senyor de-

la nau. Encara mes que C ells ha-
 guessen dita ne posada la condi-
 cio desus dita al dit senyor de la
 nau lo senyor dela nau la haguera
 ia quida en recapte : si ell vees o sa-
 bes : que romangues per sua. Enca-
 ra mes per altra raho car com lo
 senyor dela nau los dix : que roba
 romania : que era lur : e los dits mer-
 caders en res noli contrastaren ne
 la condicio desus dita noli posaren
 appar que es semblant de rao que
 los dits mercaders no so * pauen si
 la lur roba romania com ells al dit
 senyor dela nau en res no li contra-
 staren, la condicio desus dita no-
 li posaren, e axi es rao : que la roba
 que romandra : axi com desus es dit
 sia ques perda o no que sia e deia
 esser dels dits mercaders, e si per-
 uentura los dits mercaders diran
 al dit senyor dela nau que ell que
 nolieig aquella lur roba : que romã
 dra a altra nau o a altre leny. e si lo
 senyor d̄la nau lals hi noliciara axi
 cõ desus es dit : si la dita roba se p̄dra
 del tot o en partida, o se cõsumara o
 p̄dra algũ d̄a, lo seyor d̄la nau no
 ls nes en res t̄gut pusq̄ ab sabuda
 e ab volũtat d̄ls dits mercaders la
 haura noliciada. Mas empo si lo dit
 seyor d̄la nau o d̄l ley la noliciara o
 la metra en a' tra nau o ley meys de
 sabuda e volũtat d̄ls dits mercades
 d̄ qui la dita roba sera : si la dita roba
 se p̄dra d̄l tot en partida, o p̄drã a
 algũ * cõsumament o algun d̄alo
 dit senyor dela nau o del leny
 los es es de tot tengut a restituir,
 perço car axi cõ desus es dit, la hau-

p̄sauc

dismi-
nutio

C ra mela

ra mesa e noliciada en altra nau o en altre vegell menys de voluntat e sens sabuda dels dits mercaders, e es rao per que perço cō negu no ha ne deu hauer poder en laltre: si no aytant com aquell o aquells de qui sera: lin volen donar, o lin hauran donat. E si peruentura seran a' guns mercaders: qui hauran noliciada la sua roba al dit senyor dela nau o del lēy e cō lo dit mercader lali haura noliciada e mostrada la defus dita roba: lo dit mercader dira al dit senyor dela nau o del lēy: q̄ lo dit mercader ha anar, e per res no pot romandre, e q̄ lo dit senyor dela nau do recapte a aquella suaroba si lo dit mercader dira axi cō defus es dit: e lo dit senyor dela nau o del leny attorgara: si sobre aço defus dit lo dit mercader sen ira ab sabuda e volūtat del dit senyor dela nau o del leny sobre les raons e condicions defus dites e empreses lo dit mercader ab lo dit senyor d̄ la nau o del leny: lo dit senyor dela nau li es tēgut de portar la defus dita roba: que ell axi cō defus es dit: haura presa e rebuda en sa comāda saluant cas de ventura si se esdeuendra, ans que ell la haia carregada, o despuys que lo dit senyor dela nau del cas defus dit noli es tengut per que? perço cō negu no reb comanda a son dan. E si peruētura lo dit senyor dela nau o del leny la lexara, es tengut de retre e de donar al dit mercader aytanta de roba: cō aquella era, o aytants de diners com valguera o valra o valgues

semblant roba de aquella en lo dit loch on lo dit senyor dela nau de uia e deu fer port per descarregar o en aq̄ll loch on la dita roba haura promesa de posar, e axila roba q̄ romasa sera deu esser del senyor dela nau o d̄l lēy vulles q̄ sia perduda o saluada, pus axi cō defus es dit: la haura presa e rebuda en sa comanda e en sa guarda, saluo lo cas defus dit: si esdeuengut hi sera ans: q̄ ell la hagues carregada o despuys. Mas empero si com algun mercader haura noliciada la su roba a algun senyor de nau o de leny, e cō la dita roba haura noliciada lo dit mercader sen ira: sia que sen vaia ab sabuda del senyor dela nau o no: ab q̄ lo dit senyor dela nau o d̄l lēy no la prenga sots sa guarda e sots sa comanda axi cō defus es dit: axi com lo dit senyor dela nau o leny deura o volra carregar: si lo dit senyor dela nau o lēy conexera o trobara la defus dita roba o home per ell la deu fer carregar e metre en la nau. E si ell ne hō p̄ ell la dita roba no conexera ne trobara, cō lo dit senyor d̄ la nau carregara o fara cargar, si la defus dita roba romādra: sia ques perda o no, lo dit senyor dela nau o lēy no es tēgut de res al dit mercader q̄ axi cō defus es dit: sē sera anat d̄ esmena a fer dela dita roba, q̄ axi cō defus es dit sera romasa. Saluo empero q̄ si lo dit mercader qui sen sera anat axi com defus es dit, e lo dit mercader iaq̄ o haura iaquit algu q̄ mostre la dita roba a' dit senyor d̄ la nau o a h
per

per ell: vol aytant dir com a scriua: com ell carregara o fara cargar: si aquell qui lo dit mercader hi haura iaquit per demostrar e per deliurar la desus dita roba: e ell lals mostrara elals fara deliurar: com lo dit senyor dela nau carregara o hō per ell: si lo dit senyor d'la nau o aquell que per ell fara cargar nola leuara o nola fara cargar e metre en la nau o lēy: si la dita roba romādra sie q's perda o no: q' lo dit senyor d' la nau nes tengut tot en axi: com si lo dit mercader hi fos present: pus quey hauia oy haura home enloch del dit mercader: qui la dita roba los deliurara ols volia deliurar. En aquesta guisa empero, que lo desus dit mercader o aquell q' en loch d' l dit mercader sera romas per deliurar la dita roba: pusque en ver metre, e si lo dit mercader o aquell qui p' ell sera aqui romas per deliurar la dita roba: ço que desus es dit en ver metre poran lo dit senyor dela nau es tengut de retre e d' donar al dit mercader tot axi cō ia es desus dit de les altres condicions desus dites, e en aquella rao metexa. Empero si lo dit mercader en ver metre no pora: ço que desus es dit, ne aqll que en son loch sera romas per la dita roba a deliurar: no lals mostrara, ne lals deliurara, si sobre aço que desus es dit, la dita roba romandra si ques perda o no, lo dit senyor dela nau o del leny no es tengut de la esmena afer al dit mercader: pusquell dit mercader la haura iaquida en mal recapte e en raõ: q' per

lo dit mal recapte, que sia e deia esfer del dit mercader, pusquell meteix mal se * merra. Salues empero totes aueries e totes coses, a q' lo dit senyor dela nau sia tēgut e deueu esmenar e restituir als dits mercaders en totes coses e per totes, saluo dela dita vianda. E si per uētura cō lo dit mercader sen sera anat, e lo dit senyor dela nau haura rebuda en sa guarda o en sa comāda la roba d' l dit mercader, si lo dit senyor dela nau la noliciara o lame tra en altra nau o en altre leny, si la dita roba se perdra del tot o en partida, o pendra algun dan, o aquella nau o leny en que ell la haura mesa e noliciada, no sera tātost en aquell loch on la dita roba se deu descarregar: cō ell sera ab aquella sua nau o leny: o com la dita nau o lēy vendra ab la dita roba no valra ab moltant com feya, com ell vench ab aquella sua nau o leny de tot dan que la dita roba prenga: lo dit senyor dela nau o leny es tengut de tot a restituir, perço car ell la haura noliciada o mesa en altra nau o lēy altre menys de manamēt de aquell de qui la dita roba sera. Mas empero si com lo dit mercader se parti del dit senyor dela nau o lēy entre ells fo empres que si lo dit senyor dela nau o leny portar no la podia, que lo dit senyor dela nau o lēy la pogues noliciar en altra nau o leny: e si entre ells aytals conuinen ses cō desus es dit empresaseran: si lo dit senyor dela nau o del lēy la noliciara sots la cōdicio desus dita

perdes la roba o no, o prenga d'a o no o vega aquella nau o aquell ley en que ell la haura noliciada o no, o venga tart o mas: que lo dit senyor dela nau o leny no es tengut de nenguna esmena afer al dit mercader pusque ell ho empres ab lo dit mercader: com del separti, que si ell portar no la podia: q' la li nolicias a altra nau o altre leny, si d'ochs lo dit senyor dela nau nola hauia quida, que vol aytat dir: que fos romana en aquell loch: on lo dit senyor dela nau carrega. E si lo dit senyor dela nau la noliciara a altra nau o altre leny, si aquell senyor dela nau o de aquell leny: a qui aquell altre senyor de aquella nau o de aquell leny que la dita roba li haura noliciada: si la iaquira: vol aytat dir, que si la dita roba romana en aquell loch, on ell carregara ell es tengut de esmena a fer al dit mercader, de qui la dita roba sera, tot enaxi com fora e era aquell senyor de aquella nau, aqui lo dit mercader la hauia noliciada, si leuar nola li pogues, e en totes aquelles condicions es obligat, que lo primer era aqui ell la hauia noliciada, salues empero totes conuinences e empeniments del senyor dela nau o del leny ab los dits mercaders fetes e empreses per algunes raons en totes coses e per totes. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De patro: qui lexara roba noliciada. Cap. 90.

L Osenyor dela nau o del ley qui noliciara roba ab carta o ab testimonis, o q' sia escrita en cap breu, o que sia donada palmada entre ellis lo senyor del leny es tengut de portar aquella roba. E si la roba romana: quel senyor del leny nola leu o nola pusca leuar, ell es tengut de donar e de retre al mercader la sua roba, la qual li hauia noliciada, o aytants diners com valra: la on lo ley fara port p' descarregar, si d'ochs lo senyor del leny no sen aue, o no sen era auengut ab los mercaders abans: q' leny partisca daquell loch: on la roba haura noliciada. E si la roba romana es pert quel senyor del leny no sen sia auengut, ab lo mercader: deu esser perduda al senyor del ley e lo senyor del leny es tengut de donar al mercader: axi com desus es dit. E fon fet perço aquest capitol: car molts senyors de leys al començament, que leuen viatge fan gran mercat del nolit: e com lo viatge esleuat, troben roba: de que ho los dona gra nolit: e si aquesta condicio noy era: la roba roman-dria, de que haurien poch nolit, e portar en aquella de que haurien gran nolit.

De roba noliciada para cert lloch, e si pendra dan. Cap. 91

Senyor de nau o de ley qui sia en algun loch e noliciara roba de mercaders p' portar en altre loc... qual loch sera ia empres entre lo senyor d'l... e los dits mercaders me-

metter es: quel dit senyor dela nau la port la on haura empres e promes als mercaders ab aqlla sua nau e si lo senyor dela nau la metra en altra nau o lēy mēys de voluntat e sabuda dels mercaders: si aqlla nau o leny on ell la metra: sia maior o millor: q̄l seu lēy no sera: si aqlla roda se perdra os gastara: o aquell de qui la roba sera: ne fostēdra algun dā, o haura a fer messio, lo senyor dela nau es tēgut de esmenar aqlla roba q̄ perduda sera e tot lo dan e tot lo interes, q̄ aquell de qui la roba es: haura pres. E sia cregut p̄ son sagramēt. Mas empero si lo senyor dela nau fa a saber als mercaders: q̄ no volra anar en aquell loch en lo qual ell hauia promes als mercaders de portar la lur roba, e ell los diu q̄ la vol metre en aytal nau o en aytal lēy si los mercaders loy atorguen: lo senyor dela nau lay pot bē metre. Mas si los mercaders nou atorguen: ell no lay deu metre. E si lay met es ne tēgut: axi cō desus es dit. Mas si los mercaders loy atorguen e la roba se perdra es gastara lo senyor dela nau nols es tengut de alguna esmena a fer, pusque ab volūtāt e ab sabuda d̄ls mercaders ho haura fet, o dela maior partida.

De exarcia de mariners e notxer, e de fer posar lauer. Capitol. 92.

TO senyor dela nau es tēgut als mercaders de hauer la exarcia que ell haura dada e mostrada per scrit, o tot en axi com ho haura dit

en oida dell notxer: q̄ haura, e dels mariners, e non pot gitar notxer ne mariners si no ab voluntat dels mercaders fins a cap del viatge ne vēdre ne dar exarcia ne res, q̄ partenga ala nau. E lo senyor dela nau es tengut de fer posar lauer als seus mariners.

De cōseruatge. Cap. 93.

Senyor de nau deu fer cōseruatge ab leny poch o ab gran: si los mercaders dela nau ho volen. Encara son tenguts los mercaders: si lo senyor dela nau vol fer conseruatge ab nau o ab leny grā o poch eu fara ab consell del notxer e dels *panesos e de tots los mariners ell ho pot fer e los mercaders deuen ho atorgar, e per aytal rao: ço es a saber per por de mals lenys: nou deuen contrastar ne poden: si donchs dan lur noy conxerā o dela nau o del leny.

* conce
ues de
papa

De dar cap a altre nau. Capitol. 94.

SI alguna nau o leny sera en algū loch: e haura o deu hauer viatge per anar en algun altre loch si aqui haura algun leny menor o maior dell o semblant dell q̄ haura anar en aqll mateix viatge: ep̄ dubte q̄ ell haura de sos enemichs o de mals lēys: ell no gosara anar p̄ si en lo dit viatge e lo senyor daqll leny q̄ lo dit dubte haura: dira a aquell senyor dela nau o de aqll lēy e si li tēdra cap: si lo dit senyor dela nau

C 3 o leny.

o lēy loy atorgara e loy prometra: ell li es tengut: q̄ loy attenga, si dōchs fortuna de mal temps no loy tolra e si los dits lēys del loch on la cōuinença o la promissio fera sta a feta partirā en temps e lo dit senyor dela nau qui haura promes de tenir cap al dit senyor del lēy: q̄ haura lo dit reguart o dubte: nol li volra tenir, nel li tendra: si lo dit senyor de aquell lēy, qui lo dit dubte e reguart haura o hauria: pēdra algū dā, ans que sia iunt en aquell loch tret: en lo qual lo dit senyor dela nau li hauria promes de tenir cap p̄ males gents e per sos enemichs: aquell senyor de aquella nau qui la dita promissio li haura feta: li es tēgut de tot lo dit dā a restituir sens tot cōtraft, per qual rao: perço que si ell dit senyor dela nau no li hagues feta la dita conuinença o promissio: lo dit senyor del leny que lo dit dubte o reguart hauria e ha no fora partit del dit loch si no fos per fe dela dita cōuinença e promissio: q̄ lo dit senyor dela nau li haura feta. E si lo dit lēy sen partis: q̄ lo dit senyor dela nau no li hagues p̄mes tenir cap: si lo dit leny hagues pres algun dā, lo dit senyor dela nau no lin es ne lin fora de res tengut de restituir, e si perventura lo dit senyor dela nau qui la dita conuinença o promissio haura feta, tēdra lo dit cap al dit leny segōs q̄ de sus hauria promes, e males gents o enemichs lurs o fortuna de temps forciuolment lo li tolran lo dit senyor dela nau que la dita promissio

o conuinença haura feta: e en el no sera romas: queno la haia attesa ell ne la nau ne res q̄ en la nau sia no es tengut de restituir, pus en culpa dell no sera romas, ço que promes hauria, pus attendre no poch per les raons desus dites. Empero si lo dit senyor dela nau que haura promes de tenir cap ha algun leny si ell ne pendra on haura pres loguer o seruey si lo dit leny dell qual ell no guer o seruey haura pres, se perdra del toto en partida: lo dit senyor dela nau es tēgut de restituir tot lo dan q̄ aquell leny de q̄ ell haura pres loguer o seruey: haura sostengut o pres, e la roba q̄ en la dita nau sera per sou e per liura e p̄ * besant Si donchs lo dit senyor dela nau qui lo dit loguer o seruey haura pres, no empēdra o no haura empres despuys o abans o com lo dit loguer o seruey pres del dit senyor del lēy que lo dit dubte o reguart hauria que si algun cas de ventura se es deuendra, que ell ne la nau ne res que en la nau sia, no sic de res tengut a restituir. Locas de ventura es a entēdre, que ell hagues aiaquir lo dit cap al dit leny per fortuna de mal temps o per força de mals lenys o per força de lurs enemichs o per força de males gēts, e si lo dit senyor dela nau qui lo dit loguer e seruey haura pres, dira o haura empres segōs q̄ desus es dit: ab lo dit senyor del leny qui lo dit dubte o reguart hauria: lo senyor dela nau nel cos ne res que la nau sia no son tēguts de restituir: per les raons de

* mone
da uoco
neguda

desusdites: e pusq̄ ab lo dit senyor del leny: qui lo dit loguer o seruey li dona o li hauia donat o li es tengut de donar o haura empres, com lo dit loguer o seruey pres, o despuy o de bās, empero tot senyor d̄ nau o de leny se quart es deu guardar: quina cōuinença o promissio fara ab algu o ab alguns, sia que ell dit senyor dela nau no prenga loguer o seruey o no que si lo dit senyor dela nau fara la dita cōuinença o promissio sens sabuda e volūtat dels mercaders qui en la nau serā, o roba hi metrā oy haurā mes si cas algu si es deuedra, los dits mercaders no son d̄ res tēguts, ans si los dits mercaders dā o greuge o

* defa-
tent

* deltrich ne sostēdrā algu per la dita conuinença o promissio: quel dit senyor dela nau haura feta o fara ab algu o ab alguns: sens sabuda e voluntat dels dits mercaders: lo dit senyor dela nau los es tenguts del tot a restituir: si la nau ne sabia esser venuda e encara los bēs dell dit senyor dela nau si trobats serā. E per la rao desusdita fon fet aquest capitol.

De cas de get. Cap. 95.

EN cara lo senyor dela nau es tēgut: q̄ no git, ne faça gitar: entro q̄ll mercader haia gitada alguna cosa, e puy pot fer gitar fins a saluamēt. En aq̄ll pūt pot la cōuinença sure le scriua axi be, cō si era en terra. E lo senyor hi deu metre p̄ ay tant com val la meytat dela nau.

De roba gitada. Cap. 96.

TOta roba q̄ sera gitada de nau o de lēy per mal tēps o per por de lēys armats: sia cōptada per sou e per liura o per * besant de tota la roba e la nau o lo lēy deia pagar en aquell git per la meytat daço que valrra.

* mone
da noco
neguda

*Com se deu comptar roba gitada.
Capitol. 97.*

LA nau o lēy qui gitara roba: axi cō damunt se cōte deu: esser cōptat axi çoes q̄ si gita ans q̄ sia amija via: dela on ha anar: deu esser cōptada, axi cō costaua alla: de on parti la nau o leny. E si ha passada mija via deu esser comptada, axi com valra: alla on la nau o leny fara port: la dita mercaderia gitada aquella que romandra.

*Com deu esser pagada roba gitada.
Capitol. 98.*

SI algun senyor de nau o de lēy shaura carregada la sua nau o lo seu lēy de roba de mercaders p̄ anar descarregar en altre loch lo qual loch sera ia empres entre lo senyor dela nau o del leny e los mercaders: e auant en aquell viatge vendra li cas de ventura, que p̄ mal temps o p̄ lēys armats de enemichs o per qualq̄ altra vētura ell haura a gitar de aq̄lla roba: q̄ porta vna quatitat quat lo senyor dela nau o d̄ll lēy sera alla, on deuia des

C 4 carre-

carreg. iunt ab la nau o ab lo lēy e ab aquella roba: que restaurada sera: lo senyor dela nau o del leny deu fer en axi: que ans que ell liure gens de aquella roba, que restaurada sera a aquells mercaders: qui la deuen rebre, o de qui sera ell deu e pot retenir se tanta daquella roba que restaurada sera e ell haura portada ab la sua nau o ab lo seu leny: de quascun mercader: que li sia bē bastāt, e q̄ li baste a aquell get: qui fet sera, e encara a molt mes: perço que al senyor dela nau o del leny ne als mercaders de qui sera aquella roba: que sera gitada: no pogues tornar a dan ne a perdua ne a greu ge, perço car assats hi pert quascu, encara mes perço q̄ ells no haguel sen anar derrere aquells mercaders ne apregar de qui aquella roba seria: que sera restaurada. E aquell get deu esser comptat: segons que gita ra, e lo senyor dela nau o del lēy es hi tengut de metre per la meitat ço es perço q̄ valra la meytat dela nau o del leny. Encara mes si lo senyor dela nau o del leny demana tot lo nolit axi be dela roba gitada: com de aquella, que sera restaurada: deu li esser pagat axi be: com si tota la roba era saluada, el senyor dela nau o del leny es tengut de metre en aquell git: qui fet sera: per tot aquell nolit que rebra per sou e per liura axi com fara aquell hauer: qui sera restaurat, per qual rao? perço car lo senyor dela nau o del leny axi be pres nolit de aquella roba: que sera gitada cō daquella que sera salua-

da. E es raho: putque ell vol nolit axi be dela roba gitada cō dela saluada: q̄ ell la aiut a esmenar. E per la rao defus dita deu hi pagar tot lo nolit en lo get, empero si lo senyor dela nau o del leny no demanara nolit ne pendra sino solament dela roba: que restaurada sera: de aquell nolit aytal lo senyor dela nau o del leny no es tengut de metre part al get, que assats hi pert: pus pert tot lo nolit de aquella roba: que sera gitada.

La serimonia que deu fer en cas de get. Cap. 99.

NAU o leny que correra o sostē dra fortuna de mal temps si lo senyor dela nau o del lēy veu o conex: que ells son a ventura e a condicio de perdres si ells no gitan, lo senyor dela nau deu dir e manifestar a tots los mercaders en oida del notxer e de tots aquells, qui en la nau serā: senyors mercaders si nos nons alleuia: som a gran ventura e a gran cōdicio de perdre les persones e lo hauer e tot quant açi ha. E si vosaltres senyors mercaders voleu: que alleuiassem, ab la voluntat de Deu porem * eforçre les perso^{* desliu} nes e grā partida del hauer, e si nos^{rar} non gitam, serem a ventura e a condicio de perdre a nos meteixos e tot lo hauer, e si los mercaders se accorden del gitar tots o la maior partida, la donchs ells poden gitar. Mas lo vn dells mercaders si no poden: deu començar a gitar, e pus q̄l mercader o mercaders hauran

ran gitada qualque cosa: despuys pot gitar o fer gitar lo senyor de la nau tro a fins a saluamēt, en aquell cas e en aquella saó pot le scriua la conuinença scriure axibe: com si la nau tenia prois en terra. E si le scriua nou podia scriure: los mariners poden fer testimoni de totes conuinençes e emprefions: que siē fetes entre lo senyor de la nau e los mercaders: pusque le scriua no ho haura pogut scriure en lo cartolari, perço que frau negu no pulsa ha uer entre lo senyor de la nau e los mercaders de les conuinençes e empreniments que entre ells seran fetes. E si per uentura en la nau no haura mercaders: en aqll cas e en aquella saó lo senyor de la nau deu e pot esser mercader e aço que ell fara: deu ho fer ab consell del notxer e dels personers e de tot lo cominal de la nau, e si ell ho te ab consell de tots aquells: que desus son dits, el dit senyor de la nau fara gitar: deu esser axi tengut per ferm: cō si tots los mercaders hi eren, o en axi cō si tota la roba era del senyor de la nau. E lo senyor de la nau es axi tengut de metre en aquell get perço q valra la meytat de la nau. E los mercaders de qui la roba sera: noy deuen contrastar en aquell get si per aytal rao com desus es dita sera fet. E aquell get deu se pagar per sou e per liura o per * besant, segons que la roba sera gitada. E fon fet perço aqst capitol: que lo senyor de la nau o del leny pot esser mercader en aquell cas e en aqlla saó, si mer-

cadors noy ha, que si el senyor de la nau no haura poder en aquell cas de esser mercader: les demes vegades se perdrien les persones e la nau e tot lo hauer, e perço deu e pot esser lo senyor de la nau mercader en aquell cas e en aquella saó: si mercader noy ha. E val mes: que si git vna quantitat de la roba: que si se perdrien les persones e la nau e tot lo hauer.

De manifestar roba al scriua. Capitol. 100.

EN cara deuē los mercaders manifestar al scriua: com la nau haura feta vela: si res hi hā mes que no sia scrit. E si troba res q ells no haguessen manifestat: ells ne deuē pagar lo mayor nolit, multiplicat per quintalades: que en la dita nau se pague, perço com amagadamēt lay haurā meſa. E si per uentura ells nola hauen manifestada: cō la nau haura feta vela: si gitaua, os banyaua: os perdia: nolin serien tenguts de retre, pus manifestada nola haguessen.

De entrar en port. Cap. 101.

EN cara quel senyor de la nau, o del leny no pot ne deu entrar sens volūtat dls mercaders en port. E si y entraua: quel mercader fos tement deres, tot lo damnatge que hagues lo mercader, li deu restituir la nau. E aço deu scriure le scriua, iat sia no sia la nau ab * prois en ter

* mone
da noco
neguda

* cap.

C 5 ra.

ra. Mas empero si lo senyor dela nau hauia algun necessari: deu dir als mercaders: que ell no pot nauegar: que exarcia ha mester, o enfortir o adobar. E lauors lo mercader deu entrar al port: ab quello notxer per son sagrament els mariners hi sapien. Mas empero si algun colliario o sagetia hi ha: qui fes por al mercader: lo senyor dela nau noy pot entrar sens voluntat dels mercaders. E si lo mercader ho leua sobre si: o que noy haia reguart: e digayo no vull entrar en aquex port lo damnatge que sen pēdra lo mercader nes tengut de esmenar.

De promesa de mercader a patro.
Cap. 102.

A Ci parla dels mercaders: com son tenguts al senyor dela nau e com no. Los mercaders com se acorden ab lo senyor dela nau: tota conuinença quel mercader conuega al senyor: es mester que li atenga: pus al cartolari sia mesa. Posem: quel mercader haura feta carta, o al cartolari sia scrit: lo mercader li deu tot atēdre. E si lo mercader cōue al senyor dela nau quintalades: vulles quel mercader sia en la nau o defora: e noy pot metre les quintalades: o q̄ noli bast moneda de aytantes quintalades cō li haura promeses: de aytantes li haura adar nolit: meta o no meta: del que prometra dela quintalada.

De mercader qui volra descarregar lo sua roba. Cap. 103.

E Si la maior * força dels mercaders * part lan giten: ell lan pot gitar: q̄ no pag res, e si lo senyor dela nau no es pagat, noli pot res demanar, mas lo senyor dela nau estēgut de sperarlo fins a vn temps sabut de leuar e de carregar la roba e de portar ço es a entendre de mercaderia e la roba sua.

De mercaders qui volran descarregar part dela mercaderia.
Cap. 104.

N Au o leny qui ira vn viatge: e per ventura la major partida dels mercaders o dela roba volran descarregar e fer port, on que sien la on lo dit viatge sera leuat, quels mercaders pusca descarregar aquella major partida del hauer. El senyor dela nau pusca forçar de descarregar l'altra part ço es la menor part que no volra descarregar e hauer tot lo nolit. E si lo senyor dela nau haura feta lexa daquell nolit als dits mercaders qui hauran descarregada la maior part, quel senyor dega lexa del nolit a la altra part, e per aquella manera e de aquell for de aquells primers sien posats tots los altres mercaders. E dels mariners se deu abatre de lurs loguers: segons que la llexa * de nolit.

De

De patro qui haura sperat lo mercader. Capítol. 105

SI no haura pagat lo nolit al senyor dela nau: cō lo haura sperat aquell temps: que haura ab ell empres que haïen bones noues: lo mercader deu carregar la sua roba. E sino la vol carregar: deu pagar tot lo nolit al senyor dela nau.

Com mercader deu prestar al patro en cas de necessitat. Capítol. 106.

EN cara es tengut lo mercader al senyor dela nau: que si lo mercader haura moneda, e que fossen en loch q̄l senyor d̄la nau hagues ops exarcia ne res: q̄ necessari fos a la nau, lo mercader lali deu prestar axi com lo notxer els altres mercaders conexeran que faça afer. E per aytal rao tots los personers qui en la nau seran: els prestadors se deuē tots obligara al dit mercader. E si lo senyor dela nau o los personers o los prestadors trobauen algu home: quil prestas: lo dauāt dit mercader no es tengut de res a ells prestar.

Com mercader deu prestar a patro per espatxament dela nau. Capítol. 107.

EN cara mes, que si lo senyor dela nau ha ops moneda: e nō troba: axi com delus es dit, e que fos en loch agrest: e que aquella mone

da hagues ops a espatxament dela nau, e si los dits mercaders noy hā moneda, ells deuē vendre dela lur mercaderia per a espatxar la nau. E null prestador ne p̄soner noy pot res dir ne contrastar, entro que aquells mercaders seran pagats: saluo los loguers dels mariners. Empero fa a entendre, quel mercader veia e conega, que aço quel prestara, sia espatxament dela nau e necessari della.

Com mercader deu prestar vianda ala nau. Cap. 108.

EN cara es tengut lo mercader, que si ell ha vianda e la vianda fallia als mariners o als altres que en la nau fossen, ell la deu posar en comu, e lo senyor dela nau deu la partir per tots cominalmēt ell mercader no sen pot retenir mes que vn altre hom. E com lo senyor dela nau sera, en algun loch de recobre de vianda, lo mercader lin pot demanar tota aytanta, com lin hauran presa, e lo senyor dela nau es li tengut, que la li reta.

De anacora o exarcia lexada renūciada als mercaders. Capítol. 109.

EN cara son tenguts los mercaders que si lo senyor dela nau vol surgir en * costera o en port o en altre loch, on se dubte, aço faça ab voluntat e ab a cort dels mercaders, e sils mercaders ho volen, ell senyor dela nau los renuncia, si anacora

costa

cora o exarcia hi romania: los dits mercaders ho deuē tot pagar: puſquel ſenyor o hom tinēt ſon loch renūciat los ho haurà. Encara mes ſon tenguts que ſi nau o leny lexa-
 *reparo ra ancores en *ſparagol: o en altre loch, on les hauran ſurtes: e les le- xara ab voluntat dels mercaders: ſi en pagades cominalment per tota la roba dela nau. Ell cors dela nau noy pag res, e ſi les iaquira per por de leny armat, ſien pagades de comu de tot lauer e la nau deu hi me tre per la meytat daço, q̄ valra, e ſi iaquira barca ne homens en algun loch ab voluntat dels mercaders: la roba dels mercaders pag la bar- ca, e faça la meſſio dels homens: entro que ſien en aquell loch, on la nau o leny haurà fet port, ell cors dela nau noy pag res.

De barca lexada. Cap. 110

SI nau o leny tirara barca e om- ple e la tira plena: ſils mercaders volen q̄ la lexen anar: la barca ſia le xada e ſia pagada per tot lauer. E lo cors dela nau noy pag res, e ſi romp lo cap menys de lexar lanar, e que no ſia voluntat dels merca- ders los mercaders no ſient tenguts de res pagar.

De git fet en absencia dells merca- ders. Cap. 111.

SI algun ſenyor de nau o de lēy haurà carregada la ſua nau o lo ſeu leny en algun loch: ſi ell ſta- ra ſurt en algun altre loch o en

aquell meteix, on haurà carregat: e tots los mercaders ſeran en ter- ra, que en la nau o leny no haurà algu romas ſino tanſolament lo ſenyor dela nau o del leny ab los mariners: ſi aqui vendran lenys ar- mats de enemichs os metra tem- poral ſoptolament, quel ſenyor de la nau o del leny no pora fer leuar los mercaders: e per qualſe- uol de aqueſtes condicions de ſuf- dites lo ſenyor dela nau o del leny ſe haurà a leuar e los mercaders romandran en terra: ſi al ſenyor dela nau o del leny couendra a gi- tar, o ſia q̄ gite per deſtret daquells lenys armats per ço q̄ mils los puſ- ca fugir e q̄ mils ſe puſca dels de- fendre, o ſia quel temporal lo faça gitar, per qualſeuol de les cōdiciōs de ſufdites que ell git o faça gitar val aytant, com ſi tots los merca- ders hi eren. En aqueſta guiſa em- pero, q̄ ço que ell faça, q̄ ho faça ab conſelle e ab voluntat de tot lo co- minal dela nau o del leny, e aytā be leſcriua q̄ pens deſcriure totes les cōuinences, que ſempendrā en pre- ſencia de tot lo cominal, e ſi leſcri- ua aquella hora o en aquella ſao non podia ſcriure, ſerigau tan- toſt, com la nau o lo leny ten- dra * prois en terra e abans * cap que leſcriua iſca en terra. E ſi per uentura leſcriua ſera romas en terra ab aquels mercaders, e en la nau o leny haurà alguns ſeruicials de aquells mercaders, lo ſenyor dela nau o lēy deu fer aplegar tota la cōpanya dela nau e aquells ſeru- cials

ciats de aquells mercaders. E a qui ab tots tenir capitol. Ell senyor de la nau o del leny deu dir o fer dir dauant aquells seruicials e tot lo comunal dela nau tantes vegades les cōuinençes: que el ab ells empēdra: que quascu ne sia be membrāt, perço que quāt aquell senyor dela nau se en cōtrara ab aqlls mercaders: qui romafos serā: no y pufca hauer algū cōtraft, ne encara algū daqll q̄ en aquell capitol fos stat: no pogues dir, que ell no hauia oit nil ha uia hom demanat, e si lo senyor de la nau o del lēy fara: axi cō desus es dit, deu hauer valor, axicom si tots los dits mercaders hi erē stats o la maior partida. Encara mes: si aquella nau o aquell lēy vēdra cas de vētura: que per rao dels lēys armats d̄ susdits o per rao del temporal haura anar en terra: si lo senyor dela nau o del lēy fara o haura fet, axi com desus es dit ab cōsell de tots aquells: qui desus son dits e ab lur sabuda e ab lur volūtat: tota cōuinēça o emprenimēt quel senyor de la nau o del leny haura feta ab tots aquells qui de sus son dits e en aq̄lla guisa e en aquella manera: que desus es dita: mercader negu ne altre algu no y pot metre contrast. E sin hi met, has aparar a tot dan e a tot * deftrich e a tot greuge e a tota messio quel senyor dela nau o del lēy aqui aytal cas com desus es dit: sera vēgut: ne sostēdra per cul del cōtraft: q̄ algu daquells qui desus son dits: li haurā mes, o li metrà. E tot aço que desus es dit: deu

esser fet mēys de tot engā e menys de tot frau, e si algu de tots aquells qui desus son dits: frau algu mostrar o prouar pora per alguna iusta rao: aquell o aquells cōtra qui aquell frau prouat sera deu se parar a tot dā e a tot interes daq̄lla part: que aquell frau prouara cōtra ella esser fet. Empero la proua del frau sobredit que sia prouat per persones: que siē de grā esser mēys de tota suspita, encara que sien homens qui sapiē e deguē saber dela art e d̄l fet: en que ells serā trets en testimonni, per qual raho perço que si volets dir: que bastaxos o vils homēs que hom pogues girar per diners, valgues lo testimonni q̄ ells farien: seria mala cosa. Perço car ab mals homēs quel senyor dela nau donas p̄ testimonis cōtra los mercaders si creguts erē: lo senyor dela nau poria desfer los mercaders ales vegades, per que testimonni q̄ vil home faça: e qui hom pufca girar per diners: no val ne deu hauer valor per neguna rao.

Com se paguen aueries. Capítol 112.

TOta messio o cōuinēça que de mercaderia sia d̄ aueries: se deu pagar per sou e per liura p̄ los mercaders saluo empero carregar, si donchs nos hauia a leuar per fortuna de mal temps o daltre cas, que si es deuenga, ço es per entrar en port o en freu o en loch, on se pogues saluar la dita mercaderia o la dita nau

* defa
:nt: p̄
vill.

* mone
da no co
neguda

nau o leny: en aytal cas deu fer la vna roba e l'altra per sou e per liura o per * besant. E si no ha en la nau mercader: qui haia aytant cō laltre de mercaderia: o sien cinch dela vna part. E dos o tres de l'altra: que aquells mercaders dos pus haguesen tanta o mes mercaderia que aquells cinch tot ço que conuēguesen per pagar de aueries: se deu pagar cominalment axi be dela poca mercaderia com del molta. Empero que sia fet lealment menys de frau, e que no si faça res per voluntat. E aço deuen iurar tots los mercaders: que ho facen lealment. Empero aquest capitol va ala esmena dela nau de res que li prometrā de restituir. Car la nau ha aytal privilegi: que si los mercaders li prometen res de esmenar: es mester: que liu attenguen: iat sia no sia scrit, sol q̄ le scriua hi sia, o queu oia. Ell scriua deu ho scriure: quant la nau tēdra * prois en terra, que la dōchs anaua per mar quant la conuinença fon feta.

* cap

Quies dit peregru Cap. 113.

A Ci parlarem: q̄ deu fer senyor de nau o de leny a peregru, e peregru a senyor de nau o d'ley. Car axi com fara nau axi deu fer leny. Tot home es appellat peregru: qui do nolit dela sua persona, e de roba, que no sia mercaderia, e tot hō que port de deu quintars en auall: deu donar nolit dela sua persona. E no pot esser mercader: q̄ de vint

* besants en auall dona de nolit. E lo senyor dela nau no es tengut a aquell de deu quintars auall de portar caxa ni compāya ne roba: si ab lo senyor dela nau no sen aue, e si met roba en la nau: que no veia lo senyor o le scriua o altre: qui lo senyor dela nau o le scriua haia mes en son loch per nolieiar o per veure tota quanta ni metra: e si aquell nou ha vist, o lo senyor o le scriua, pot demanar lo maior nolit quis do en la nau de alguna roba, multiplicant lo bolum dela roba o dela mercaderia ab laltre qui hi sera, e en aq̄lla manera metexa de persona, qui entra menys de voluntat del senyor o del scriua en la nau: es en voluntat del senyor de pendre: quin nolit se volra.

* mone
danoco
neguda

De roba mes a sens sabuda del patro o del scriua. Capitol. 114.

E Si tant sera: que la nau fos mēça caregada, o lo senyor dela nau nola vulla portar, le scriua la deu fer gitar en terra, e a nengun damnatge que prenga la roba, lo senyor dela nau non es tengut pusq̄ al cartolari no fos scrit, çoes a entēdre: quant la nau haura feta vela e sera fora del port: los mercaders e los mariners, e los pelegrins, e tota persona que en la nau haia mes a roba, deu venir, e manifestar al scriua la roba que en la nau haura mes. Si nou fa, dalgun damnatge que hagues la rob̄a o la mercaderia non seria

seria tengut lo dit senyor ne l'escriva.

Roba no manifestada. Capítol. 115.

E Si nau gitaua per fortuna o per altra ventura, que li esdeuēgues e gitaua la roba veent per algu de aquell mercader o pelegrí o mariner o d'altra qualseuol persona: que no fos escrita en lo libre o en les taules o al scriua o al senyor no fos manifestada, o a hō quel senyor o l'escriva hi hagues mes en loch dells per veedor: e la roba se gitaua, os perdia os banyaua: lo senyor de la nau no es tengut de restituir per testimonis quey hagues: qui la haguessen vista carregar e si la roba sera trobada al descaregar: sia a voluntat del senyor de pendre lo nolit que volra, e lo dit mercader li deu pagar aquell sens tot contrast. Mas si l'escriva la hauia escrita abās o despuys, que la dita nau hauia feta vela: tot lo damnatge que la roba pendra, deu esser tengut lo senyor de esmenar e restituir sens tot contrast.

De que es tengut lo patro al pelegrí. Capítol. 116.

E Ncara mes es tengut lo senyor de nau als pelegrins de donar plaça e aygua e portarla on lo hauran conuengut, o fer portar. E si ell na pres senyal: ell los deu attendre ço quels haura promes. Emperolo

pelegrí ques manifest lo terç jorn dauant lo senyor o l'escriva, e lo pelegrí deu donar paraula al senyor, e si el senyor los dona terme: mes q̄ no deu e lo pelegrí romā: tot lo nolit deu retre e lo damnatge que aquell haura rebut: tot lo li deu restituir lo senyor de la nau, e si el pelegrí sen va sens paraula: o no es vengut al terme: que la nau faravela si el pelegrí hauia donats mil marchs de senyal o que hagues pagat tot lo nolit: lo senyor noli es tengut de retre res.

De plaça donadora a pelegrí, e si mor en nau. Capítol. 117.

Senyor de nau deu donar plaça a pelegrí, o home per ell, ço es a dirlo notxer, e lo pelegrí deu hauer aquella plaça: que hom li haura donada e assignada, e si el pelegrí mor: ell pot iaquir la plaça: a quis volra, e deu esser la millor vestidura que ell haia: del notxer. E la moneda si noy ha parent: deu la pendre lo senyor, e lo senyor deu la estojar e tenir fins que sia en loch que li sia demanada fins a tres anys, e a cap de tres anys sino li es demanada: ell la deu donar per anima daquell en presencia del bisbe de la terra, e l'escriva es tengut per aquell cap meteix de manifestar al bisbe o al senyor de la terra e scriure la dita moneda e totes les coses del mort, e ell deu ne tenir vn scrit, e altre los mercaders, e altre lo senyor de la nau. E quant seran tornats en la terra:

ra: le scriua deu mostrar aqll scrit al bisbe o a son lotinent o al clergue q̄ tēga la cura de aqll loch, el clergue dū metre en scrit allo al libre dela esglefia, e si lo senyor dela nau no esufficiēt d̄ tenir aqlla moneda, q̄ ell sia mal mercader o mal baratador: ell la deu assegurar, e si no la pot assegurar el la deu metre en loch q̄ si ve demanador fins al terme dels dits tres anys, q̄ la püsca hauer. E si lo senyor del nau moria: la moneda fos posada en loch: que fos salua.

Dret de patro daquell que mor en nau Cap. 118.

Aço deiusdit dū hauer lo sēyor dela nau en * guasarda, lo lite lo vestit dell pelegri, enfora aquell q̄ deu hauer lo notger. Mas empero lo senyor de nau no deu hauer tant del poch com del molt, que de cent * besants en auall no deu hauer sino lo vestit, e tot laltre deu stojar a vendre e fer ne diners.

Exceptio dell damunt dit. Capit. 119.

MAs si algun home q̄ vaia per viatges per son cors, es cōptat per pelegri: e si mor lo senyor dela nau ne notxer ne hō dela nau non deu hauer res. Mas si es plegrí, q̄ vaia en vltra maro en altre peregrinatge, ells deuē hauer axi dō desus es dit, car molts homens son que van de vn viatge en altre ab poca mercaderia o van en altre loch per poblar e son dits peregrins e de a-

q̄lls avtal nō deu hauer res lo ienyor dela nau. Mas lo senyor si cōfol no ha en la nau: si algun hom hi mor: ell es tengut de guardar la roba del mort: si el mort no ha fet testamēt: e nou hauer iaquit a home: de que hagues fet son procurador e son marmessor en la nau o son hereu: e si noy hauer parent seu: lo senyor dela nau deu guardar la roba e la deu retre a sos parēts o a sa muller, o a sos fills, o a aqlls, aqui mils deia esser retuda. E le scriua deu aço scriure tot, e retenir vn scrit el senyor altre e fer axi com desus es dit e stablit.

Dret de barquer e guardia, de pelegri, qui mor en nau. Capit. 120.

LO barquer dela nau deu hauer del pelegri, qui mora: les sabates el coltell e la correia, e lo guardia dela nau deu hauer les calces. E lo barquer e lo guardia ab dos en femp deuen lo * sebollir en terra, *sterrar o en altre loch o gitar en mar.

Dela vianda del pelegri qui mora en nau. Cap. 121.

EN cara mes que la vianda del pelegri o de tot altre home q̄ mora en la nau, deu esser donada al senyor dela nau. E aqst capitol es axi fet entenent dels plegrins e dels altres homens qui vagen de vn loch en altre axi cō desus es dit.

De

De nolit pagat: sil pelegri. Cap. 122.

SI algun hom daquests hauia donat nolit al senyor dela nau. E volgues romandre, lo senyor noli es tengut de retre lo nolit. Encara si algun pelegri o altre hom o mercader noliciara al senyor dela nau: e com seran en terra o en altre loch e voltra vendre son hauer: e que no li bast aquell hauer al seu nolit qual cu paga son nolit, valla o no valla aquest present hauer, que deura pagar son nolit, e si lo mercader haura altre hauer, que fos millor, aquell millor no ha damnatge per lo pus auol, e axis paga lo nolit als senyors deles naus o dels lenys. E perço fon fet aquest capitol: quels mercaders no poguessen vn a altre enganar ne manleuar sobre aço: q no valria sino en lo principal hauer.

De que es tengut pelegri. Capitol. 123.

AC, o deu fer pelegri a senyor de nau, e tot hō qui en la nau, e vaia, que es tengut de ajudar e de salvar e guardar la nau e de no abandonar entro al cap del viatge: si donchs nou fahien ab voluntat del senyor dela nau. E perço fō fet aquest capitol, car molts senyors de naus leuen menestrals per pelegri e homens darmes: els fan millor mercat de nolit, que no farien, si sabessen, que sen volien exir, e molts mercaders no si...

ço, car saben que homens darmes hi van. Encara son tenguts los pelegri e tots los altres qui en la nau iran: de esser e star al consell e a totes costum es, qui seran mes establides en la nau.

De que es tengut patro a mariner. Capitol. 124.

ARa façam compte, que vn senyor de nau acorda vn mariner sia auol o bo o que sapia o que no sapia: lo seu loguer li ha a pagar Empero en aquesta forma, que si mariner li promet que ell sera eala fat o mestre d'axa o notxer: e lo senyor dela nau lo haura pres per aquella fiança, que non haura altre leuat per fiança de aquell: si aquell no sab res: noli deu donar lo senyor dela nau o del leny sino axi com coneguen lo notxer e leseruia per sacrament que deu hauer.

De gitar mariner de nau. Capitol. 125.

ENCARA sapiats, quel senyor dela nau: fins quel viatge haia fet sino per tres coses. La primera per ladronici, e l'altra per * rafa, e l'altra * rēyna tra: sino fa lo comandament del notxer. Empero lo notxer noli deu comandar cosa: que noli haia de comandar: e nos deu gitar per vna volta: entro a sine vegades, e sino fa puy lo comandament del notxer: ell lon deu gitar, o home q tēga lo loch de comanda

D ment

ment en la nau, mas tu atten be en aqll mariner, que la comandaria, o l'altra si ho sap fer. Encara per altra cosa lo pot gitar dela nau: axi me-reix çoes sis periurara de sagramēt que faça, perço car los mercaders noy hauran pus fiança.

Mariner nos pot gitar per altre de menor loguer. Capítol. 126.

ENcara es tengut lo senyor dela nau al mariner, que si lo mariner ses acordat ab lo senyor dela nau per gran loguer, E lo senyor dela nau ne trobaua altre per menor loguer, nol pot gitar dela nau: q̄ noy vage, sol que en la ma ho hagen cō uegut lo vn al altre, que axi be deu esser tengut, com si era scrit en cartolari.

Patro no pot gitar mariner per parent. Cap. 127.

ENcara es tengut lo senyor dela nau al mariner: que si lo mariner ses acordat ab lo senyor dela nau: nol ne pot gitar per parent ne per altre hom, pusque sia scrit en lo cartolari, o que sia dada palmada: iat sia no sia recollit en la nau. E si gitar lō vol: haurali apagar sō loguer axi be: com si hauia fet son seruey en tot lo viatge. Encara es tengut lo senyor dela nau: q̄ si fins a tres iorns haura lauorat, el prē malaltia li deu pagar la meytat del loguer, e sino pot entrar en la nau deu lo iquir, e si los mariners conexian:

que pusca anar e si es en loch strany, hali a donar lo senyor dela nau la meytat de son loguer, haia o no, e si nol ha: quel málcu que mester es quel mariner saia. E si lo senyor mor, los marmessors del senyor deuen aço atendre.

De mariner qui mor en nau. Capítol. 128.

ENcara es tengut lo senyor dela nau al mariner, que si malalt es lo mariner e mor en la nau, que deu esser pagat de tot son loguer. E siy ha algun parent seu aquell sien dades les coses de aquell. E si aquell qui mort sera ho ha dit o no dit: als infants o ala muller sia dat: si ab ell staua ella, com lo marit era viu. E si la mailer noli era leal, o no staua ab ell com parti de sa terra, o si li sera fuyta despuys quel marit ne sera partit, lo senyor dela nau ab l'escriva ab conser timēt dela cort als parents pus prohimesho do;

De mariner acordat que mor abās o apres de feta vela. Capítol. 129.

MAriner q̄ sera acordat en viatge e per volūtāt de Deu mor ans q̄ la nau haia feta vela, deu ha-uer lo quart del loguer, e sia assignat e donat als hereus. Encara si morra apres que haura feta vela, e abans que sia la on la nau fara port la meytat d'el loguer deu esser d'el mort e q̄ sia dat als hereus. E si haurerbut tot lo loguer, ans que moris: tot deu esser donat als hereus

reís; e senyor de nau o d' eny noy
pot res contrastar ne res demanar.

De mariner qui va a mesos. Capítol. 130.

Silo mariner ses acordat a mesos e mior: sia pagat e donat als seus hereus perço que haura seruit.

De patro a mariner sobre fet de portades. Cap. 131.

Encara es tengut lo senyor de la nau de pagar son loguer al mariner la on les mercaderies paguen lo nolit, e si lo mariner es a la vianda meteixa: es li tégut de dir: si tor nara al viatge: que haura fet: o no a cap de vuyt iorns. Encara es tengut lo senyor de la nau al mariner: que si lo mariner met ses portades que les pot metre en loch: qualseuulla sol que no sia stibat, e que les portades dels mariners ço es a entendre: no meten en git. Empero les portades deuen esser daytant cõ lo preu del loguer, de sinquanta * besants en auall comprades, ço es a entendre: que si hauia cent liures de loguer: que non pagaria de les sinquanta: e de les sinquanta en sus pagaria, e si ha quaranta o trenta o vint * besants e hauia tant: com deu hauer, de sinquanta auall no paga lo git ne auaries. E pot les metre aquelles portades en qual loch seuulla. E si banyen os affollen: lo senyor de la nau no li es tengut. E lo mariner es tengut: que les meta: que le scriua lo sapia e que sia scrit:

* mone
da noco
neguda

* lo ma
teix

e si no es scrit: deu lestotes perdre. E no deu dir si no daço que saran e si diu * dals: e q̄ fos prouat, que no fos allo: que haura dit, tot ho deu perdre, e deu esser de la senyoria on seran, e lo senyor de la nau deu ne hauer lo terç.

* d'altra

Declaracio dell damunt dit Capítol. 132.

SEgons que en lo capítol de susdit diu: portades de mariners no pagan ne deuen pagar en get: mas gens no demostra ne declara: com deu esser entes ne com no, e per la rao de susdita los bons homens que primer anaren per lo mō en aquesta manera ho volgueren esclarir, e declararen ho axi: que si algun mariner compra ses portades del seu propi: axi es a entendre: que ell no haia en cara rebut lo seu loguer: si cas de ventura vendra ala nau o al leny, on ell ira, e encara hi haura meses les portades axi com de sus es dit: e seran comprades axi com de sus es dit: los dits mariners son tenguts de metre en lo git, que fet sera per sou e per liura: segons que les portades valran: o hauran costat, ço es a entendre, segons que git sera stat fet. Empero si lo senyor de la nau o del leny hauria o haura feta gracia q̄ volgues hauer prestat o pagat als dits mariners, ans que en lo viatge entrassen, lo loguer, que ells hauer deuen per aquell viatge on seran acordats e deuen anar los dits ma-

D 2 riners

riners, y son tenguts de metre en lo gít q fet sera, en aytat cō la meytat de aquell loguer sera. Empero si les dites portades costarē mes q la meytat d'el loguer no sera, los mariners son tenguts pagar en aquell get que fet sera: per tot aytat cō aquell mes sera: q les portades costaran o valran mes: q la meytat del loguer, que ells pres haurā. E si per uentura lo senyor dela nau o del lēy nols fara la gracia, q desus es dita, e los dits mariners cōpraran les portades desus dites: axi cō desus es dit ells son teuguts de metre en lo get: que fet sera: tot en axi cō desus es dit. Empero qualq hora quāt q quant lo senyor dela nau o leny dara o pagara lo loguer als dits mariners: los dits mariners no son tēguts de lurs portades en aytat com la meytat del loguer los bastara: que seran itades comprades. E per les raons desus dites son fet aquest capitol.

De sportades de mariners. Capitol. 133.

Senyor de nau deu leuar al mariner les sues portades les quals li haura promesas de leuar. E lo mariner deu les metre ans: que la nau haia tot son ple. E si la nau ha tot carrech: e ell les hi vol metre lo senyor no li es tengut de leuar les mas si lo mariner les hi vol metre ans que la nau haia son ple: e quel senyor li vet: lo senyor es tengut de donar aytat al mariner, çō haurā de nolit de aytatar roba: com lo

mariner deu metre per les portades e a lo mariner no les deu metre.

De sportades noliciades. Capitol. 134.

Mariner no pot ne deu noliciar les sues portades a mercader ne a mariner: que sia dela nau tengut ne noliciat. E si ho fa: lo senyor dela nau pot pendre lo nolit: quel mercader hauia empres ab lo mariner per rao daqlles portades.

De assenyalar roba en nau. Capitol. 135.

Mariner ne mercader ne altre hom no deu fer senyal en balla ne altre hauer: pusque carregat es en nau. E si ho fa: lo senyor dela nau ho pot tot pendre. E ell deu perdre tot ço que senyalara.

Compartiment de mariners. Capitol. 136.

Encara es tengut lo senyor dela nau als mariners quant hauran stibada la nau: daço quels deu pagar, e si es lēy la meytat, e deu los donar a comprar lurs portades. vj. iorns. E deu venir a mar lo vn iorn lo terç, E laltre lo terç dels mariners, e los altres deuen fer lo serui-ci: que fa en nau.

Del carregar de roba dels mariners. Capitol. 137.

Enca

EN cara es tengut lo senyor de la nau quel mariner pot carregar e descarregar les sues portades ab la barca dela nau. E deuen li ajudar los altres mariners.

Cō se deu pagar loguer a mariners.

Capitol 138.

EN cara es tengut senyor de nau a mariners, q̄ del nolit q̄ li sera pagat, ell deu pagar als dits mariners. E si lo nolit noy basta, ell deu manleuar, e si no troua a manleuar: q̄ la nau sia venuda, e ques paguen los mariners ans q̄ hō: qui hi sia prestador ne altre hom. Car lo mariner si noy hauia sino vn clau: de q̄s pogues pagar: se deu pagar. Sols empero: que la dita nau non sia anada en terra aquell viatge que haura comēçat, e si lo senyor dela nau hauia ab amor manleuats en algun viatge lo loguer dels mariners: fos **guany* q̄ll loguer multiplicas a **cōquist*: pus altre viatge que hagues començat: la nau se rompia: lo loguer del primer viatge se deu pagar en fora **guany* lo **conquist* de aytant com la nau se restaurara e sino se restauraua si no sol vn **agut*: sia del loguer a pagar del mariner. E noy pot resdir altre hom prestador ni altre, que los mariners deuen esser pagats, sol que res hi troben: pusque hauran axi fet.

On: e com: e de quina moneda deuen esser pagats los mariners.

Cap. 139.

TOT senyor de nau o deleny es tengut de pagar lo loguer als mariners: la on ell reb lo nolit, segons que en lo capitol defusdit es contengut mas es axi a entendre que noy haia alguna conuinença. quels mariners haien ab lo senyor dela nau o del leny que nols sia tengut de pagar tro que ells sien tornats en aq̄ll loch: on houran començat e leuat lo lur viatge, e si aquesta cōuinēça es entre ells empresa: los mariners no podē ne deuen demanar lur loguer: tro que ells sien tornats en aq̄ll loch on ells ferē la cōuinēça ab lo senyor dela nau o del lēy, si donchs lo senyor dela nau nols en volia fer alguna gracia. Mas lo senyor dela nau deu pagar los mariners en cōtinēt, q̄ ells serā tornats en aquell loch: on la cōuinēça sera empresa entre ells, e aço deu fer sens tot **lagui* e sens **tardar* tot contrast. E si alguns daquells mariners sostendran algun dā o alguna melsio per raodel seu loguer a cobrar: lo senyor dela nau li es tengut de tot aquell dan e de tota aquella melsio que aquell mariner haura sostenguda per culpa com lo senyor dela nau no li haura volgut pagar lo seu loguer. E si entre lo senyor dela nau e los mariners no haura conuinença ne spera empresa alguna: lo senyor dela nau los es tengut de pagar los lurs loguers los quals lo senyor dela nau e los mariners se hauran empres: encontinent quel senyor dela nau rebut haura lonolite de aquella mo-

neda mateixa, q̄l senyor delanau rebra dels mercaders, e si peruētura los mercaders serā trafegadors: o la roba que ells haurā portada no valra lo nolit q̄lls mercaders deuē donar al senyor dela nau e los dits mercaders iaquirā la roba per lo nolit: valga la roba lo nolit o no valga mester es: que los dits mariners haiē los lurs loguers si la dita nau sen sabia vēdre, encara que sdegues donar per aquell preu: quels mariners deuē hauer per lurs loguers. Ne prestadors ne alguna altra persona noy pot res dir ni cōtrastar per neguna rao. Que mester es: q̄ls mariners haiē lurs loguers en aquell loch on lo senyor dela nau haura promes de pagar los, si dōchs los dits mariners no voltrā fer gracia al senyor dela nau quel vullē sperar: tro que ell sia en loch: on trobe consell de moneda on ells sien pagats de lur loguer, e fon fet perço aquest capitol, q̄ tot senyor de nau deu guardar, com no liciarane com nō, a qui ne aqui no ne quina roba ne quina no, perço car haia lo nolit o nol haia, mester es: quels mariners sien pagats de lurs loguers.

De loguer de mariners encas que la nau se vena sota ma.

Cap. 140.

EN cara es tengut lo senyor dela nau q̄ si ell es penyorat de senyoria o daltre hom e los mercaders e lo senyor faran vēdre la nau

a sots ma e puys ia retendra a los op. e ten la cōprara a altre: p̄ço q̄la senyoria nou conega o p̄ altra cosa lo mariner no deu perdre son loguer pusq̄ al senyor romāga lanau e lo nolit o lo nolieg, q̄l senyor no pot gitar lo mariner: si nol paga. Empero lo mariner ha a metre lo terç de son loguer per les auaries que serā fetes, encara mes dela altra moneda que haura leuat loguer deu metre axi com los mercaders per sou e per liura. Saluo empero q̄l senyor dela nau vulla exiuernar quel mercader noli pot res dir, que afer ho ha, e si lo senyor exiuerna: qui sen poria tornar: o spera lo nolit entretāt al senyor d̄la nau ve em patxamēt, q̄ es penyorat: q̄ ha a vēdre la nau, axi cō desus es dit lo senyor ha a pagar lo mariner de tot, e lo mariner no ha res a metre del loguer en aueries. E perço fon fet aquest capitol: q̄ lo mariner no pot res fer: sino axi cō lo senyor d̄lanau vol, q̄ ell pert tots iorns son temps pus exiuerna e noli deu hō res crexer d̄ son loguer, e ell met sa persona e sos vestimēts a cōsumamēt. E lo senyor sta en sperāça e ha afermat son viatge, e sta en sperāça de guāyar tot lo loguer li deu pagar sēs cōtela e sens aueries. Saluāt empero q̄ll senyor no hagues dit e cōuegut per pati e per acort, q̄ls degues crexer lurs loguers, e quels en degues pagar per la espera, quels mariners fessen. E siy ha negoci conuinença quels mariners consenten plur plana voluntat: lo senyor

nyor nols nes tengut: i ay tant com si ells eren cominals, la nau e lo loguer fa lo vn al altre de totes coses multiplicant la nau ab lo loguer. Mas si noy ha nenguna cō uinença: tot en axi de pagar: cō de sus es dit. Encara es tengut lo senyor dela nau al mariner de pagar per ell: axi com en moltes parts fan aueries qui paga vn diner o vna malla en les comuenes. Car lo senyor dela nauo o deu tot pagar.

Patro deu fer mar dret per los mariners. Cap. 141.

EN cara deu esser tengut lo senyor dela nau al mariner de fer mar dret per ell per aytāt: com son loguer valega, si nol ha pres, e day tant com faça compte: que valega la roba que haura en la nau, e que li deu ajudar de son poder, saluant q̄ per ell nos meta en baralla ne en perdicio del seu ne dels promens qui sien en la nau.

Loguer de mariner com se deu esmerçar. Cap. 142.

EN cara es tengut lo senyor del lēy al mariner de esmerçar sos diners com laura pagat: la on cone xera lo senyor dela nau, que faça a fer, saluant quel senyor non haia damnatge. E si lo senyor dela nau es en vila, sia luny o prop, quel mariner vaia per esmerçar son loguer lo senyor li es tengut de donar a menjar en la nau dos iorns: e no pus si no vol.

De mariners qui pledeien ab lo patro. Cap. 143.

EN cara que tot senyor de nau o de leny sia tengut de donar a menjar als mariners siāt en lo viatge, si ab ell pledeiaran.

Declaracio del precedent capitol. Cap. 144.

SE gons que en lo capitol ia desus es contēgut, que mariners: qui pledeiaran ab lo senyor dela nau o leny: que lo senyor de aquella nau o daquell leny los es tengut: quels do a menjar: mentre que ab ell pledejaran: mas no demostrar com ne com no ne per qual raho, e en axi perço cō en lo capitol desus dit no esclarex: ne poria tornar gran dā als senyors deles naus o dels lenys. E per la raho desus dita los bons homens qui aquests sabliments o costumes faeren veren e conegueren que gran dan sen poguera seguir: e perço so bre lo capitol desus dit dien e declaren que los senyors deles naus o dels lenys son tenguts de donar a menjar als mariners: qui ab ells pledeiaran: ço es a saber per casos sabuts. Lo primer: cas es si lo senyor dela nau o dell leny no dara viand a los mariners sufficient: axi com ia es acostumat, e en vn

capitol ia desus es dit esclarit e certificat. Lo segon cas es: si ell no attendra les conuinençes: que ab ells empendra lo dia: que ab ell se acordden. Lo terç cas es: si ell se girara en algú loch: on isca de son viatge: si ab ells no sen aue, o nols ho hauia fet entenēt: com ab ell se acordaren. Lo quart cas es: si el volra cambiar viatge sens voluntat dells e de lur sabuda. Encara mes per tot cas: qui iust sia, que nols atena tot ço q̄ promes los haura: cō ab ell se acordarē. Per aytals coses com desus son dites: lo senyor dela nau ab qui ells seran los es tēgut quels do amenjar si ab ell ne hauran a pledeiar. Empero lo cambiament del viatge es axi a entendre: quel senyor dela nau o del lēy fos en loc: on trobas mariners: si aq̄lls qui ab ells serien: no volien anar, si ell los ne volia forçar, empero si el hauia cambiat viatge per algunes cōdicions o per empatx de senyoria, que ell no gosas anar descarregar en aquell loch, on deuia delcarregar, e empres hauia ab aq̄lls mercaders, qui carregarē: los mariners hi son tenguts de anar. Empero es axi a entendre que segons quel senyor dela nau se millorara del nolit per aquell cambiament de viatge que per aquella forma sia tēgut ell de millorar los mariners de lurs loguers. E per les raons desus dites feren aquesta esmena e aquest declaramēt los antichs: qui primeramēt anaren per lo mon, Perque perco com gran dan e gran mal fora e se-

ria quale e temps o qual que hora, o en qua que loch que la nau o lēy prengues terra, per qual seuulla rao que lay prengues, que los mariners poguessen metre en plet lo senyor dela nau o del lēy. Ab lo qual ells serien sens iusta rao. Perço car ales vegades hi ha mariners: que sols q̄ ells poguessen fer lo lur delit, e cōplir la lur volūtāt: ells no serien en res: si lo senyor dela nau o del leny ab que ells serien: hi consumauen la nau o son leny: que abās los plauria. Perq̄ molt mal hom va per lo mon, q̄ es dolent e desesperat: cō veu algun altre profiter e millorar. Perço com ell volria, que axi com ell es malestruch e dolent que axi tots los altres ho fossen. E aquella manera aytal es manera de auol hom. Encara mes: car lo qui es auol hom no volria ell trobar null tēps algu millor de si metex per nenguna manera en lo mon. E per aquesta manera los nostros antichs, antecessors volguerē e declararen los casos e les raōs, perque los senyors deles naus e dels lenys fossen tenguts de donar amenjar als dits mariners, qui ab ells dits senyors pledeiaran. Perço que daqui auant algun auol home no pogues fer consumir a algū altre, daço que hauria. E per las raons desus dites son fet aquest capitol. E si mariner algu metra lo senyor dela nau o del leny en algun plet sens iusta rao o iust cas, ell es tēgut a aquell senyor de aquella nau o daquell leny: ab qui ell sera acordat. E qui ell haura mes er algun

* defa-
tent

algun plet, de retre e de donar tots dans e damnatges e de tot * uestrich, que ell ne sostendra, o ell ne haura sostengut, perço car no iusta ment ell haura fet pledejar lo dit senyor d'la nau o d'el lēy, e fet cōsumar lo seu. E si ell no ha de que li pufca pagar ne retre ne donar ço del seu: ell deu esser pres e menat e mes en poder dela senyoria, e star tant entro: que ell haia satisfet aqlls dans o dānatges: los quals aqll sēy or daqlla nau o daquell leny ab qui ell fera acordat haura sostenguts p culpa del pusque axi cō no deuia: laura mes en plet e en damnatge. Perque tot hom se deu guardar de fer algun dan a altre sens raho, perço que sobre si mateix no li puga tornar aquell damnatge, q̄ el cuydaua fer a altre sens iusta rao perço es iusta cosa: que sobre si mateix torn.

Deles viandes que deu donar lo patro als mariners. Capítol. 145.

EN cara es tengut lo senyor dela nau o d'el leny: que sia cubert que deu donar a menjar a tots los mariners tres iorns dela sepmana carn, ço es asaber en lo diumenge, e en lo dimarts, e en lo dijós, e en los altres iorns dela sepmana cuynat. E quascun vespre de quada dia lur companatge. E axi meteix tres vegades per quascun matí los deu fer donar vi, e axi meteix los ne deu fer donar quascun ves-

pre. E lo companatge deu esser tal com se segueix: ço es formatge o ceba o sardina o altre pex. Encara lo senyor es tengut de donar vi: entro quel vi valega tres * besants e * feta mig. E si troba * atzebib, o encara no cone guda * cosa p fer vi * lo ma teix * me- sura figures ell ne deu fer vi. E si no troba atzebib ne figures, o q̄ li costas tot mes de trenta * millaresos la * millera feta, lo senyor dela nau o del leny nols es tengut de donar vi, encara mes es tengut lo senyor dela nau o del lēy de doblar la recio als dits mariners a festanyal. Encara deu hauer seruiçials qui adoben de menjar als mariners.

Patro no es tengut de dar a menjar a mariner: qui no dorm en nau. Cap. 146.

Senyor de nau o de leny no estēgut de donar a menjar als mariners pusque no iaguen en la nau o en lo leny.

Mariner no es tengut de anar en lloch perillos Cap. 147.

EN cara senyor de nau no deu trametre mariner en loch regardos: sil mariner noy vol anar: lo senyor nol pot forçar.

De prestar mariner a altra nau. Cap. 148.

EN cara senyor de nau no pot prestar mariner a altra nau o a altre leny sens voluntat del mariner

D 5 Sal-

Saluant empero quel senyor dela nau hagues ops vn mestre o vn mariner: qui sapia fer cosa: que haia ops a la nau: q̄ aquells no sapiē fer: qui en aquella nau, o en aquell leny seran e aquell mariner hi deu anar. Mas no pas en terra, si donchs no era a seruey de aquella nau: en q̄ aquell seria. Diu saluo que aquell mariner no bastaixas ne que leuas faix ne algun carrech a son coll: ne res que ell fer no degues.

Del que haura patro dels mercaders per descarregar. Capítol. 149.

Senyor de nau es tengut al mariner que tot semblant pati com fara al mercader: si deu descarregar en algun loch: en axi com haura dells mercaders, axiu deu donar als mariners.

Fet lo viatge mariner es libertat. Cap. 150.

Si senyor de nau pren altre viatge la on la nau haura descarregat, ell mariner noy vol anar: lo senyor nol pot forçar: saluant que sia en loch: que trobe mariners, mas si non trobaua: ha los a fer iuncta al viatge en axi: cō sia conegut per lo senyor e p̄ lo notxer e per lo scriua de iunir: que segons quell hom valra mes en aquell q̄ en altre. Mas lo senyor non pot minuar a nengu de son loguer. E si vn hō valra mes quel senyor nos cuydara al comen-

çament: deu lo millorar, car molt bon hom se vol exir de vna terra: perço car noy es conegut: e perço q̄n isca fa grā mercat d̄ la persona.

Com la nau se ven en terra de cristians. Cap. 151.

Si senyor de nau vendra la nau o saltre qui qui la pulca vendre: a hom estrany: qui noy hagues part: tot lo loguer deu pagar als mariners: e son scapols. E si los mariners son en loch, que noy vullen nauegar lo senyor o aq̄ll qui la nau haura venuda: es tengut de fer lursops a ells entro que sien tornats la on los leuaran.

Com la nau se ven en terra de sarrains. Cap. 152.

Si nau o leny se vendra en terra de sarrains: lo senyor del leny deu donar leny e vianda als mariners, entro que sien en terra de cristians on puguen hauer recobre.

De mariner quis tema. Cap. 153.

Si peruentura sera acordat mariner en forma de cartolari, que digues en lo acordament: quey hagues empreniment: segons quel senyor dela nau ho hauria fet scriure a enteniment del mariner, que ell fos dubtant en algun loch, e quel dit mariner noy gosas anar: lo senyor dela nau li deu donar la libertat de son loguer, e li deu donar vianda tro que sia en loch de recobre.

bro. Empero si es acordat tal
emprenimēt: lo mariner e tengut
de anar: la o n lo senyor dela nau se
ra tengut de anar ab los merders.

*De mariner quāt es accordat, com
es obligat. Cap. 154.*

LO mariner es tengut a senyor
de nau o de leny: que pusque se
ra accordat ab lo senyor, e donara
palmada: es mester: quell mariner
vaia ab ell axi be: com sin hauria fe-
ta carta de notari. E lo mariner da
quell iorn auant que sera acordat
ab lo senyor dela nau: no pot anar
en alguna part sens voluntat del se-
nyor. E deu lo mariner demanar pa-
raula al senyor: si res ha a fer fora
dela vila on sera, e deu hauer si es
en loch fora vila, recollida la roba
al terç iorn: si la nau es en loc e-
strany, encara es tengut lo mariner
al senyor que li haia a iurar de esser
fel e leal axi com en aquell capitol
es scrit, que demanen los merca-
ders al senyor.

*Aquins seruicis es obligat lo mari-
ner. Cap. 155.*

ENcara es tengut mariner al se-
nyor dela nau: que ell nos pot
partir de ell ne de la nau per algu-
na cosa si no per tres: per esser se-
nyor de nau o leny, o per esser not-
xer, o per conuinença. E si mor lo
senyor o aquell: qui sera logat, e se-
ran sobre el leny: los bens daquell
quiy seran deuen pagar los mari-

ners al terme, encara es tengut ma-
riner en totes coses, que pertangan
ala nau, a anar a bolch. Ea ferrar e a
lēya, e a fer exarcia, e a forn, e a bar-
caiar ab los barquers, e a ftibar, e a
desftibar, e tota hora quel notxer
liu comanda anar a aygua, e aleuar
en nau totes companyes dels mer-
cadors e a donar * lats ala nau, e a
nar a tota exarcia, e a portar lenya: <sup>* co-
flats</sup>
e a ajudar a fer maior a nau, e a to-
tescoses: que sien a millorament de
aquella es tengut de fer, e ço que
pertanga ala nau mentre sera ten-
gut ala nau.

*Raons per ques pot abstraure lo ma-
riner apres que sera acordat.*

Capitol. 156.

MAriner que sera accordat en
nau o en lēy: pusque sera scrit
en cap breu: o haura dada palmada
al senyor o al scriua, nos pot ab-
straure de anar al viatge, si donchs
per aquestes coses nou fahia ço es
per muller a pendre, o per anar en
romiatge: e quen hagues fet vot:
ans que al viatge se accordas, o si es
mariner de proa: p esser * panes, o <sup>* cōce-
ller de</sup>
per esser notxer o si es notxer: per
esser senyor. Etot aço que sia meys ^{POPA}
de frau.

*De mariner que fugira Capi-
tol. 157.*

MAriner que sera accordat en
nau o en lēy: e fugira, pusque
sera acordat, e haura iurat servir, es
degua

degut: que la nau ne logue altre en loch daquell. E si costa mes de loguer deu restituir lo mes: que laltre haura rebut, ab que sia semblant de aquell mariner en marinatge.

Esmena del precedent. Capítol. 158.

SEgons que diu en lo capítol desus dit: mariner qui fugira apres: que sera acordat: es tengut si aconseguí es: si lo senyor d'la nau ne ha alogar altre per la falla que aquell li haura feta: e costa mes q'l senyor dela nau no daua a aquell: que li es tengut de retre e de donar tot ço q' costara mes: que ell no hauia: a aq'll senyor daquela nau o de aq'll leny ab qui ell sera acordat. Mas es en axi a entendre que aquell mariner fugira en aquell loc metex: on sera acordat mas no diu ne declara si algun mariner sera acordat en alguna nau o en algun leny: e la nau o leny sera partit ab los mariners en temps daquell loch: on los acorda: e sera en algun loch altre estrany: si algun mariner li fugira: de que li es tengut, e de que no. E per ço que en lo capítol desusdit nou esclareix los antichs que primerament anaren per lo mon: volgueren ho esclarrir e fer aquesta esmena, per ço que algun contrast o algun mal no sen pufca creixer, e dien axi: que tot mariner que fugira a alguna nau o algun leny en loch estrany si es aconseguí o trobat en algun loch: elles tengut de pagar e restituir tot dan

e tot rich e tot interes: que a ^{*defatet} que el tenyor de aquella nau o leny haura sostengut ne haura a sostinir per rao del fugir: quel haura fet, e sien cregut per la simple paraula, e si lo dit mariner no ha de queu pufca fer ne esmenar, deu esser pres e mes en poder dela senyoria, e star tant pres, tro haya satisfet lo dā e lo ^{*defatet} destrich ell interes q' aquell ^{*defatet} senyor de aquella nau o leny dira, ne haura sostēgut. E sic cregut per la siemple paraula axi com desus es dit. E per lesclarimēt desusdit fon feta aquesta esmena.

De remolçar altra nau. Capítol. 159.

ENcara mariner es tengut que vaia a remolçar nau o leny per entrar en port: si lo notxer li comanda, saluant que no sien lursenemichs.

De roba trobada en mar. E de mariner qui va per milles. Cap. 160.

ENcara es tengut mariner que si troba alguna cosa: pufque sera tēgut ala nau, que la nau ne ha tres parts e los mariners vna sien molts mariners o poch, e si son en mar: e veen res, que fos mercaderia, ells hi deuē anar o altra cosa sense mercaderia, sol que ell senyor dela nau los ho comanda, e deuen ne hauer axi com desus esdit. E per ço fentan gran part lo senyor, com menjan e prenen son loguer. E si algun lenyor

senyor de leny loga son. ^o altre: aqll ho deu perdre: qui lo ga lo lēy e fa la messio. E si aquell mor ans del terme: que sera sobrel leny: les coses a aquell se deuen pagar. Encara estengut lo mariner ala nau: que si va per rao de millas: que la ha a seguir anant tro al cap del mō. E si per uentura la nau sera tornada alla de on sera partida fet viatge: e que noy sera tornada ab aqlla mercaderia: e que haia descarregat en altra part: lo mariner noli es tengut. Mas si la nau d'scarregat no ha lo mariner li es tengut de anar p millas. E perço fon fet aquest capitol car molt senyor de leny o de nau sera en deutat, e no volra tornar en la terra per * malmirent: quey sera o perço car haura por que noli encanten la nau, e axi tostemps tendria los mariners.

*malmi
rat

Condicions de patro a mariners.

Cap. 161.

LO mariner es tengut que si ira en viatge, que no deu anar, sino la on lo senyor li haura fet entenēt al començament del viatge, e si lo senyor vé la nau ell deu donar nau al mariner: en que sentorn a fer sos ops, e si leua viatge: com haura anat: la hō deua anar e ell haura d'scarregat o d'sl'orrat e lo senyor de la nau haura leuat viatge e sera en loch de recobro de mariners, lo mariner noli es tengut, e lo senyor de la nau no lon pot forçar. E si la nau no sera en loch de recobro: que no

pusca hauer mariners: aquells mariners lo deuen seguir, e que sien pagats segons laltre viatge, e per rao del altre multiplicat, quant leua, e quant es laltre. Aquest capitol fon fet perço, cō la nau pdria son viatge. E perço nau no pot perdre son viatge per mariners. Mas si lo senyor de la nau o del leny met altre hom sobre si: la conuinença no es tēguda de mariner a senyor de nau pus el sera desposseit de la senyoria

Mariner com es tengut de fer lo comandament dell senyor del notxer. Cap. 162

MAriner es tengut de fer tot comandament de senyor de nau o de leny o del notxer, ab que no sia a seruey d'altra nau ne daltre leny mas tot seruey que pertanga ala nau: es tengut de fer.

*De mariner qui fara * rafa contra son senyor. Capitol. 163.*

ENcara mariner que fara * rafa contra son senyor de nau o de leny, deu perdre la meyrat del loguer e la roba que haura en la nau. E deu esser giat de la nau, e si leua armes cōtra son senyor tots los mariners lo deuen pēdre e ligar e metre en preso, e menarlo ala senyoria, e aquells qui pēdre nol volran: deu en perdre la roba ell loguer: q hauran o hauer deuran per aquell viatge.

De

*De mariner qui tocara iradamet
son senyor. Cap. 164.*

EN cara mariner qui tocara iradament son senyor: es per jur e bara deu esser pres e persona, e per dre tot quant haura.

*De mariner cõ deu comportar son
senyor. Cap. 165.*

EN cara mariner es tengut de a
* sufrir * colorar son senyor de nau: si
li diu vilania, e si li corre de sobre
lo mariner deu fugir fins a proa, e
* costat deu se metre de * lats dela cadena
e si lo senyor hi passa: ell li deu fu-
gir dela altra part. E si lo senyor lo
en calça de l'altra part, pot sen defē
dre lo mariner leuāt ne testimonis
com lo senyor la en calçat, que ell
senyor no deu passar la cadena.

*Mariner qui exira en terra. Ca-
pitol. 166.*

EN cara mariner es tengut de no
exir en terra ne anar sens parau-
la del notxer o del scriua. Saluant
lo manament dell senyor: qui en la
nau haia res a fer

* robara *Mariner qui * emblara. Ca-
pitol. 167.*

* robara **E**N cara mariner qui * emblara
roba o exarcia o hauer: que sia
en la nau: deu perdre son loguer e
la roba: que haura en la nau. E lo se-
nyor lo pot pendre e metre en vn

cep e ten e pres mentre sia en aquell
viatge, e puys si vol metre en po-
der dela senyoria: pot ho fer.

*Mariner qui gitara vianda acor-
dadamente. Cap. 168.*

EN cara mariner qui gitara vian-
da o viço es accordadament:
deu perdre lo loguer e la roba que
haura en la nau, e star a merçe dell
senyor dela nau.

*Pena de mariner: qui ix de nau
sens licencia. Cap. 169.*

SEgons q̄ en vn capitol qui de-
sus es dit: mariner no deu exir d̄
nau sens paraula e sens volūtāt del
senyor dela nau o del notxer o del
scriua o de aquell qui romandra en
la nau qui haura loch de comanda-
ment: e al capitol qui ia desus es
dit no esclarcix ne certefica: aquell
mariner de que es tengut e de que
no qui sens paraula exira de nau o
de leny, e perço que entre los se-
nyors deles naus o dels lenys, e los
mariners que ab ells seran e exiran:
no pusca hauer algun contrast: los
nostros antichs antecessors escla-
rexen aqu est capitol de mariners
que sens paraula sen iran dela nau o
del leny: e sens voluntat del senyor
o de aquell: que tendra loch de co-
mandament en axi mariner que fa-
ra o cometra: ço que desus es dit:
es tengut que si aquella nau o leny
de on per aytal rao com desus es
dita: exira o sera exir nendra dan
pena

per causa com ell ne fera e: m: ell es
 tengut de esmenar tot aquell dan:
 que aquella nau o aquell leny hau-
 ra pres per culpa daquell o daqlls
 qui axi seran exits. E si aquells mari-
 ners no han: de que puscen esme-
 nar e retre aquell dan: que aquella
 nau o aquell leny haura pres per
 culpa dells: a aquell: de qui sera: ells
 deuen esser presos e me:osen preso
 en poder dela senyoria, e star tant:
 tro que ells haien satisfet a aquell:
 de qui aquella nau o aquell leny se-
 ra: tot lo dan que per culpa dells se-
 ra fet: o que sen sien auenguts abell
 E si los dits mariners exiran en ter-
 ra en alguns lochs: on lo senyor de
 la nau o del leny sera per recaptar
 son nolit o pernoliciar sanau o son
 leny, o per qualque rao lo senyor
 dela nau sera en terra, e si per aquell
 exir quels mariners faran en terra,
 e sens paraula del senyor o daquell
 que ell haura iaquit en son loc hi
 exiran: si lo senyor dela nau ne per-
 dra nolit, on sostendra algun dan:
 aquells mariners li son tenguts de
 tot aquell nolit a retre e aquell dan
 esmenar: que per culpa dells haura
 sostengut o perdut. E si ells no hau-
 ran de que retre, ne de que puscen
 esmenar, deu ne esser fet axi cō de
 sus es dit, e son fet perço aquest ca-
 pitol, car molt mariner cuyda va-
 ler tant, que li es semblant, quel se-
 nyor dela nau nel notxer ne hō q̄
 en nau la sia, no haia ne valega tāt
 com ell, e no li es semblant q̄ res q̄
 ell faça, pusca tornar a dan. Perque
 ot m... guardar, com

exira de nau e com no, perço que
 la pena que desus es dita, noli pus-
 ca venir desus.

*De mariner quis despulla Capi-
 tol. 170.*

ENcara mariner nos deu despu-
 llar si no es en port exiuerna-
 dor. E si ho fa, per qualsuna vega-
 da deu esser * surt en mar ab la ve- + llan-
 ta del * morgonal per tres vega- lat
 des, e de tres vegides auāt deu per * senyal
 dre lo luguer e la roba, que ha en ho cap
 la nau. de en tea
 na

*Mariner nos deu partir dell leny:
 pus comença acarregar.*

Cap. 171.

ENcara mariner es tengut, q̄ nos
 partisca dell leny, pus comença
 a carregar en loch perillos menys
 de voluntat del senyor o notxer.
 E si ho fa es tengut de esmenar tot
 dan que la nau o el leny sostendra
 per culpa dell.

De mariner qui ven ses armes.

Cap. 172.

ENcara lo mariner no pot vēdre
 ses armes, entro que haia fet lo
 viatge. E si o fa: deu estar a merce
 del senyor dela nau o del leny.

*Mariner no deu traure res de nau
 sens licencia. Capi-
 tol. 173.*

En

Llibre de Consolat

ENcara mariner no pot res trau
re de nau: si nou mostra al guar
dia o al scriua o al notger, e siu fa:
deu li esser demanat per ladronici.

*Mariner no deu dormir en terra.
Cap. 174.*

ENcara mariner no deu dormir
sens paraula del senyor del nau
en terra. E si ho fa: es perjur.

*Mariner deu donar exarcia da
uant nau e ormeiar. Ca
pitol. 175.*

ENcara mariner es tengut e deu
donar exarcia dauant la nau. E
ormeiar: oy sia lo notxer o noy sia.
Mas non gosa leuar: que desor
neig: si non ha comandament.

Debarquer Capitol. 176.

ENcara es tengut mariner: si es
debarquer, de posar tots los ho
mens en terra, e ques descalç. E si
nou fa, o nou vol fer: deu pagar to
ta melsio: que hom ne faça.

*Mariner deu anar a moli. Capi
tol. 177.*

ENcara es tengut mariner: que si
lo senyor o le scriua dela nau lo
volta trametre a moli: quy deu a
nar. E es tengut de fer tots ser
uicis: que pertangan
ala nau.

* * *

*Deic. armes de mariner. Capi
tol. 178.*

ENcara es tengut lo mariner de
metre les armes: que haura con
uengudes al senyor dela nau, e si
no les hi met, lo senyor les pot cõ
prar sobre son loguer sens volun
tat dell mariner, e le scriua deu hi
esser.

*Mariner no deu derencrir la nau.
Capitol. 179*

ELos mariners no deuen deren
clir la nau part lo temps: que
han star en aquel viatge, e en axi
com la nau o leny guanyara del no
li: e mariners crexerã lurs loguers

*Mariners deuen dessorrar e sorrar
carregar e descarregar.
Cap. 180.*

Mariners son tẽguts de dessor
rar e de sorrar la on la nau co
mençara lo viatge: e destibar la ro
ba e los hauers e de carregar ab la
barca o ab barques dela nau o del
leny. E puy la on la nau fara port
per rao de descarregar lauer dels
mercaders caxes e lurs armes e sor
rar la nau e dessorrar e carregar e
stibar: de qualsque hauers sia nolie
iat. E si descarregara la dita nau: la
on los mariners deian esser esca
pols: no sien tenguts de descarre
gar ne de sorrar: mas dela nau or
meiar a comandament del senyor o
tirar entenc
fer

* traure fe. * destre en terra e en ... puy
no sien tenguts a nau fer aquest ser
uey damunt dit.

*Mariners deuen tirar leny. Capi-
tol. 181.*

*fondo
*fondo
*fondo
Encara es tengut mariner que si
senyor del leny lo vol traure en
terra o en * fou: que no s'endeu par
tir tro q'l leny sia en terra o en * fou
E si nol vol tirar ni metre en * fou
que li deu ajudar a ormeiar. E si nou
fa: deu pagar tota messio, que per
culpa dell sera feta.

*De mariner trames per lo senyor si
es pres. 182.*

Si algun mariner quel senyor de
la nau tramet en algun loch: ell
hi deu anar. E si es pres, on ha algu
damnatge: lo senyor liu es tengut,
e si es pres: lo deu rembre. Empero
saluant que nol tremeta luny mes
de mija milla dela nau, e que sia en
loch menys dubtant, e si es pres de
collaris per força lo mariner: deu
hauer son loguer axi e cõ si hauia
fet son viatge. Encara es tengut lo
mariner de fer tot comandament
de tot home: quel senyor dela nau
o del leny meta en son loch si ell
roman del viatge,

* scaras
da
*De nau logada a * scaras a que
sont tenguts los mariners.
Capitol. 183*

Senyor de nau o de leny si loga
Da * scaras algun hom a ço que * scaras
haura mostrat al logader, allo li da
haura a donar per conuinent. E si
logater es trafegador: e los mari-
ners se acorden ab ell e aquells nols
pot pagar, ell nes tengut, guarse lo
senyor del leny aquil haura logat. E
si lo senyor del leny nolicia lo leny
a * scaras algun mercader: e lo se- * scaras
nyor ses desexit dela messio, e aq'l da
qui haura noliciat la fa: en axi es te
gut lo mariner a aquell: qui leny
haura noliciat propriament: com si
era senyor, que senyor sera: pus ell
dara lo loguer al senyor e als mari-
ners, e fara les messions. E si lo ma-
riner hauia alguna conuinença ab
lo senyor del leny de altre viatge
de anar e de tornar: lo mariner no
lin es tengut. E per ço fon fet aq'l
capitol, car molt bon hom ira per
mariner: e sera mercader e honrat
hõ: e vendra algun hõ: qui sera vi-
la e haura diners: e lo bõ hõ no vol
ra nauegar ab ell, e per aquesta rao
lo senyor del leny ses desexit del mari-
ner, e lo mariner dell: pus haura no-
liciar lo leny a son a scaras. Lo leny * scaras
com sera noliciat a scaras tots los da
homs qui hauien a seruir al senyor:
deuen seruir al noliciador per aq'l
cap meteix. E si res pert per temps:
que nõu pusan recobrar, lo noliciador
quel leny haura noliciat: no
lin es tengut de res mas que ajuda-
ra de a ço q' en lo leny sera: si pot, e
si cõpra res: q' ops sia al leny, al cap
del viatge ho pot recobrar sia c-
xarcia o vianda, que li sobre, que el
E senyor

Llibre de Consolat

senyor de lley noli es tengut de res a comprar sino allo: que mostrat li haura.

De patro qui promet de leuar ço q no pora. Cap. 184.

Senyor de nau o de lley qui promet a mercaders de leuar quantitat de roba o quintalades, e no pora, lo senyor de la nau es tengut de donar als mercaders lley qui valga tant o mes quel seu, e si costa mes de nolit deu ho ell pagar, e aço es a
 * alt dels mercaders siu pendran o no, e lo senyor de la nau es mester q's auenga ab los mercaders de ço q promes los haura. E fon fet aqst capitol, car molt senyor de nau fa de paraula la sua nau o lley maior lo terço o lo quart, que no sera.

* liber-
tat

De allo meteix. Capitol. 185.

Senyor de nau o de lley q nolieiara la sua nau als mercaders e prometals de leuar mes roba q no pora lo senyor de la nau es tengut als mercaders, axi com en lo capitol desus es dit, e los mercaders deuē * abatre del preu: q empres hauran ab lo senyor de la nau de la roba q leuara multiplicament a aquella q leuar no pora. E fon fet aqst capitol per aquella rao, que cōte en aquell capitol, que desus es dit

* leuar

De roba quis guastara sobre cuberta. Capitol. 186.

Senyor de nau qui nolieiara la sua nau a mercaders a * scar o a * escara^{da} quintalades, si lo senyor de la nau metra o portara roba sobre cuberta menys de sabuda e de voluntat dels mercaders: si aquella roba que sobre cuberta sera mesca e portada sens voluntat e sens sabuda dels mercaders, se perdra os gastara: iatsia aço: que sia escrita en cartolari: los dits mercaders no son tenguts en la roba, que sobre cuberta sera: de fer esmena a aquella roba, que per aytal rao sera perduda o gastada, mas lo senyor de la nau sia tengut de retre e de donar tota aquella roba que per la rao desus dita sera perduda o gastada o lo valēt de aquella al mercader de qui sera. E si lo senyor de la nau no haura de que pagar, deu se vendre la nau q personer ni presta dorne algū altre noy podē cōtrastar ne deuē p nenguna rao saluant los mariners p lurs loguers. E si la nau no bastaua: e lo senyor de la nau hauia bēs en altre loc: deuē sen vendre tāt entro ql mercader sia entegrat, mas los psoners no siē tēguts sino tafolamet daço: q la part valra, q hauran en la nau. Empero si ell mercader de qui la roba sera, haura dit o empres ab lo senyor de la nau q sol que ell li leu aquila roba, meta la en qualq loch, ell se volra, e aço q sia escrit en cap breu o ab testimonis, ab que los testimonis no sien tēguts ne prēguē loguer de la nau: mas lo cartolari deu esser tota via cregut: e si lo ^{senyor de la nau} a leuara la

ra la roba sots aquella condicio o empresio e aquella roba se perdra os gastara: ella deu esser perduda a aquell de qui sera que lo senyor de la nau nels mercaders qui dins la nau seran, no son tenguts de fer alguna esmena a aq̄ll mercader, q̄ la sua roba haura mesa en la nau p̄ la cōdicio o empresio, q̄ desus es dia: mas aq̄ll mercader es tengut al senyor dela nau de pagar lo nolit: q̄ ab ell haura empres, e totesles aueries, que per aquella rao seran fetes, e aquest capitol fon fet perço: car senyor de nauo de leny no deu leuar res sobre cuberta si no tan solamēt la exarcia e sa cōpanya: q̄ ha ia ops a seruey e necessari delanau.

De roba mesa fraudulosament que deu esser della en cas de git.

Capitol. 187.

Mercader o mercaders qui noliciaran quantitat de roba a algun senyor de nau o de leny e aquella quātitat de roba sera noliciada ab carta o ab testimonis o en forma de cartolari, façam compte que aquella quantitat de roba que noliciada sera segōs la forma que desus es dita, que sien mil quintars que axi poden fer compte de mil quintars com de cent o de mes o de menys, lo senyor dela nau li es tengut de leuar aquella quantitat de roba: que noliciada haura, e si leuar ..o lapot, es tengut e obligat a aquells mercaders: qui noliciada la haur ..o axi com en vn ca-

pitoliadesus dit es e esclarit e certificat, e sil mercader o los mercaders hauran noliciat al senyor dela nau o del leny mil quintars e ells ne metran mil e cinch cēts o mil e dos cents quintars o mes o mēys e si ab lo senyor dela nau o del lēy nou hauran empres ne en la carta sera contengut ne en lo cartolari dela nau o del leny sera scrit, e los testimonis no hauran oit sino tan solament de mil quintars: si aquella nau o aquell leny gitara o li vendra altre cas de ventura: si lo senyor dela nau pora prouar o mostrar, que aquells mercaders hauen mesa mes roba en la nau o en lo leny que a ell no haurien noliciada, ne en lo cartolari sera escrita: si la nau gitara o sostendra algū dan per rao de aquella roba: q̄ en ginyosamēt o fraudulosamēt sera mesa en la nau o en lo lēy aq̄ll mercader o mercaders qui axi enginyosament o fraudulosamēt hi hauran mesa aq̄lla roba, cō desus es dit, sō tēguts de retre a aq̄lls mercaders: q̄ qui aquella roba sera gitada, o lo preu daquella e al senyor dela nau o del leny tot lo dan, que per culpa dells haura sostēgut. E si la roba aq̄lla de aquells mercaders q̄ aytal cosa com desus es dita feta haurā e començada, no bastara a esmena a fer a aquells mercaders: de qui la roba sera, q̄ sera gitada, e encara al dā a restituir: que lo senyor dela nau ne haura sostengut: e aq̄lls mercaders hauran altres bens en algun loch: aquells bens deuen esser

E 2

venuts

venuts per fer esmena a aq̄lls mercaders: de qui aquella roba sera, q̄ sera gitada, e per esmena afer al senyor dela nau o del leny de tot lo lo dā, que per culpa dells haura sostengnt, e si los bens daquells mercaders qui aytal cosa haurā feta cō desus es dita: no bastaran a esmena afer a aquells mercaders de aquella roba que gitada sera, e encara arestituir lo dan que lo senyor dela nau o del leny ne haura sostengut: si ells son a cōseguits: deuen esser presos e mesos en poder dela senyoria, estar hi tant tro: que ells ha ien satisfet a aquells mercaders, cal senyor dela nau o del leny de tot lo dan: que per culpa dells hauran preso o sostengut. E sia a * alt daq̄lls mercaders e del senyor: qui aquell dan haura sostengut per culpa daquells: qui aytal cosa com desus es dita hauran feta: de fer demanda cōtra ells tot en axi cō aquells: que enginyosamēt ab semblāça de amifat portā algu a iuy de mort. E si p uētura la nau o lo lēy no gitaua, ne sostendra dan algu lo senyor dela nau o del leny, e trobara al descarregar aquella roba: que aquells noliciada no hauran: sia en son * alt, q̄ la meta en poder dela senyoria, on sera: e si la met en poder dela senyoria deu esser axi partida: que lo terç de aq̄lla roba deu esser del senyor dela nau o del lēy, e los psoners de uē hi hauer en aq̄ll terç la part lur segōs la part q̄ haurā en la nau o en lo leny, e laltre terç deu esser dela sēyoria: e laltre terç deu esse donat

per amo. de Deu a catius a traure, e si lo senyor dela nau o del lēy vol ra fer gracia a aq̄lls mercaders, de qui aq̄lla roba sera, q̄ nola meta en poder dela senyoria, sia en * alt del senyor dela nau o del lēy, de pendre quin nolit se volra, segōs q̄ en vn capitol ia desus es dit. Perq̄ tot mercader se deu guardar, q̄ no meta roba en nau ne en leny: si dōchs nola haurā noliciada, perço que la condicio que desus es dita, noli pusca desus esser posada.

*De adobe e de exarcia necessaria a nau noliciada a * scar.*
Capitol. 188.

NAU o leny que sia noliciada a * scar p mercaders: deu seguir lo viatge segōs q̄ en la carta sera cō tēgut, e si peruētura la nau o l leny staua tāt en lo viatge: q̄ li sia mester donar * lats, o que haia mester mes de exarcia, que la sua sia cōsumada tota o partida: lo senyor dela nau no estēgut de donar * lats ne dē refrescar exarcia, pus cōplidamēt ha ia fet cōpliment de exarcia, o de adob, e lo dit senyor dela nau stāt en lo viatge no deu res fer, pus no haura fallit daço q̄ haura promes als mercaders axi cō dē exarcia o de adob, cō ia haia fet cōplimēt lo dit sēyor. E si algunes coses axi cō exarcia o altres coses necessaris hi haurā mester, e los mercaders ho volē cōprar: ells h o podē fer: e puy fet lo viatge los mercaders podē cobrar aq̄lls coses de la nau o en

* liber-
tat

* escara
da

* liber-
tat

* lo ma
teix

* costats

* costats

* lo ma
teix

en' o lēy pells cōprades, lo senyor
dela nau o leny no les pot retenir.

*Del temps que stara mes la nau no
licuada a *scar. Capit.
tol. 189.*

* escara
da

* escara
da

SI nau o leny es noliciada a *scar
a temps sabut si los mercaders
la tenen stant en aquell viatge pas-
sat lo temps los dits mercaders de-
uen donar per aquella rao ala nau e
al leny dell temps: que la tendran
mes. E si volien comēçar altre viat-
ge: los mercaders se deuen posar
ab lo senyor dela nau o del leny.

*De nau noliciada a quintalades si
li fall exarcia. Capit.
tol. 190.*

NAU o leny que sia noliciat a
quintarades, e si li fall exarcia
axi com arbres o ancores o timons
lo senyor ne deu comprar si ve en
loch: on ne püsca comprar a preu
cominal, ço es a saber: que es tēgut
de dar lo dit senyor dela nau fins a
dos preus: que en la terra de on ell
parti costaua. E si per lo dit preu
non podia hauer: ço es a saber per
dos tants que en la sua terra valia:
non es tēgut de comprar. E fin cō-
pra: e costa mes dels dits dos preus:
los dits mercaders deuē pagar del
lur lo sobre pus per sou e per liura
o per * besant de tota la roba. E
si es que ans que haien com-
prada la dita exarcia hauien talla-
da entena p fer timo o timoneres,

* mone
da noco
neguda

o altre lenyam necessari ala nau
per falta de exarcia, los mercaders
son tenguts de pagar la dita antena.
E lo senyor dela nau deu cōprar al-
tra antena en esmena de aquella.

*De nau qui no pora fer lo viatge
empres per empatx de senyo-
ria. Cap. 191.*

SI nau o leny per alguna condi-
cio sera empatxat de senyoria: e
no gosaua anar, la on lo viatge se-
ra leuat, e lo senyor dela nau tro-
bara ab los mercaders altre loch p
fer port: si lo dit loch erapuy sluny
quel loch on lo empatxament era:
on volien anar, de cent cinquanta
milles los mariners deuen seguir lo
dit viatge menys de * iuncta a lur
loguer. Empero si la nau crexia dī
nolit per les dites cent cinquanta mi-
lles: quels mariners fossē * creguts
de lur loguer paquella manera, q̄ la
nau se crexera de nolit. E si la nau
no creix del nolit los dits mariners
de lur loguer. Encara mes si la nau
per lo dit empatxament haura aro-
mandre en vn loch e descarregar
segons que la nau guanyara de no-
lit: los mariners guanyaran de lur
loguer en aquella forma mateixa.

* iu-
star

* cref-
cuts

*Si la nau per empatx de senyoria
no carregara e ira en al-
tra part. Capit.
192.*

SI mercaders noliciarā nau o lēy
per anar a carregar en algū loz:

E 3 e quant

e quant ells seran aqui iunts ab la nau o ab lo leny: on deuian carregar: aqui haura empatxament de senyoria: que negu no gosa carregar ne res traure dela terra: sils mercaders ell senyor dela nau sabrà altre loch on no haia empatxamēt de senyoria on ells poguessen carregar sil senyor dela nau e los mercaders sen auenen: lo senyor hi pot anar: q̄ mariner noli pot cōtraftar: segōs q̄ en lo capitol de sus dit es cōtengut. E si los mercaders no fara * iucta de nolit al senyor dela nau lo senyor d̄la nau no es tēgut d̄ fer * iucta als mariners de lurs loguers. E com ells seran iunts en aquell loch on ellshauran, se que poguessen carregar, o abans que los mercaders fossen espatxats o la nau fos carregada tota o partida, vendra aqui lo dit empatxament axi com de sus es dit: e los mercaders no poran acabar: q̄ ells puguen traure de aquell loch aquelles mercaderies: que ells comprades hauran, ne encara algunes altres, q̄ ells volguesē cōprar e lo senyor dela nau congoxara als mercaders que ells quel espatxen: e lo senyor dela nau veura e conexera: que ells nol poden espatxar per rao del empatxamēt, q̄ aqui sera el senyor dela nau demanara als mercaders lo nolit e la messio, que ell fara: o aquell espatxē, los mercaders no son tēguts al senyor dela nau de pagar lo nolit tot ne partida, per ço car no es lur culpa, quel empatxament es de senyoria, car a empatxament de Deu ne de senyoria no

pot algu es dir ne contrastar, e si los mariners demanarā lo loguer al senyor dela nau, nols es tengut dell loguer a donar, pusque ell no guanya lo nolit, iat sia a ço que los mariners hi haien molt * maltret * d̄fatēc hagut, encara ni ha mes lo senyor dela nau mes q̄ ells, ells que consuma si metex e la nau e ha fer messio mas los mercaders son tenguts de pagar al senyor dela nau la meytat de tota la messio: q̄ ell haura feta, e sien cregut per son sagramēt. E los mercaders li son tenguts de donar lay menys de tot cōtraft. E res als noli sien tenguts donar, sino axi cō de sus es dit, si donchs ells noli volē fer alguna gracia per rao del treball, quel senyor dela nau haura sostēgut empero si cō los mercaders noliciarē la nau, lo senyor dela nau e los mercaders sabien ia aquell empatxament ans que la nau se noliciias, e per ço cō ells serā voluntaris de anar a guanyar e cuydarā a acabar que ells hi pusquen carregar ab feruey, que ells façen ala senyoria e quāt serā en aquell loch: que entre ells sera empres on ells deuien carregar, e per nēguna rao no porā acabar quey puguē carregar, ne res traure daq̄ll loc: los mercaders no son tēguts d̄res a donar al sēyor d̄la nau dela messio, q̄ feta haura: ne de esmena a fer dels dās ne dels * destrichs: q̄l senyor dela nau ne * defa haura sostēguts p̄ ço cō lo senyor d̄ la nau sabia aytābe aq̄ll empatxament metex cō los mercaders, e per aq̄sta rao los mercaders no son tēguts

* crexi-
moni
* crexi-
moni

* defa
tent

guts de pagar nouit ne mofions ne dá quel senyor dela nau ne hagues fet o sostengut. Mas empero si los mercaders sabien aquell empatxamēt abās q̄ ells noliejassen la nau: ell senyor dela nau nou sabes: si lo senyor dela nau pot prouar emetre en veritat:quells mercaders sabien aq̄ll empatxament:ans q̄ ells noliejassen la nau:los mercaders son tenguts de donar e de pagar al senyor dela nau tot lo nolit,q̄ entre ells se ra empres e tota la melsio, quel senyor dela nau ne haura feta:e lo senyor dela nau es tengut als mariners de pagar tot lo loguer, que ell promes los hauria axi be cō si haurie fet tot lo seruey de tot lo viatge, ab q̄ll senyor dela nau haia tot son nolit. Empero qualq̄ pati q̄ll senyor d̄ la nau fara ab los mercaders: a aq̄ll pati deuen esser los mariners. E en cara mes si lo senyor dela nau sabia aquell empatxament ans q̄ ell noliejias la nau aq̄lls mercaders, e los mercaders nou sabiē:si los mercaders loy poden prouar e en veritat metre:lo senyor dela nau es tengut als mercaders de retre e de donar tot lo dan e tot lo greuge e tota la melsio e tot lo interes q̄lls mercaders ne haurā sostengut per culpa del senyor dela nau, que sabia lempatxament: e nols ho hauria dit ni demostrat. Encara es tengut lo senyor dela nau d̄ pagar als mariners tot lo loguer q̄ ell promes los hauria: si dōchs los dits mariners no sabien ia aquell empatxament ans q̄ ab lo senyor se acordassē, e si los ma-

riners sabien aq̄ll empatxament lo senyor dela nau nols es tengut de res a donar ne de pagar lur loguer. E tot ço que desus es dit, deu esser menys de frau e de tot engan.

Patro qui noliejara a scar com es tengut als mariners.

Cap. 193.

Senyor de nau o de leny q̄ aurat logat lo leny a* sacar a alguhō ^{* serran} lo senyor d̄ la nau se quart, a q̄ noliejara, q̄ si aq̄ll no pot pagar los mariners perdrien lur loguer, q̄ vn barater a vn trafeguer se trobapustot ab vn altre, q̄ no fa ab vn bō home q̄ lo senyor d̄ leny hi poria trobar trafechs: q̄ noliejara son lenya algū home: e puys metriay trafech, q̄ quant lo mariner hauria seruit son temps poch o molt ell faria amargar aquell o fugir: e lo mariner perdria son tēps per lo senyor d̄ la nau qui seria endeutat per lo leny. Sia per aquell qui fugira o morra: lo leny sia tengut de pagar los mariners axi cō ells ho haurā seruit e lo lēy es en aq̄lla forma dells mariners si hō no troba bens del sobredit logater, que sera fugit o mort o amagat. E si tant sera: quel senyor dela nau o del leny hagues fet per trafech: a aquell hō quey hagues prestat o no menys que no degues: o q̄ moris: lo senyor dela nau o aq̄ll q̄ la nau menara: deu pagar lo mariner q̄ lo mariner no pt son loger p̄ fugidor ne per trafegador ne per prestador ne per mort de senyor.

E 4

Com

*Com patro deu anar en lo viatge si
no per certs casos. Ca-
pitol. 194.*

Senyor de nau o de leny que ha noliciada la sua nau o lēy a mercader o a altres nos pot abstraure d'anar al viatge en persona, si dōchs nou empren al començament: cō noliciara la nau als mercaders. E si roman del viatge menys de volūtāt dels mercaders ell estēgut de esmenar e de restituir tot lo dā, q̄ls dits mercaders sostēdrā en aquell viatge: lo qual ells haurā sostēgut per culpa del senyor: qui romas sera. E si lo senyor dela nau romā d'l viatge ab volūtāt dels mercaders: nols es tēgut dalgū dā: que ells sostinguessen. Mas ell los es tēgut de metre vn home en la nau en loch dell: que sia tēgut als dits mercaders a totes les conuinēces: que ell los era obligat, e aquell senyor qui ell hi metra: sia aconeguda del notxer. E lo notxer sia tēgut als mercaders per lo sacramēt que fet ha: de dir veritat, ia aquell hom si sera sufficient de tenir loch de senyor. E si sufficient noy sera lo senyor dela nau lor es tēgut de metre hi altre: que sia sufficient en loc dell empero senyor de nau se pot abstraure de anar en lo viatge per quatre coses, ço es per malaltia e per pēdre muller, e per anar en romiatge, ab quē hagues fet vot abās q̄ nolicias la nau o lo lēy, o p en patxamēt de senyoria. E qualouna daquestes coses desus dites q̄ sia meys de frau,

E gens per cotes aquestes raons de faldies no sia escusat, que no haia a metre vn home, axi com desus es dit, e aquest capitol fon fet perço: car molt mercader nolicia la sua roba a aquell senyor de nau per amistat que haura ab ell o per gran bō dat: que hō lin haura dita: e sil mercader sabia, quel senyor dela nau degues romandre del viatge, ell no li haura noliciada la sua roba neme sa en la nau si ell li fes tornar mes: q̄ no li deu dar de nolit.

De nau que per fortuna o altre accident ha a ferir en terra.

Capitol. 195.

NAu o leny que haia a ferir en terra per fortuna de mal tēps o per qualseuol altre cas se sia: lo senyor dela nau o leny deu dir e manifestar en aquell punt e en aquella hora als mercaders en oida del scriua e del notxer e de's mariners: senyors nōs poden ascondir que no haien a ferir en terra: e yo diria en axi: que la nau anas sobre los hauers, e los hauers sobre la nau. Si los mercaders ho a torgantotso la maior partida: e si la nau ne va en terra es romp, o pren algun dan aquella nau o leny a qui aquest cas o a q̄sta ventura sera esdeuenguda: deu esfer * preat e posat preu, quant valia abans que la dita nau o leny vēgues atra, entre los mercaders de q̄ la roba sera, ques sera saluada e lo senyor dela nau o leny si entre ells se poran auenir, si no deu esser mes aquell

* esti-
mat

*estima
 aq iell contrast: que entre ells sera
 per rao del *preamēt dela nau o del
 lēy a qui aytal cas com desus es dit
 sera eldeuēgut, en poder de dos
 bōs homens qui siē o sapiē be dela
 art dela mar, e qual seuol cosa que a
 aquells ne sera vista per be e ells ne
 dirā: allō deu esser seguit, e si la nau
 o lēy se rōpra, lo hauer que saluat
 sera: deu donar al senyor dela nau
 o del lēy tot aquell preu: que entre
 ells sera auēgut, o aquell q̄ aquells
 dos bōs homēs en poder de qui se
 ra mes, ne haurā dit on dirā, empe-
 ro tota la exarcia e tot ço ques sal-
 uara dela nau o lēy, a qui aytal cas
 sera eldeuēgut, deu esser preada e
 mesa en preu, e aquell preu deu es-
 ser leuat del preu de aquella nau o
 lēy: que trēcat sera, ço es del preu q̄
 entre los mercaders de qui lauer
 saluat sera ell senyor dela nau o lēy
 sera empres, o tot en axi com aq̄lls
 dos bōs homens ho haurā dit, e lo
 senyor dela nau deu la rebre en a-
 quell preu: que dela nau deu hauer.
 E si ell pēdre no lay volta: sia mesa
 al encāt, e qui mes hi dira, aquell la
 haia, empera tota via deu hauer lo
 senyor dela nau aquell preu, qui po-
 sat sera ala nau. E si peruentura la
 nau o lēy nos rompra, mas ques cō-
 sentira o pendra algū dā, lo senyor
 dela nau o del leny es tēgut de me-
 tre part en aquell dōsentimēt o en
 aquell dā que la nau o leny haura
 pres, per tot aquell preu, que la nau
 o leny sera *preat, per sou e per liu-
 ra axi com lauer, qui saluat sera e en
 tota la mesio que costara aquell cō-

sentiment o aquell dā, que la nau o
 leny haura pres. Empero si lo se-
 nyor dela nau dira: que la nau vaia
 sobre los hauers, ques saluarā, e los
 mercaders loy atorgarā, lo senyor
 dela nau no agermanara la nau ab
 lauer, si la nau ne va en terra, e pren
 algū dā, tot lo dā que la nau pēdra
 li deu esmenar aquell hauer ques
 saluara, quel senyor dela nau noyes
 tengut de res a metre, perço car la
 nau nos sera a germanada ab lauer
 e perço car los mercaders loy hau-
 rā atorgat. E si la nau se rompra, a-
 ço no cal dir ni recapitular pço car
 ia es en lo capitol d̄sus dit esclarit e
 certificat. Empero si los mercaders
 dien e manifesten al senyor dela
 nau quels hauers perduts facen a a-
 quells: que restaurarā: e lo senyor
 dela nau ells mercaders ho atorgā
 tots o la maior partida, lauer per-
 dut deu esser comptat sobre lauer
 restaurat per sou e per liura. E lo se-
 nyor dela nau es hi tengut de me-
 tre tot lo preu, que haura agut en
 esmena dela nau, al hauer perdut, a-
 xi com fara lauer restaurat per sou
 e per liura. E si peruentura en la nau
 no haura mercader algu lo senyor
 deu e pot esser mercader en aquell
 case en aquella saõ, e a ço que fara
 queu faça ab consell del notxer e
 del scriua e dels mariners. E si lo se-
 nyor dela nau fa axi a ço deu esser
 axi tengut per ferm com si tots
 los mercaders hi heren, o
 axi com si tota la ro-
 ba era sua.

*

E s

De

De nau carregada quin va en terra.
fol. 196.

SI algun senyor de nau o lēy haura carregada la ſua nau o ſeu lēy de roba de mercaders per anar descarregar en algun loch: lo qual loch ſera ja empres entre ell e los mercaders, de qui aquella roba ſera e anant en aquell viatge vendra li cas de ventura: quen ira en terra, e ſi la nau o lo lēy ſe rompra, o pendra algun dā: deu li eſſer feta eſmena: ſegons que entre ell e los mercaders ſera empres, abans q̄ la nau o lēy vaia en terra, e ſi ſenyor de la nau o lēy demana lo nolit: deu li eſſer donat: ſi quantitat de roba ſi haura ſaluada: e ſi res no ſi ſaluara: negu noli eſ tengut de nolit a pagar: puſque axis ſera que tota la roba ſera perduda, e ſi quantitat de roba ſi ſalua, e ell demana lo nolit axi de la roba perduda cō de la ſaluada deu li eſſer pagat ſegons que la roba haura portada, e ell eſ tengut de ajudar a eſmenar aquella roba: que ſera perduda per tot aytant: cō ell haura rebut de nolit per ſoue perliura, axi com fara la roba: que ſera ſaluada e ſi lo ſenyor de la nau no demanara nolit, ſi no de la roba que ſera ſaluada ne ell ne pēdra: ell no eſ tengut de ajudar a eſmenar aquella roba: que ſera perduda: puſque nolit algu nō haura pres ne ha gut res, ço es a entendre per lo nolit. E ſi perventura entre lo ſenyor de la nau o lēy e los mercaders no haura cōuinença ne empreſſio al-

guna: com la nau o lēy ne va en terra: ſi la nau o lēy romp o prendā, los mercaders noli ſon tenguts de eſmena a fer, puſ alguna conuinença ne empreſſio nō ſera feta entre ells ſi dōchs los mercaders noli volran fer alguna gracia. Mas ſon li tenguts de pagar lo nolit de la roba, que ſera reſtaurada: per aytant com ell portada la haura. E ſi perventura entre lo ſenyor de la nau o lēy e los mercaders haura conuinença o empreſſio alguna, los mercaders li ſon tenguts de eſmena a fer, ſegons que la cōuinença o empreſſio ſera feta entre ells e lo ſenyor de la nau o lēy, e pot e deu retenir de aquella roba dels mercaders tātā fins que li ſia ben baſtāt a aquella eſmena, a q̄ los mercaders li ſerā tēguts de fer, e encara a molt mes. Per ço que ell nols haia anar derrere per lo ſeu metex e a ço no li pot algu ne deu cōtraſtar, ell ſenyor de la nau o lēy no eſ tengut de pendre fiança ne penyora de altra roba ſi no daquela meteixā, q̄ ell ſe hauia portada, ſi ell nos vol, ne ſenyoria ne algu altre no lō deu forçar ne pot ſi ell nos vol.

Del descarregar part ab bonança, e part ab fortuna. Capítol. 197.

SI alguna nau vendra a descarregar en algun loch, e vendra ab bonança o ab fortuna: ſi la nau o lēy vendra ab bonança, e descarregarā aquell jorn vna quantitat de la roba a

ba a bõ mercat: e la nit o aliorn me-
 tras temporal: e en lo senyema cõ-
 starã de descarregar mes la meytat
 o les deu parts: que no fahia lo jorn
 que ell comença a descarregar aqlls
 mercaders de qui sera aquellaroba
 que sera descarregada a bõ mercat
 no son tenguts de res esmenar a a-
 quells mercaders, de qui sera la ro-
 ba: que descarregara a caristia, si
 donchs entre ells no era feta con-
 uinença, com començarẽ a descarre-
 gar, que la vna roba ajudas ala altra
 si mes costaua de descarregar, per-
 ço com peruẽtura se esdeue a qual-
 cu de pẽdre mercat o carestia. En-
 cara mes si com la nau o lēy haura
 descarregada vna quãtitat dela ro-
 ba, que haura portada: se metra tẽ-
 poralã grã: que la roba que seraro
 mala a descarregar, se perdra, aque-
 lla roba que sera descarregadaia, no
 es tẽguda de res esmenar a aquella
 q sera perduda, si dõchs entre los
 mercaders de qui aquella roba sera
 no era empres que la vna roba fes
 ajuda alaltra. E si mercader noy
 haura algu en la nau, e lo senyor de
 la nau o leny agermanara la vna ro-
 ba ab laltra deu esser axi tẽgut per
 ferm com si tots los mercaders hi
 erẽ o axi com si tota la roba era sua
 que sua es: pusque la te encomãda.
 E si la nau o lēy se perdra o pẽdra
 algũ dã: ell senyor dela nau o leny
 e los mercaders agermanarã lauer
 ab la nau o lēy e la nau o lēy ab la-
 ue se perdra: aqlla roba q s saluara:
 deu ajudar a esmenar la nau o leny
 segõs que les auinençes serã entre

ells empreses, e si empresio no e cõ-
 uinences noy haura alguna: qui per-
 dut haura: p pdat se haura anar. Si
 en la nau o lēy no haura mercader
 algu: ell senyor dela nau agermana-
 ra la nau o leny ab lauer ab cõsell
 de tot lo cominal dela nau o dela
 maior partida deu esser tengut axi
 per ferm com si tots los mercaders
 hi eren, o en axi com si tota la roba
 era sua que sua es: pusque la te enco-
 mãda, empero si lo senyor dela nau
 o lēy nou fara ab cõsell de tot lo
 cominal dela nau o dela maior par-
 tida no deu hauer valor. Perq tot
 senyor de nau o leny se deu guar-
 dar com fara ses faenes e com no,
 perço que ço ell fara: queu faça en
 guisa: que sia tengut per ferm.

*De roba banyada per culpa de bar-
 quers. Cap. 198.*

BArquers o ioues homens de ri-
 bera que carregarã o descarre-
 garã nau o leny: ells deuen carre-
 gar e descarregar be e diligentmẽt
 perço que la roba nos pusca bayar
 ne gastar ne perdre per culpa dells.
 E si roba se banyara os guastara os
 perdra sens culpa dells ells no sien
 tenguts de alguna esmena a fer a a-
 quells mercaders de qui aquellaroba
 que banyada o guastada sera o
 perduda pusque per culpa dells nos
 sera banyada o guastada o perdu-
 da. Encara mes si ells carregarã ro-
 ba o descarregarã: e les manilles de
 quell fax o bala o farcell q ells car-
 regarã o descarregarã: los roman-
 dran

dran en les mans, e ells mostrar o prouar ho porá: si aquell faix o balla o farcell o qualseuulla roba q̄ sia a qui les manilles serā fallides: se bāyara os guastara os spdra ells no son tenguts de alguna esmena a fer a aquell de qui aquella roba sera: a que les manilles serā fallides, empero si al carregar o al descarregar se bāyara alguna roba os guastara os perdra p culpa dells son tenguts de tota aquella roba esmenar a aquell, de qui sera, e si ells no hā de que la puguen esmenar: lo barquer de qui la barca sera: nes tengut: si ha algūs bens: de que ho puga fer: sino deu esser pres estar tant en la preso, tro qui haja satisfet a aq̄lls mercaders, de qui aquella roba sera, que per culpa del o dels homēs q̄ ell haura mesos en la sua barca o que per ell hi seran, si sera banyada o gastada o perduda. Perço com ell pren aytan he bona part del guany, q̄ aquells homens fan ab la sua barca, cō ells meteixs. E encara molt millor, e es rao q̄ qui part vol hauer del guany que part dega hauer de la perdua. Perque tot barquer se quart es deu guardar quins homens metra en la sua barca e quins no, que si aquells homens faran be lurs affers, ell ne haura la sua part. e si los dits homens fan mal, tot tornara sobre ell, qui sera senyor. Perço com negu no fia res a aquells homens sino tā solament a ell, qui es senyor: perço com negu no sab aquells homens qui seran ne qui no. Perque quascū barquer se quart es deu guardar,

quins homens metra en la sua barca e quins no, per carregar o per descarregar. Perço que dan algu no lin pogues venir.

*De barq̄r qui pendra a * scar carregar o descarregar.* * scara-da

Cap. 199.

SI algun barquer o joue hom de Sribera pēdra alguna nau o leny, a carregar o dscarregar a * scar o a preu sabut, ells son tenguts de carregar o descarregar be e diligentment e com pus tost porá. E si ells aço faran be e diligentment, axi com de sus es dit los mercaders o lo senyor de la nau per los mercaders los son tēguts de pagar totço que promes los hauran, be e planament, que en res nols deuen contrastar. E si ells contrast algu los hi metran, e los barquers e jouens homens desusdits ne haurā a fer mesio on sostendrā dan algu, los dits mercaders o lo senyor de la nau o leny per los mercaders son tēguts de retre e de donar tota aq̄lla mesio o dan o * destrich q̄ per culpa dells hauran sostenguda. E aço son tenguts de fer los sobredits mercaders o lo senyor de la nau o leny per ells sens tot contrast, si tots ells hauran fet lur seruey, axi com damūt es dit. Empero si los dits mercaders o lo senyor de la nau o leny ne pendran algun dan on hauran a fer alguna mesio per culpa dels sobredits barquers o jouens homens: perço car els no hauran carregar

* escara-da

* defa-tent

regato descarregat axi com promes hauran, tot aquell dā e aquell
 * d'fatēt * destrich e aquella melsio que aquells mercaders o lo senyor dela nau o del leny per ells haurā sostēgut per culpa dells dits barquers o iouens homens ells son tēguts de tot aquell dan o * destrich o melsio: que per culpa dells sera pres, e son tenguts donar e retre a aquells mercaders o al senyor dela nau o leny per ells tot dan e * destrich e melsio, que per culpa dells sera feta sens tot contrast, e si ells no han, de que puguen retre ne esmenar: e son a cōseguits ells deuē esser presos e mesos en poder dela senyoria e star tant en la preso: tro haien satisfet a aquells mercaders o al senyor dela nau o leny per ells de tot aquell dan: que hauran soffert per culpa dells o que sensien auenguts ab ells o ab lo senyor dela nau o lēy per ells.

De naus ormeiades primer o darrer. Cap. 200.

* repa-
ro
NAu o leny q̄ primerament sera ormeiat en port o en plaia o en costera o en * sparagol: tota nau e tot leny qui apres de aquella vendra: e aquella encara se deu ormeiar en guisa e en manera: q̄ nou faça algun dan a aquell: qui primerament sera ormeiat. E si dan li fa deu lo li tot esmenar e restituir sens nengū contrast, saluo empero que si ell lēy o la nau que apres de aquella entrara, venia ab fortuna

de mal temps, que nos pogues ormeiar: e fahia algun damnatge ala dita nau: que primerament hi sera noli sia tēgut de esmenar tot lo dā q̄ en aquella hora o per aytal cas fet li haura. Perço car no es la culpa. E axi aquest dan aytal qui per aytal raho sera fet deu esser mes e posat encodaneda de bons homens e q̄ sien e sapien dela art dela mar.

De axo meteix. Capítol 201.

NAu o leny que primer sera ormeiat o en port o en plaia o en * costera o en * esparagol o en altre loc: si fara damnatge a aquella nau o a aquell leny, qui apres della sera vengut o entrat no sia tengut de res esmenar del dan, que fet li haura, per aquesta rao, que si la nau que primer sera ormeiada falra sa exarcia o non haia mes quen puga donar sino aquella que dauant tendra, e que haia fets tots sos enuits: o que sia en loch, que nō puga trobar de exarcia a prestar ne a logar ne per alguna rao: es metratan sospitosament lo mal temps: que nos sia poguda ormeiar: si per aytals occasions com damunt son dites: li fara aquell dan: que desus es dit, noli es tengut de esmena a fer: Mas empero si la nau o leny haura exarcia a prestech o a loguer: o q̄ fos en loc que el senyor dela nau las pogues pēdre, o aquells qui serien en la nau o en lo leny qui apres de aquella nau o daquell leny primer sera ormeiat en qual seuulla loch que sie: diran

* costa
 * reparo

diran a aquells: que ells pensen de ormeiar perço que nols puguē fer algun dan: que no es bell temps: e hā dubte: que nos meta mal temps e si aquells que la nau o leny: qui primer sera ormeiat: repembra: que nos volra ormeiar: si mal tēps se met sobre aço: que aquells que seran en la nau o en lolōy, qui derrer sera ormeiat e entrat los haurā dit e demostrat, e si la nau que primer sera ormeiada, fara dā a aquella, qui apres della sera venguda e ormeiada: ella li es tenguda de fer esmena de tot lo dan, que fet li haura, per rao dela condicio: que per aquells que en la nau o leny que derrer sera entrada: los sera dita e manifestada, mas empero si la nau que primer venguda sera haura dada tota sa exarcia e haura fets tots sos enuits, iat sia que ell sia en loch q̄ trobre cobre de exarcia o no: noli es tēguda de dan: que li faça: car negunos deu pensar: que si lo senyor dela nau troba exarcia a manleuar o a loguer o a venda: que ell vulla per dre: ço que ha per fer dā a altre ab sa voluntat, ne algu nou deu creure ne pensar. E aquest capitol fon fet b̄ erço: que desus es dit.

Declaracio del precedent. Capitol. 102.

NAu o leny qui primer sera ormeiada en algun loch, e aq̄lla nau o leny que apres della vendra o entrara, se deu ormeiar en guisa o en manera que noli faça dan, e si lin

fa: es lin tengut de tota esmena a esmenar, segons que en lo capitol de sus dit es contengut esclarit e certificat, mas empero axi es a entendre que aquella nau o leny q̄ primer sera ormeiat, no mudas ancores ne *prois, que tengues de dins ne de fora pusque la nau o leny qui apres de ella sera entrat: se sia ormeiat, e si ell les mudara o les embiara apres que aquella nau derrerera sera ormeiada, e aquella nau pendra algū dā, que primera sera ormeiada, aquella nau q̄ apres della sera entrada, noli es tenguda de tot aquell dan esmenar, mas de partida, perço car ella haura mudades ancores e *prois de dins e de fora, e aquall dan q̄ aquella nau que derrer sera ormeiada, haura feta a aquella q̄ primer sera ormeiada, deu esser mes en poder de sauis homens e certs qui siē e sapien be e diligentemēt dela art dela mar: e ells segons lur consciēcia e segons consell que trobaran dels promens dela mar, ells son tēguts, quels ho deuen partir e diligentment. Perço que mal ne trebal no pusca esser ne crexer entre los senyors deles naus o dels lenys ne encara entre ells altres, que haguessen algun contrast entre ells. Mas si la nau qui primer sera ormeiada: no mudara ne cābiara dins ne de fora ancores ne *prois aquell nau que derrer sera entrada: li es tenguda de tot lo dan, que li fara de esmena a fer tot axi com en lo capitol de sus dit es escrit e certificat. Empero si aquella nau que derrer entra

entrada sera ormeiada e apres que
 aquella sera ormeiada mudara o cā
 biara ancores o * prois: si per culpa
 daquelles ancores o * prois qui mu
 dats o cābiats serā, aquella nau qui
 primer sera ormeiada e entrada: so
 stendra algun dā: aquella nau que
 apres de ella sera entrada e ormeia
 da: li es tenguda de tot aquell dā q̄
 fet li haura, a esmenar, perço com
 haura mudades e cābiades les an
 cores ell * prois. Mas si ella no cā
 biara ancores ne * prois: e aquella
 nau o leny qui primeramēt sera or
 meiada les mudara, e les cambiara
 pus intra o pus fora, e aquella nau q̄
 derrera entrada e ormeiada sera
 nos muda no li es tenguda de esme
 na a fer sino tan solament en axi cō
 en lo capitol desusdit es stablit e
 certificat. Mas empero si aq̄lla nau
 que primer sera entrada e ormeia
 da pendra algun dā sens culpa da
 aquella, que apres sera entrada e or
 meiada, no li es tenguda de alguna
 esmena a fer per dā q̄ ell prengues,
 pusque sens culpa daquella nau q̄
 apresdella sera entrada e ormeiada
 lagues pres. E fon fet perço aq̄st ca
 pitol que quascun se guardia que
 fara, e cō se ormeiara: q̄ segōs que
 ell fara, e se ormeiara aquell guar
 do que desus es dit: lin pertanyera.
 Perque quascun se guardia, que faça
 ço que a fer haura, be e sauiament,
 perço que entre ells ne altres no pu
 ga hauer algun contrast per lur cul
 pa.

De ormeiar. Capitol, 203.

S I vna nau o dues o quātita de
 naus o de lenys entrarā en port
 o en * sparagol o en plaia o en al- * reparo
 tre loch e entrarā en temps es orme
 iarā quascun dells se deuen t̄aluny
 ormeiar del altre q̄ per res no po
 guessen fer algun dā lo vn al altre
 Empero si peruentura ells stāt en
 algun dells lochs sobredits se me
 tra mal temps, quascun dells se deu
 ormeiar be e * gint, e fer tot sō po * ge. util
 der: perço que algu de ells no puga ment
 pendre algun dā. Encara mes per
 ço que lo vn no puga fer dā al al
 tre. E si peruentura stāt aquell mal
 temps a alguna de les naus o lenys
 falsa exarcia, e irā sobre les altres e
 fer los ha dā, si aquella nau o leny
 aqui la exarcia sera fallida, haura fet
 tot son poder de ormeiar se, e la e
 xarcia que ell haura: era bona e suf
 ficient a aquella nau o leny, e enca
 ra a molt mes maior que aquell no
 es: aquell dā que fet sera: no deu es
 ser esmenat a aquell: que apres lau
 ra, pusque per culpa de aq̄ll de qui
 la nau o leny sera aqui la exarcia se
 ra fallida, no sera fet. Encara mes p
 altra rao, pço car ell haura fet tots
 sos enuits e tot son poder de orme
 iar se, encara mes que aquella exar
 cia que fallida le sera: era bona e suf
 ficient a aquella nau o leny, e a ma
 ior que no aquell no era, e axi per
 les raons desusdites no es tengut
 de esmena a fer daquell dā: que fet
 haura a algu. Empero si aquell se
 nyor daquella nau o leny aqui la e
 xarcia sera fallida, haura mes * fix * or-
 que no sera ormeiat axi com fer m ix
 degue-

de guerra e poguera e la exarcia que ell haura, no sera sufficient a aq̄lla sua nau o leny, ne encara a menor que aquella no es: si per aquestes rasons defusdites aq̄lla sua nau o leny fara dan a algu: ell nes tēgut de tot aquell dan a restituir e esmenar a aquell: que suffert o sostengut haura per culpa de * flix o de mala exarcia: que ab ell se aportaua. Perq̄ tot senyor de nau o leny se guard, es deu guardar, que no metra * flix a ormeiar se, e que no port absi exarcia que no sia sufficient, perço que la pena ne condicio noli pusca esser defus posada que defus es dita.

De stiba de botes. Capitol. 204.

Senyor de nau o leny qui logara stiba de botes a viatge cert o a tēps sabut: e lo loguador diu al seyor de la nau que ell no leu ne faça leuar ni prenga ni faça pendre aquella stiba: si dōchs no li paga lo loguer e si la pren: que vaia a risch e a ventura del senyor de la nau e si sobre aquesta cōdicio la sen porta quell logador li haura dita, e lestiba se pert: lo senyor de la nau li estengut d' esmenar la stiba o lo preu daquella e encara mes lo loguer q̄ haura empres ab lo logador. Encara mes si lo senyor de la nau te mes la stiba: q̄ no haura empres ab lo logador, o la aportara en altre viatge: lo qual no sera empres entre ell logador e lo senyor de la nau si lestiba se pert en aquell temps o en aquell viatge lo qual entre ells empres no sera:

lo senyor de la nau sia tengut de esmenar lestiba de les botes al sobre dit logador o lo preu daquells e tot lo loguer de aquella multiplicat de viatge cert o dell temps empres, al viatge o al temps: que entre ells no sera stat empres: encara mes si lo senyor de la nau la iugaua o la barataua, o la venia, os perdia per sa culpa: per aquella raho maior, q̄ defus es dita. Empero si lo logador no posara aquestes condicions defusdites al senyor de la nau: com ell logara, o pendra lestiba, e lestiba se perdra sera perduda al dit logador pag lo loguer o no lo senyor de la nau, ab que nos perda per sa culpa axi com damunt es dit ne la condicio que defus es dita: li hagues posada lo logador. Saluo empero lo loguer perdas lestiba o nos perda: tota via sia saluo lo loguer al logador. E si lestiba se pert per les condicions defusdites: lo senyor de la nau sia tengut de esmenar la dita stiba. E si lo senyor de la nau e lo logador no sen podē auenir sia mes en poder de dos bons homens boters qui haguessen vista aquella stiba, e q̄ fossē be del offici de la boteria. E qual se uulla cosa que aquells diguen sen per lur sagrament: que allo sia tengut de esmenar lo senyor de la nau al dit logador. Saluo empero quell loguer de la stiba deu tota via esser pagat.

De carrech de vi. Capitol. 205

Si algun senyor de nau o leny haura noliciada la sua nau o lo seu

seu leny a alguns mercaders, si aquella nau o aquell leny deura o haura a carregar de vi e si lo senyor dela nau o del leny sera tengut de donar lestiba als mercaders per tot lo carrech dela nau o del leny deu fer en axi, que deu fer bella lestiba, e deu la fer omplir a sos mariners: o aquis volra, ans que la meta en la nau o en son leny, e axi plena daygua deu la mostrar als mercaders o a home per ells, e dir encara en axi: o fer dir a aqlls mercaders: qui y son o seran e si ls es semblat aqlla stiba esser bona, e si ls sembla stanya, e si volen: que ell la meta en la nau, e si los mercaders o hom per ells diran, que la tendran per staya, e que la meta o la faça metre en la nau o en lo leny: si los mercaders la ompliran o la faran omplir de vi pusq stibada sera en la nau, si aqlla stiba se exira o vessara alguna quantitat dell vi: q ells mes hi haurá o fet metre, lo senyor dela nau o ley nols nes tengut de alguna esmena a fer perço car no es la culpa, e encara mes perço car el lals mostra plena daygua encara mes pço cõ ab voluntat dels o de hõ per ells la ha mes en la nau, e ells o hõ per ells la tengueren e digueren: q era stanya. Mas los mercaders li son tēguts de pagar tot lo nolit: q promes li haurá, e axi be del vi: qui vessat sera: cõ daquell que sera saluat pusq per culpa del nos sera vessat ne p dut, empero si lo senyor dela nau deura donar la stiba als mercaders com de fus es *...* hõ per el nola mo

strara als mercaders ne a hom per ells: e si la tendra per stanya o no: e sens vista dells o de hom per ells el la metra en la nau o leny: o la fara metre: si los mercaders sostendran dan algu per culpa de aquella stiba, que ell mostrada no haura lo senyor dela nau o leny los es tengut de esmena a fer, e los mercaders noli son tenguts de nolit a pagar daquell vi: que vessat sera, perço car ell nols mostra la stiba si era staya o no. Empero si lo senyor dela nau o leny non dara ne sera de stiba tengut a donar a aquells mercaders, que noliciat laurá e los mercaders hauran o deuran hauer lestiba: sia stanya: o no sia stanya: q ves lo vi tot o partida: los mercaders son tenguts lo nolit a pagar de aytant com la nau sua o lo seu leny haura mes: tot axi com ab ell ho hauran empres sens tot contrast e per lo que desus es dit, son fet aquest capitol.

De exarcia logada. Cap. 206.

Senyor de nau o ley q logara exarcia p anar en viatge, e aqlla exarcia q logada haura: se pert sens culpa dell, no es tēgut de res esmenar a aquell: qui logada la li haura: sino tan solament lo loguer, que entre ells empres sera. Empero si la exarcia se perdra per culpa del senyor dela nau: sia tēgut el de fer esmena a aquell, q logada la li haura: tot aytat cõ la exarcia valega o valia en aqll temps: que ell la pres o la

F loga

Llibre de Consolat

loga: o de donar aytanta exarcia com aquella era al temps: que ell la pres. Encara mes si aquella exarcia se trencara os guastara per culpa del senyor dela nau ell sia tengut d' esmena a fer axi com desus es dit, mas sis trencara os guastara sens culpa dell: no sia tengut de res esmenar sino axi com desus es dit. Saluo empero si aquell qui la exarcia logara, hi posaua preu o condicio alguna e lo senyor dela nau rebra aquella exarcia sots les condicions que aquell li posara: lo senyor dela nau sia tengut de donar tot aquell preu que ell logador dit li haura, o de retre aytanta exarcia com aquella e que valgues tant com aquella. Empero sia en voluntat del logador: si pendra diners o exarcia, empero si lo senyor dela nau portara aquella exarcia en altre viatge e no tan solament en aquell que haura empres ab aquell: que la exarcia haura logada, e la exarcia se perdra en aquell viatge, que entre ells no sera empres: en qualseuulla guisa que la exarcia se perdra o guastara lo senyor dela nau sia tengut de donar e de retre aytanta exarcia com aquella, o lo preu que aquella valia al temps que ell la pres o posat hi sera. E lo loguer sia pagat del viatge empres multiplicat a aquell que no sera empres. O en qualseuulla guisa sia dela exarcia, tota via sia pagat lo loguer.

De exarcia manleuada. Cap. 207.

SEnyor de nau o leny que manleuara exarcia, es perdra, os guastara lo senyor dela nau que manleuada haura: es tengut de retre e de donar aytanta de exarcia com aquella que manleuada haura, o lo preu: que aquella valia al temps que ell la manleua, e sia en voluntat de aquell: que prestada lali haura, de pendre exarcia o diners, empero en qualseuulla guisa que la exarcia se perdra os guastara que manleuada sera, deu esser restituida a aquell qui prestada la haura, e lo senyor dela nau qui manleuada la haura no hi pot metre nengun contract, e fon fet perço aquest capitol: car molt senyor de nau o de leny manleuara exarcia quis perdra os guastara, e com aquell qui prestada la haura, lali de manara: ell li metra contract, e per aquestes raons desus dites senyor de nau no pot ne deu contractar ab aquell: que la exarcia li haura prestada.

Com exarcia trobada en ribera per necessitat pot esser presa. Capitol.

208.

TOT senyor de nau o leny pot pendre exarcia, que trob en ribera: ab que la haia mester a la nau o a son leny a ormeiar, que haia por de mal temps o que sia en loch perillos, ab que aquella exarcia que en la ribera sera, no faes fretura a aquell de qui sera, que la hagues ops aytambe a son leny a ormeiar. E si lo senyor dela exarcia hi es de manar.

E si

dels fets maritims.

E si lo senyor dela exarcia noy era pot laspendre, ab que encontinent que presa la haura, que ho faça a saber a aquell hom si l troba, o a home per ell, si ell ne vol pendre seruey, quel li deu fer perço car haura presa la sua exarcia menys de volútat sua, q̄ per * als no. Empero lo senyor dela nau qui la exarcia haura presa la deu tornar en aquell loch: on leuada la haura, encontinent q̄l mal temps sera pasat. E si aquell de qui la exarcia sera: ne sostendra dā o mefsio lo senyor dela nau q̄ presa la haura, ho deu tot pagar. Encara mes si la exarcia se perdra, os gastara en qualque guisa, lo senyor dela nau que presa la haura, deu retre e donar aytanta de exarcia com aq̄lla, que ell presa haura, o lo preu: q̄ aquella valia al temps: que ell lapresa a aquell de qui la exarcia sera, e aço deu fer menys de tot contrast. E si aquell de qui la exarcia sera no vol ra cobrar la exarcia per aquella que perduda sera: e vol pendre diners: si ab dos sen volen a venir sino sia mes en poder de dos bons homēs de mar qui haguessen vista aquella exarcia e ço que fos dit per aquells dos bons homens, allo sia seguit, axi que la vna part ne l'altra noy pugares contrastar. E son fet perço aquest capitol, quel senyor de nau o de leny se pot pēdre exarcia mēys daquell de qui sera: a la nau o son leny a ormeiar, que si lo senyor dela nau hauia a cercar lo senyor dela exarcia, serias mes peruentura tan mal temps que la nau o leny, e tot

ço que dins seria iria a cōdicio de perdres: ans que el hagues trobat lo senyor, e per aquestes raons desusdites senyor de nau o leny se pot plaur de exarcia que en ribera sera menys daquell: de aqui sera, ab que lo senyor dela nau la haia ops per les condicions que damunt son dites.

*De exarcia presa o manleuada.**Cap. 209.*

Senyor de nau o leny que manleuara pendra exarcia de ribera per la sua nau o leny ormeiar: si ell la sen porta en viatge o en viatges, menys de sabuda e menys de voluntat de aquell: de qui sera. Si aquell de qui la exarcia sera ne sostendra algun damnatge: que haia a logar exarcia a ops dela sua nau o de son leny: perço com sen hauran portada la sua aquell qui portada la sen haura, deu pagar tot lo dā e tota la mefsio e tot greuge: que aquell ne sostendra. Encara aquell qui la exarcia sen haura portada, deu pagar lo loguer daquela exarcia: que axi sen haura portada de aquell de qui sera. E sia a son plauer daquell: de qui sera la exarcia de pendre tot aytal loguer, com se volra e aquell deu loy donar mēys de tot contrast. Encara mes sia a son pler daquell: de qui es la exarcia o de cobrar la o lo preu, q̄ aquella valia. E ell quen sia cregut per son sagrament, que aquell qui axi sen haura portada aquella exarcia, noy pugares contrastar ne home per ell.

Llibre de Consolat

ell. Encara mes si a voluntat daquell de qui la exarcia fera, quel ne pot metre en poder de senyoria e demanar per ladronici, e si aquella exarcia se perda os guastara, aquell q̄ leuada la haura, sia tengut de fer esmena a aquell, de qui sera tot en aquella guisa, que ell la li volra pre ar que lin dega aytant donar, ab q̄ aquell de qui es la exarcia, ho diga per son sacrament. E fon fet per ço aquest capitol, car molt senyor de nau sen portaria exarcia daltri, si aquestes condicions que desus son dites no eren posades per iusticia a les parts.

De comanda a viatge cert. Capitol. 210.

Mercader ne mariner ne algun altre qui pendra comanda a viatge cert o a loch sabut. Si en aquell viatge o en aquell loch sabut se perda tota la comanda: ab que no fos culpa dell comandatari: no estengut de retre res ne de esmenar li a aquell, qui comanada la haura, mas empero si lo dit comandatari la portara en altre viatge o en altre loch menys de aquell, que empres haura ab aquell: qui la comanda li haura feta: sis pert la comanda: lo comandatari estengut de tot a retre a aquell qui la comanda li haura feta: pusque ell la haura portada en altre loch o en altre viatge lo qual no haura empres ab ell. Encara mes si lo dit comandatari portara la dita

comanda e, viatge o en loch: on no haur empres ab lo dit comandador e si guanya tot lo guany que ab la dita comanda fara: deu donar a aquell qui la dita comanda li haura feta, e no sen deu res tenir: sino tan solament ço que empres haura ab lo dit comandador damunt dit, e si als sen retre: es ne tengut: axi com si loy * emblaue dela caxa. E si la comanda o lo guany fet ab aquella se perda en aquells lochs: en los quals lo comandatari estengut de retre e de donar a aquell: qui la comanda li haura feta: axi be estengut de tot lo guany com de la comanda, que presa haura.

De impediment a comanda. Capitol. 211.

Comandatari qui portará comandes en viatge o en loch sabut e seran partits dalla: on la comanda hauran rebuda: e seran en aquell loch: que hauran empres: ab aquells qui les comandes hauran fetes: e stant en aquell loch venia occasio de penyores, o impediment deles senyories: oy vendrien lenys armats de enemichs: e si per qual seuol de aq̄stes condicions q̄ desus dites son, se perda la comanda, lo comandatari no es de res tengut a fer esmena a aq̄ll qui les comandes li haura fetes. Mas empero si stant al viatge: ans que en aquell loc fossen: on anar deuien: hauen sabuda de aquelles coses: que desus son dites, e ells

ne

*robaua

ne creen certs: que ver fos e ells hi entrauen, e la comanda se perdia, los comendataris son tenguts de retre e de esmenar tota la comanda que aquells los haurien feta, e si per uentura stant en lo dit viatge, ans que ells fossen en lo sobre dit loch haurien certenitat de les occasions desus dites: e los comendataris se podien auenir ab lo senyor de la nau o del leny: e que ells serien, per anar en altre loch on no haguessen por de les condicions desus dites car comendataris son dits mercaders entre los senyors de les naus o lenys e lo senyor de la nau se auendra ab los dits mercaders iat sia aço q̄ aquell loch que empendran lo senyor de la nau e los comendataris: no sia empres ab aquells: qui la comanda hauran feta, per ço per les tres raons damunt dites tot comendataripot portar la comanda en altre loch, pusq̄ sia per saluar les comandes, que ab si portara, e no per alguna altra raho. E aço deu esser fet meys d̄ tot frau. E encontinēt que ells hauran fet port en aquell loch: que stant en lo viatge hauran empres ab lo senyor de la nau los dits comendataris deuen vèdre e esmerçar totes les comandes, que ellstendrà, e tornar a aquells e retre la comanda: q̄ fetals haurà, e si en aquell loch on per aytal rao cō desus es dita, sera: se perdra la dita comanda, iat sia aço que aquell loch no fos empres ab aquells qui la comanda los hauran feta, no son tenguts de res a retre ne esmenar los comendataris. Mas si ells

la portauen en altres lochs o en altres viatges, pusque ellshaurien fet port axi com desus es dit, abàs que haguessen comptat ab aquells que la comanda los haurien feta: e la comanda se perdra los dits comendataris serien tenguts de retre tota la comanda. E si ells guanyauen, axi com en lo primer capitol es contingut: haurien a retre axi be lo guany com la comanda.

Declaracio del precedent. Capitol. 212.

SEgons que en lo capitol desus diu e demostra e de clara, que tot comendatari que portara comandes a viatge o a loch cert e sabut: si en aquell loch: on ells deuen partar aquelles comandes seran aquelles condicions, que en lo capitol desus dit son ia esclariades e que ell noy gos entrar: e si ell se pot auenir ab lo senyor de la nau o del leny ab que ell sera per anar en altre loch: on aquelles condicions que en lo capitol desus dit son ia dites e esclariades, no serà que ell hi pot anar, iat sia aço que aquell loch on ell se auendra ab lo senyor de la nau o leny, e irano hauran empres ab aquell, que les comandes li hauran fetes, mas en lo capitol desus dit no diu ne esclarex, si lo senyor de la nau o del leny porta mercaderia sua e haura rebudes comandes de altre o de altres, e si pora fer axi com los comendataris volran o si sera de pijor condicio q̄

F 3 altre

altre comendatari, e axi los nostres antichs antecessors veren e coneguren, que los senyors deles naus o lenys qui porten mercaderies lurs e prenen comanda daltre o daltres o que porten mercaderia lur o no, sol que aporten comandes daltres, no deuen esser de pijor condicio: que vn altre comendatari, per qual rao peço com comendataris van p lo mon molts: qui en tot ço q porten: no han alguna cosa, encarames si aquelles comandes no eren: que hō los fa: iriē * aonta, encarames si aquelles comandes se perden, ells noy son en res. Perço car a ells no costara res del lur, ney pendrà res. Mas lo senyor dela nau o leny sia que port mercaderia sua o no: tota vie val mes: ço que ell ha en la nau o leny: que no fa gran res deles comandes, que ell porta e haura preses en si. E en axi lo senyor dela nau o leny no pot ne deu esser de pijor condicio que vn altre comendatari, empero es axi a entendre, que si en la sua nau o en lo seu leny haura alguns altres comendataris, si les condicions que son dites: seran en aqll loch: on ells deuen descarregar e anar: lo senyor dela nau se deu acōfellar e hauer acort e cōsell ab ells. E aquella cosa que ell ab ells tendrà per be: ells ho poden fer: que algu noy pot res dir. Empero si en la sua nau o leny haura roba de mercaders, e sobre aqlla roba no y ira algu, ne lo senyor dela nau o leny la tendra en comanda: sino tan sola ment q ell la deia deliurar a algu en

aquell loch on deua descarregar: si les condicions desus dites hi serā q ell noy gos entrar, lo senyor dela nau o leny no les deu portar pas en altre loch, pus a ell no seran comandades, que les puxa vendre, ans les deu tornar a aquells mercaders qui les li liuraren, e si lo senyor dela nau o del leny les porta en altre loch: e aquella roba se perdra, lo senyor dela nau es tengut de tota a retre e esmenar, encara més si ell la portara en altre loc si ell la vendra e en aquella roba se guanyara: lo senyor dela nau o leny es tengut de donar e retre a aquells mercaders: de qui aquella roba sera, lo cabal e tot lo guay en aquella fet, e losdits mercaders no son tenguts de donar ne de retre a aquells senyor de naus o lenys o daquell leny dan ne messio: q ell ne haia sostegut sino volrà. Empero si lo senyor dela nau o leny haura mercaderia sua, e tendra tota la roba: q en la sua nau o leny sera: en comanda: q ell la pusca vendre encara q ell noy haia roba sua: mas q tēga tota la roba o mercaderia: q en la sua nau o leny sera, en comanda: q ell la pusca vendre e que sia mercader si lo dit senyor de nau o leny no gosara entrar en aquell loch, on les comandes deuria vendre q ell sen haura star per les condicions, que en lo capitol de susdit son ia esclarides: e certificades, ell pot mudar lo vitge p anar en altre loc, on no haia reguard de les condicions, que desus son dites en aquesta guisa empero q ell a

ço faça ab consell de tot lo cominal dela nau o leny o dela maior partida, e si tot lo cominal d'la nau se acorda d'anar en aquell loch; on ell los dira els fara cert e dara entenent, o la maior partida ell hi pot anar. E axi pot cãbiar lo viatge, empero si tot lo cominal dela nau o la maior part se acordarã mesdell tornar en aquell loch: de on partits se rã, q̄ de mudar lo viatge per anar en altre loch lo senyor dela nau o leny sen deu tornar o sino sen volra tornar: e ell per sa autoritat mudara lo viatge, si les comandes que ell portara ab si: se perdrã de tot o de partida ell es tẽgut de retre a aquells que les comandes li haurã fetes tot ço que les comãdes costa ren, e lo guay que ells dirã per lur sacrament: que pogueren hauer fet, si ell sen fos tornat axi com lo cominal dela nau o la maior partida li cõsellaua, empero si lo senyor dela nau ira ab acort e ab cõsell de tot lo cominal dela nau o dela maior partida si les comãdes se perdrã de tot o de partida, lo senyor dela nau no es tengut de esmenar a aquells: qui les comãdes li haurã fetes: pus ab consell de tot lo cominal dela nau hi sera anat. Que rao es quel senyor dela nau puga cãbiar viatge: pus ell sera mercader d'tota la roba que portara pusque ell la pot gitar en mar si mercader noy ha ab cõsell de tots los marines per casos sabuts. E per les raons de susdites feren aquestes esmenes los nostres antecessors p' los contrastes q̄

ponen esdeuenir. E tot ço que de sus es dit: deu esser fet meys de tot frau. E si frau algu prouar si pora la part contra qui prouat sera, deu satisfere tot lo dã ala part: que sostengut laura, sens tota malicia e sens tot diffugi.

De comanda presa com a cosa propria. Capítol. 213.

Comandataris que portarã comandes a vitge o a loc sobut, e els empendran ab aquells: qui la comanda los farã: que ells puguen fer dela comanda axi com dela sua cosa propria e aquells qui la comanda los farã: los ho atorgan, en qualseuulla loch anãten en aquell viatge ells lexarã la comãda, per ço cõ no la haurã poguda vèdre, e los comãdatis iurarã, que si lur propi fos, que noy ferẽ alre, aquells que en aytal forma feren comãda, no poden de res alre destrenyer als comãdatis sino que axi com los dits comendataris ho cobrarã, que ho deuẽ retre e donar a aquells qui la comanda haurã feta. Saluo lo lur maltret, axi com haurã empres ab aquells, qui les comãdes haurã fetes. Mas empero los comendataris deuen cobrar aquella roba que lexada hauran. E retre e donar a aquells qui comanat los hauran. E aço sia fet sens frau. E deuen cobrar ço que dela comanda sera hagut: com pus iuas puguen.

✱

F 4

Item

Item de comanda. Capítol. 224.

Mercader o altre qui fara comanda a algu en aquesta guisa: que aquell qui la comanda pendra: la puga portar tota via ab si en tot loch: on la sua persona vaia e la comanda se perdra: ella sera pduda a aquell: qui comanada la li haura. Empero si aquell qui la comanda portara: la iugava o la bagasseiaua o la barataua, o la perdia per sa culpa: o si ell la comanava a altre, es p dia: ell es tengut de retre a aquell qui la comanda li haura feta sens tot contrast.

De comanda promesa. Capítol.

225.

Mercader o altre qui prometra de fer comanda a algu ab carta o ab testimonis, nos pot abstraure, que no haie a fer la comanda a aquell, aqui promes ho haura, e si ell se vol abstraure que no faça la comanda a aquell, aqui promesa la haura, e si aqll ne haura feta mes fio o aueries algunes: o haura noliciat nau o leny per fiançadela comanda que aquell li haura promesa, ell loy deu tot esmenar. E fon fet perço aquest capítol, car si aquell no li hagues promesa aquella comanda ell no haguera noliciada tan gran nau sino perço que aquell li haura promes, e aquell haguera fet son

prou o haguera fet son

viatge.

(?)

Item de comanda. Capítol.

226.

Si algun comendatari pendra comanda: e si lo comendatari haura alguns diners, e la on pendra la comanda ell esmerçara la comanda e los seus diners, e quant sera: la on anar deura ab la comanda, ell esmerçara los diners seus e no esmerçara la comanda: si ell guanya ab los seus diners, ell es tengut de donar a aquell: qui la comanda li haura feta anât al viatge, aytât com ell guâyara ab los seus diners per sou e p liura. E si ell perdra ab los seus diners: tota la perdua deu esser sua: si donchs aquell qui la comanda li fara: noli haura dit que nols esmerças sino en cofes sabudes, e si aquell dit no loy haura, e ell esmerçara la comanda ab los seus diners ensêps lo guany e la perdua se partira per sou e per liura.

Comanda en diners. Capítol.

227.

Si algu comanara a algu diners: si aquell qui la comanda fara empendra ab aquell qui la comanda rebra: que ell noli esmerçe aquells diners seus sino en cosa sabuda, si aquell qui la comanda haura rebuda: no trobara daço que ell li haura dit, ell ne deu leuar testimonis: com ell no troba daquella cosa, q ell li haura manat esmerçar: Perço q si haura en aquell loch metex alguns mercaders, que haguessen cõ

pra-

prades daquelles mercaderies: eu q̄ ell deuia esmerçar aque. ls diners, que ell ha rebuts en comanda, e si aquells hi guanyauen alguna cosa e si aquell qui los diners li haura comanats: lin fahia demanda, ell pogues mostrar e metre en ver per aquells testimonis: q̄ell no haviatrobada de aquella mercaderia, en que aquell li hauria manat esmerçar sos diners e si perventura prouar nou pora: que ell dallo en que ell deuia e hauria manament: que esmerças aquells diners: que ell en comanda haura presos que ell nō hagues trobat ell es tēgut de retre e de donar a aquell: que los diners li haura comanats tāt com aquells mercaders hi hauran guanyat per sou e per liura. E si perventura ell esmerçara aquells diners en altres coses, sens volūtat daquells, que los diners li haurā comanats. si en aquelles mercaderies se guāyara: ell es tengut a aquell qui los diners li comana: de retre e de donar tot lo guany, e si en aquelles mercaderies que ell haura comprades sens voluntat daquell que los diners li comana, se perdra de tot o de partida, tota la perduadeu esser sua. Perço car ell los esmerça en aço: de q̄ ell no hauria manamēt, quels esmerças. E encara mes, car negu no ha poder en ço daltre sino aytant com aquell de qui es: lin dona. E si peruētura ell sera en loch que pogues retre aquells diners a aquell, qui comanats los hi haura: e ell nols hi retra, ans los sen portara ab si, aquells diners vendra cas de

ventura: que perden de tot o de partida, tota la pdua deu esser sua. Empero si ell no sera en loch: que pogues retre aquells diners a aquell qui comanats los hi hauria, ell los sē pot portar. E si en aytal manera cō es dita, a aquells diners vēdra algū cas de ventura, que perdan de tot o de partida, ells deuen esser p duts a aquell, quils hi comana, perq̄ no es culpa del comandatari, empero filo dit comandatari los iugara os perdra per alguna rao per culpa d'ell ell nes tengut de tota restituir. E tot en aquella manera que desus es dit dela comanda dells diners, axi deu esser fet d'la roba o mercaderia si algu la comanara a altre sots cōdicions sabudes. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De comanda de nau. Capitol.

228.

Senyor de nau o de leny qui comanara la sua nau a algu per anar en viatge sabut, si anāt o stant o tornant en aquell viatge la nau se rompra o pendra algun dā, aquell que la nau o leny haura pres en comāda, no es tēgut de res esmenar al senyor dela nau que comanada la li haura. Empero si ell la menara en altre loch o en altre viatge, sino tan solament en aquell loc, que ab lo senyor dela nau haura empres o ab aquell, que comanada la li haura: si la nau se perdra o haura algun dā aquell aqui lo leny sera comanat: es tengut de esmenar la nau o leny

F 5

a aquell

a aquell: que comanat lo li naura o lo preu daquell, e lo dan: que sostēgut ne haura, e si no ha de q̄ pagar: deu star en la preso: tro que haia satisfet a aquell qui comanat lo li haura e haia de que pagar o no. E lo senyor dela nau qui comanat lo li haura es tēgut de donar als psoners les parts: q̄ hauran en la nau e lo guāy fet de aquelles. Mas si lo senyor de la nau lay comanara ab volūtat de tots los personers o dela maior partida: e la nau se perdra: axi com es dit: lo senyor dela nau no en tēgut de fer esmena als personers per que tot senyor de nau ho deu demanar als personers, com volra comanar la tua nau a altre: si en loch q̄lls personers hi sien tots o partida. E si ell es en loch: on no haia algun personer ell nol deu comanar a negu sino per condicions sabudes ço es a saber per malaltia, o q̄ la nau fos noliciada per a anar en loch: on ell se temes de senyoria o que hagues fermada muller ans q̄ la nau noliciias: e quels amichs lo forçacen que ia prengues: ans que anas al viatge o per anar en romiatge: e quen hagues fet vot ans que la nau noliciias e totes aquestes condicions desus dites que sien sens frau.

De comanda de nau sens sabuda dels personers. Capítol. 219.

SI algun senyor de nau haura comanada la sua nau a algu sens sabuda dels companyons si aquell a qui la nau sera comanada: vendra

algun viatge o viatges e retra comptes a aq̄l. qui la nau li haura comanada e aquell qui senyor sera, encara haura comanada la nau a algu, si ell retra compte e dara part a quascu de sos companyons tot aytant cō a quascu pertanyera per rao dela part: que en la nau haura, del guāy que aquell aqui ell haura comanada la nau haura fet ab aquella nau q̄ ell comanada li haura, si los dits personers pendrà la lur part dell guāy q̄ a quascu per la part que en la nau haura: se pertany si los dits personers tots o partida diran aquell, que ells daquela nau haurá fet senyor, que ells no volen: que ell la coman a algu sens lur voluntat, e si ell ho fa, e la nau pendra algun dan, o fara alguna perdua o consumament que tot sia e stiga sobre ell, e si sobre les dites condicions desus dites per los personers a aquell, qui ells daquela nau en que ells haurá lur part, haurá leuat o fet senyor, si ell sens voluntat de tots los personers o dela maior partida a algu la comanava, si aquell a q̄ la comanara, guāyara, ell es tēgut de donar a quascu personer, q̄ ell haura, la part del guāy, que per la sua part li pertanyera, e si perventura aquell aqui ell haurá comanada la nau sots les condicions desus dites: perdra la nau o pendra algun dan o fara algun consumament lo senyor dela nau es tengut de tot a retre e esmenar ho als personers sens contrast. Empero si los dits personers veuran e sabran, que aquell que ells haurá fet senyor, no

vane

va i.e ira en la nau ans saben els e son certs: que la comana a altre: si los personers pendrà part del guay que aquell ab aquella nau que comanada li sera: fara: e los personers non diran res a aquell, que ells haurā fet senyor, ans los plau ells abellleix lo guany, q̄ ell los dona, e si sobre aquestes raos desus dites la nau se perdra, o pendra algun dan, lo senyor dela nau nols esde res tengut perço car los personers sabien que ell no anaua en la nau que ans la comanaua a altri, qui la menaua p̄ ell e encara mes per ço com los personers prengueren quascun viatge, q̄ la nau fes, la part del guany q̄ a quascu pertanya per rao dela sua part, que en la nau hauia, e es rao: q̄ pus ells prenien part del guany e encara que eren certs, q̄ aquell quin hauen fet senyor, noy anaua ans la fahia menar a altre, e los p̄soners nou denunciauen a aquell: qui ellshauie fet senyor, ans los plahia lo guany, que ell los donaua, e per ço es rao que axi com los plahia, lo guany, tot en axi es rao: que deian sostinir lo dan e la perdua ell consumamēt que Deu li donaua, axi cō los plahia ells abellia lo guay, com aquell qui ells hauien fet senyor lols donaua. E per les raons dites son fet aquest capitol. Empero es axi a entendre, quel senyor dela nau sia en vn loch ab los personers en temps ab tots o ab partida, car altrament no la pot ne la deu comanar sino p̄ les cōdiciōs: q̄ son ia en vn capitol desusdit esclarides e certificades.

De comanda que algu pendra en lo comu o sparsa. Capitol. 220.

SI senyor de nau o leny o altre le sua algun comu: e ell pendra de algun mercader comāda sparsa de roba o de diners: e si aquell qui la comanda pēdra, no fara entenēt: q̄ aquella comanda que ell pren: que ell la mesclara al comu, ne en la carta q̄ entre ells sera feta, nos entendra, que aquella comanda que ell pren se dega mesclar ab quell comu que deu portar ab si: ell es tengut ne retre compte a aquell, qui la comanda li haura feta, e si li fara comāda de roba, ell li deu retre cōpte, daço, que dela roba haura hagut. Encara mes aquells diners que haura haguts, deu esmçar en qualque cosa, que lo dit comendatari se voltra: si donchs aq̄ll qui la comanda li haura feta: no haura empres ab aquell: q̄ noli esmerç los diners, que haura haguts daquella roba, q̄ ell comanada li haura, o que ell nō compre sino cosa sabuda, axi com entre ells ab dosos sera empres. E si li comana diners, e ell compraua roba: ell li es tengut de retre compte de ço que haura hagut dela roba, q̄ ab los diners que ell li comana, haura comprada: e ell haura venuda, e daço que esmerçara daquella roba, que ab los seus diners haura cōprada. E metre en cōpte pera quāt que ell sia terna del viatge, e metre en son poder lo cabal el guany, q̄ ab la dita comanda sera fet saluo lo seu

* pdua seu * mal tret, que entre els sera em pres e si lo comu pert o guanya, aquell qui la comanda li haura feta nō es en res: ne aquell qui la comāda haura presa: no li es tengut sino dela comanda a retre, e si guāya o pert abla dita comanda tot liu deu donar e metre en son poder axi be lo guany com la perdua perque ell no es tengut a aquells: de qui lo comu sera: perra o daquela comanda que ell dalgu presa haura si dōchs ell nols haura fet entenēt: que al comu anava aquella comanda, que ell haura presa, mas aquell qui la comāda haura feta, no es tengut de res a aquells: de qui lo comu sera sia que perdē o q̄ guanyen. Ne aquells de qui lo comu sera: a aquell: qui la comāda haura feta. Mas si pert o guanya: deu esser seu axi be lo guāy cō la perdua. E si perventura aq̄ll qui leua lo comu, e haura presa la comanda mesclara aquella ab lo comu menys de sabuda de aquell: qui feta lali haura, e lo dit comandatari compte retre no linpora perço car la haura mesclada ab lo comu: sia en voluntat de aquell qui la comāda li haura feta: de pendre lo maior preu dela roba que haura hagut: la on la comanda haura venuda. Encara mes lo maior preu dela roba: que ell haura portada, e lo maior guany: que en la roba se fara, e aq̄ll li sia tengut de dar aquell, qui la comanda haura presa a aquell qui feta lali haura. Perço car ell la haura mesclada ab lo comu menys de voluntat sua. E aço li es tengut de do

nar e de retre menys de contract.

De comāda qui perdra e lo comādatari se abatra. Capítol. 221.

TOt comandatari qui portara o pendra comandas: si les comādes se perdran per les raons, que en los capitols desusdits se contenen ell no es tengut de les comādes a retre. Mas si les comādes se perden per altres raons, e no per aquelles que en los capitols desusdits se contenen ell estēgut de retre e de donar totes les comādes, ell guāy ab aquelles fet a aquells, qui les comādes li hauran fetes, si dōchs ell no pot mostrar iustes raons, perque aquelles comādes sien perdudes. E si ell mostrar ne prouar no pot, ne les comādes retre non pora a aquells: de qui seran, e lo dit comādatari se abatra, si ell se abatra, e es aconseguit, ell deu esser prese mes en ferres, e star tant tro que aquells de qui les comādes seran se siē auenguts ab lo dit comandatari. E fō fet per ço aq̄st capítol: car molt comandatari se abatria, si sabia, que algun mal ne algun damnatge o greuge no lin pogues esdeuenir, e son hi posades perço les condicions que desus son dites.

De patro qui lexa la nau per negocis propriis. Capítol.

222.

SI algun senyor de nau o lēy por stara mercaderia sua o comādes e el

dels fets maritims.

e el sera: la on la nau haura fet port e la nau sera espatxada, que no sta si no per ell qui no es espatxat: e no pot vendre la sua mercaderia, si la nau ne fa messio, ell la deu pagar al seu propi, e si ell roman p la sua mercaderia a vendre: e ell ne trametra la nau si la nau pendra algun dan: ell es tengut de fer esmena als personers: si donchs ell nou hauia empres ab los personers, com ell parti dels: la on la nau hauia carregat e si ell ho hauia empres ab los personers ab tots o ab partida, e ells loy hauien atorgat que ell pogues romandre, e romania e trametra la nau si la nau pendra algun dan ell no es tengut de esmena als personers. Empero si lo senyor dela nau roman dra perço, car no pora hauer lo nolit, e noy roman dra per res que el hi haia a fer sino per lo nolit a recaptar, e ell ne trametra la nau: perço que noy faça messio, e ella pendra algun dan lo senyor dela nau no es tengut de fer esmena als personers, pusq p profit dela nau sera romas, e no per res que hagues afer. E aço deu esser menys de tot frau.

De testimonis de mariners, en contrast de patro ab mercaders. Cap. 223.

Senyor de nau o leny que haura contrast ab mercaders: los mariners dela nau no podē fer testimoni al senyor dela nau ne als mercaders a lur *prou ne a lur dā del vn ni del altre stant en lo viatge. Mas lo cartolari deu fer testimoni e es-

ser mijancer entre ells. Mas empero cō la nau haura fet viatge, e los mariners seran de si metex: que no seran tenguts al senyor dela nau, la donchs poran fer testimoni al senyor dela nau e als mercaders, abq ells no sien personers del contrast, on seran demanats p testimoni, nē speren dan ne *prou hauer, que si sperauen dan ne *prou hauer, res que diguessen no hauria valor e se rien tenguts per falsaris.

De testimonis de mercaders en contrast de patro ab mariners. Cap. 224.

Mariners que hauran contrast ab lo senyor dela nau de algunes coses: que no sien scrites en lo cartolari: los mercaders que seran en la nau poden fer testimoni, en lo viatge stant, o que fossen exits, axi be al senyor dela nau com als mariners, ab q ells no fossen personers del contrast, que seria entre ells, nē sperassen hauer dan ne *prou. E si los mariners haviē contrast ab los mercaders lo senyor dela nau pot fer testimoni: pus si en exits del viatge, mas stant en lo viatge, e que no sia personer del contrast que sera entre ells. Encara mes lo vn mariner pot fer testimoni al altre, pus si en exits del viatge, ab que no sia personer del contrast, en que sera tret en testimoni, nē sper dā ne *prou, empero los mariners poden fer testimoni stāt en lo viatge al senyor dela nau e als mercaders per aquesta rao, ço es a saber per fet de gito si per

* profit

* profit

* profit

* profit

* profit

Llibre de Consolat

si per mal temps o per altra ventu-
ra la nau hagues anar en terra, car
en aqll cas ne en aquella saó le scri-
ua no pot metre les conuinences
en lo cartolari. E perço son fet aqst
capitol: car si en aquell cas los ma-
riners no poguessen fer testimoni:
ne le scriua no hagues pogut metre
en cartolari: lo senyor de la nau po-
ria negar totes les conuinences: que
hauria empreses ab los mercaders:
que a ell deguessen tornar a dan, e
diria tot ço: que a si meteix tornas
a profit, e los mercaders farien atre-
tal al senyor de la nau: per aquesta
rao poden fer testimoni los mari-
ners e en aytal cas stant en lo viat-
ge, perço que frau algu noy puga
hauer, mas per altra rao no poden
fer testimoni stant en lo viatge a

* profit

* prou ne a dá del senyor ne dels
mercaders, per contrast, que entre
ells fos.

Testimoni de mariner. Capitol.

225.

SI mercaders qui seran en nau
shauran algun contrast entre ells
e trauran los mariners en testimo-
ni los mariners poden fer aquell te-
stimoni en que seran demanats, sia
que ells sien encara al viatge: o que
sien exits, abque non sperassen dan-
ne * prou hauer ne volguessẽ mes
lo * prou dela vna part que de l'al-
tre nen haguessen pres seruey, que
si ells amauen mes lo profit dela v-
na part q de l'altra o ells ne haguef-
sen pres seruey: si prouat los podia
esser, ells seriẽ tenguts de retre tot

* profit

* profit

lo dá e tot lo greuge e tot lo inte-
res que aquella part ne haura soste-
gut per culpa daquell testimoni, q
aquells li hauran fet. Encara mes
quels ne poria metre e afrontar e
destrenyr ab la senyoria, e mes en-
cara que no serian per null temps
creguts de res: que ells diguessen: e
a alguns quels cridas perjurs: senyo-
ria no lin daria alguna pena per te-
stimoni: que ells ne donassen, que
ans caurien ells en dobla pena, qui
aytal testimoni fals haurien fet. E
son fet perço aqst capitol: car mol-
tes vegades son los mercaders en
alguns lochs, e no ha ab ells sino tã
solament los mariners, e en presen-
cia de ells los mercaders faran algu-
nes conuinences o empeniments
dels vns als altres: e perventura lo
vn o laltre penedirse ha de a ço, q
haura fet, e com aquell altre merca-
der li demanara la conuinença, que
entre ells sera empresa, aquell li po-
ra negar, e si aquell la li negaua aqll
mercader ne sostedria grã dan, e
per aquella rao deuen fer testimo-
ni los mariners dels contrasts, que
seran entre los mercaders. Perço q
algun frau no puga entre ell esser.

*De loguer de notyer o mariners, q
iran a * cosiment. Ca-
piol. 226.*

SEnyor de nau o leny que mena-
ra ab si en viatge o en viatges lo
notyer a * cosiment, lo senyor de
la nau deu donar de loguer al not-
yer, axi com pẽdra lo millor proer
dela nau o altrtes dels cominals en
cara

* cabi-
ment o
discre-
cio

* teix

dels fets maritims.

* lo ma
teix
cara mes segons bondat e valor: q̄l
notxer haura. E si per uentura los ma-
riners irā a * cosiment del senyor
dela nau lo senyor dela nau los estē
gut de donar loguer, segōs que ells
affanyarā o haurā affanyat, e segōs
la bōdat que ells haurā, e lo seruey
que farā, e aço deu esser a conegu-
da del notxer e del scriua que ells
loy deiā dir per lur sacrament, que
ells fet hā al senyor dela nau be e le-
alment: ia aquells mariners qui se-
rā a * cosimēt, quin loguer haurā af-
fanyat, e quin no, e que ells noy di-
guen per voluntat ne per maluolē-
ça ne per seruey que hō los hagues
promes, ne per mal que ells volguen
fer a algu de aquells mariners, qui
en la nau serien a * cosiment, e aço
deuen ells dir sots pena del sagra-
ment be e lealment al senyor dela
nau. El senyor dela nau los es ten-
gut de dar aquell loguer, que el not-
xer e le scriua li haurā dit per lur sa-
grament, e noy deu res contrastar.

*De dan pres per falta dormeig. Ca-
pitol. 227.*

* quix-
ad d'or
maix
Senyor de nau o leny qui sera en
plaia o en port o en altre loch ab
la sua nau e los mercaders qui ab
ell serā li dirā e li denunciarā que
ell se ormege e lo senyor dela nau
hi metra * flig: que nos ormeiara, o
per uentura ell no haura tota la e-
xarcia, que promesa los haura. E p
aquestes raons desus dites los mer-
caders ne sostendrā dan, lo senyor
dela nau es tengut de restituir aq̄ll
dan, que els mercaders haurā sosten-

gut per aytal rao. E si lo senyor d̄la
nau no ha de que pagar: deu se vē-
dre la nau, e si la nau noy basta: e lo
senyor dela nau ha alguns bens a-
quells se deuen vendre per fer cō-
pliment a aquells mercaders, empe-
ro saluo los mariners: que no per-
den lur loguer, mas los personers
no son tenguts de res esmenar sino
la part, que hauran en la nau. Que
altres bens no. E fon fet aquest ca-
pitol: car molt senyor de nau plāy
exarcia: e nos pot ormeiar, e per a-
ço la nau o leny pertse e la roba
dells mercaders.

*De nau quis pert en terra de sarrā-
ins. Capitol. 228.*

Senyor de nau o leny que sera o
nauegara en terra d̄ sarrains, e li
vendra casde uentura, que per mal
temps o per lenys armats de ene-
michs p̄dra lo leny o nau: si ell pert
la nau o leny per la rao desus dita
ell no es tengut de res a donar als
mariners, si donchs ell nol perdrā
al loch on ell hagues tot son nolit,
que si ell ha tot son nolit, el es ten-
gut de dar tot lo loguer als mari-
ners, mas empero qualseuulla pati
quell senyor dela nau o lēy fara ab
los mercaders a aquell pati meteix
deuen esser los mariners. Mas si lo
senyor dela nau o lēy deuia als ma-
riners loguers per altres viatges ell
los es tengut de pagar, axi com en-
lo capitol qui desus es dit: se conte.
Mas senyor de nau o leny qui per
aytal rao com desus es dita, perdrā
la nau o leny: no es tengut de do-
nar

Llibre de Consolat

nar leny ne vianda als mariners, en tro que sien en terra de crestians perço car ell ha perdut tot quant hauria e peruentura mes, que no hauria. Fō fet per ço aquest capitol, q̄ pus lo senyor dela nau haura perdua sa nau: no es tengut de donar leny ne vianda a mariners tro sien en terra de crestians, pusque non ha per ell.

Casos en que lo patro deu demanar los personers per lo nolieciar. Capitol. 229.

Senyor de nau o leny que noliecia la sua nau per anar en terra d'arrains o en loch perillos: si ell es en loch: on haia personers, ell los ne deu demanar abans que ferm lo viatge, e si ell los en demana, e los personers ho volen ell pot nolieciar: q̄ personer algu nou pot vedar, e si ell noliecia: que nols ne deman los personers li poden contrastar, e poden encantar ab ell, perço car nols haura demanats, e si demanats los ne hagues: los personers nol pogueren encantar: tro que fos vengut del viatge. E si los personers encanten ab lo senyor dela nau o leny q̄ nolieciat haura mēys de lur sabuda: e ell exira dela nau o del leny per encāt o per qualseuol rao: e los personers retendran la nau o leny: a q̄ lla nau o leny deu seguir lo viatge a aquell mercader, que nolieciada la haura. per aquell preu o nolit, quel mercader haura empres ab aquell qui la donchs era senyor: com ell noileia, perque sen guart: qualcu: q̄

fara part en nau o leny que qualseuulla cosa: que aquell fara o empēdra ab mercaders, allo se haura a seguir. Mas si lo senyor dela nau sera en loch, on no haura personer, algu ell pot nolieciar e anar en tot loc on ell se vulla. E si la nau o leny pēdra algun damnatge: personer algu noli pot fer demanda per aquella rao. Mas si el ho iugaua o barateiaua, os perdia per alguna rao, q̄ fos culpa sua, los personers lin poden fer demanda. Mas senyor de nau qui nolieciara per anar en terra de crestians, no es tengut de demanar personers alguns si nos vol, ne personer nola pot encāt: pusque el la haura nolieciada tro al torn d'el viatge, mas lo senyor dela nau o leny deu donar fiança al personer, si la li demana, que el no mut viatge: tro aqui haia tornada la nau o leny en poder dels personers: e la fiança que dara, que no sia tenguda sino tāsolament a vs e a costum de mar. E si peruentura lo senyor d'la nau nolieciara per anar en los desufdits lochs: e los personers seran en lo dit loch, e sabran: que haura nolieciat o nou sabran, e lo senyor dela nau nols ho haura dit ni ells a ell res contrastat, e a q̄ll viatge la nau o leny se perdra o pendra algun dānatge los personers no poden fer alguna demanda, e lo senyor dela nau no es tengut de res a respōdre ells.

De rescat o auinençes ab naus armada. Cap. 230.

Se

Senyor de nau o leny qui en mar deliura o en porto en plaia o en altre loch se encontrara ab lenys armats de enemichs lo senyor de la nau pot parlar e fer auinēça ab los comits e ab lo almirall p quantitat de moneda, perço que ells no façē mal a el ne a res de la sua nau. E si en aquella nau o leny ha mercaders el los deu dir lo pati, q̄ fara o haura fet ab ells, ço es ab los comits e ab lalmirall daquela armada e tots en semps deuen se acordar, e deuen pagar aquella remso, la qual lo senyor de la nau o leny haura empresa ab los comits e ab lalmirall daquela armada. E deu se pagar per lo cominal de la roba per sou e per liura o per * besant. E lo senyor d̄ la nau deu hi metre per la meytat de aço que valdra la nau o leny. E si mercaders noy ha en la nau o en lo leny: lo senyor de la nau se deu aconsellar ab los * panesos e ab lo notxer e ab los proers. E si lo senyor de la nau paga aquella remso que desus hauē dita ab cōsell e ab cōsentimēt de tots aquells qui desus son dits: los mercaders de quila roba sera: noy deueney podē res contrastar ab q̄l senyor de la nau pag p la meytat daço q̄ valra la nau. Mas empero si lo senyor de la nau o lēy se encontrara axi cō desus es dit ab lenys armats q̄ no sien de enemichs, e el los vol donar estrena e refrescamēt si en la nau ha mercaders, el los ho deu dir e demanar si ells ho volen los mercaders, e lo senyor de la nau ho deu dir e fer ab cōsell

de tots aquells: qui desus son dits. E si lo senyor de la nau fa aço deu se pagar axi cō desus es dit, empero si lo senyor de la nau nou fara ab volūtat dels mercaders o ab cōsell daquells: q̄ desus son dits, e el per sa autoritat fara pati e dara refrescamēt sens sabuda dels mercaders e sens cōsell daquells: que desus son dits lo senyor de la nau ho deu pagar del seu propi, que los mercaders noli son tenguts de res a dar ne a retre de la meysio o del pati d̄l refrescament, que el haura donat a aquells lenys armats.

De rescat o consinença ab lenys armats de enemichs. Capítol. 231.

Si alguna nau o leny sera en terra de enemichs e en loc dubtos stāt aqui carregat de tot o de partida vēdran aqui lēys armats de enemichs e lo senyor de la nau o del leny parlara pati o fara parlar a aquells lenys armats perço q̄ els no façē mal a res, q̄ en la nau o lēy sera e aquel pati q̄ el parlara o fara parlar si los mercaders seran en la nau o en lo leny ab el en semps tots ola maior partida, el los deu dir aquel pati q̄ el ha fet o fet fer ab aquells comits de aquells lenys armats, e ab cōsell e ab voluntat dels mercaders el ho deu donar. E los mercaders son hi tenguts de pagar p sou e per liura, segons que haurā roba en la nau o en lo leny. E si p ventura los mercaders no eren en la nau

G o leny

* moneda no ofada

* conselles de papa

o leny tots ne partida, e ere en loc, quel senyor dela nau o lēy hagues spay: que el los pogues fer a saber aquel pati q̄ el hauria fet o fet fer ab aquells lēys armats p̄ saluar si e tota la roba: el es tengut, quels ho deu fer a saber, e si el no hauria spay que ho pogues fer a saber als mercaders: lo senyor dela nau deu fer en axi, que tot q̄ ço fara, q̄ ho faça ab consell de tot lo cominal de la nau, e si el ho fa en axi, los mercaders hi son tenguts de metre e de pagar tot en axi com si tots ells hi erē stats, q̄ en res noy deuen ne hi poden contractar. Empero si lo senyor dela nau fara algun pati ab aq̄lls lēys armats, e los mercaders seran en la nau tots o la maior partida, o serā en loch q̄ el los ho pogues fer a saber, e nou fahia aq̄l pati q̄ el los haura fet o fet fer, e no haura demanats los mercaders pus q̄ ells fossen en aquel loch, que el fer ho pogues, a aq̄l pati aytal q̄ el haura fet los mercaders no son tēguts de res a metre iat sia aço q̄ la roba sia en la nau o lēy tota o partida p̄ ço q̄ nols ne haura demanats: Mas empero si ells serā en loch que nols ne puga demanar, e lo senyor dela nau fara aquel pati ab consell de tots aquells, que desus son dits: los mercaders hi son tēguts de pagar axi com desus es dit, e si peruentura lo senyor dela nau fara aquel pati menys de sabuda dels mercaders e menys de consell de aquells qui desus son dits, a quel pati que haura dit per sa autoritat, e menys

de sabuda e de consell de negu, lo senyor d̄ la nau o lēy ho deu tot pagar d̄ l seu p̄pi q̄ ningunoy es tēgut de res a metre, p̄ ço car el ho haura fet mēys de sabuda d̄ tots aq̄lls qui desus son dits. Empero si la nau o lēy sera en algu d̄lls sodredits loch e haura descarregat. Entre los mercaders e lo senyor dela nau sera empres, q̄l senyor d̄ la nau deia sperar los mercaders, e los mercaders que deian hauer spatxat lo senyor dela nau, si dōchs en aquell tēps vendrà aqui lenys armats, e lo senyor dela nau fara pati ab ells, per ço q̄ ells no li façen mal, o encara si li vēdra cas de vētura, ques perdra la nau o lēy en aquel pati o en aquella perdua que dins aquel temps quel senyor d̄ la nau los deu sperar sera fetanoy son tenguts de res a metre: pus que ells hauran descarregat, si donchs noli volien fer alguna gracia. E si peruentura los dits mercaders no haurā espatxada aquella nau o lēy a aquell temps, que empres o promes hauran: e si passat aquell tēps vendrà aqui lenys armats, e lo senyor dela nau haura a fer pati, oy perdra la nau: los dits mercaders son tenguts de pagar aquel pati o aquella perdua: quel senyor dela nau o leny haura feta per culpa dells, qui nol hauran espatxat en aquell temps: que entre ell e los mercaders, era empres.

De robaleuada. Capítol. 232.

SI algū senyor de nau o lēy haura carregat en algū loc de roba de

de mercaders o q̄ tota sia dalgun mercader particular p̄ anar descaregar eu algú altre loch, lo qual loc on ell descaregar deura, sera ia empres entre el e los dits mercaders o mercader si sera cas de ventura, q̄ aquella nau o leny se encontrara ab alguns lenys armats o no armats d̄ enemichs: si aquelles males gents q̄ en aquells lēys armats o no armats serā li tolran o sen portaran la terça part dela roba, o les dues parts, o les tres, e no li lexaran sino tan solament la quarta part o mes o menys si com lo senyor dela nau o leny sera iunt alla, on deua descaregar aquella roba que romasa li sera e en cara aquella, q̄ tolta li sera stada si lo senyor dela nau o lēy se retēdra aquella roba, que romasa li ser, que no la vulla donar a aquells mercaders o mercader, qui rebre la deura si donchs el o ells noli paguen axi be lo nolit daq̄lla roba, q̄ tolta li sera, com daquella: q̄ sera romasa, e q̄ el haura portada, lo senyor d̄la nau nou pot fer ne deu ab iusta rao per qual rao? perço car nengun mercader no es tēgut de pagar nolit sino daytāta roba, cō lo senyor dela nau o leny li deliura en lo cas desusdit. Empero es axi a entēdre en tal cas cō desus es dit, saluo empero, q̄ si los mercaders q̄ aq̄lla roba axi cō es desus dit, haurā me la en aq̄lla dita nau o leny, si els la agermanarā: o si los dits mercaders erē en aq̄lla nau o leny, e quant hagueren vista daquells lenys armats, la agermanaren, que si algú cas los esdeuenia q̄

la vna roba fes alaltra, si lo agermanamēt desusdit sera fet, axi cō damūt se contē, aquella roba q̄ restaurada sera, deu esser comptada ab aq̄lla q̄ sera perduda p̄ sou e per liura, e si lo dit senyor dela nau o leny e los dits mercaders o mercader d̄ qui sera aquella roba desus dita serā en guerra o de guerra ab aquelles males gents: qui aq̄lla roba los hauran tolta, lo cors daquella nau o daquel lēy qui restaurat o romas sera deu esser comptat p̄ sou e per liura ab aquella roba, que pduda sera, e ab aquella q̄ sera restaurada. E axi lo senyor dela nau o leny deu hauer aytāt de nolit, com p̄ sou e per liura li esdeuendra. E de res als los dits mercaders o mercader noli sō tenguts. Empero si la roba no sera stada agermanada, axi cō desus es dit, la roba q̄ restaurada sera, no es tenguda de ajudar a esmenar aq̄lla que pduda sera ne encara los mercaders qui la roba haurā pduda no son tēguts de res a donar a aquel senyor daquella nau o leny, aqui ells aquella roba q̄ pduda sera hauiē noliciada, ni lo senyor dela nau o leny a ells. Si dōchs los dits mercaders prouar o mostrar no porā, q̄ p̄ culpa o ab sentiment o ab volūta del sera feta aquella tolta o aq̄lla robaria, e si los dits mercaders prouar o mostrar ho porā lo dit senyor d̄la nau los es tēgut d̄ tot a retre e esmenarses tot cōtra. E si los dits mercaders prouar ne mostrar iustamēt nou porā, lo senyor dela nau o lēy nols es de res tēgut. Em-

Esta reproducción ha sido obtenida exclusivamente con fines de investigación y de estudio. Esta reproducció ha sigut obtinguda exclusivament amb fins d'investigació i estudi.

pero los dits mercaders o mercader, de quifera aq̄lla roba q̄ restaurada sera: son tēguts de donar e pagar tot lo nolit daq̄lla roba, q̄ restaurada sera. E de res als no. Empero si los dits mercaders seran en guerra ab aquelles males gents, qui la roba los haurā toltā e lo senyor dela nau o leny ab les dites males gents en guerra no sera lo cors de la nau o leny no deu esser comptat p̄ sou ne per liura aba q̄lla roba que perduda sera, si dōchs axi com desus es dit, a germanat no sera, q̄ la vna roba ajudas a l'altra si cas de ventura hi vendra e los dits mercaders no sien tenguts de pagar nolit sino dela roba que romasa los sera, axi cō desus es dit, empero si lo senyor dela nau o leny sera ab aq̄lles males gēts en guerra, e los dits mercaders ab ells en guerra no serā, lo cors dela nau o lēy sia tēgut de metre p̄ sou e per liura a esmenar aq̄lla roba, q̄ perduda sera. E lo nolit sia aytambe cōptat per sou e per liura axibe cō lo cors dela nau o del lēy e axibe ala roba restaurada cō ala perduda, si algun agermanamēt hi haura fet, axi cō desus es dit, e si entre ells agermanament fet ne sera: la vna roba no deu esser tēguda a l'altra de esmena a fer, mas que * struch sera struch sen romādra. E lo senyor dela nau no deu hauer nolit sino dela roba, q̄ restaurada sera. E si lo senyor dela nau o d̄l lēy menara los mariners a viatge nols des de res tēgut a donar de lurs loguers, sino axi cō ell guanyara del

nolit. E si p̄ vētura los mariners hi irā a mesos, lo senyor d̄la nau no es tēgut de pagar sino en aq̄lla forma q̄ ell guanyara del nolit, per qual rao p̄ço car a empatxamēt de males gents no sta algu saluo. Empero si los dits meriners qui a mesos se rā acordats, haurā empres ab lo senyor d̄la nau o lēy q̄ los deia pagar per quascū mes, ço que ab ells empres lo iorn que ell los acōrda lo senyor dela nau o lēy los es tēgut de pagar per aytāts mesos, cō ells haviē seruit, abans que aquella robaria fos feta: haia ell lo nolit o no per qual rao perço car auicēça * lig * liga venç. E si peruētura algun senyor de nau o leny sera aturat o detengut p̄ senyoria o per meles gents en algū loch, si aq̄ll loch on ell detēgut sera, es loc on ell ne pugu donar paraula als mariners sia q̄ los dits mariners vaiē a viatge, o q̄ sien acordats a mesos, lo senyor dela nau ho deu fer, e nols es tēgut d̄ res a donar de tot aq̄ll tēps q̄ ell aqui haura stat per rao daq̄ll deteniment, q̄ fet li sera, p̄ço q̄ per culpa del no romādra, q̄ ell no anas a guanyar, si vedad no li era. Encara mes q̄ lo senyor dela nau o lēy afats hi pert, pusq̄y pert la viāda. E cōsuma sa nau o son leny. Mas empero si lo senyor dela nau o leny sera detengut en algū loch p̄ empatxamēt de senyoria o de males gēts si ell sera en loch, on ell pogues donar paraula als sobredits mariners e ell no lals dara, ans los tendra ells aturara ab si: ell los

* de fdit
xat

los es tēgut de pagar d' tot aytant
cō ab el starā. Perq̄ perço car si ell
se volia, el los poria ells pōguera ha
uer donada paraula, e pus que ell
fer nou volgue: ells volgue aturar
e tenir ab si, es rao quels deia pagar
de tot aytant com ab el starā. Sal
ues empero totes conuinençes lo
empreniments, que el hagues em
preses ab ells, com a ell se acordarē
e el ab ells. E per les raons desuldi
tes fon fet aquest capitol.

*De palanques vasos o arguens pre
ses o logats. Cap. 233.*

Senyor de nau o de leny que pē
dra o logara palanques o vasos
o arguens a ops de la nau o de son
leny atraure o a varar: si les palan
ques o los vasos se trencarā: si el los
haura logats no es tengut de esme
na a fer sino tāsolament lo loguer,
que ab el haura empres q̄ls loga al
senyor de la nau o del leny. Empe
ro es tengut de esmenar aquelles
palanques o aq̄lls vasos o aq̄lls ar
guens qui a seruey seu seran rots, a
aq̄ll de qui serā sens tot cōtraft, si el
los haura presos sens voluntat de
aquell de qui son: E trenquen se o
nos trenquen, tota via sia pagat lo
loguer, q̄ empres sera ab ell menys
de tot contrast e de tot *lagui.

* tardā-
fa

*De patro qui prometra de sperar
als mercaders a dia cert*

Cap. 234.

Senyor de nau o de leny que no
liciarā la sua nau o lo seu leny a
mercaders: el senyor de la nau pro-

metra als mercaders de sperar tēps
fabut: la on la nau o leny fara port,
ellos es tēgut de sperar lo dit tēps,
que ab los mercaders haura empres
E si ell sen partex ā la nau o leny a
bās de aquell tēps q̄ entre lo senyor
de la nau e los mercaders sera em
pres, si los dits mercaders ne foftē,
drā algun dā perço com lo senyor
de la nau o del leny sen sera partit a
bās del tēps que entre ells sera em
pres lo senyor de la nau o leny es tē
gut de esmenar als mercaders tot
aq̄l dā: que per culpa del hā foften
gut. E si los mercaders no espatxa
rā lo senyor de la nau o leny al tēps
q̄ ells haurā empres ab ell, si lo se
nyor de la nau algū dā pendra o se
crexera d' messio, los mercaders sō
tenguts de restituir tot lo dā e tota
la messio, q̄ per culpa dells haura
feta saluo empero, q̄ si lo senyor d'
la nau se temia de empatxamēt de
senyoria o de lenys armats de ene
michs, o era en loc, q̄ls ne fes leuar
mal tēps, si p aq̄stes cōdiciōs q̄ de
sus son dites, sen partia ans q̄l tēps
que entre ells sera empres fos pas
sat lo senyor de la nau o leny no es
tengut als mercaders dells dans, q̄
ells ne foftenguessen: perço car no
es culpa sua. Ne los mercaders a ell
per aquella meteixa rao.

*De espatxament de nau promes
a dia cert. Capitol.*

235.

Mercaders q̄ noliciaran nau: e
prometrā al senyor de la nau
o leny, que ells lo hauran espatxat

17
 a dia cert, e aquella conuinēça sera feta ab carta o ab testimonis, o sera escrita en lo cartolari dela nau o lēy on sera donada palmada entre lo senyor d'la nau e los mercaders, on sera posada alguna pena: si los dits mercaders a aqll tēps no hauran espaxada la nau o lēy: si lo senyor de la nau se voltra: los pot demanar aquella pena, que entre ells empresa sera posada. E si entre lo senyor d'la nau e los mercaders pena alguna posada no sera: lo senyor dela nau pot demanar als mercaders tota la messio, q̄ per culpa dells haura feta saluo empero q̄ si ho hauria tolt o vedat empatxamēt d'Deu o demar e q̄ p culpa dells no fos romas, ells no son tēguts de pagar al seyor de la nau aqlla pena: q̄ desus es dita. E q̄ entre ells sera stada empresa ne encara messio: q̄l senyor dela nau ne hagues feta en aqllameteixa manera. Si dōchs aqll temps q̄ sera en pres entre lo dit senyor dela nau e los mercaders vendra empatxamēt de senyoria, q̄ellsuo gos en carregar ne anar en algun loch, o encara mes q̄ no gosassen res traure dela terra los mercaders no son tenguts de res a donar al senyor de la nau: pusq̄ no es lur culpa, mas empero si vltra lo dit tēps q̄ls mercaders haurā empres ab lo senyor de la nau: vēdra empeditmēt de senyoria, e los mercaders per lur culpa no haguessen spatxat lo senyor de la nau los mercaders son tēguts de pagar la pena q̄ entre ells es empresa e posada sera. E si entre ells pena

alguna mesa ne posada no sera, los mercaders sō tēguts de retre e donar tota la messio q̄l senyor dela nau haura feta p culpa dels encara mes tot lo dā e tot lo interes q̄l senyor dela nau haura sostēgut e sostēdra. Saluo empero q̄ aqll dā e aqll interes deu esser mes en mesura e en vista e en coneguda d' dos bōs homens q̄ be e diligētmet sien e sapiē dela art d'la mar, e aqlls dos bōs homēs deuēen talguisa tēprar aqll dā e aqll interes q̄l senyor dela nau haura sostēgut p culpa dels mercaders: quel senyor dela nau ne los mercaders noy sien * malcaents, e en guisa e en manera quel senyor dela nau e los mercaders romāguē en amistat e en beneuolença. E si lo senyor dela nau guanyara res de nolit, el es tengut de donar als mariners plur loguer en aqlla forma q̄ ell guāyara de nolit, empero qual teuulla pati quel senyor dela nau fara ab los mercaders en aquell pati meteix deuen esser los mariners, e en aquella meteixa manera q̄ desus es dita, es tengut e obligat lo senyor dela nau o leny als mercaders q̄ls prometra d' esser espaxat a dia cert, e per culpa del roman-dra. E si los mariners van a loguer lo senyor dela nau nols es tengut de res a donar perço car lo senyor dela nau no haura empres ab ells quant sera espaxat: ne quant no. Mas si los mariners seran acordats a mesos: lo senyor dela nau los es tengut tot en axi comentre ell e los mariners sera empres lo

*maltra
 ctats

lo iorn que ell los acorda, e los nostres antecessors, qui primerament començaren anar per lo mō, veerē e conegueren, que aquell dan que entre los mercaders e los senyors deles naus poria esser: que sia mes en coneguda e en egualtat per los bōs homens dela mar, perço car ne gu no sap ne pot saber ia aqll * destrich o aquell impediment, si sera * profit pson * prou o per son dā, perque es bona la cominalesa e la egualtat e lo tēpramēt dels bōs homens. E fō fet pço aqst capitol: car si mercaders no erē: no calria a algu fer nau ne lēy. Ne si les naus no fossē: no seria tāt bō hom mercader: cō es per q los mercaders deuē soffrir e passar ab los senyors deles naus, e los senyors dles naus sō encara mes tēguts d soffrir e de sostenir als mercaders mes q los mercaders no sō als sēyors deles naus p moltes raōs les quals no cal ara a nos dir ne recapitular, pco car quascu es tacer e tāsau: q les veu e les coneix, p q ara no les nos cal recapitular. E si per uētura algu ni ha qui sia tan negligent: que no les sapia, de man les a aquells, qui li sera semblant, que les deian saber mils que ell.

De nau qui stibara de gerram. Capitol. 236.

NAu o leny que stibara de gerram: los mercaders son tenguts de donar homens: que stiben la nau o leny ab que siē en loch on ne puguen trobar per diners. E si son en loch: on non puguen tro-

bar per diners, los mercaders se deuen auenir ab los mariners els mariners deuen o fer. E los mercaders deuē los pagar a coneguda del notxer, e lo notxer deu fer en guisa e en manera: quels mariners sien ben pagats de lur * maltret, en tal guisa * tua
quels mercaders no siē * malcaets * ma-
e aço deu esser posat en fe del notxer, que lo notxer açi es posat com a balança de tenir veritat e de fermadretura axi be als mercaders cō al senyor dela nau e als mariners: e a tot hō: qui en la nau sia o vage, que nos deu mes tenir ab los vns que ab los altres, e si ho fa, es ne perjur e si prouat li sera, ell no seria cregut p negū tēps de sagramēt q el fes. Empero si lo senyor dela nau prometra o empēdra ab los mercaders, q fara stibar la nau: los mercaders no son tēguts de logar stibadors, mas lo senyor dela nau sen deu auenir ab los mariners: si los mariners se volē, e pagar a ells, axi cō desus es dit. Mas si los mariners volrā fer gracia al senyor dela nau: deu los ho regonexera coneguda del notxer en guisa que los mariners ne sien pagats.

Si gerra se trencara en nau. Capitol. 237.

SI algū senyor d nau o lēy haura noliciada la suanau o lēy a algūs mercaders: e los dits mercaders carregaran aqlla nau o leny: q ells noliciada haurā: si ells carregaran de gerrā e los dits mercaders haurā lurs stibadors q p ells stibē aqlla nau

o leny que ells haurā noliciat, sia q̄ aquells stibadors: qui per ells stibarā e ells hi haurā mesos p̄ lo lur ger rā a stibar sia que aquells stibadors ho stibē be o no, si gerram algu o gerres si trencarā o si romprā, o si cōsentirā: lo senyor dela nau o del leny no sia tengut de alguna esmena a fer, pusque per culpa del no se ra fet. Mas los mercaders de qui aquell gerram sera, sien tenguts de donar a aquell senyor daquella nau o leny tot aquell nolit, que promes li hauran de donar p̄ quascuna ger ra. Empero es axi a entendre, quel senyor dela nau o leny puga retre o mostrar los teits en testimoni d̄ aquella gerra o gerres que rotes o trencades seran sens tot contrast, empero si lo senyor dela nau o lēy fara estibar aquell gerram, e los sti badors quey metra, stibarā be e suf ficientment, e sens culpa del stibar que ells hauran fet gerra o gerres si rompran, lo senyor dela nau no es tengut de fer esmena a aquell mer cader: de qui seran, sino tāsolamēt que non deu hauer nolit. E per qual rao no li es tengut quel esmen lo dan: quel mercader ne sostendra? p̄ aquesta rao, car algu no deu creure ne encara en ver poria metre: que algun senyor de nau o leny fos pa gat ne sia, que algun mercader per da ne faça son dan en la sua nau o leny per culpa del ne per res, que el fer hi puga, empero si los merca ders prouar o mostrar poran que ver culpa del senyor dela nau o d̄ls stibadors que el hi haura mesos, si

rompran gerra o gerres, el es tēgut d̄ esmena a fer a aquells mercaders de qui seran. Perque senyor de nau o leny no deu stibar ne fer stibar la nau o leny de gerram: si los merca ders o hom per ells noy eren pre sents al stibar, perço que dan nolin puga tornar. Empero si al stibar de gerram haura mercaders o algun hō per ells: que veia al stibar, si ger ra o gerres si romprā lo senyor de la nau no es tengut de alguna esme na a fer. Ne encara los merca ders noli deuē ne li poden lo nolit tolre per nenguna rao, pusque ells o hom per ells hi seran stats al sti bar. Empero si al carregar o stibar se trencaragerra alguna los merca ders no sien tēguts de donarne no lit al senyor dela nau. Mas empero si trencarā al descarregar, los dits mercaders son tenguts de donarne nolit al senyor dela nau o leny. E perço que desus es dit: son fet a quest capitol.

*Si mariners sen menaran la nau
sens voluntat del se
nyor. Capitol.*

238.

Senyor de nau o leny que haura noliciada la sua nau per anar del carregar en algun loch, e com lo dit senyor dela nau sera en lo dit loch, on el deura descarregar, ell deu descarregar la nau. E quant la nau sera descarregada, el se deu es patxar, com mils pusca en cercar lo profit dela nau, perço que el pus ca donar guanya si meteix e a sos per-

personers. E los mariners deuen lo sperar, que nol deuen cōgoxar, ell pagant a ells aquel loguer que ab ells haura empres, tro fins que el sia espatxat. E si los mariners p defalt que haguessen del senyor dela nau se leuaran daquelloc: on haurá del carregat: e sen menará la nau o lēy mēys de volūtat o de sabuda del senyor, que en terra sera los mariners que aço cometrá o farà: no deuen hauer dret en hauer ne en pso. na ne en res, q̄ ells haiē. E lo senyor dela nau pot los metre en ferres, e metre en poder dela senyoria e fer demanda cōtra ells tot en axi, cō aquells qui desconexen lur senyor, el desposseixen de sa senyoria. Axi es a entendre, que la nau sia enterra de amichs e en loch mēys de perill. Encara son tenguts de mes los mariners que aço farà o cōsentirá: de retre e de esmenar tot lo dan e tot lo greuge e tot lo interes quel sonyor dela nau haura sostengut. E lo senyor dela nau sia cregut p̄ la simpla e plana paraula. E los mariners, q̄ aço haurá fet o cōsentit: deuen tāt star en la preso tro fins que hagen satisfet al senyor dela nau, o ques sien auenguts ab el ala sua voluntat, e fon fet perço aquest capitol: que mariners no sen deuen menar nau ne leny: si be lo senyor dela nau los fara algū tort, mas deuē sen anar ala senyoria, on será, e clamar se del tort, que a ells sera semblát q̄ el los faça, que no seria ben fet, que qualque hora que fos semblant als mariners, quel senyor dela nau los

faes algun tort, ols tēngues en algū loch vltra lur voluntat que ells sen poguessen la nau o leny menar: en que ells serien. E per aquesta rao es es hi posada la pena desus dita.

Del comprar de les vitualles e coses necessaris ala nau Capítol. 239.

Senyor de nau o leny que haura noliciada la sua nau o lo seu lēy panar a guāyar en algunes parts el deu fer comprar al seruiua vianda e companatge e totes les altres coses que sien necessaries ala nau o leny. Saluo empero q̄ si la nau haura mester exarcia, que la deu comprar lo senyor dela nau ab lo dit seruiua. E quant haura comprat e fet compliment de companatge, e de totes coses: que sien a necessari dela nau el senyor haura comprada aquella exarcia que necessari sera dela nau, empero si lo senyor dela nau sera en loch: quey sien psoners, ell los deu demanr: de aquella exarcia ans, que la compre, e si los psoners nou volen e lo senyor dela nau conexera q̄ aquella exarcia sia ops e necessaria ala nau: el la pot ben comprar, que no deu star per los personers, p̄ço car personers romanen p uentura * fals en terra, e ab que ells

*saluda

G 5 ella

ella nauegaria a gran condicio e lo senyor dela nau poria ésser repres dels mercaders, e paquesta rao noy poden res cōtraftar. E si lo senyor de la nau tendra algun comu de la nau: ell deu pagar la companya, e la exarcia, que ell haura comprada, e si lo senyor de la nau no te algun comu de la nau: ell deu cōptar e sumar ab lescriua, tot quant costa la companya, e tot ço q̄ lescriua haura comprat e ço que costara la exarcia, quel senyor de la nau haura cōprada. E com lo senyor de la nau e lescriua ho hauran comptat e sumat, lescriua deu anar a quascū p̄soner e dir: quels deian pagar tot ço, que a quascū vendra p̄ la sua part, e si personers ne volien oir compte: lescriua los nes tengut. E com los p̄soners hauran oit compte del scriua: ells son tēguts de donar al scriua tot ço, que a quascū vendra p̄ la part que haura en la nau. E siy haura algun p̄soner: qui no volra pagar ço que a ell ne vendra p̄ la sua part e cōtraftara: lo senyor de la nau ho haura a manleuar, p̄ço car aquell p̄soner no haura volgut pagar: dela part que aquell p̄soner haura en la nau, se deu pagar aquell deute, e tot lo guany: quel senyor de la nau promes a aquell: qui prestat loy haura si tota aquella part sen sabia consumir que aquell p̄soner haura en la nau perço car per culpa del se sera feta aquella m̄leuta. E si venia cas q̄ la nau se perdes, e q̄ la manleuta no fos pagada, los b̄s daquell p̄soner si haurien a parar a aquell deu-

te a pagar, perço car ab sabuda e p̄ culpa del se seria feta aquella dita m̄leuta. Mas empero si lo senyor de la nau sera en loch: on no haura personers ne lo senyor de la nau tēdra comu de la nau e ell fara manleuta per les raons, que desus son dites: tot lo cominal d̄la nau ho ha a pagar, q̄ personer algu noy pot contraftar. Empero si abans que aquella manleuta que desus es dita: sia pagada: si la nau se perdra personer algu non es tengut de res a re- tre a aquell, qui prestat hi haura, pusque la nau sera rota e perduda, guart se aquell: ia com prestara ne cō no, quel personer assats hi pert, pusque la sua part hi pert, e axi per la rao desus dita lo prestador no pot res demanar a aquells: qui hauien part en la nau perq̄ ell se guart com prestara la sua moneda ne cō no que cō la nau sera rota, los personers no son tenguts de res a metre en aquella nau. Empero si la nau sera en algun loch e aquell p̄stador se volra pagar del prestech, que ell fet haura, si lo senyor de la nau haura diners seus o daltre, o ell tēdra algun comu de la nau, ell es tēgut de pagar aquell prestador, encontinent tornar la nau als personers, e comptar ab ells del guany e de la perdua, que ell fet haura, e si guanya, ell es tengut de donar part daquell guany a quascun personer, segons que haura part e deu ésser partit lo guay per lo cominal dels personers. E si guay noy haura: ey perdua quascun personer es tēgut de re-
 rtre

dels fets maritims.

retre e de donar al senyor de la nau tant com a el ne vendra per la sua part, que raho es: que qui part vol hauer del guany: que part deia hauer dela perdua, e si lo senyor d'la nau no haura diners de si ne daltri, ne la nau no haura guanyat ne el no tendra algũ comu dela nau: el prestador fara vendre la nau cõ la nau sera venuda, el prestador sera pagat, si dela venda dela nau sobrara algũa cosa, lo senyor d'la nau es tengut de venir en aquel loc on sera los personers e de donar lur part de tot ço que dela venda dela nau sobrara, e si lo senyor dela nau haura haguda a vendre la nau per les raons que desus son dites personer algu noli pot fer demanda. Si donchs los personers noli poden prouar lo contrari, que aquella mã leuta per la qual la nau sera venuda que el la hagues feta per son ioch, o per altres barates: que el menas o faes, e si los personers ço prouar li poran: lo senyor dela nau es tengut d' retre e de donar als personers totes les parts: que en la nau hauen, o lo preu daquelles. E si lo senyor dela nau no ha de que pagar, el deu esser pres e mes en ferrs, e star tãt tro que el sia auengut ab lo personers, o quels haia satisfet del dã: que fet los haura. E si com lo senyor dela nau haura venuda la nau axi com desus es dit, si en ab allo q̄ de la nau li sera sobrat, no tornara a retre compte als personers, e a donar la part que a ells pertãyera de tot ço que dela nau li sera sobrat, e el sen

ira en altres parts si ço que delavẽda dela nau li sera sobrat se perdra, el nestengut de esmena a fer als personers, axi com desus es dit, e si ell sen ira en altres parts ab allo q̄ dela nau li sera romas, e ell ne guanyara tot lo guany que el fet ne haura, es tẽgut de donar als personers aquafcu segons q̄ la dõchs haviẽ part en la nau menys de tot frau e cõtraft.

Com lo patro deu dar compte als personers quascun viatge.
g. Cap. 240

Tot senyor d' nau o leny es tengut de retre comte a los personers quascun viatge que el fara, e si lo senyor dela nau no retre compte a los personers de quascun viatge: q̄ ell fara: si la nau o leny se perdra o pendra algun dãnatge, lo senyor dela nau es tengut de retre e de donar tot lo guany que ell fet haura als personers, que per rao dela nau q̄ perduda haurã o del leny: lo senyor dela nau nos deu escusar ne pot q̄ no haia a retre e a donar tot lo guany que ell ab aquella nau o leny haura fet. E si lo senyor dela nau o leny no haura de queu pascaretre, si el es tengut, el deu esser pres e mes en ferrs tot en axi: com en lo capitol desusdit se cõte, e fõ fet per ço aquest capitol: car molt senyor de nau o leny reprẽ e triega, que no vol comptar ab los personers, e com ve que ell haura perduda la nau o leny, e ell dira q̄ tot li es perdut, e sia que si perda o que no: si

Llibre de Confolat

no: si perdra lo senyor dela nau o leny nes tengut, axi com desus es dit. Perque tot senyor de nau o leny deuria e deu cōptar quascū viatge que fara ab los personers del guay o dela perdua, que fethaura, perço que la pena que desus es dita, noli pogues venir desus. Encara es de mes tengut lo senyor del leny als personers q̄ si lo senyor dela nau guanyara ab aquel comu, que dels personers haura o tendra, el los es tengut de donar lur part d̄ tot la guay que fet ne haura. E si el peruentura hi haura perdut, per oner algu noli es tengut de perdua, que el feta haia, perço com el tendra aquel comu malgrat dels personers desusdits.

Com patro deu dar compte e sis mor sens comptar. Capitol. 241.

SI algun senyor de nau o leny nauegara vn viatge o molts: si ell nauegara o tornara alguna vegada o moltes en aquell loc: on serā tots los seus personers o la maior partida: ell los es tengut de retre cōpte quascun viatge que ell fara. E si ell nou fa: ell es tengut tot en axi: com en lo capitol desusdit se cōte. Empero si lo senyor dela nau o leny nauegara axi com desus es dit, e ell cessara que no retra compte als personers, ne encara nols dara res daço: que guanyara los dits personers lō deuen requerir, e si peruentura ell simplement e sens malicia fer nou volra los sobredits personers lon

podē forçar. E si los dits personers lon requeren o no: e força alguna si el fer nou volra ells noli metrau, si al senyor dela nau o del leny vēdra cas deventura ques mora si los dits personers la donchs apres la mort sua ells demanaran als hereus daquell, qui mort sera, o als detenedors dels seus bens compte o part del guany que aquell que mort sera: hauria fet ab aquella nau o leny, los dits hereus o los detenedors daquells bens seus nols son tēguts de retre compte: ne de res a donar de guay, q̄ aquell hagues fet. Si dōchs los dits personers prouar nou porā o aquell qui mort sera nou hauria ia quit manat en son testament. E si peruentura aquell q̄ mort es, sera mort intestat los hereus daquell o los detenedors dels seus bens no son de res * als tēguts a aquells sobredits personers sino tan solament daço, que en lo cartolari de aquell qui mort sera: se atrobara scrit, e si ells trobaran en lo desusdit cartolari scrit algun guany: los dits hereus o detenedors dels bens de aquell qui mort sera, son tēguts de retrea quascun dels dits personers la part, que li pertanyera de aquell guany, que ells hauran trobat scrit, si tots los bens daquell qui mort sera, ne sabien esser venuts, e si peruentura en lo cartolari daquell que mort sera: algun guany scrit no sera trobat, si algū consumament scrit trobat sera que la nau o leny hagues a tornar a aquell, qui mort sera, o a alguns, de qui ell ho hagues māleuat

* altre

dels fets maritims.

uat per rao de consumament que la nau o lo leny hagues fet los dits personers hi son tenguts de pagar lur part. Empero es axi a entendre que aquel consumament no fos fet p culpa daquel: qui mort sera, qui la donchs en tēps dela vida sua era senyor daquella nau o leny e qui aquel consumament defusdit haura fet e si lo dit consumament poran prouar los dits personers: que per culpa daquel qui mort sera: que la donchs en temps dela vida sua era senyor, fos fet ells noy son tenguts de res a metre, pus ells en ver metrà que per culpa daquel qui mort sera, sia stat fet lo cōsumament defusdit, altrament los dits personers son tenguts de donar e de pagar a aquel consumament, segons que a qualseu ne pertanyera a la sua part, e es rao: que axi com ells prengueren volenters part del guay, siy fos axi es rao: que paguē part en lo dit consumament, encara per altra rao perço com aquel qui mort sera, e la donchs en temps dela vida sua era senyor daquella nau o leny, a naua itaua e nauegaua entre ells com els nol destrenyien, que comptas ab ells o quels donas part daço, q̄ guanyaua. E si peruētura aql qui mort sera ab intestat, cartolari algu no hauia fet, ne haura scrit: los sobre dits personers no poden demanar als hereus de aquel, qui mort sera alguna cosa, ne los hereus o detenedors dels bēs de aquel mort no poden res demanar als sobredits personers de consumament dela nau

o leny, que hagues fet, pus en lo cartolari no sera scrit: per testimonis que ells ne demanassen. Perq̄ qual case quart, e ia com fara les faenes e cō no, perço que a dan ne a greu genoli puxa tornar. E per les raōs defusdites fō fet aquest capitol, empero salues totes eōuinençes e promissiōs quel senyor dela nau o leny hagues fetes als sobre dits psoners per alguna rao, e los personers auel. E saluo encara, si lo dits senyor dela nau o leny haura comptat ab los personers: ab tots o ab la maior partida si al cōpte que el los retra los haura dar algun guany: si el per uentura dar nol los pora, e los dits personers li farā gracia, quel ne speraran, si el ans que dat los ho haia: morra los dits psoners deuen esser pagats dels seus bens: si tots ne sabien esser venuts.

Declaracio del precedent. Capítol. 242.

SEgons que en lo capitol defusdit declara e demostra tot senyor de nau o leny es tengut de reetre compte a los personers qualseu viatge: que ell fara, e si nou fahia: es ne tengut e obligat tot en axi: com en lo capitol defusdit es cōtengut. Mas empero es axi a entendre: si el senyor de la nau o leny sia o venga qualseu viatge o alguns viatges: q̄ ell fara en aquell loch: on sien tots los personers o la maior partida. E si lo senyor de la nau o leny fara port en algun loch on no haura personer

personer algu: encara que el nau-
gara e fara viatge o viatges en mol-
tes parts on personer algu no hau-
ra ne sera: si al senyor d'la nau o leny
vendra algun cas de ventura, que
el perda tot o partida daço, que
ab la nau o leny haura guanyat, si
per culpa del nos perda el no estē-
gut de res esmenar als sobrdits per-
soners pus per culpa del no sera p-
dut, empero si los dits psoners em-
pendran ab lo senyor dela nau o d'la
leny, com el se partira dells, o li di-
ran, que si el per ventura se aturara
en algunes parts o nauegar, que
el quels deia trametre per qualseun
viatge: que el fara, tot ço que a els
pertanyera del guay, que el fet hau-
ra lo dit senyor dela nau o leny los
ho deu trametre. Empero si el nols
ho tramet e lo retēdra, si el ho per-
da en qualseuulla manera que el
ho perda: el los es tengut de tot a
restituir, e si el nō ha de que ells es
tengut tot en axi com en lo capi-
tol desusdit es contengut, empero
si los dits personers empresio al-
guna no faran ab lo senyor d'la nau
o leny, cō el se partira dells, el nols
estengut, q̄ res los trameta, e si
ho tramet es pert sera molt be per-
dut al senyor dela nau o del leny q̄
sens lur manament los ho trame-
tra empero qualseuulla conuinen-
ça o empresio que lo senyor dela
nau o del leny fara ab sos personers
com dells se partira aquella es me-
ster, quels atenga. E si el per ventura
nols ho attēdra, e per culpa del ro-
mandra el estēgut de restituir tot

lo dan que los dits personers ne so-
stendran o sostēgut ne haurā. Em-
pero si al senyor dela nau o leny o
tolra o vedara impediment d'Deu
o de mar o de senyoria o de males
gents que el no attendra, ço que a
sos personers promes haura, com
dels se parti, e per culpa del no ro-
mandra el a sos personers dela p-
mela nols es de res tengut, per ço
com a impediment de Deu o de
mar o de males gents no pot algu
res dir ne contrastar. Empero tot
ço que desus es dit, que sia, e deia
esser menys de tot frau, e si frau al-
gu prouar si pora la part cōtra qui
prouat sera, sia tengut de retre e re-
stituir tot lo dan aquella part que
sostengut lo haura, sens contrast
e sens tota malicia. E per les raons
desusdites son fet aquest capitol.

*De patro qui volra crexer la sua
nau Cap. 243.*

Senyor de nau o leny q̄ volra cre-
xer la sua nau o lo seu leny si ell
es en loch on sien tots los psoners
o la maior partida: lo senyor dela
nau o leny los ne deu demanar, e si
tots los dits personers ho volen o
la maior partida que la nau se cre-
ca: lo senyor dela nau o leny la pot
crexer: e tots los personers son hi
tenguts de metre per la lur part
aytant cō de aquell creximent los
vendra. E si y ha psoner, qui y vol-
gues contrastar no pot, pusque ab
sabuda e ab voluntat de la maior
part sera fet aquell creximēt e si lo
senyor

dels fets maritims.

senyor dela nau ho haura a manleuar aquel personer nes tengutaxi com en lo capitol desusdit es contengut. E si los personers no volen que aquella nau se cresca, lo senyor dela nau nols pot forçar, mas pot los forçar de tot ço que en lo capitol desusdit es contengut. Encara mes si lo senyor dela nau fa aquel creximent menys de sabuda e de voluntat dels personers, los personers no son tenguts al senyor dela nau de res a donar sino axi com en lo capitol desusdit es contengut. Empero si lo senyor dela nau o del leny sera en algun loch, on no haurá personer algu, e el volra crexer la nau o leny el la pot crexer segós que en lo capitol desusdit es contengut, e los personers noy poden res contractar: sino en axi com en lo capitol desusdit, es contengut, e lo senyor dela nau es obligat als personers de totes aquelles conuinençes e empresions que al capitol de fet de adob parla, e es contengut. Perço com creximent que hom fa ala nau: es iudicat per adob.

Declaracio del precedent. Capitol. 244.

SEgós que diu e demostra en vn capitol desusdit, q̄ si senyor de nau vol crexer o fer algũ creximēt en la nau o leny, si lo senyor de la nau es en loc, on sien tots los personers o la maior partida, lo senyor dela nau o lēy losdeu demanar del dit creximent, que el vol fer en la dita nau o leny, e si los dits personers

tots o la maior partida no volrà, q̄ lo dit creximent se faça, lo dit senyor dela nau nou deu fer, nels ne pot forçar, mas lo dit senyor dela nau pot forçar los dits personers de aço, que es dit en lo desus dit capitol, ço es a entendre de cantar, e los dits personers al senyor d̄la nau o lēy per aquella rao meteixa, e es ver, e axi es acostumat de fer, empero segons que encant deu esser fet. E alla on diu e demostra, que si lo dit senyor dela nau o leny es o sera en loch: on sic̄ ne serā tots los dits personers en leny o la maior partida que si lo dit senyor dela nau o del leny volra crexer la dita nau o lo leny, lo dit senyor dela nau o lēy ho pora fer, que personers algu noy pot en res contractar sino axi com en lo capitol desusdit es cōtengut: e es ver. Mas empero es axi a entendre, q̄ lo dit senyor dela nau o lēy nola cresca sino p̄ dues raons, ço es a saber p̄ gran nolit o gran viatge: que el trobas, o p̄ gran profit, quel dit senyor d̄la nau vees o conegues quen v̄gues o quen pogues venir a si meteix e a tots los desus dits personers, ço es a entendre per passatge o per falliment daltres naus o lenys que alguns mercaders no trobass̄. E si lo dit senyor dela nau o leny fara lo creximent desusdit per les dues raons desusdites, los dits personers li son tenguts de p̄dre en comptetota la messio e desp̄sa que lo dit senyor dela nau o leny haura feta per lo dit creximēt si donchs los dits personers lo cōtrari

Llibre de Confolat

trari prouar noli poran . E si lo dit contrari prouar noli pora esser ver sia que lo dit senyor dela nau o ley

* p^{dua} los aport guany o * cōsumament: tot li deu esser pres en compte. E si lo dit senyor dela nau los aportara algun guany: los dits personers ne deuen hauer e pendre be entegrament lur part, segons que quascu dels personers la haura en la nau. E si lo dit senyor dela nau o ley aportara algun * cōsumament als personers: los dits personers son tenguts de pagar al dit senyor de la nau o leny: segons q̄ quascu dels dits personers ne pertanyera, segons la part que en la dita nau haura. E es rao: que axi com quascu prenguerá part del dit guay, si lo dit senyor dela nau o leny lols hagues portat axi es rao: que quascuns dels dits personers paguē sa part en lo dit * cōsumament: si es deuenia per algun cas, e pusque lo dit senyor de la nau o leny haura fet lo dit creximent a bon enteniment e per les raons de susdites, e maiormēt pus lo dit cōtrari noli pora esser stat p^{uat}. Mas empero si los dits personers poran prouar lo dit contrari al dit senyor dela nau o del ley aquel dit senyor dela nau o del leny qui no haura fet la dita obra o creximent per les dites raons, ans ho haura fet per sa autoritat e p vana gloria del segle, e per ço que les gents diguen: que aytal es senyor de gran nau o de gran leny, aquell mesio aytal que per aquella rao o raons com desus son dites sera feta: los dits per

soners no son tenguts, que la li preguen en cōpte: si los dits nou volran sino en aytal manera: q̄ aquella mesio que per les raons de susdites sera stada feta: que sia mesa en coneguda e en vista e en poder d̄ dos bons homens, e ço que ells ne dirā e conexeran: que allo sien tenguts los dits personers dependre en lur cōpte al dit senyor de la nau o ley, axi que la vna part ne l'altra no pufca en res contrastar al dit e a la coneguda de aquells damūt dits dos bons homens. E en aquesta guisa * empe: que si los dits personers no encantaran la dita nau o leny: e lo dit senyor de la nau o leny romādra en sa senyoria tot en axi: com se era cab aq̄lls meteixs sobredits personers no son tenguts de res a donar al dit senyor dela nau o leny dela dita mesio, que axi cō desus es dit: sera stada feta, ne encara per los dits bōs homens sera stada arbitrada o stimada o sentenciada, si no en axi com lo dit senyor de la nau o leny so guayara ab la dita nau o leny, e encara li fā grā gracia com el romā en senyoria dela dita nau o leny e cō del tot la dita mesio noli abatrā del compte que axi com desus es dit haura feta no raonablement, mas es se fet e fas per esta rao: car en totes coses e en tots fets es bona egualtat e tempramēt e cōuinença de bōs homens, empero si los dits personers encātara la dita nau o leny al dit senyor, ell gitarā de tot de la senyoria e desposseirā los dits personers son tenguts de

de donar e pagar al dit senyor tota la mesura e despesa q̄ p̄ los dits bōs homes los sera fada arbitrada o estimada o sentenciada, encontinent que los dits personers hauran la dita nau o lēy encantat. E aquell qui era senyor ne hauran gitat. Empero si aquell qui era senyor de la dita nau o leny: haura manleuats algū diners per rao d̄ la dita obra o crex que ell axi com desus es dit: haura fet no degudament si ell ne daralo guer, on haura donat: los dits personers no son tēguts de metre ne d̄ pagar partenlo dit loguer, si dōchs los dits personers fer nou volran. Mas empero si dit senyor de la nau o leny haura feta la dita obra o creximient p̄ les raons desus dites, si lo dit senyor de la nau o lēy haura mā leuada moneda de algu per rao de la dita obra o crex si lo dit senyor ne data loguer ol ne haura donat los p̄soners hi son tēguts de metre e de pagar segōs q̄ aquascu pt̄ayera, e segons la part q̄ en la dita nau o leny haura, sēs tot cōtraft. E iat̄ sia aço q̄ en lo capitol desus diga e demostre q̄ creximient que hō faça a alguna nau o leny: q̄s iutge per adob, ver es: mas en tal guisa se pot hō fixar de creximient: q̄ nos deu nes pot fixar de adob, que haura ops la dita nau o lēy. E axi los dits senyors de naus o lenys deuen se guardar com seran en algun loch estrany o priuat, si ells volran feralguna obra o algū creximēt en lurs naus o lenys, que ells queu façē ab iusta rao o raōs, perço quels casos

desusdits noli puscā esser desus posats o perço q̄l dā desusdit nols puscā desus venir. Saluesempero totes cōuinēçes o enprenimēts fets entre los senyor d̄ les naus e los personers en totes e per totes coses. E per les raons dites fon fet aquest capitol.

De adob de nau. Capitol. 245.

Senyor de nau o leny de qui la sua nau haura ops adob, si lo senyor de la nau es en loch: on sien los personers: o partida lo senyor de la nau deu dir e demostrear a aquells personers aquell adob: q̄ la nau o leny haura meter, e si los personers ho volen, ell ho deu adobar ells personers son tenguts metre en lo adob quascu tan, com li vendra ala sua part, e si hi haura algun de aquells personers, qui no volra pagar, ço q̄ a ell vendra e lo senyor d̄ la nau ho haura amāleuar lo personer nes tengut e obligat, axi cō lo capitol desusdit cōte, e si los personers no volrà, que la nau o lēy se a adob perço carp v̄tura ell costaria mes d̄ adobar: q̄ no valria o encara mes que com la nau o lēy sera adobat, e ells lo volran vendre ells no trobarien tant com ell costaria de adob, perço lo senyor de la nau o leny no deu adobar la nau o leny menys de voluntat dels personers pus sia en vn loch ab ells nels ne pot forçar mas lo senyor de la nau pot forçar de v̄dre e d̄ encātar als personers, pus q̄ ells

H no

no volará que la nau o lley te adob e los personers ne podē forçar ay-
 tambe al senyor dela nau o del lley
 que a encāt noy ha nengu sonyor,
 que tots son e deuen esser psoners
 simples, si dōchs algunes conuinē-
 çes no haia entre ells que algu dls
 personers hi degues hauer qualq̄ se-
 nyoria. E si lo senyor adobara la
 nau o leny menys de voluntat dels
 personers, psoner algu no li es ten-
 gut de res a donar daço que costa-
 ra aql adob qui mēys d̄ sabuda dels
 fera fet, mas lo senyor dela nau
 se deu pagar, axi cō la nau o leny lo
 guanyara, que allo psonera algu noy
 pot res contrastar. Mas si la nau
 o leny se perdra ans quel senyor sia
 pagat daço que haura prestat a a-
 quel adob, psoner algu no li es ten-
 gut de fer esmena. Mas cō la nau o
 leny se perdra, si exarcia alguna se
 restaurara, lo senyor d̄ la nau se deu
 entegrar, q̄ psoner algu no loy pot
 cōtrastar, e si res hi sobre lo senyor
 d̄ la nau o deu retre e donar a qual-
 cun personer tāt, cō li vega per la
 sua part. E si algūs dels psoners vol-
 rā vendre aquella part, que hauran
 en la nau: que sia adobada: el se deu
 fadigar a aquell, qui senyor ne sera
 car aquell hi haura hagut molt de
 *traball * maltret, ey haura bestret tot aql
 adob. E si aquell psoner no sen pot
 auenir ab aquell qui senyor ne sera
 sia mes empoder de dos bons ho-
 mens de mar, qui vegen aql adob
 ia quant costa, pço q̄ si aquell per-
 soner venia la sua part altri, q̄ entre
 lo senyor dela nau e aquell, qui aq̄

lla part cōpraria, no pogues hauer
 cōtrast. E tot ço q̄ aquells dos bōs
 homēs ne dirā on farā, allon sia se-
 guit, axi quel senyor del nau ne a-
 q̄ll personer p̄ qui lo cōtrast seria
 noy puguē contrastar, mas tot ço
 q̄ ells ne dirā ab consell, quē dema-
 nen a homens de mar, allon sia se-
 guit. Saluo empero q̄ si lo senyor
 dela nau sera en loch, on no haura
 algun personer: E la nau o lley hau-
 ra tan gran ops adob, que menys de
 adob no pogues nauegar, lo senyor
 dela nau deu guardar lo profit de
 sic de los cōpanyons, e perço deu
 mes amar lo profit d̄ los cōpanyōs
 com ells noy serā, encara perço car
 ells lo hauran fet senyor de lur, per
 que ell deu guardar si metex de
 *blasme e d̄ dā. E encara mes aq̄lls *maldit
 qui en ells se fian. E si lo senyor de
 la nau veu e coneix: q̄ aquell adob
 q̄ la nau ha mester, sia o deia esser
 mes a profit dels persones que a dā
 segons son semblant e segons sa
 conexença e la conciēcia, q̄ allo q̄
 a ell ne sia semblant, allon deu fer a
 son bon enteniment. E qual se uol
 cosa que ell ne faça sia que la adob
 o que la vena, tot li deu en be es-
 ser pres, pusque ell ho haura fet a
 bona intencio, e axi los psoners no
 poden res cotrastar en ço q̄ ell ne
 faça, perq̄ quascu se quart aqui fara
 part, si dōchs no era empres entre
 el senyor dela nau e los personers
 q̄ ell no degues adobar ne vendre
 la nau o lley: si nou fahia ab volūtāt
 d̄ tots los psoners o d̄ la maio rparti-
 da. Empero si aq̄lla cōuinēça no
 era

era

era entre ells: a q̄lla cosa q̄l senyor dela nau ne fara, a q̄lla nauran asseguir los p̄soners, saluo q̄ si ell la iuguaua o barataua o la p̄dia p̄sa culpa, a q̄ll los es tengut de esmenar, axi cō en lo capitol desusdit secōte. E a q̄st capitol fō fet, q̄s quart qualcu, a qui fara p̄t, ca qui comanara, lo seu, e a q̄ no, e cō e cō no loy comanara, q̄ les cōuinēces q̄entre ells se rā emp̄ses, a q̄lles se haurā a seguir.

De arborar ancores. Cap. 246.

Senyor de nau o leny qui pendra o fara p̄dre senyals *gayatells o races d̄ ancores dalguna nau o leny: qui prop dell stara ormeiat si aquelles ancores se perden, aquel senyor daquella nau qui haura orbades aquelles ancores o fetes orbar, es tengut de esmenar a aquell senyor daquella nau, de qui aquelles ancores seran tot ço que ell dira per son sagrament, que valgues sen, encara li es tengut de fer esmena de tot lo * destrich, que ell ne sostenga, encara mes si a q̄ll senyor de qui aquells ancores seran, se vol ell sen pot clamar ala senyoria. E d̄ manar a aquell senyor daquella nau o leny qui aytal cosa haura feta o fer a fer per ladronici. Encara mes si mariner algu orbara ancores menys de voluntat e menys de sabuda daquell senyor de nau abiqui ell sera: si lo mariner ho fara per sa autoritat e menys de comēdamēt: el es posat en aquella pena quel senyor dela nau deuria hauer. Si co-

mendament lin hagues fet. Encara mes que si aquells mariners qui aytal cosa hauran assaiada de fer, no haurā de q̄ pagar aquelles ancores qui p̄ culpa dells serā perdudes, p̄ ço cō ells les haurā orbades. Encara mes si ells no poden integrar lo dan el * destrich e la messio, quel senyor daquella nau ne haura sostēgut: aquels mariners deuen esser presos e mesos en preso e star tant tro que haiē satisfet a aquell senyor daquella nau de tot lo dan e de tot lo interes, que ell dira p̄ son sagrament que per culpa dells haura sostengut, si dōchs aquell senyor daquella nau nols volia fer gracia q̄l speras p̄ dies e per horas o q̄ vulla: que ells guanyē ab ell tot ço que li hauriē a donar en esmena del dan: q̄ per culpa dells haura sostengut. E a ço sia en volūtat da q̄ll senyor de nau: qui aytal dan haura sostengut: de fer daquelles coses desusdites: qual ell mes se volra: ço es de sperar los, o de metrels en p̄so, o q̄ ell los vulla fer gracia: que u guayē ab ell. E fon fet aquest capitol, que si aquella pena desusdita noy era posada: molt dan e treball se seguiria. Encara si alguna nau tendra * prois, e per ço quel * prois no * frete ne sencaeste, hauray posats senyals quel sospenen: qui aquells senyals ne leuara o fara leuar, en aquella pena metexa deu esser posat q̄ desus es dita.

De nau que ira a parts. Capitol. 247.

SEnyor de nau o leny qui mena
 ra la sua nau a pts, ell es tēgut de
 fer scriure totes les conuinēces e
 empreniments que ell fara o hau-
 ra fetes ab tots aquells mariners, q̄
 ab ell hauran anar a parts. Encara
 mes deu fer scriure lo dit senyor d̄
 la nau en presència de tots los ma-
 riners o dela maior partida: ia quā
 tes parts pēdra la nau e quātes pts
 farā p̄ tots e aqui deu fer millora-
 mēt e aqui, eno quāt e quāt no, p̄ ço
 q̄ ala particio entre los mariners el
 senyor dela nau no pogueu hauer
 algun contrast. Encara es de mes
 tengut lo senyor dela nau que ell
 deu mostrar tota la exarcia que la
 nau haura a tots los mariners en
 semps o ala maior partida: si tots
 noy poden esser, perço car si los
 mariners conexien ab lo senyor de
 la nau en semps: quey hagues exar-
 cia q̄ hagues ops o adob o enforti-
 ment que lo senyor dela nau queu
 degues fer: fer al scriua, e perço q̄
 noy pogues hauer entre ells algun
 cōtraſt, q̄ si alguna exarcia se p̄dra:
 q̄lls mariners noy poguessē metre
 algū cōtraſt, q̄ diguessen q̄ ells no
 hauien vista aquella exarcia, q̄ p̄du-
 da sera, perço cō de comu sa esme-
 nar. E si lo senyor dela nau fara aço
 q̄ desus es dit, los mariners li son
 tenguts de seruir tot axi cō si anal-
 sen a loguer sabut e encara mes,
 que per nenguna rao no podē me-
 tre contrast, saluo per aquelles con-
 dicions, que en los capitols desus-
 dits son ia certificades e esclarides.
 En axi lo senyor dela nau o leny

quant deu los haura donat a gua-
 nyar deu los donar be e lealment
 les parts: q̄ a quascu pertanyen, tot
 en axi cō entre lo senyor dela nau
 e los mariners sera empres e axi cō
 en lo cartolari dela nau sera scrit; e
 lo notxer es tengut sots pena de sa-
 gramēt q̄ ell fet ha: de guardar tot
 lo profit de aquells mariners q̄ ells
 be e entegrament haien tot ço q̄l
 senyor dela nau los haura promes
 lo dia que ells se acordaren ab ell.
 El scriua es tengut de guardar lo
 profit dela nau sots aq̄lla meteixa
 pena, q̄ al notxer es posada, que ell
 noy faci res enginiosamēt p̄ la nau
 ne per los mariners, mas q̄ be e le-
 alment do la part, que ala nau per-
 tanyera, e als mariners * atresi. El
 notxer el scriua deuen ne hauer
 millorament, ço que entre ells sta-
 ra empres, com la nau començara
 de acordar los mariners, e si perue-
 tura entre ells no es stat empres:
 ells ne deuē hauer quascu vna pt p̄
 * hōrament e p̄ rao del * maltret q̄
 ells hi haurā p̄ tot lo cominal dela
 nau, e aquelles dues parts deuē sele-
 uar de tot lo comu en semps. Ara
 parlem deles condicions, si per cas
 de ventura hi venien. Si uau o leny
 ira ab veles, canant ab veles ella p̄-
 dra arbre o antenes o vela alguna:
 los mariners no son tenguts de es-
 mena a fer si donchs lo senyor de
 la nau o lo notxer nols hauia ma-
 nat abans: quell arbre o les antenes
 o la vela se perdes: que calassen, e
 si lo senyor dela nau los hauia fet
 manamēt que calassen, e ells no ha-
 uien

*axime
teix

*remu-
neramēt
* mal
pres
o passat

uien volgut calar, e per aquella rao aquella exarcia que delus es dita, se perdra: los mariners son tēguts de tota aquella exarcia a esmenar. Aixi es a entendre: que tot lo cominal dela nau la deu pagar: e si lo senyor dela nau o lēy o lo notxer manarā surgir ancores en qualq̄ loc q̄ ells serā, e los mariners dirā: que aquella exarcia ab que ells manā surgir aquelles ancores, no es susficiēt: e si les ancores se pdrā sobre allo, q̄lls mariners haurā dit al senyor de la nau o al notxer e aquells no faran cābiar la exarcia en les ancores, q̄ haurā manaders surgir los dits mariners no son tenguts de alguna esmena a fer: pusque ells ho hauran dit al senyor dela nau, e demostrat al notxer. E si los mariners nou diran neu demostrará al senyor de la nau ne al notxer e aquelles ancores se perdran, ells sontenguts de esmena a fer, perço car ells surgirē aquelles ancores: eno digueren ne denūciarē q̄ aquella exarcia no era fort ne bona. Encara mes si ala nau vendra cas de ventura, quē vaia en terra es romp si lo guany que la nau haura fet sera tant, que bastas aquella nau a refer lo senyor dela nau lē pot refer. E si ell refer no lā volia, aquella nau deu esser preada e portata a preu entre lo senyor de la nau e los mariners: ia que valia aquella nau: com ana en terra, e si entre ells no sen poden auenir: deu esser mesaq̄ll contrast: que entre ells sera, en poder de dos bons homens, que sien e sapien be e di-

ligentmēt dela art dela mar, e qual seuulla cosa q̄a q̄lls ne dirā: allon dū esser fet e seguit, e si exarcia si saluara a quella exarcia e tot ço q̄ saluat ne sera tot deu esser preate mes en preu al senyor dela nau. E com lo senyor dela nau sera entegrat: si alguna cosa de aquell guany que ells fet haurā, sobrara tota deu esser partida per tots cominalmēt aixi com entre ells sera empres. E si p uentura lo guay q̄ ells fet haurā no bastara a esmena a fera aquella nau que de tota sera o en partida, los mariners no lin son tenguts de alguna esmena a fer, per ço com lo mariner assats hi pert: pusquey pert son temps, ey haura cōsumada sa persona. Empero los mariners son tenguts al senyor de la nau dajudar a saluar tot ço: que ells porā be e lealment, e retre e donar tot ço, que ells saluar ne poran al senyor dela nau. Encara mes si p uētura la nau no haura guay res, los mariners son tenguts de retre e de donar al senyor dela nau tot ço que haura despes en viāda de aquell iorn que ells se acordaren: tro fins que ells se partirē dela nau e aço dūe los mariners pagar méys de tot contrast, que lo senyor de la nau assats hi pt, pus hi cōsumala nau e si metex, e lo senyor dela nau pot a aquell mariner, q̄ contrast hi meta: allo q̄ a ell ne vendra, q̄ deia pagar p la sua pt, aixi demanar cō si liu hauria cōanat ab carta, e pot ho metre en poder dela senyorie, e aquell mariner deu star tant pr-

Llibre de Consolat

tro que haia satisfet de tot ço q̄ a donar haura a aq̄ll senyor dela nau o q̄ sen sia auengut ab ell. Empero si lo senyor dela nau veura e conxera: q̄ aquell mariner q̄ li cōtrastra, nou fara per alguna altra maleficia sino q̄ no ha de q̄ pagar ne enterar: lo senyor dela nau es tengut: que deia sperar per dies e p̄ hores tāt tro q̄ ell ho pūca hauer guāyat en axi, empero, quel mariner es tēgut al senyor dela nau de assegurar loy ab carta o ab fiāçes, perço quel senyor dela nau nou pūca perdre ell ne los seus. E, cara mes si algu dels mariners p̄dra alguna roba a feruici dela nau, si la nau guāya, aq̄lla roba deu esser retuda a aq̄ll mariner, qui aq̄lla roba haura p̄duda si ell prouar ho pot. E si ell prouar nou pot. No lin es hom tengut de esmena a fer. E si peruentura la nau no guāyara no li es algu tengut de aquella roba: que ell perduda haura de esmena a fer, per testimonis q̄ ell ne donas, car assats hi pert qualcu, pusq̄ hi pert son tēps, e y cōsuma sa persona. E son fet p̄ço aq̄st capitol car molt senyor de nau o lēy hauria sa nau vella podrida: e si sabia q̄ls mariners qui ab ell iriē a parts: si ell rōpia lo nau li fossē tēguts de la nau a esmenar per fort poca de fortuna que fes, ell faria en guisa e en manera q̄ perdes la nau perço q̄ ell no pogues hauer desmena mes que ne valrien dues naus aytals cō aquella. E per aquesta rao los mariners qui vā a parts, no son tenguts de esmena a fer ala nau, que * rota

sera sino tāsolament del guāy, que ells ab la nau haurā fet, tot en axi com en lo capitol desusdit es declarat e certificat.

*De exarcia tolta per lenys armats.
Capitol. 248.*

SI alguna nau o algun leny ira a parts, e sera cas de ventura que aquella nau o leny qui a parts ira, se encontrara ab lenys armats si aq̄lls lenys armats li toltrā o sen portarā vela o veles o gumena o gumenes o ancora o ancores o alguna altra exarcia: aquella exarcia deu esser esmenada per tot lo cominal de la nau. E es axi a entendre, que qualcu sia tengut de metre en la esmena: q̄ per aquella exarcia se haura a fer qui tolta li sera, p̄ aytates parts, cō pendre deu. Empero es axi a entendre, que la nau o leny hagues guanyat, e de aquell guany que aquella nau o leny hagues fet: que sia esmenada e quella exarcia: que aquells lenys armats sen haurien portada. E si peruentura lo guany que aquella nau o leny haura fet, no bastaua a aquella exarcia a esmenar, los mariners qui iran a parts no sien tēguts de alguna altra esmena a fer, perço com lo sobredit mariner ne algun altre com partex de son alberch e va ab algu a guanyar: nou fa p̄ fe: que per algun cas de ventura que esdeuenga ala nau: on ell deu anar a guanyar: que la roba q̄ ell iaqueix en casa: li gagues ajudar a esmenar: que siu fahia mes li valrie

dels fets maritims.

ria, que romangues. Encara mes p
 altra raho, car lo mariner assats hi
 pert: pus quey pert son tēps ey hau
 ra rotes les vestidures e consuma
 des, ey haura consumada sa psona.
 Empero si lo guāy que la nau o lēy
 haura fet, bastara a aquella exarcia
 esmenar, q̄ tolta los sera lo senyor
 dela nau o leny qui aquella esmena
 haura presa, deu iurar en presencia
 de tot lo cominal dela nau o leny,
 que ell q̄ la deia cobrar, com abās
 pusca, E quey faça tot son poder. E
 si ell cobrar la pot, ell es tengut de
 retre tot ço, que ell haura pres dels
 sobredits mariners en esmena da
 quella exarcia que aquells lenys ar
 mats los hauen tolta, sens tot con
 tract. E si perventura en la nau o lēy
 haura alguna partida d'ls mariners
 qui ho contrastarā, que aquella e
 xarcia que aquells lenys armats los
 haurā tolta que no deia esser esme
 nada del guāy: quel leny fet haura
 pço car es cas de ventura nou de
 uen fer ne podē, car si als sobredits
 mariners o altres stāt ells en la nau
 o leny venia cas de ventura, que se
 contraffen ab alguna caxa, on ha
 gues moneda o alguna altra roba:
 q̄ valgues molts diners, o ab algua
 bala o ab alguna altra cosa q̄ a ells
 tornas a profit noy hauria algu, q̄
 no volgues hauer be e entregra
 ment la sua part que per tayer lin
 degues, e encara molt mes, que per
 tayer no lin deuria, si ell fer ho po
 dia, e donchs en semblāt cas, es iu
 sta rao, que axi com quascu volria
 e demanaria be e entegrament sa

part del guāy, qui per cas de ventu
 ra los seria esdeuengut. Tot en axi
 es rao que quascu sia tengut de fer
 esmena a aquella perdua, que p cas
 de ventura los sera esdeuenguda,
 del guāy que ells fet haurā. E per
 les raons desusdites son fet aquest
 capitol.

*De roba quis banyara en leny des
 cubert. Cap 249.*

DE mercaders q̄ noliciarā o me
 metra: oba en algun leny des
 cubert si aquella oba q̄ en aquell
 lēy descubert sera mesca, se bāyara
 os guastara per mar, qui al leny en
 tre: o paygua d' pluia, lo senyor de
 aquell leny no sia tēgut de esmena
 a fer nēguna a aq̄lls mercaders de
 qui aq̄lla roba sera pço car no es la
 culpa que aytābe saben los merca
 ders cō ell meteix, q̄ aquell leny on
 ells metē la lur roba, es descubert.
 Mas empero si lo senyor d' lēy des
 cubert es en algū loch q̄ li pogues
 fer tēda: e q̄ no fos tā maltēps, q̄ el
 la pogues tenir feta: e no lin fahia,
 si los mercaders puar loy porā: ell
 es tēgut de esmena a fer aq̄lls mer
 caders p aq̄lla roba q̄ bāyada o ga
 stada sera per culpa dell: qui no vo
 lia tenir la tenda feta. Empero si a
 quell senyor del leny sera en algū
 loch: e faratanta de mar e tant de
 vent: que nola gosas tenir, ne po
 gues e plouia tant, que la tenda
 no hagues facultat de tenir la: si
 aquella roba se banya os guasta p
 aquestes raons: que desus son di

Libre de Consolat

tes: lo senyor del leny no es tēgut de esmena a fer. Encara mes si aq̄l leny fara aygua per murades e per culpa daquella aygua, que fara per les murades aq̄lla roba se banyara os guastara, lo senyor daquel leny es tengut de esmena a fer a aquells mercaders, de qui la roba sera. E si lo leny no fara aygua per murades en fara per lo pla: si aquel sera bo e susficientmēt be * encrostamat, si per aquella aygua que per lo pla fara se banyara roba es guastara, pus lo leny sera bo e susficientmēt * encrostamat, lo senyor del leny no es tengut de fer esmena a aquells mercaders: de qui aquella roba sera: q̄ per aygua de pla sera banyada, pus quel leny be e susficientment sera * encrostamat. Empero si lo senyor del leny prometra a algū mercader, que li metra e li portara la sua roba sots bō * talē: e lo senyor del leny no lay metra, ans la metra en altre loch si aquella roba quel senyor del leny haura promesa de portar sots lo * talem: e no lay haura mesa ne portada: e aquella roba se banyara es guastara lo senyor del leny es tēgut de fer esmena a aquel mercader de qui aquella roba sera, perço com el nola haura mesa sots lo * talem axi com el haura cōuenut a aq̄l mercader. E si lo senyor del leny lay hagues mesa, axi com promes li haura: e la roba se banyava es guastava: lo senyor del leny noli fora tēgut de esmena a fer, pus el haguera ates: ço que haura promes a aquel mercader, qui aquella

roba li haura liurada p̄ aquella promissio, q̄ feta li haura. E axi si roba se banyara es guastara sots lo * talē * tenda lo senyor del leny noli es tengut fer esmena, pus no es fa culpa, per que guartse tot senyor de leny, ia que promet als mercaders, que mester es que los ho atena. E per aquesta rao fon fet aquest capitol.

Depilot. Capitol. 250.

Senyor de nau o de leny qui no s'liciarà, o sera noliciat per anar en algunes parts, en les quals el ne hom que en la nau sia nos certificarà: que el hi sapia: e lo senyor de la nau o leny haura a logar pilot, que hi sapia, e aquel pilot se affermara, e dira al senyor de la nau o lēy que el sap e es cert en aquelles parts: on lo senyor de la nau volra anar: e si aquel pilot dira: que no ha loch en uers aquelles parts: on lo senyor de la nau volra anar o sera noliciat, q̄ el tot nou sapia, e si aquel pilot atēdra al senyor de la nau o leny tot allo, que promes li haura be e diligentment: lo senyor de la nau o lēy li es tengut de donar tot lo loguer que entre ells sera empres sens tot cōtraf: encara li es tēgut de donar mes que promes noli haura segōs la bondat e valor, que en aquel pilot sera, perço car aquel pilot haura ates al senyor de la nau: tot ço q̄ promes li haura. Empero totes les cōuinēces, que entre lo senyor de la nau o leny e aquel pilot serà empres: deuen esser totes meses en forma

* en gūtat o spalmat

* spalmat o en pegumētat

* lo ma teix

* tenda

* tenda

* tenda

dels fets maritims.

forma de cartolari de la nau o leny perço que entre lo senyor de la nau o leny e aquel que pilot sera no pogues hauer algun contrast: E si per ventura aquel qui pilot sera leuat no sabra en aquelles parts, on el dit e promes haura e couengut, aquel qui pilot sera mes, e qui aço al senyor de la nau o leny haura promes e res noli pot attendre daço q̄ promes haura, aquel qui aytal sera deu perdre lo cap encontinent sens tot remey e sens tota merçe. El senyor de la nau o leny pot loy fer tolre, q̄ no es tengut quen demã ala senyoria: si nos vol, pço com aquel laura enganat e mes a iuy de perdre si e tots aquells, que ab el son e encara la nau e tot lauer. Empero no sia tã solament en coneguda del senyor de la nau o leny: ia aquel pilot que sera leuat, si deu perdre lo cap o no ans deu esser en coneguda del notxer e dels mercaders e de tot lo cominal de la nau. E si tots aquells qui desus son dits o la major partida: veuran e conexeran, que aquel deia perdre lo cap: el lo deu perdre, e si a ellis no es semblant, quel deia perdre: que nol perda: mas si en fet tot ço que ells ne conexeran, que allõ deu esser fet, e * als no, perço car si per ventura ales vegades hom ana ua ala voluntat dalguns senyors de naus o lenys, els volrien be, que alguns de que ells haguessen desgrat que haguessen perdut lo cap, e perço q̄ lin romãgues lo loguer, q̄ promes e darli deu, q̄ axi be hi ha senyors de naus o de lenys, qui son

* rasos de seny, com vn altre hom. * micos
E encara mes que molts senyors de naus o de lenys son que no sabẽ que deu anar dauant ne q̄ de tras, ne sabẽ ques vol dir la mar ne que no. E perço seria mal fet q̄ hõ fes mort per asalt o en coneguda tã solamẽt del senyor de la nau o leny. Perque tot hom quis met per pilot, se deu guardar ans que si meta, que puga e sapia atẽdre tot ço que prometra, perço que la pena que desus es dita noli pogues venir ne altre dã.

De guaytes de nau. Cap. 251.

Tot senyor de nau o leny es tengut que encontinent que partex de alla on haura leuat viatge e haura feta vela el deu partir ses guaytes que guaytẽ en la nau o leny axi be anant ab veles cõ stat en porto en plaia o en * sparagol, e axi be enter ra de amichs com de enemichs. E es axi: que aquells que guaytẽ anant ab veles: si adormẽ ala guayta, d tot aql iorn no deuẽ beure vi. E si aqls qui guaytaran en plaia o en porto en * sparagol: e q̄ sia en terra de amichs: si ala guayta se adormiran: de tot aquel iorn no deuẽ beure vi ne hauer algun companatge. E si per ventura sera en terra de enemichs aquells qui ala guayta se adormiran si es mariner de proa, deu pdre lo vi e lo cõpanatge de tot aquel iorn e encara q̄ deu esser açotat tot nau per tota la nau e, deu esser * sutt en martres vegades ab la veta dl morgonal, e aço sia en coneguda del senyor

* altre

* reparo

* reparo

* lanfat

H nyor

Libre de Conſolat

nyor de la nau e del notxer de dar-
 li qualſeuoltra daquelles dues penes
 que defus ſon dites, e ſi es de popa:
 deu perdre lo vi e tot lo companat
 ge d'tot aquel jorn, e deu li eſſer gi
 *cancer tat vn *cau daygua per lo cap en
 auall. E ſi algũs daqueſts qui defus
 ſon dits: ſeran trobats dormẽts ala
 guayta de tres vegades enſus, deu
 perdretot lo loguer, que hauer de-
 uia de tot aquel viatge, on ſeran, e
 ſi hauen hagut, deuen lo retre, o
 *eleſtio dũe eſſer gitats en mar, e ſia en *a-
 ſalt del ſenyor de nau e del comi-
 nal o de la major partida de darlos
 de aqueſtes dues penes, qual ells ſe
 volran, perço car ells metẽ a iuy e
 vettura de perdre ſi meteix e tots
 aquells qui en la nau o leny ſeran.
 E fou fet per aço aqueſt capitol.

De roba trobada. Cap. 252.

ROba que ſera trobada en plaia
 o en port o en ribera, que vaia
 ſobre aygua, o q̄ la mar la hagues
 exaugada en terra. Aquel qui tro-
 bara aq̄lla en plaia o en port o en
 ribera, ab que la mar nola hagues
 exaugada en terra, ne deu hauer la
 meytat de trobadures, en aq̄ſta gui-
 ſa, quel la deu presentar ala ſenyo-
 ria, e la ſenyoria deu la tenir mani-
 feſta a tot hom vn any e vn dia. E ſi
 eraroba: que gualtarſe pogues, deu
 eſſer venuda, e lo preu q̄ daquella
 roba ſe haura hagut, deu eſſer ma-
 niſtat, axi com defus es dit. E ſi
 paſſat aquell temps de roba qui axi
 ſera trobad: o del preu que daque-

lla ſe haura hagut, ſenyor no haura
 vengut, la donchs la ſenyoria deu
 donar a aq̄ll: que trobada la haura
 la meytat per ſes trobadures, e de la
 meytat que romandra, deu fer la ſe-
 nyoria dues parts e pot ſen pẽdre
 la vna part, e l'altra, que romã, deu
 la donar per amor de Deu: la on ael
 bẽ viſt ſera, per anima daq̄l: de q̄
 ſtada ſera. E ſi per ventura aquella
 roba que trobada ſera, la mar la hau-
 ra exaugada en terra, aquel qui la
 trobara ne deu hauer trobadures
 conuinẽts, ſegons que aquells bõs
 homens daquel loch on ſera troba-
 da, viſt ſera. Empero deu eſſer axi
 fet daqueſta, qui ſera axi trobada:
 com es ia dit defus daquella altra,
 e axi fetes parts daço, q̄ ala ſenyo-
 ria romãdra. Empero ſi alguna ro-
 ba ſera trobada en golfo en mar
 deliura. Aquella deu eſſer partida,
 axi com en vn capitol defusdit es
 ia contẽgut, perq̄ ara no cal dir ne
 recapitular. O ſi per ventura roba ſe
 ra trobada, qui iaura a fons: aque-
 lla aytal q̄ ſobre aygua no ira ney
 poria anar, aquella no deu eſſer ve-
 nuda ne alienada, perço cõ roba q̄
 iaura a fons, tota via ſpera ſon ſe-
 nyor, e deuẽ ne eſſer donades tro-
 badures conuinents a aquel qui la
 trobara, a coneguda de la ſenyoria,
 e de dos bons homẽs de la mar, qui
 ſien dignes de fe: e queu ſapien be
 e diligentment departir, e la ſenyo-
 ria deu tenir tota aquella roba ma-
 niſta o lo preu daquella, ſi ſera ro-
 ba queſ pogues affollar. E ſi al tẽps
 de la vſança o de la costuma quel ſe-
 nyor

dels fets maritims.

nyor haura establida en aquellloch, on aquella roba sera trobada, demanador o senyor no li haura vengut ne exit: la sobre dita senyoria deu fer erida publica p trenta dies. E si senyor algu haura exit a aqlla roba, que li sia liurada: sino sia de partida axi com desus es dit en aqll capitol meteix: de roba qui surara e ira sobre laygua axi deu esser fet de aquesta meteixa, pus quel temps sera passat, quel senyor hi haura posat. Empero es axi a entendre, que aquell o aquells qui la desus dita roba trobarā, e la haurā trobada que la deuen hauer manifestada ala senyoria del loch: on la dita roba sera trobada, dins tres dies si en loch ne seran e dit ala senyoria, e si dins tres dies no la hā presentada, deuē ho fer dins sis dies. E si dins los sis dies no la porā hauer presentada ala senyoria deu fer en axi per malicia a sobrar e per dās e per greuges e per mesions esquiuar a aquell o aquells, qui la dita roba haurā trobada: q̄ la haien manifestada e presentada dins deu dies. E si dins los deu dies nola haurā manifestada, ney sera aquell, de qui ~~roba~~ sera: la senyoria per ell demā e pusca demanar la dita roba, que axi com desus es dit sera stada trobada: a aqll o aquells qui trobada la haurā, per ladronici, e star a merçe d̄ la senyoria, e encara que deuen perdre tot lo dret que dela dita roba deuē hauer per rao deles ditestrobatures. Saluo empero que si aquell o aqlls qui la dita roba haurā trobada: axi

com desus es dits. E dins los deu dies nola haurā presentada ala dita senyoria: segons desus es dit: si ells iusts casos o iustes raons mostrar porā: per que ells la dita roba no haguessen poguda presentar o manifestar ala dita senyoria dins los deu dies, deuē los esser rebudes. En axi empero que si los casos e les raons desus dites e posades ells en ver metre les porā: sino que la senyoria pusca anātar contra els segons que desus es dit en la forma dita desus. Empero si la dita roba que sera stada trobada: sera stada p duda vn any haura e vn dia: e passat lāy e lo dia la dita roba sera stada trobada: aquell de qui era la dita roba non pot res demanar ans deu esser de aquell o de aqlls qui la haurā trobada, e aquell de qui era la roba non pot res demanar. E es rao: car no es roba al mon: qui haia stat vn any sots aygua o pres d̄ aygua o sobre aygua per lo dit temps, que aquell de qui stada sera, pogues iustament conexer algun senyal per que pogues dir: q̄ la dita roba fos stada sua, si donchs nou fahia per ārbitre, saluo ferro o acer o altre metal e axi la dita roba que axi cō desus es dit sera trobada, deu esser d̄ aquell: qui trobada la haura. Empero si aquell qui la dita roba esser sua dira: fara fe: q̄ sua es e sua fo deu esser deliurada, ell empero faent satisfaccio a aqll, qui trobada la haura, a sa voluntat, si aquell qui trobada la haura, fer ho volra que en altra manera senyoria nol ne deu de strenyr

Llibre de Coñsolat

strenyer si donchs aquell que la dita roba demanara, prouar o en ver metre no pora per testimoni dignes de fe la dita roba esser sua, e si axi com desus es dit: en ver metre pora la dita roba esser sua e de tot en tot la dita roba ell cobrar volra ell es tengut de donar e de pagar a aquell, qui trobada la haura tots d'as e tots * deltrichs e interessos: que en ver metre pora, que per culpa dela roba desus dita li serã esdeuenguts, e haguts ne haura a sostenir, a coneguda dela dita ienyoria e de dos bons homẽs: qui sien dignes de fe. E si dela dita roba q̄ trobada sera aquell o aquells qui trobada la hauran, sen seruiran, o guanyaran, on faran algũ guany, si los dits que la dita roba hauran trobada sen seran seruits, on hauran fet algun guany si ells demanaran les dits trobadures deuen los esser donades segons que es acostumat, e lo dit guany o seruey que dela dita roba hauran hagut o fet: deu los esser mes en cõpte deles dites trobadures, E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De conuinença fet a en golf o en mar deliura. Capitol. 253.

SI alguna conuinença o promissio o obligacio sera feta de vns a altres en golf o en mar deliura o en altre loch de mar: saluo que la nau o leny no sia en loch q̄ tenga * prois o raiayre en terra per qualseuolra rao que sera feta la cõuinen-

ça o promissio no deu hauer valor perque a les vegades van en naus o lenys mercaders e homẽs hõrats e molts d'altres: aqui fa mal la mar, o han algun greuge en si metexts: e si ells podiẽ exir en terra: on poguessen esser aleuiats daq̄lls greuges o de aquell enuig: que ells en si metexts, han, si ells haurien mil marchs de argent, tots mil los prometrien: a algu quil demanas, e q̄ls posas en terra per aquesta rao no deu hauer valor, hoc encara, mes si perventura se encõtraran ab algũs lenys armats, si per promissio o p conuinença o per obligacio que ells los fessen, se podien tolre daquells lenys ells farien conuinença o promissio perço q̄ ells nols faessen mal de mes que p ventura nols porien attendre, per la paor q̄ haurien dells, e per esta rao promissio ne conuinença feta per paor o per força no val ne deu valer per alguna rao. Mas empero si nau o leny tendra * prois o raiayre en terra * cap tota conuinença que sera feta de vns a altres en qualseuulla guisa q̄ sia feta, vale deu valer. Empero si la nau o leny era en golf o en mar deliura o en qualque altre loch se vulla sia de mar, e que tẽga * prois * cap en terra o no, aquells qui en la nau seran, faran alguna conuinença o promissio deu hauer valor per estes quatre raons, ço es a saber per fet de get, o si per fortuna de mal temps o perque altre cas o ventura sia que la nau o leny ne vaia en terra, o per qualque conuinença que mer-

dels fets maritims.

* cap cadens façen de fer esmena a nau o leny per alguna rao: o per viatge a càbiar, e que lescriua sia presēt e tā tost cō la nau o leny ter dra * prois en terra: que encontinent ho pense de scriure en lo cartolari. E per aquestes raōs desusdites nenguna conuinença feta en golf o en mar deliura o en qualseuulla altre loch sia: no deu hauer valor, saluo per les quatre raons, que ia son en aqst capitol desus declarades e certificades. Empero si nau o leny sera en * fondo * fou o en stany: tota conuinença que aquells faran, qui serā en la nau o leny deu esser tenguda per ferma tenga * prois en terra o no, pço * cap * fondo eōm qui es en stany o en * fou ay tant val cam si era en terra, que alsats es en terra pus q maltemps nol ne pot gitar: ne li pot algu dā fer.

De conuinençes entre patro e mercaders e mariners. Capitol. 254.

Valque conuinença que senyor d nauo lēy fara o haura feta a mercaders o a sos mariners o ab alguns qui sien o seran tenguts de la nau o leny, aquella es mester quels atena sens algun contrast. E si pventura lo dit senyor dela nau o leny la dita cōuinença o promissio attendre nols volra, ell los es tēgut de restituir tot dā quels desusdits ne sostendran, on hauran sostengut, on speran a sostenir sens tot cōtrast: si la dita nau o leny ne sabia esser venuda. Saluo empero tot impediment, q p iusta rao ve-

nir hi pogues, oy fos esdeue rgut, per lo qual lo dit senyor dela nau o leny no hagues attes o no hagues pogut attendre la dita cōuinença o promissio a tots los desusdits. E per semblant los dits mercaders e mariners e tots aqils q d la dita nau o leny serā tenguts sō tēguts e obligats de atendre al dit senyor de la nau o leny tota conuinença o promissio: que ab ells haien empresa sens tot contrast. E si per ventura la dita conuinença o promissio attendre noli volra: si los dits han alguns bens: deu en eiser venuts per restituir lo dan per la dita conuinença o promissio sostengut o per sostenir sens tot diffugi. E si los dits lurs bens al dit dan per la dita conuinença o promissio sostengut o a sostenir a restituir no bastaran si los dits son a cōseguits: deu e esser presos e mesos en poder d la senyoria, e star tant e tā longament en la dita preso tro que haien entegrat al dit senyor dela nau tot lo dā de susdit, o que sen sien auenguts ab lo dit senyor dela nau o leny ala sua volūtat, saluo empero quel de susdit impedimēt nols ho hagues tolt o vedat: que ells no haguessen pogut attendre la dita conuinença o promissio al dit senyor dela nau o per culpa dells no fos romas que ells no haien o no haguessen atesa la dita conuinença o promissio, segons que desus es dit. E per les raons desusdites fon fet aquest capi-

De

Llibre de Conſolat

Decemanda feta a vs de mar. Capítol. 255.

SI algu comanara a altre roba, la roba es entédre mercaderia amigablement, ab carta o méys de carta, e sens conuinença alguna que no fera empresa entre ells, sino tanſolament, que aquell qui comāda reb quel la reb a vs e costum de mar, e a risch de mar e de males gents, e ell que la deu vendre en qual que loc que ell fara port ab la dita mercaderia en aqll pſent viatge, en lo qual ell haura rebuda la comanda, e vendra tot axi com mils pora, e segons que entre ells sera empres. Mas empero si entre ells no sera empres, aquell qui la comanda portara, que deu hauer per son maltret, ni que no: si entre ells empres no sera aqll qui la comanda sen haura portada no sen deu res retenir, pusque entre ells empres no sera: ans es tēgut de donar e de retre tot ço que dela roba haura haguc encōtinēt, que tornat sera de aquell viatge plo qual ell sen haura portada la dita comāda. Empero aquell de qui la comāda sera, es tengut de donar al comādatari: qui la sua comanda haura portada e arribada per lo seu * maltret, segons que guanyara, e segōs lo * maltret q̄ aquell hi haura hagut. E aço deu eſſer en son * cofiment e a la coneguda. E lo comādatari nol pot * dals destrenyer, p que tot comēdatari se quart es deu guardar com reb comāda de algu: e ia com fara ses faenes e com no, p

* mal
pres
o passat
* axima
teix
* cabi-
ment
* dalrre

ço que no haia auenir en * cofi-
ment ne en coneguda de aquells
qui les comādes li farā per rao del
seu * maltret. E a aquesta rao que
desus es dita de roba: a aquesta me
texa son e deuen eſſer aquells, qui
prenen comanda de diners.

*De patro qui vendra la nau sens
ſabuda dels personers.*

Cap. 256.

SI algun senyor de nau o leny vēdra la sua nau o leny sens voluntat e sens ſabuda dels personers, ell estengut en continēt, que ell venuda la haura de tornar e retre compte a los personers e de retre e de donar tot ço que aquascu vendra per la sua part, si ells pēdre ho volrā. E si los personers pendre nou volran, ell los estēgut de retre e de tornar en lur poder aquella nau o aquell leny, que ell venut haura sēs voluntat e sens ſabuda dells, e si aquella nau o leny nols pot tornar en poder, ell los es tengut de retre e de tornar aytambona nau o aytā bon leny cō aquell era, e lo guany que fet poguera hauer ab aquell leny, o sen haura auenir ab ells, axi com mils pusca. E si entre ells no sen porā auenir, deuē hi metre dos bōs homēs qui siē dignes de fe, e aquells q̄ls ho departesquē e qual seu ol cosa que aquells ne dirā e conexeran, allō deu eſſer seguit. Empero si com lo senyor dela nau o leny haura feta la venda, axi com desus es dit, ala maior * força dels personers plaura aquella venda, lo senyor

* part

* alrre

* part

senyor dela nau o leny qui venut sera: nols es de res * als tengut sino de donarlos, ço que aqual-
cu pertáyera pus la maior * força dels personers si acordaran. E si pué tura lo senyor dela nau o leny qui venut sera: no vendra ne tornara a retre compte a los personers, ne en cara per donar sa part a qualseu daço que dela venda dela nau o leny los pertáyera, e ell sen ira deues al tres parts, si el es acóseguit el es tégut de retre e donar a aquells personers, tot ço que dela venda dela nau o leny los pertanyera, e encara tot aytant com los personers diran per lur sacrament que aquella nau o aql leny poguera hauer guanyat, e si ell no ha de quels puxa satisfere ne entegrar deu esser pres e mes en poder dela senyoria, e star tant pres: tro que haia sotisfet a aquells seus personers daquela demanda, que ells li fan, o que sen sia auengut ab els. E si perventura aqll qui la nau haura venuda no sera trobat e los personers trobará aqlla nau o leny: quels sera stat leuat ells los poden pendre e demanar ab la senyoria, e la senyoria deu lals deliurar, ells empero demostrant que lur fos per testimonis o per cartes si donchs aquel qui cóprat haura: no podia mostrar carta que aquel qui la dita nau li haura venuda o leny hagues dels personers loch: que la pogues vendre e fer a sa voluntat. Perque qualseu se guard es deu guardar: com compra ra nau o leny e com no, perço que

dan algu no lin pusca venir. Empero si ella vendra per velleja que la nau o leny hagues o emprestadors la fará vendre per prestech, que aquells hi haguessen fet a ops de coses: que fossen necessaries ala nau o leny: aquel qui senyor ne sera: no sia tengut sino en axi: com en lo capitol qui parla de fet de a Job de nau o leny: es ia dit e certificat.

De roba amagadament mesa en nau. Copitol 257.

SI algun mercader o mercaders noliciaran a algu senyor de nau o leny bales o farcells o qualseu ol altra cosa e los mercaders metran o faran metre en aquells faixs bales farcells o caxes o altra roba q sia en mig del vn daqlls o de tots alguna cosa amagadament, axi có es or argét moneda per les ceda o altra roba nobla o mercaderia que ells se volrá, e allo que dins aquells faixs bala o farcell caxa o qual que altra roba se sia, que ells amagadament dins aquells faixs haurá mesaque nou diran ne ho demostrará có noliciará, al senyor dila nau o al notxer o al guardia o al scriua daquela nau: en que ells ho metrá sia que la nau o leny haura a gitar: o li vendra cas de ventura, quen ira en terra, es rompra, si aquell faix o bala o farcell o caxa o altra roba en que allo que desus es dit, sera: se gitara en fet daquell get, que fet sera, noy deu esser comptat sino tan solament aquella roba, que ell haura

ra

ra nolieiada, per testimonis quen donas: qui diguessen, que ells lay hauian vista metre, pusq̄ al senyor o al notxer o al guardia o al seriuu nou hauran mostrat ne dit ne en lo cartolari no sera scrit, e si la nau o leny ne va en terra, e aquella roba se perdra, no li deu esser feta esmena sino perço que ell haura fet entenent, com ell la nolieia, ia quina roba era e quina no. E si peruentura aquella bala o faix on algunes coses seran meses amagadament, axi com desus es dit, nos perdra nes gitara en aquella bala o faix sera trobat allo, que desus es dit, qui amagadament hi sera mes, deu metre per tot ço que valra en aq̄ll git o nau fraig que sera fet, encara mes si aq̄lla roba o mercaderia que desus es dita, se perdra per culpa del senyor dela nau o del seriuu: no sien tēguts de esmenar a aquell, de qui sera sino tan solament perço que ell los haura fet entenent, com lals nolieia. Perço car ales vegades hi ha alguns mercaders: qui si hō los crehia de tot ço que ells dirien o farien sagrament, si perdien algun faix per algunesdeles raons desufdites, diriē, q̄ en aq̄ll faix auie ells mes valent mil marchs d'aur o d'argent, e per esta rao noli es algu tēgut sino daço, que al nolieiar fa entenēt a algu daquells: qui desus son dits. Perque tot mercader se quart es deu guardar, com nolieia la sua roba a algu, que liu faça tot entenent. Perço que noli pogues tornar a dān, axi com desus es dit.

*Si algun patro donara son loch a al
tre per nolieiar. Capitol.*

258.

SI algun tenyor de nau o lēy da
ra son loch a algun hom, que el
pusca nolieiar aquella sua nau o
leny de tot o de partida, e entre lo
senyor dela nau e aquell aqui hau
ra donat son loch de nolieiar, sera
empres dia cert o tēps sabut si dins
aquel temps sabut aquell nolieiara
segons que entre ell, el senyor de
la nau sera empres val aquel nolit q̄
aquell qui lo senyor d'la nau hi hau
ra mes per nolieiador, haura fet ab
algun mercader o mercaders deu
hauer valor tot aytāt com si ell era
senyor dela nau o leny, que senyor
nes, puque aquel li haura donat sō
loch quant aquell nolieiamēt, que
aquell qui haura loch de nolieiar
dins aquell temps cert, que ab lo se
nyor dela nau haura empres, fara, si
quen haia auol nolit o bo: deu ha
uer valor. E si lo senyor dela nau o
leny nolieiara dins aquell temps sa
but: que ell haura donat son loch a
algu que pusca nolieiar de tot o de
quantitat sabuda, tanta de roba, q̄
ell no pusca leuar aquella q̄ aquell
hom haura nolieiada per fe dell e
per son manament, lo senyor de la
nau es tēgut que iaquesca aquella
que ell haura nolieiada dins aquell
tēps empres ab aquell, a qui ell hau
ra donat sō loch de nolieiar o ques
auēga ab los mercaders de qui la
roba sera, que mester es que aquell
que ell haura mes per nolieiador
ne

dels fets maritims.

ne sia guardat de dan, si la nau ne sabia esser venuda. Encara mes si lo senyor de la nau o leny dara son loch a algu per noliciar, e lo dit senyor dela nau o leny no li dara dia cert ne temps sabut si lo senyor dela nau o leny noliciara abans: que no haia haguda fadiga o missatge cert daquiel: qui el haura iaquit per noliciador, tot en axi nes tengut: com ia es desus dit e esclarit. Empero si lo senyor dela nau o leny trametra a dir a aquel: qui el haura iaquit en algun loch per noliciador: que el no nolieg alguna cosa: si aquel no haia res noliciat com lo senyor de la nau loy trames a dir el no deu pus noliciar, e si u fa, lo senyor de la nau o leny noli es tengut de dan que liu esdeuenga, ne encara no es de res tengut a aquells mercaders qui ab aquel se noliciaran, pus que el li haura trames a dir que el no nolieg, perço car algu no ha poderen ço daltre, sino aytant com aquel de qui es: lin vol donar. Empero si aquel haura res noliciat abans: que sabes * lardit del senyor dela nau deu hauer valor axi: com desus es dit. Empero lo senyor dela nau o leny no deu noliciar de tot fermament pus haura donat son loch a altre de noliciar: tro fins que sapia certenitat daquiel que el haura fet noliciador e ia que ha noliciat, e que no perço quel dan que desus es dit, no lipusca esdeuenir

* desli-
ber

*De patro qui tirara raig trobat
sens voluntat dells mercaders,
Capitol.*

259.

SI algun senyor de nau o leny shaura carregat en algun loch de roba de mercaders, e anant a veles o que surt sia en algun loch, se encontrara ab algun raig de fusta, axi com de arbres o de entenes o de veles o de qualque altra lenya se volra, si lo senyor de la nau o leny li dara cap: ol li fara donar: perço q el lo tir, si los mercaders qui en la nau o en lo leny seran, diran al senyor de la nau o leny que ia quefca anar aquel raig e que el nol tir: si lo senyor dela nau o leny nol vollexar per dir quels mercaders li facen: e si los mercaders diran e li denunciara que si el no lexa anar aql raig que tot dan quels esdeuengane a la lur roba: q tot sia sobre el, e si lo senyor dela nau o leny nollexara anar sobre allo, quels mercaders li hauran dit e denunciat: si als mercaders ne a lur roba vedra algu da lo senyor dela nau o leny los es tengut de tot aql da q ells p culpa del hauran sostengut, e si el no ha de q pusca esmenar, deu sen vendre la nau o leny q negu noy pot en res cõtra star, saluo los mariners p los lurs loguers e si la nau o leny noy basta: e lo senyor dela nau o leny ha alguns bens, deuen esser venuts per fer esmena a aquells mercaders de tot lo da, q per culpa al hauran sostengut,

I

stengut,

Llibre de Consolat

stengut. e si aquells seus bens noy bastarà, si el es a conseguit: deu esser pres e star tāt en la preso entro: que aquells mercaders siē entegrats o que el se sia auēgut ab el. E si per uentura lo senyor de la nau o del leny volra leuar alguns de aquells fusts. Que en aquell raig seran: el ho pot fer si los mercaders ho volran. E si el los leua malgrat dels mercaders el nes tengut tot axi com ia defus es dit: del raig a tirar: si los dits mercaders ne sostendran algun dan: e si per uentura en la nau o leny no haura mercader algu: e lo senyor de la nau o del leny sencontrara ab raig: el tirara, o leuara algun fust: si los mercaders o la roba dells pendra dan si ells en veritat metre ho poran: que per culpa del raig quel senyor de la nau o leny tiraua o per culpa daquell fust o fusts que el haura leuats: los sera el deuengut aquell dan: lo senyor de la nau o leny nes tengut e obligat: axi com defus es dit, per que tot senyor de nau o leny deu fer en tal guisa: ço que a fer ha: que noli pusca tornar a dan: ço quel fara.

De nau noliciada per anar a carregar en algun loch. Capítol 260.

SI mercader o mercaders irā en algun loch estrany per noliciar nau o lēy: e q̄ aq̄lla nau o lēy dega anar a carregar e aq̄l loc, q̄ entre el

senyor de la nau o lēy e los mercaders sera ia emps a dia cert o a rēps s̄abut, e aq̄llar au o leny: que noliciada sera no sera venguda en aquell loch, on deura carregar, aquell dia, o en aquell temps, quel sobredit senyor de la nau o leny hauia empres ab los mercaders qui noliciat lauran. Si los mercaders ne sostendran dan o mēsisio o greuge algu: lo senyor de la nau o lēy los es tēgut de tot a restituir. E si per uentura los dits mercaders noliciaran altra nau o lēy per defalliment daquell que ells hauien noliciat, que no sera vengut a aquell dia o en aquell temps, que entre lo senyor de la nau o del leny q̄ ells hauran noliciat, era empres, si aquella dita nau o aquell dit leny que ells hauran hagut o noliciat per culpa daquell: que ells ia hauien noliciat e no sera vengut axi com entre ells sera stat empres: si los costa mes de nolit: que no dauen a aquell que ells ia hauien noliciat: lo senyor de aquella nau o de aquell leny que primer sera stat noliciat los es de tot tengut a restituir, ço que de mes los costara. Perço car el no seravēgut en aquell temps que el hauia promes als mercaders com els lo noliciaren, e si per uentura passat lo dit temps que entre els empres fo: com els lo noliciaren aquella nau o aquell leny vendra en aq̄l loch, a on carregar deuia si los mercaders ne haurā altre noliciat, noli son de restenguts. Pus que no sera vengut en aquell temps q̄ entre ell

dels fets maritims.

ell e los mercaders fo empres: com
ells lo nolieieren. En pero si aq̄lla
nau o aquell leny que ells hauien
nolieiada: vendra vlt̄ lo dit tēps
que entre ells empres fo: com la no
lieieren: e aq̄lls mercaders no hau-
ran nolieiada encara altra nau ne
altre leny: los dits mercaders son
tenguts de donar a aquell: qui v̄-
gut sera, aquell carrech: que nolie-
iat li hauien. Empero es axi a en-
tēdre, que lo senyor de la nau o de
aquell leny sia tengut de retre e de
donar a aquells mercaders tot lo
dan e tot lo *destrich e tota la me-
sio: que per culpa dell hauran feta
e sostenguda qui tāt se haura stat,
si los mercaders demanar la li vol-
ran. E sien ne creguts per lur pla-
sagrament, empero sia axi a enten-
dre: que si a aquell senyor de aque-
lla nau o de aquell leny que ells
primer hauien nolieiat ho haura
tolt o vedat empedit̄ d̄ Deu, o
de mar, o de vent, o de senyoria, e
per culpa del no sera stat romas q̄
ell no sia vengut a aquell temps: q̄
ell promes e empres hauia ab los
sobredits mercaders: aquell senyor
de la nau o del leny que ells nolie-
iat hauien, no es tengut als merca-
ders de dan ne de *destrich ne de
mesio, q̄ ells haie feta pus per cul-
pa de ell no sera feta. E si los mer-
caders hauran nolieiada altra nau
o altre leny, ells son tēguts a aquest
senyor de aquesta nau o de aquest
dit leny, que ells primeramēt hau-
ran nolieiat, de donar e de liurar
lo carrech: q̄ ells nolieiat li hauiē,

e deuen lo hauer spatxat: aquell
tēps que entre ells fonch empres,
com lo nolieieren. E si los dits mer-
caders carrech donar no li poran
ells son tenguts que li paguen aq̄l
nolit: que entre ells fo empres de
donar, com lo nolieieren, o q̄ sen
auenguen ab ell, si lo senyor de la
nau o del leny ne vol fer auinença,
sino negu nol ne pot forçar, encara
mes que si lo senyor de la nau o lēy
haura a soltenir dan o mesio per
culpa dels mercaders, qui nol hau-
ran spatxat o nol valran spatxar
a aquell temps, que ells promes li
haurā los dits mercaders li son tē-
guts de tot esmenar e restituir, e lo
senyor de la nau sia cregut per son
sagramēt. E son fet perço aquest ca-
pitoll, que a impediment de deu ne
de mar ne de vent ne de senyoria
algun noy pot res dir ne contrastar,
ne es rao queu puga fer. Perq̄ qual-
cu se guart, es deu guardar que fa-
ça en tal guisa tot ço que fara que
noli pusca tornar a algun damnat-
ge: si el fer ho pot.

*Si mercader noliejara nau en loch
estrany, e morra. Capi-
tol 261.*

SI algun mercader haura nolie-
iada nau o leny en algun loch
estrany e que aquella nau o aquel
leny dega anar a carregar en a-
quel loch, en lo qual lo sobredit
mercader haura empres ab lo so-
bredit senyor de la nau o leny a dia
cert, si aquel mercader morra stat
en aquel loch, on la nau o leny
I 2 haura

Llibre de Consolat

haura noliciat, si aquel mercader morra ab intestat, o quel dit mercader haia fet testamēt, lo senyor de la nau o del leny qui noliciat sera: ans que el partesca de aquel sobre dit loch on sera noliciat, e on enca ra aquel mercader hi sera mort qui noliciat lo haura ans que el faça messio, el deu trametre al companyo, que aquel sobredit mercader qui mort sera hauia en lo seu loch, on vsaua o era vehi e quey trame ta vna carta sua o unatge cert a aquel companyo qui era daquel sobredit mercader en sa vida, qui mort es. E hauer fadiga del: si volra que aquella nau o leny que son sobredit companyo hauia noliciada en temps que el era viu: faça lo viatge, e si aquel companyo vol e quer: que aquel sobredit nolit e conuinença que ab lo sobredit companyo seu haura fet lo qual mort sera, valla, e haia valor: e aqlla sobredita nau o aquel sobre dit lēy q̄ véga, que el es prest e aparellat de cōplir tot ço q̄ aq̄l sobredit sō cōpanyo qui mort sera hauia promes a aquel sobredit senyor de aquella sobredita nau o de aquel leny lo dia que el nolicia. E si peruentura lo senyor dela nau o del leny qui noliciat sera vendra en aquel loch on deuia carregar abans que fadiga no haura haguda del companyo de aquel mercader: qui nolicia qui mort sera, aquel companyo qui viu romas: noli es de restengut, si nos vol. Perço com lo me pusq̄ es mort: no ha companyo

que lo dia quel hō es mort: es parti da la companyia. Saluo empero que si aquel mercader qui mort sera hauia obligat aquel companyo: qui seu era en vida: en la carta, que el feta hauia a aquel senyor dela nau o del leny, per rao del nolit e de tota la conuinença: que el attendre li hauia, aquel cōpanyo nes tengut, que el la li atena. En axi empero es a entendre que aquel companyo qui mort sera: hagues loch de son cōpanyo, que pogues noliciar per el, ço es a entendre que el ne hagues feta carta de celsio o de procuracio o quen hagues testimonis, que qual que cosa que el faes, que el ho haura per ferm. Si aquesta carta o testimonis lo senyor de la nau o lēy qui noliciat sera pora mostrar, aquell companyo qui viu sera, li es tengut tot en axi cō aquell qui nolieja, era o fora, si ell viu fos. E si lo senyor dela nau o lēy mostrar cartes ne testimonis no pora, aqll cōpanyo qui viu sera romas, no li es de restengut: si be aquell cōpanyo seu lo hauia mes en la carta de la obligatio del nolit que ell fet hauia ab aquell senyor de la nau o leny que hauia noliciat, pusque per voluntat de aquell no fon fet. Que dura cosa seria: que si algun hom obligaua altre per sa autoritate sens sabuda de aquell, a qui ells obligara, valia o hauia valor seria mala cosa, que tot hom poria desfer a altre, perque no es dret ne raho, que algu puga obligar a altre

a altre per alguna rao si donchs. a-
 stes raons noy hauia: com ia desus
 son dites. E si peruētū a aquel mer-
 cader qui mort sera, qu la nau o ley
 haura noliciat haura fet testament
 e en son testament haura de partits
 sos bens a sos fills o a sos proïsmes
 o a quis volra. E lun daquells hau-
 ra fet hereu, e lo senyor de la nau
 qui noliciat sera, sabra: que aquel
 mercader qui noliciat laura es ma-
 lalt e haura fet tot son orde: si lo se-
 nyor dela nau ho sap cert, que el es
 malalt. Si lo senyor dela nau hi es a
 temps, abās que el muyra, el li deu
 dir en presència de bons homens
 que si Deu fahia ses voluntats del
 que volra, que fos daquel nolit, que
 el li haura fermat e quen tendra
 per be e que el que fes: que si Deu fa-
 hia ses voluntats del: que el no fos
 * mal p. * malcaent. E si aquel mercader
 qui noliciat lo haura, e qui sera ma-
 lalt, li dira, que el que pens de espat-
 xar prest, que ab Deu el lon guarda-
 ra de tot damnatge, e que per la
 sua malaltia no stiga que el no at-
 tena tot ço: promes li haura que
 el es aparellat de attendre tot ço
 que li ha promes: e si lo senyor de
 la nau o leny se partira del qui
 malalt sera ab la sua voluntat: e el
 li fara carta o la li fara fer: es a
 entendre letra segellada del seu
 segell a son companyon: si ha: o
 a hom: qui per el sia en aquell
 loch: que el dega espatxar aque-
 lla nau o leny: o li deguen deliu-
 rar aquel carrech: perque el nolici-
 iat haura la nau, si aquella nau o a-

quel leny sera vengut en auelloc
 on deuia carregar, e stant la nau o
 lo leny aqui vengut, aquel merca-
 der qui li haura noliciat, sera mort,
 e la mort sua vendra a saber a son
 cōpanyo, si hō o aql qui en loc del
 hi sera, si aquells se abstrauran que
 nola volrà carregar ne spatxar: los
 bens de aquel mercader qui mort
 sera si deuē parar, pusql senyor de
 la nau o del leny sen fadigaua a el
 qui malalt era ans que volgues par-
 tir dalla on fo noliciat, e ab volun-
 tat e ab sabuda de aql qui noliciat
 lauia, e ab letra sua sen parti: en la
 qual letra fahia manament a son cō-
 panyo, si haura o altri qui en son
 loch fos, que ells lo deguē espatxar
 tot en axi com el li haura promes.
 E si peruentura lo senyor delz nau
 o del leny fera partit de aquel loc
 on el fo noliciat, ans que fos mort
 aquel mercader, qui noliciat lo ha-
 uia, el no sen deu partir, tro que ha-
 ia tramesa carta o missatge seu al
 dit cōpanyo o a aql qui haura fet
 hereu aquel mercader, qui mort se-
 ra e haura noliciat q vinga p leuar
 aql carrech que el noliciat li haura
 e si ells o lo vn dells li atendran to-
 tes aquelles conuinences que aql
 li haura promeses cō lo nolicia, e si
 ells trameten a dir per carta lur ab
 lur segell sagellada: o per missatge
 cert, que la nau o lo leny que pens
 de venir q els o lo vn dels es prest
 e aparellat de attendre tot ço, que
 aquel qui noliciat lo haura, li haura
 promes en en la carta del nolit que
 entre el e lo noliciador sera feta:

es contengut, la donchs el pot venir e aménar la nau, e si el ne soffer ra algú dá o melsio p culpa d'aqlls qui la carta o lo sobrdit missatge li haurá trames, ells li son tenguts de tot a restituir entegrament, e en cara de aquell carrech a donar, puf q p manamét dells hi sera vengut e ab lur fadiga. Empero si lo senyor dela nau o leny vendra en aquell loch: on deuia carregar, o partira d'aquell loch on era stat noliciat, des puy q aquell mercader sera mort e es axi a entendre, que aquell mercader qui mort sera, haia fet testamét e en lo testament haia fet algú son hereu, si lo senyor de la nau o leny vendra en aquell loch on deuia carregar a aquell dia o téps: en lo qual el hauia promes, en la carta del nolit sera contengut a aquell qui nolicia, si aquell qui nolicia qui mort sera: haura fet a mencio o manamét que aquell seu hereu dega donar aquell carrech, que el hauia noliciat e promes a aquella nau o leny, aquell qui hereu sera romas: lo li es tégut de donar. E si fer nou volra, senyoria lon deu destrenyer, que mester es, quel manamét del defunt sia cõplit, empero si lo defunt nõ haia fet a mencio, ne manat nou haia en aquella sua derrera voluntat aquell qui el haura lexat per son hereu en son testament, si nos vol nõ estengut, empero es axi a entēdre que aquell hereu nol vulla portar en alguna part, sino quel volra aqui vendre, p complir lo manamét daquell qui mort sera, segons que

el haura fet manament en la sua derrera volūtat, encara mes perço car aquell senyor de aquella nau o leny sera aqui vengut menys de sabuda o menys d'fadiga, que no haura haguda de aquell, qui hereu sera romas. Empero si aql qui hereu sera romas: nola volra aqui vendre ans el volra trametre o portar dita roba o carrech deuers aquelles parts: en les quals aquell qui mort sera, les haia encor de portar, si visques, e les haia noliciades si aquell hereu no les volra metre en aquella nau, que aquell qui mort sera, haia noliciada: e per se daquell qui mort es, hi sera venguda si el la met en altra nau e no en aquella, los bens de aql defūt ne son obligats a aql senyor d'la nau, q el auia noliciada en sa vida si lo senyor daquella nau haia ates tot lo que haia promes a aquell: qui nolicia. Empero si el ates no haia, aquell hereu ne los bens del defunt qui noliciat laua: noli son de res tenguts ne obligats si donchs lo senyor dela nau nou podia mostrar o prouar iusta escusa o iust impediment: que per culpa del no romas, que el no hagues ates. E si el prouar ne mostrar nou pora, aquell hereu ne los bens del defunt noli son de res teguts, puf que el no haura ates, ço que haia promes. Empero si lo senyor de la nau prouar o mostrar ho pora aquell qui hereu sera, e encars los bens daquell defunt qui nolicia li son obligats, axi com es dit.

Si a

*Si mercader qui noliciara nau
vendra malaltia. Capi-
sol. 262.*

SI algun mercader noliciara nau o leny, e com el haura aquella nau o aquell leny noliciat vendra licas de ventura: que li vendra malaltia, e si el haura promes al senyor dela nau o de aq̄l leny, que el haura noliciat, que el lo deu hauer espaxat a dia cert e si aquell mercader qui malalt sera, dira o fara dir a aq̄l senyor daquela nau o daquell leny qui el haura noliciat, que p̄s de fer son *proffit, la on fer lo pusca, perço com aquell mercader noli pot attendre, ço que promes li haura: p̄ço cō es malalt q̄ si el fos sa volēter liu atenguera, e si lo senyor de la nau li demana la messio, q̄ el feu per el: lo mercader no lin es tēgut pus no es sa culpa, ne encara mes p̄ço cō no liu haura fet a saber dins lo terme, q̄ el deuia hauer espaxat, e encara es en aq̄lla meteixa volūtāt q̄ li atena tot ço q̄ li promes, si aq̄l senyor de aquella nau o daquell leny lo vol sperar: que el sia guarit, e encara mes per altra rao no lin es tēgut perço com a impediment de Deu negu noy pot res dir ne contractar. Empero si lo dit mercader caura en malaltia, pusque la nau o lo leny haura noliciat, e el nou fara a saber a aquell senyor dela nau o leny, que el haura noliciat, dins aquell temps, que el lo deuia sperar, e pusque aq̄l tēps q̄ entre ells era stat empres: sera passat lo dit merca-

der liu fara a saber, e li darā paraula o lali fara donar: que el que pens fer son *proffit, la on lo tropia, si aquell senyor dela nau o leny haura fet a saber, axi com fer ho deguera, en aquell tēps que entre ells era stat empres: aquell mercader lin es tēgut, que lali restituesca, perço com el no loy haura fet a saber dins aquell temps, que el deuia hauer espaxat. Empero si lo senyor dela nau o del leny ne haura sōtēgut algun dan o algun greuge: aquell mercader noli es tēgut. Pus el no roman del viatge per sa voluntat: ne per frau algu, que el li volgues fer: mas tan solament per la malaltia, que el hague ab si, empero si lo dit mercader sera ia malalt: com la nau o lo leny nolicia si el se abstraure de anar en aquell viatge que sera empres dins aquell temps, que el haura empres que degues hauer espaxada aquella nau o aquell leny, axi es a entendre, que aquella malaltia que el ha uia, li fos *encruscada, perque per altre frau nou fes, el estēgut de retre e de donar a aquell senyor de aquella nau o daquell leny, que el haura noliciat, tota la messio que el haura fet a culpa del, e sia cregut per son sagrament, que la culpa es del mercader, pus malalt era: perque noliciaua nau o leny ni sempaxaua ab algu per fet de noliciar, e encara mes si lo dit mercader nou fara a saber a aquell senyor daquela nau o daquell leny

que ell se vulla abstrer de anar en aquell viatge dins aque ll temps, q̄ el lo deuia hauer spatxat: e puys pasat aquell temps que entre els sera empres que el lo deuia hauer spatxat: liu fara a saber, es tēgut de donar e de retre a aquell senyor de aq̄lla nau o leny tot dā e tota messio e tot greuge q̄n haia sostēgut, empero aquell dā e aquell greuge deu esser mes enconeguda de dos bōs homēs de mar quiu metē en adobe en egualtat per rao del * encruscament dela malaltia que el haura que per altra rao no, que si a aquell mercader no era * encruscada la malaltia sino que es sostengues en aquella forma e en aquella manera q̄ era, cō la nau o leny nolieia, no deu esser mes en poder de algu. Si no que pēs de donar e de retre a aquell senyor daquela nau e leny q̄ el haura nolieiat, tot greuge que el haura sostengut, sens tot contrast, perço com per culpa del lo haura sostengut, e en aquella meteixa manera que desus es dit: estēgut e obligat lo senyor dela nau o lēy als mercaders, aqui el nolieia fa nau o leny. Axi com en lo capitol desus dit: se conten.

De mercader qui nolieia a nau e morra ans que sia carregada. Capitol

263.

SI algun mercader haura nolieia da alguna nau o leny, si aq̄ll mercader qui aquell leny o aquella nau

hau. a nolieiat, morra ans que sia carregada la nau de tot o de partida el ne los l ens del no son tēguts de res a aquell senyor de qui aquella nau o leny sera: que ell haura nolieiat, perque a hō q̄ mort sera conuinença que haia feta noli nou, saluo empero per deute que ell deia o tort: que ell tenga que deu esser pagat dels seus bēs, si alguns ne ha on q̄ sien trobats. Empero pusquel mercader haura carregada aquella nau o lēy: que el nolieiat haura de tot o de partida, si el morra: e el la haura carregada dins lo temps que el la deuia hauer spatxada ell no es tēgut al senyor dela nau de messio que el ne haia feta per tal rao, p̄ ço car es semblāt que si ell visques que haura en cor de attendre a aq̄ll senyor daquela nau tot ço q̄ promes li hauia, e pus mort loy ha tolt no es la culpa. Qua a mort noy sta algu. Empero si vltra lo dit temps la hauia de tot carregada, si lo dit mercader morra, los bens daquell son tēguts de satisfer la messio, q̄ aquell senyor de aq̄lla nau ne haura feta per culpa del qui nol haura espatxat en aquell temps quel deuia espatxar e noli haura donada paraula, que el que faes son * prou q̄ el no era en cas ne guisa: que li puixa attendre ço que promes li hauia, empero si lo mercader haura carregada la nau o leny, e la nau o leny haura feta vela: e lo mercader puys morra, on se vulla q̄ muyra lo senyor dela nau sen deu tornar la on haura carregada aquella roba

* creximent

* crexida

* prouit

del's fet's maritims.

roba, e retre e donar la a sos proïfmes si en aquell loch on hauien carregatserá e si en aq̄l le ch on hauie carregat, proïfmes o comanadors algũs no haura: lo senyor d'ela nau o leny deu fer descarregar aquella roba de aquell mercader: qui mort sera, e fer posar en terra en loch: q̄ sia saluo e quant la roba sera en terra en loch saluo, lo senyor dela nau o leny deu trametre carta sua ab missatge cert a aquell loch on sapia que sien e deia esser los seus proïfmes, o aquells de qui el tenia les comandes. Empero totes les aueries que el fara per rao de aquella roba a descarregar deu pagar la roba. E encara mes quant que algun proïfme o algun de aquells qui les comandes hauien fetes a aquell qui mort sera, seran aqui uenguts en aq̄l loch on lo senyor dela nau o leny haura fet a descarregar aquella roba de aquell mercader: qui mort sera, ells son tenguts de satisfer tot lo dā e mesio que lo senyor dela nau o del leny haura sostengut per rao daquella tornada, que haura haguda a fer, e si lo senyor dela nau o leny e aquells proïfmes, o aquells quiles comandes hauran fetes a aquell mercader, qui mort sera, no sen poran auenir: deu esser mes aquell cōtraft que entre ells sera: en vista e en coneguda de dos bons homens, qui sien dignes de fe, e que sapien e que sien dela art dela mar, e qual seuol cosa que aq̄lls dos bons homẽs ne diran e tendran per be, allõ deu esser seguit. E si lo senyor dela nau o

leny guanyara res del noli. ¹ Estēgut de donar als mariners per lur loguer en aquella forma, q̄ el guanyara d'el noli. Empero si los proïfmes e aquells qui les comandes hauien fetes, teran en aquell loch, on lo senyor dela nau o leny hauia carregat, e encara sera tornat a descarregar si aquells proïfmes e aquells quiles comandes hauien fetes: se acordarā, que aquella nau o leny q̄ aquell mercader qui mort sera hauria carregat, que sia e que faça aquell viaçe, en lo qual deuria anar ab aq̄l mercader, si viu fos lo senyor dela nau es tēgut de anar hi, els pagant empero tot * destrich e tota * d'fatē la mesio que el haura fet a per rao de aquella tornada, que el haura haguda a fer per rao de aquell mercader, qui mort sera, o que sen auēguen ab el, e encara que li façe carta, que ells o lo vn dels li atena tot ço, que aquell mercader qui mort sera, li era tengut de attendre, si viu fos, e si ells o lun dels li attēdra aço que desus es dit, lo senyor dela nau o leny: los es tengut de anar en altra manera no. Mas empero si aq̄l mercader qui mort sera, haura carregada aquella nau o leny en terra de sarrains o en loch perillos per anar a descarregar en terra de amichs, lo senyor dela nau no es tēgut pas de tornar en aquell loch, on haura carregat. Ans deu anar descarregar en aquell loc, on hauia empres ab aq̄l mercader, qui la dōchs era viu, e qui sera mort, e aqui descarregat. E ans que descarrech ell

ho de fer a ſaber ala ſenyoria, e ab
 testimoni de mercaders e dela ſe-
 nyoria el deu fer metre la roba en
 botigues e en loch que ſia ſalue a
 aquells de qui eſſer deu. E la ſenyo-
 ria ab conſell de mercaders deu
 fer vèdre de aquella roba tãta: tro-
 que haia entegrat al ſenyor de la
 nau o del leny tot aquel nolit q̄ el
 hauer deura, e encara mes auant q̄
 ſiẽ totes les aueries pagades, q̄ per
 rao de aq̄lla roba ſeran fetes. Em-
 pero es axi a entèdre, q̄ en aq̄l loch
 no ſeran los proſmes, o aq̄lls qui
 les comandes haurã fetes a aq̄l mer-
 cader, qui mort ſera. E ſi aqui no
 ſeran: la ſenyoria ab lo ſenyor dela
 nau o lèy deu los trametre carta en
 aq̄l loch: on puſquẽ ſaber que ſien,
 e la ſenyoria ab conſentimẽt dels
 bons homens daq̄l loch: on la ro-
 ba ſera deſcarregada, deu la tenir
 en ſeçſtre fins lo proſmess, o aq̄lls
 qui les comandes haviẽ fetes a aq̄l
 mercader, qui mort ſera ſien aqui
 venguts o hom per ells. Empero ſi
 era roba, de que hom hagues dub-
 te ques pogues * affollar, deu eſſer
 venuda e la moneda que hom ne
 haura deu eſſer meſa en loch, que
 tota hora que vengan aquells, qui
 hauer la deian la puſcan hauer ells
 o hom per ells mēys de conſtraſt
 algu pus ſia cert, que aquells qui
 hauer la deian o hom per ells hau-
 ra aqui venguts, qui la demanan
 e per aqueſtes raons de
 ſuſdites fon fetes
 queſt capi-
 tol.

*De nau noliciada e lo patro mor-
 ra, an: que ſia carre-
 gada. Capitol.
 264.*

SI algũ ſenyor de nau o lèy hau-
 ra noliciada la ſua nau o leny a
 algun mercader: ſi lo ſenyor dela
 nau o leny morra, ans que la nau o
 leny ſia carregat de tot o de parti-
 da aquella nau o leny ſia carregat,
 aqui al ſenyor ſera eſdeuẽgut ay-
 tal cas, com deſus es dit: no es ten-
 guda de anar al viatge, ſi donchs
 los perſoners ab los proſmes de a-
 q̄l qui mort ſera, nos acordan, que
 la dita nau o leny que hi vaia, o ſi
 donchs tots los perſoners o la ma-
 ior partida no erẽ ſtats al noliciar:
 E que tots o lo vn daquells fos o-
 bligat a aquel mereader, qui aque-
 lla nau o aquelleny haura noliciat.
 Per rao car, hõ mort no hane pot
 hauer ſenyoria en res daq̄ſt ſegle,
 ſaluo aytãt que tots los ſeus torts
 e les ſues iniures, que deuẽ eſſer pa-
 gades, ſi hom troba bens ſeus, de
 ques puſquẽ pagar. Empero ſi la
 nau o leny ſera carregada de tot o
 dela maior partida abans quel ſe-
 nyor dela nau muyra: ella es tengu-
 da de anar e de ſeguir lo viatge a
 aquel mercader, qui noliciada la
 haura, perço car los perſoners qui
 en la nau o leny hauran part ne en-
 cara los proſmes daquel ſenyor
 qui mort ſera, noy hauran mes al-
 gun conſtraſt, mentre que ella car-
 regaua. E per aqueſta rao que deſus
 es dita la nau o lo leny es tengut
 de

* gua-
 ſtar

dels fets maritims.

de seguir lo viatge. E encara los psoners hi son tenguts de metre ab los proïsmes de aquel qui mort sera vn home, qui sia o tenga loc de senyor, e encara obligat a aq̄l mercader de totes conuinences e empriments, que aquel qui mort es fora e era, si viu fos. Perço car ells vehiē, que aquel qui era senyor de la dita nau: era malalt e cuytat, e els no contrastarē en res, com la nau o leny carregaua, empero si los proïsmes daquel qui mort sera, o los psoners de aquel qui la donchs metre viu era, era senyor de aquella nau o leny digueren e contrastarē a aquel mercader: qui la nau o leny hauia nolieiat, que el no carregas ne faes res carregar, perço car ells hauien dubte: que aquel qui malalt era qui era senyor: que moris, e si el moria que aquella nau o lēy anasen aquel viatge si aquel mercader nos volrà star del carregar perço que ells li diran o li hauran dit: si lo senyor daquela nau o leny qui la donchs era, morra aq̄lla nau o lēy noy deu ne es tenguda de anar en aquel viatge ne encara los psoners de los proïsmes o hereu de aquell senyor qui mort sera no son de restē guts a esmena a fer a aquel mercader, qui la nau o leny hauia nolieiat e encara carregat per dā que el ne sostenga, pusque per dit ne per lo renunciament que ells li haguessen fet no sen era volgut star. Empero si la nau o lēy haura carregat e haura feta vela, e partida sera de aquel loch, on haura carregat axi

es entendre quel senyor de la nau sia ab ells, sia q̄ sia sa o malalt si lo senyor de la nau o del lēy morra gēs per la sua mort nos deu star, que la nau o leny no deia seguir lo viatge en aquesta guisa empero, que si en ls nau o leny haura perloner algu: o algu: qui fos proïsmie de aquel: qui mort sera, qui era senyor metre que viu era: aquel deu esser leuat p senyor: si los mercaders e lo notxer e le scriua veurā e conexera ab tot lo cominal de la nau, q̄ sufficiēt hi sia algu de aquells sia leuat per senyor, e si ells veē que algu daquells noy sia sufficient, e en la nau haura * panes o proer algu, qui sufficiēt hi sia lo vn daquells deu esser mes per loctinēt de senyor. Empero es axi a entendre, tan solament en aq̄l viatge: lo qual qui mort sera hauia fermat a aquel mercader, e no pus, e eneōtinent fet aquel viatge deuen tornar aquella nau o aquel leny en poder dels personers e dels proïsmes daquel: qui mort sera, qui la donchs era senyor: e le scriua es tēgut de retre compte a ells axi del guāy cō de la perdua si fet hi sera. Tot en axi com fera aquel qui la donchs era senyor, cō la nau o lēy parti dalla: on hauia carregat. E eren los proïsmes e los personers, si viu fos, empero si la nau hauia carregat en algū loch on proïsmie ne perloner no hagues algu ells la deuē tornar fet lo viatge en aquel loch, on la leuarē, si aquel loch saluo sera, e si lo loc saluo no es, ells la deuē metre e tornar en loc saluo, e le

* cōfe-
lles de
popa

Llibre de Consolat

e lescriua ab lo notxer en semps de uen fer vna carta e trametre en aql loch on sapien q sien o deian esser los seus proismes: e los seus personers daquel qui mort sera, ab misfatge cert, que els que venguen a rebre aquella nau o leny, perço cō aquel qui senyor era: es mort. E lo scriua e lo notxer nola deuen deseparar ne derencrir: tro fins recapte haïen hagut dels proismes e dels personers de aquel qui mort sera qui la donchs era senyor. Encara mes que aquells siē sa isfet e entegrat d' tots los lurs * mals p'cos maltrets e de totes les fatigues que oydes e preses hauran per rao daquella nau o leny a saluar. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De nua noliciada sens temps de termenat. Capitol.

265.

SI algun mercader o mereaders noliciaran nau o leny ab carta: o ab testimonis, e no hauran oit: q aquells mercaders deian hauer espatxat aquella nau o leny, que ells huuran noliciat: a dia cert o a eys fabut, si los mercaders * laguiran: que ells no espatxen aquella nau o leny: que ells noliciat hauran, axi cō lo senyor dela nau volria e querria: ab que per culpa dels dits mercaders no romangues, los mercaders no son tenguts a aql senyor dela nau o leny: que els axi hauran noliciat, de messio, que el ne faça d' alguna esmena a fer, perque tot se-

nyor de nau o leny deu guardar, ia com nolicia a sa nau o son leny: p'ço que a dar noli puxa tornar, empero si los dits mereaders noliciaran alguna nau o algun leny, axi cō desus es dit, e els no la espatxaran, axi com els mils poran, e per culpa dells romandra, si lo senyor de la nau o leny pora prouar e mostrar, que per culpa dells haura sostegut algun dan: los mercaders li son tēguts de esmenar e restituir, pusque per culpa dels lo haura sostengut, encara mes, sia que aquella nau o leny que axi com desus es dit, sera noliciat, deia carregar en aql loch: on lo contracte fera fet per rao del noliciar: o sia que deia anar carregar en altre loch si los mereaders se poran escusar per iusta rao o p' iust impediment que ells no pusquen donar ne liurar aquel carrech en aquel viatge que els promes li hauiē de donar, pus per culpa dells no sia els noli son de res tēguts, pus que p' culpa dels no romandra. Mas empero sils dits mercaderstrobarā millor mercat de nolit, que ells no hauran daquella nau o leny, que els noliciat hauran, e ells noliciaran altra nau o leny per rao de millor mercat, que ells ne hauran, e els falliran e metran en falla aquella nau o leny: que ells primerament hauiē uoliciat, p' rao del millor mercat, q' ells trobaran, ells son tēguts de donar e d' retre tot dan e tota messio q' per culpa dells haura feta e sosteguda lo senyor d' la nau o leny que ells primer hauiē noliciada e encara de

ra de donar aquel carrech, que els li hauran noliciat. E si dar els uoli voldran els li son téguts de donar e de pagar tot aquel nolit: que els li prometeren: com lo noliciaren, pusque per culpa dels loli hauran tolt, e per rao del milor mercat que els hauran ab altre, e per * als no. E perço es rao, que qui en engan e frau va o vol anar de algu: qui en res culpa noli haia, q̄ de tot li torn desus. En aquella meteixa manera que desus es dit: es tégut lo senyor dela nau o leny: qui axi com desus es dit: haura noliciada la sua nau o leny a mercaders: si ella noliciara a altres mercaders per rao de milor nolit, que els li donassen, que no fa hien aquels: qui primer lo hauien noliciat: en haurá a fer alguna mes fio, on sostendran algun dan per culpa de aquel senyor de aquella nau o leny, que els noliciat hauran el los es tégut de tot a restituir pus per culpa del lauran sostengut. En cara deu leuar aquel carrech, que hauia dels noliciat, si la nau o leny ne sabia esser venuda perço com es rao: que los senyors deles naus e dels lenys sien e deuen esser téguts e obligats als mercaders, qui noliciat haurá, en totes coses e per totes axi com los dits mercaders son téguts a els. E perço que desus es dit son feta aquest capitol.

De nau noliciada que per impedimēt no pot fer lo viatge.

Cap. 266.

SI algun mercader o mercaders noliciaran nau o leny en algun loch sia que la nau o leny que els noliciat haurá, deu carregar en aquel loch meteix: on lo contracte del nolit sera stat fet o sia que deia anar carregar en algun altre loch: si stat aqui en aquel loch: on sera stat noliciat, vendra impedimēt de senyoria: posem, que aquella nau o leny qui noliciat sera, deia carregar en aquel loch, on lo contracte del nolit sera stat fet, si lo senyor daquella nau o leny q̄ aquels mercaders qui desus son dits hauran noliciat, los dira els demostrara, que els que damnen e que desfacē aquella carta, que entre els per rao daquel nolit sera stada feta, e quel absolguen, e que el puga anar a fer son * prou * profit en algun loch ab altres mercaders si aqls mercaders q̄ noliciat lo hauran no volran, que aquella carta q̄ entre els es stada feta per rao de aquel nolit ques damne ne ques desfaça, ne encara els nol volran absolre, ans li diran, que el nos congoix que els cuyden acabar e son certs, que els li daran lo carrech que noliciat li hauran, si els acabar poran, que els li donen aquel carrech, que noliciat li hauran: los dits mercaders no son tenguts a aquel senyor daquella nau o leny que els noliciat hauran, de res * als sino de fer * altre tota la messio, que el haura feta de aql dia auant, que el los demana, q̄l absolguessen. E aço son téguts de fer menys de tot cōtraft, perço car no es culpa lur que en pedimētes de l:.

Llibre de onsolat

de se yoria: e encara perço car ells
 li liuraren lo carrech: que nolieiat
 li hauen. Empero si ells aquel car-
 rech o altre en loch daquel dar no
 li poran, ells li son téguts de fer to-
 ta la messio e tot lo dá e tot lo * de
 strich que el ne sostendra e sosten-
 gut ne haura. Empero es axi a enté
 dra q̄ aquel dan e aquel * de strich
 deu esser mes en coneguda de dos
 bons homens, qui sapiē dela art de
 la mar perço car los dits mercaders
 son stats axi volenteros de donar
 li aquel carrech, que ells nolieiat li
 hauran, e per res que ells hi haien
 pogut fer, no sera romas. E qualse-
 uol * pati lo senyor dela nau o lēy
 fara ab los mercaders, a aquel pati
 meteix deuen esser los mariners.
 Empero si nau o leny deura anar
 carregar en algun loch, abans quel
 senyor dela nau o leny partisca da-
 qlloch, on lo contracte del nolit
 sera stat fet: e ans que el partisca da-
 qui: lo impediment hi sera végut:
 si los mercaders dirá a aquel senyor
 de aquella nau o lēy, que ells nolie-
 iat hauran que el no stiga per por
 de aquel impediment de anar alla
 on du carregar q̄ ells son certs, e no
 han por ne dubte, que p̄ aquel im-
 pedimēt el ne res dels sia detégut
 ne detardat si sobre aquestes raons
 desus dites lo senyor dela nau o lēy
 que els nolieiat hauran ira ab aque-
 lla sua nau o leny en aquel loch, on
 lo carrech deuia leuar: en axi com
 era stat nolieiat, si los dits merca-
 ders aql carrech donar noli poran
 ells son téguts de fer tota la mes-

sio, que per culpa dells hac per lim-
 pediment, e encara de donar e de
 pagar tot aquel nolit: lo qual ells li
 eren tenguts de donar si lo carrech
 los hagues portat, que no es culpa
 del com el portat nol los ha, e aço
 no deu esser mes en laor de bons
 homens si lo senyor dela nau o lēy
 nou vol: perço car segōs que en vn
 capitol es contégut tota nau o lēy
 pusque haura feta vela deu hauer
 tot son nolit sens tot cōtraft, empe-
 ro si lo senyor dela nau o leny ne
 volra fer alguna auinença el lá pot
 fer, e deuē hi esser los mariners. En
 pero si com los dits mercaders no
 lician aquella nau o leny, era ia lo
 impediment en aquel loch, e lo se-
 nyor dela nau o leny dix e demo-
 stra aquells mercaders ia ells perq̄
 nolieiauen pusque impediment hi
 hauia, e ells li diran que pens de no
 lieiar, e que no sen stiga per por d̄l
 impediment, que ells lon guarda-
 ran de dan e sobre les dites raons
 els nolieiaran, els son tenguts a aql
 senyor de aquella nau o daql leny
 que axi com desus es dit haurá no-
 lieiat, de donar e de restituir tot
 dan e tot * de strich e tota messio,
 que el haura fet ne sostengut per
 culpa dells, qui axi cō desus es dit,
 lo nolieiaran. E lo senyor dela nau
 o leny estengut als dits mercaders
 en totes aytantes * guises, com los
 mercaders sō als senyors d̄les naus
 o lenys, e encara mes en moltes de
 * guises q̄ los mercaders no sō ten-
 guts als senyors d̄les naus. Ep les ra-
 ons desus dites fō fet aql capitol.

*Com mariner no deus exir de nau
per paraula del senyor.*

Cap. 267.

SI algun senyor de nau o lēy da
ra paraula a algun mariner per
alguna rao, no sen deu pas exir tan
solament per lo dit del senyor de la
nau o leny: tro fins quel senyor de
la nau o lēy li haia leuat o fet leuar
lo pa e la vianda dauant. E sil mari-
ner se partex de la nau o leny tan so-
lament per la paraula: quel senyor
de la nau o leny li haura donada,
mēys que noli haura leuada la viā-
da lo senyor de la nau o lēy noli es
tengut de res a respondre per de-
manda que aquel mariner li faça.
Empero silo senyor de la nau o lēy
dara paraula a algun mariner, la pa-
raula es a entendre, que li leu la viā-
da dauant o la li faça leuar, ans quel
viatge sia acabat ne fet sens iusta
rao: el li es tengut de pagar tot lo
loguer, que promes li haura o pro-
mes li es stat al temps: que el se ac-
corda. E silo mariner anaua o era a
*cusi mēt: lo senyor de la nau o lēy
li es tengut de donar e pagar tot a-
quel loguer quel notxer e lescriua
diran per lur sacrament, que aquel
mariner haguera affāyat, si lo viat-
ge cōplis. Encara mes que silo se-
nyor de la nau lo lexara en loch e-
strany sil mariner romandre noy
volra: lo senyor de la nau o leny es
tengut: que li do nau o leny e vian-
da, tro que aquel mariner sia tor-
nat en aquel loch, on lo senyor de
la nau lo leua, o que sen auen-

* cabi-
ment a
fertpreu
per via
de viat-
ge

ga ab el: si lo mariner ne volra fer
auinença. Empero si lo senyor de
la nau o leny li dara paraula, axi cō
desus es dit, per alguna rao iusta o
per les condicions, que en lo capi-
tol desusdit son ia dites e certifica-
des, lo senyor de la nau o leny noli
es tengut, que li pag lo loguer, ne
que li do nau: ab que sen torne, ne
encara viāda. E per les raōs que de-
sus son dites tot senyor de nau o d
noy deu guardar, com dara parau-
la a algun mariner, que la li do ab
questa rao, perço que a dan noli puf
e tornar, els mariners deuen guar-
dar *atresi ia com pendran parau-
la e com no, perço que alguna iu-
starao nols puga esser posada de-
sus: quils pogues tornar a dan. E
perço son fet aquest capitol.

*entresi
altretāt

Mariner que fugira. Capitol.

268.

SI algun mariner fugira a nau o
a leny, pusque haura rebut son
loguer en algū loch, ans que el no
haura fet aquel seruey q̄ el fer pro-
mes, com si acorda, es axi a enten-
dre, que el fugira ans que la nau no
haura acabat ne fet aquel viatge,
en que el sera acordat, e encara lo
mariner desusdit hi sera anat en
partida, aquel mariner aytal es ten-
gut de retre lo loguer, que rebut
haura a aquel senyor de aquell nau
o lēy: de qui el laura rebut, sens tot
contrast, e de seruey que el haia fet
no deu hauer res, pusque en axi se-
ra fugit, cō desus es dit, a i en qual
que

Llibre de Consolat

que loch que el sera a cōseguit deu esser pres, e estar tāt en la preso tro que haia retut al patro dela nau lo loguer quel dit mariner haura rebut, e tots dans e greuges, quel senyor dela nau haia sostengut e sic cregut lo senyor d'la nau per sa simpla paraula e sens testimoni. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De carrech de gra pres sense mesura. Cap. 269

SI alguns mercaders noliciará alguna nau o leny a algu, e losdits mercaders carregaran aquella nau o aquel leny que ells noliciat hauran de gra: si lo senyor dela nau o del leny que ells noliciat hauran, axi com desus es dit no rebra a mesura el ne hom per el aquel gra que aquells mercaders metran en aquella sua nau o leny, sino tan solamēt que el sen fiara en la paraula, quels mercaders o hom per ells li diran si aquel senyor dela nau o leny vol ra mesurar o fer mesurar aquel gra, q en la sua nau o leny sera stat mes e el haura portat en aquel loch, on haia a descarregar, el ho pot fer, q mercader algu noliu pot vedar, ne contrastar: e com lo dit senyor dela nau o leny haura mesurat o fet mesurar, si el troba mes q los dits mercaders o hom per els noli hauien dit ne demostrat, o per falta d' mesura, o per rao quels dits mercaders li volguessen fraudar lo nolit, que ne deura hauer, o sia quel

gra haia fet algun creximent pe alguna rao, p qualseuol deles raons desusdites que lo creix sera fet, lo senyor dela nau o leny deu hauer son nolit axi del creix com daquel que los mercaders li hauien manifestat o hom per ells. E lo creximēt que en aquel gra sera trobat se deu partir pereguals parts entre tots los mercaders e deu ne hauer quascu sa part, segons la quantitat del gra que en la nau o leny hauran mes. E quascu dels dits mercaders es tengut de pagar nolit al senyor dela nau o leny axi be del creix com de aquel: que noliciat li haia perço car es rao: q pus los mercaders fan d' lur *prou, quel senyor dela nau o leny no faça son dan. Encara per altra rao perço com lo senyor dela nau ne hom per el nol rebe a compte. Mas empero si lo senyor dela nau o leny o hom per el lo haura mesurat o fet mesurar ol haura rebut a compte, si en aquel gra que lo senyor dela nau o leny o hom p el haura mesurat o fet mesurar, el haura rebut a cōpte, si algū * creix hi sera trobat, daquel * creix no son tenguts los mercaders de pagar res de nolit perço car lo senyor dela nau o leny no sen volgue fiar en lo dit ne en la fe dells mercaders, e si Deu los fa alguna gracia o algun be, ques sia lur, tot en axi com si lo senyor dela nau o leny sen fos fiat en la fedls mercaders haguera part en lo profit, que Deu hi haguera donat, en axi be iusta rao es que aquel * creix que Deu hi ha donat, q

* profit

* creix-
moni
* lo ma
teix* creix-
moni
dega

dega esser dels mercaders, pas q̄ lo senyor d̄ la nau no s̄ volgue en ells fiar, empero si lo senyor dela nau lo fara mesurar el rebra a cōpte, si los mercaders alguna falla hi trobarā lo senyor d̄ la nau o del l̄y los nes t̄gut de esmena a fer. Empero es axi a entēdre, q̄ deu esser guardada la natural daq̄l gra, p̄ço cō hi ha natura de gra, q̄ may no torna ala mesura q̄ ho lo rebra. Empero si lo senyor dela nau o l̄y o hō p̄ ell sera al mesurar mas pas gens ell ne hō per ell nol mesuraran per si, nel rebran a compte ans se fiarā en se dells mercaders, en aquell * creix-
moni hauer lo senyor dela nau o l̄y son nolit. Encara mes si meny scap si troba: non deu esser t̄gut, pusque ell ne hom per ell nol haura mesurat ne fet mesura: nel haura ores a compte. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

Condicions de nolit Cap. 270.

SI algun senyor de nau o l̄y noliciara la sua nau o leny a algun mercader o mercaders, e quāt lo senyor dela nau o l̄y sera iūt eu aq̄ll loch: on ells deuran descarregar: si entre ell e los mercaders no haura empres dia cert o t̄ps sabut, q̄ los dits mercaders li deguē hauer pagat lo nolit, q̄ ab ell haurā empres: lo senyor dela nau o l̄y sen pot retenir tota la roba, e q̄ no leix descarregar tro fins q̄ls mercaders li hage assegurat d̄ pagar aq̄ll nolit, q̄ ab ell haurā empres lo dia, q̄ ells nolie

iarē, encara dins dia cert o t̄ps sabut. Empero si entre lo senyor de la nau o l̄y e los mercaders haura empres dia cert e t̄ps sabut: q̄ ells li deguē hauer descarregat e pagat aq̄ll nolit, q̄ ells li prometerē de donar: lo senyor dela nau o l̄y nols deu ni pot cōtrastar: q̄ ells no descarreguē la roba lur. Saluo empero q̄l senyor de la nau o leny dubtas o hagues dubte, q̄ aq̄lls mercaders fossen trafegadors o baratadors, e q̄ ells, q̄ nolie metessen lo seu nolit en barata, q̄ ell lo pogues p̄dre. Empero si los dits mercaders darā vna seguretat al senyor dela nau o leny, q̄ ell hage * saul nolit seu: ell * saluo los deu dexar descarregar tota la lur roba: e si peruētura los dits mercaders dirā al senyor d̄ la nau o l̄y: ell si vol pendre de aq̄lla roba meteix: que ell haura portada, a aq̄ll preu, que ells la porian vendre, o q̄ val en aquell loch, on ell la deu descarregar, tant deu descarregar, tro pue ell haia compliment de paga al nolit, q̄ els li prometerē d̄ donar si lo senyor dela nau o leny se vol, ell ho pot fer: mas los dits mercaders nol ne poden forçar. E si lo senyor dela nau o leny la p̄dra p̄ sa autoritat, ell ho pot fer, e si ell hi guanya tot lo guāy deu esser seu, e si y p̄dra: tota la p̄dua deu esser sua q̄ p̄soner no lin es d̄ res tegut. Mas lo senyor dela nau o leny es tegut de donar part a sos personers de tot aytant, com ell haura de nolit. Empero si los mercaders leixarā aq̄lla roba al senyor d̄ la nau o l̄y, d̄ ell

Llibre de Consolat

ell haurà portada, per lo nolit q̄ ells donar li deuē, lo senyor dela nau o lēy la ha a rebre, e de res * als nols pot destréyer. E si per aytal rao cō desus es dita, lo senyor de la nau o dellēy ha a pēdre aq̄lla roba desus dita, p̄soner algu no pot res dir ne cōtraftar, q̄ ell haia a pendre axi be sa part dela perdua cō del guāy, si Deu li donaua. E si per uentura lo senyor dela nau o leny haura a pēdre de aquella roba, q̄ ell haura portada quātitat p̄ lo nolit, q̄ ell no ha uer e aço haura a fer per manamēt e per destret de la senyoria delloc, on el sera: si en aq̄lla roba q̄ el axi cō desus es dit haura haguda a pēdre, se perdra os guanyara, p̄soner algu nos pot nis deu * abstrer, q̄ el no haia a pendre sa part axi be del guāy cō dela perdua, encara mes si los personers dirā e empendrā ab lo senyor dela nau o leny, que el en qualque part que ell vage o venga, q̄ ell tota via esmerç e puga esmerçar: tot ço q̄ del nolit q̄ ell rebra, li sobrara. E si los personers tots o la maior partida diran o empendran ab lo senyor dela nau, ço que desus es dit, si ells guanyen o perden de ço quel senyor dela nau o leny haura esmerçat, de allo que del nolit li sera sobrat deuen pendre lur part axi be dela perdua cō del guany, si Deu ni daua, e en res los dits personers nō podē cōtraftar al senyor d̄ la nau, pus q̄ per manamēt de totso dela maior partida ho haura fet. En cara mes si lo senyor dela nau o lēy haura esmerçat algunes vegades:

ço que del nolit li sera sobrat sens manamente sens sabuda de los p̄soners: si ell hi guanyara, e ells pēdrā lur part d̄ aq̄ll guany si los dits personers noli diran neli faran manament, que ell no esmerç ço que del nolit li sobrara, e si ell ho fa que els pendrā volenters del guāy, si Deu loy dona, e si perdua si esdeuenia, q̄ fos tota sua e si los personers aço que desus es dit: li diran, o li manaran, e vltra lo manament, que ells li hauran fet: ell no stara: que no esmerç ço que del nolit li sobrara: si en allo en que ell haura esmerçat: ço que del nolit li sera sobrat, Deu guany hi dara, ell es tēgut de donar part als p̄soners de tot aq̄ll guāy: e si ell p̄dra tota la p̄dua deu esser sua. E si per uentura lo senyor dela nau o del leny esmerçara algūs viatges ço q̄ del nolit li sobrara: e los personers pendran part d̄ aço, que Deu hi dara, e ells no dirā ne farà lo manament, que desus es dit: al tenyor dela nau o leny, si ell esmerçara axi com desus es dit los dits p̄soners son tenguts de pēdre part axi dela perdua cō farien del guāy si Deu ni daua: tro fins q̄ ells li haguessen dit o fet lo manamēt: axi cō desus es dit. E per les raons desus dites son fet aquest capitol.

De nau o leny qui stant en lo carregar sobreuendra temporal.

Capitol. 271.

SI algun senyor de nau o leny carregar deura en algun loch, e stant

dels fets maritims.

stāt en lo loch, on deu carregar ans q̄ ell haia carregat, metras leig tēps e ell haura dubte, que mal tēps se meta si lo dit senyor dela nau o lēy fara alguna mesio, axi cō es de lo gar exarcia per metre ala nau o ley a ormeiar: los mercaders qui nolieiat lo hauran noy son tēguts a metre, pusq̄ no hauran res carregat, si donchs lo senyor dela nau o leny no haura emp̄s lo dia q̄ ells nolieia rē, q̄ en tota mesio q̄ ell hagues a fer a necessari d̄la nau o lēy, si li venia p̄ cas de v̄tura: q̄ ells hi deguesen metre lur part, e si peruētura lo senyor dela nau o del lēy haura carregat alguna quātitat dela roba, q̄ ell leuar deura, aq̄lla quantitat que carregada sera, deu pagar en tota mesio q̄l senyor d̄la nau o lēy haura a fer p̄ lo cas de v̄tura, q̄ desus es dit p̄ fou e per liura ab la nau o lēy en temps, si dōchs entre tots los mercaders o la maior partida no sera empres q̄ si lo cas que desus es dit: hi esdeuenia, aquella roba qui romā en terra: ajudas a aquella qui sera carregada. E si la nau o leny sera carregada de tot: si li vendra lo cas q̄ desus es dit, tot lo cors de la nau o leny deu pagar ab la roba en temps per fou e pliura. Empero es axi a entendre, q̄ aquella nau o lēy sia be e susficientment exarcia, e q̄ la exarcia q̄ ell haura que sia bē bastant e susficient. E si la exarcia que aquella nau o leny portara o haura ab si: noli sera susficiēt ne a menor dell, si lo cas desusdit li esdeuēdra: los dits mercaders ne la roba dells

no li son tenguts de res a metre en aq̄lla mesio, q̄ aquell senyor daque lla nau haura a fer p̄ rao del cas desusdit. Ans lo senyor d̄ la nau o lēy es tēgut als mercaders q̄ si ells sostēdrā algū dan o algū greuge per rao daquela exarcia q̄ ell ab si portara, a restituir. Empero deu esser en axi entes, q̄ los dits mercaders no siē creguts p̄ lur simple paraula. Ans deu esser mes en vista e en coneguda de dos bons homens de la mar, que ellis que coneguē, aquella exarcia si es susficient a aquella nau o leny, o no: e qualseuol cosa que a ells ne sera vista per be, allon deu esser seguit. Perço que ales vegades e totes les demes si qualque cas de ventura que esdeuengues a alguna nau o leny era mes en fe de alguns mercaders, tota via dirien ells que per culpa dela exarcia que la nau o leny hauria, que no seria susficient: los seria esdeuengut aq̄ll dan que ells hauen suffert, e axi si la vista e la coneguda dels bōs homens no era tota via hi seriē *mal caēts los senyors deles naus o lēys. ^{*mal medrās} E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

*De mestres d'axa e de calafats.**Cap. 272.*

SEgōs q̄ en lo capitol desusdit d̄ clara e demostra d̄ls mestres d'axa e dells calafats, qui haurā emperada alguna obra d̄ fer, cō sō tēguts e obligats a aq̄ll senyor d̄ q̄ la obra sera, e q̄ en podrals haura mesa e al

K 2 senyor

Llibre de Consolat

* decla-
ra

senyo: ay tãbe: que la obra los hau
ra liurada de que es tengut als dits
mestres e de q̄ no, mas gens en lo
capitol desusdit no * esclareix, e si
algũ dels dits mestres prometran
de obrar ab algun senyor de nau o
lley, si allo q̄ promes li hauran, no li
volrà attendre, de que li seran ten-
guts e de que no, e per les raons de
susdites los nostros antichs qui pri-
mer començarẽ anar per lo mō, fe-
ren aq̄sta esmena, perço q̄ entre los
senyors d̄ les nau e los mestres de
susdits no pogues hauer algun cō-
traft, e diguerẽ e declararẽ en axi, q̄
tot mestre daxa e tot calafat qui
prometra de obrar a algũ senyor d̄
nau o leny: e sia q̄ faça preu o no ab
ell, es mester, que liu atena, pusque
promes loy haura. E si ell fer nou
volra: es tengut de retre e de esme-
nar tot d̄ a e * destrich, q̄ aq̄ll senyor
de aq̄lla nau o lley aqui ell promes
haura de obrar: pora metre en ver
q̄ sostengut ne haia e encara ne spe-
ra a sostenir. Saluo empero, que als
sobredits mestres nou hagues ve-
dat ni tolt impediment de Deu ni
de senyoria. E per aquella rao me-
teixa tot senyor de nau o leny qui
prometra d̄ liurar alguna obra a al-
gu o alguns dels sobredits mestres
e nols ho attendra, ell los es tengut
de donar los lo lur loguer, lo qual
ab ells hauia empres. E si per v̄tura
entre ells preu algu fet no haura, lo
senyor de la nau o leny qui aquella
falla los haura feta, los es tengut de
donar tot aytant, cō altres mestres
pendrà en les obres, que obrará. Es

guardada empero la valor e bōdat
dells sobredits mestres. E encara
los es tengut de mes lo senyor dela
nau o leny, qui aq̄lla falla hauria fe-
ta als sobredits mestres de restituir
tot lo d̄ a e tot lo * destrich que los
dits mestres poran en ver metre o
mostrar, q̄ ells ne haurã sostegut en
speren a sostenir. Es guardat empe-
ro aq̄lla obra que aquell senyor los
haura promesa de liurar, si es poca
o grã, e es guardat ay tambe empe-
ro, q̄ aquell senyor de aq̄lla nau o
lley nou tolgues impedimēt
de Deu o de senyoria. E per les raons
desusdites fon fet aquest capitol.

*De seruicial e de patro.**Cap. 273.*

* d̄ fat̄c

SI algun senyor de nau o de leny
stendra ab si algũ seruicial a tēps
sabut, lo dit seruicial es mester, que
atena totes les cōuinences, q̄ ab lo
senyor de la nau haura empreses. E
es rao que axi cō lo seruicial es tē-
gut: que atena les conuinences, que
ab lo senyor haura empres: q̄ lo dit
senyor sia tengut de attendre tot
ço q̄ al dit seruicial haura promes.
E si lo dit seruicial morra ans del
temps que ell haura empres de ser-
uir ab lo dit senyor de la nau o del
leny lo dit senyor dela nau o lley es
tēgut de donar e de pagar als prois-
mes d̄l dit seruicial p̄ tot aytant cō
ell haura seruit sens tot cōtraft. E si
per v̄tura lo senyor dela nau o del
leny morra lo dit seruicial es tēgut
de seruir als hereus e als proisimes
del

dels fets maritims.

del senyor qui mort sera, tot aytāt de tēps cō ell empres ab ell lo dia: que ell se accorda sens tot cōtraft. E los hereus e los proïsmes de aqll qui mort sera, son tenguts de atendre al dit seruicial tot ço q̄ aqll qui mort sera: li hauia promes en tēps dela vida sua. Empero es axi a entēdre, q̄l dit seruicial no sia tēgut de seruir als dits proïsmes o hereus si no aytāt cō aqlla nau o aqll lēy sera e stara e ira permanamēt e p̄ *de

* manament

strich dels dits hereus e proïsmes de aqll: qui mort sera e encara en tēps dela vida sua nera senyor. E si los dits hereus e proïsmes vēdrā o alienarā aqlla nau o aqll lēy a algu, ans q̄l dit seruicial haia seruit lo dit tēps, q̄ ab aquell qui mort sera hauia empres, lo dit seruicial deu esser escapol al temps, q̄ aquella nau o aquell leny sera stat venut, e los proïsmes dan ūt dits o hereus son tēguts de pagar lo dit seruicial de tot aytāt cō ell haura seruit a ells. E encara a aqll: qui mort es: sen tot cōtraft. E si peruētura los dits proïsmes o hereus no hauran de q̄ puen pagar lo dit seruicial ell deu esser pagat del preu: q̄ de aqlla nau o de aqll lēy sera hagut. E si los dits hereus o proïsmes del preu q̄ dela dita nau o leny sera hagut nol volran pagar: lo dit seruicial sen pot e sen deu tornar a aqlla nau o a aqll leny que ell seruit haura, perço cō es rao que en qualque cosa hō faça seruey e lauor algu, que aquella cosa lo dega pagar, per q̄ aquell qui aytal nau cōprara, guar, e deu guar-

dar, cō la cōprara. Perço q̄ dan o greuge no lin puxia esdeuenir. E p̄ les raōs desusdites fō fet aq̄lt cap.

De stiba de gerres o botes buydes. Capitol.

274.

SI algun senyor de nau o de leny nauagara en barberia o en espanya o en algunes altres parts si alguns mercaders netran en la nau o en ion leny stiba de botes o gerres buydes p̄ ptar en algunes parts, si la stiba ira *condreta e si los mercaders no hauran fet preu de noli per rao de aqlla roba o stiba o gerres com aqll senyor daquela nau o de aqll leny sera iūt en aquell loch on aquella stiba o gerres deura descarregar, sia en *afalt del senyor d̄ la nau o del lēy d̄ pēdre quin nolit se volra, o d̄ pēdre la meyrat de aqlla stiba o gerres q̄ ell portades haura pusq̄ preu algu no sera fet d̄ nolit. Empero si lo senyor dela nau o d̄ lēy haura feta alguna cōuinēça o emp̄sio p̄ fet de nolit d̄ la dita stiba o gerres, aqlla cōuinēça o promissio es mēster q̄lls atena ell. Em po si la stiba desus dita noy era *cōdreta ans ira desfeta, si desfeta ira, lo senyor dela nau o del lēy no deu hauer pas la meyrat sia quen haia fet preu de nolit o no, mas pot ne prendre nolit, que sia sufficient, per qual rao no d̄u hauer axi be la meyrat deles botes desfetes cō d̄les entegres, si preu algū noy haura fet p̄ço q̄ cō lo senyor d̄ la nau o d̄ lēy

* cōduhida

* voluntat

* cōduhida

K 3 cra

Llibre de Consolat

era en aquell loch o en algú altre on trobas roba q̄ volgues leuar a nolit ell ho poguera fer, e ell p̄ portar la stiba *encōdret nola pora leuar, e axi haura a perdre aq̄ll nolit, e encara mes p̄ altra rao, q̄ si ell la d̄f fahia, peruentura costarli hiames de dreçar e de adobar q̄ ell no hauria d̄la roba, q̄ ell poguera leuar, a nolit, e axi es rao, q̄ haia, e dega ha uer la meytat d̄la stiba, q̄ ira *cōdreta, e no daq̄lla, q̄ e ira desfeta, e encara p̄ altra rao, car si peruentura portaua la stiba desfeta, e sera en algú loch, on ell trobara roba, ell la pot leuar sens son d̄a, e pot metre aq̄lla stiba, qui desfeta ira, p̄ *crosta, saluo empero q̄ si era ligada en faixs: que haura a fer messio per fer la religar. E axi per les raons desus dites non deu hauer tambe la meytat dela stiba, q̄ portara desfeta, cōdaquella q̄ portara en *condret.

Com la roba pot esser aturada o lexada per lo nolit. Capitol. 275.

Si algun senyor de nau o de leny qui haura noliciada la sua nau o lo seu leny a algu o a alguns per anar en vltra mar o en alexandria o en arminia o en algunes altres parts: los mercaders son tenguts de pagar lo nolit al senyor de la nau o leny: segons que ab ell hauran empres. E si los dits mercaders pagar no volran: ell se pot tenir tanta de roba que valga lo seu nolit o mes o lo scriua per ell se-

gons que en vn capitolia desusdites cōtēgut. Empero si los dits mercaders li volrā iaquir la roba q̄ ell portada haura: per lo nolit q̄ ell li prometeren de donar, ell la ha a pendre, e en res *als nols pot destrenyer, salues empero totes cōuinençes e empresiōs dell a ells q̄ fossen fetes. Empero es axi a entēdre q̄ si la nau o lēy es noliciat a *scar e la roba no sia tota vna, ço es q̄ aq̄lls mercaders qui la nau o lēy haurā noliciat a *scar: hauran algun faix o faixs de çeda o de çafra o de grana o de alguna altra cosa, q̄ fos nobla mercaderia, e tota la altra roba q̄ ells per lo nolit iaquir volrā no valra lo nolit, lo senyor d̄la nau no estēgut, q̄ la prēga, si nos volra, q̄ mester es: q̄l senyor de la nau sia pagat del nolit, pus roba hi haura q̄ li bast. Saluo empero tota conuinença que dell a ells sera stada empresa. Empero si los dits mercaders seran en loch on no puguen vēdre aquella dita roba: ne poran hauer moneda: e ells la hauran ab alguna altra roba a baratar: los dits mercaders son tenguts de donar tanta de roba al senyor de la nau, que li sia ben bastant al seu nolit, si ell pendre lan volra. E si lo dit senyor de la nau pendre no lā volra, los dits mercaders li sō tēguts de pagar lo nolit si tota la mercaderia lur sen sabia consumir, que mester es quel senyor de la nau sia pagat. Saluant q̄ deu esser entes a bon vs e a bō entenimēt. E si lo senyor d̄ la nau volra fer gracia als dits mercaders q̄ ell

los

dels fets maritims.

los vulla sperar del nolit, tro q̄ ells siē tornats en aq̄ll loch, de on partirē o en altre, on ells pusquē fer venda daq̄lla roba, que ells hauran p̄sa a barata, el hopot fer, q̄ mariner ne algū altre noliu pot cōtraftar, ne ho deu fer. Saluo empero als mariners tota promissio que el senyor dela nau los hagues feta, e si lo senyor dela nau los fara la gracia de fufdita: los dits mercaders son tenguts de donar al senyor de la nau guāy p̄soue per liura, segons q̄ els guanyarā: de tot ço que ells dar de uie p̄ son nolit. E si ells per uentura noy guāyarā: ells son tēguts de donar al senyor d̄la nau tot lo seu nolit, que no es mester: q̄ per fer a els plaer ell ne sostengues dā. E per ço cō no roman per ell, si ells no gnanyen ni es sa culpa. E lo senyor de la nau es tengut de donar als mariners guany per lo lur loguer segōs que ell lo pendra dells mercaders. Saluant empero totes conuinēces o empenimēts, que fossen fets entre lo senyor dela nau e los mercaders, e encara los mariners: empero si la nau o leny sera noliciat a quin tarades si los mercaders no obligarā la vna roba p̄ l'altra al nolit al senyor dela nau, lo dit senyor de la nau nos pot ne deu retenir la vna roba p̄ l'altra, pus q̄ al noliciar nos empres. Per q̄ tot senyor de nau o lēy se quart es deu guardar, ia com noliciara e cō no, p̄ tal que dan no lin pusca venir, e quart se lo senyor d̄la nau a qui noliciara e aqui no, e cō e cō no q̄ mester es, aq̄ll mariner

si pagat de son loguer, haia lo senyor d̄la nau son nolit o no, pusq̄ll mariner haura fet son seruey en lo viatge. E per les raons desufdites son fet aquest capitol.

De nau de mercaderia presa per nau armada. Capitol. 276.

SI alguna nau o lēy armat qui entrara en cers, in exira, oy sera en cōtrara ab alguna altra nau o lēy de mercaderia, si aquella nau o lēy de la mercaderia sera de enemichs e ço q̄ dins sera, en aço no cal * als * altre dir p̄ ço car quascu es tāt cert q̄ ia sap q̄ sen te a fer p̄ q̄ no cal en aytal cas posar alguna rao. Empero si la nau o lo leny qui pres sera es de amichs, e la mercaderia que ell portara sera de enemichs, lalmirall d̄la nau o del lēy armat pot forçar e destrenyer aq̄ll senyor daquella nau o de aq̄ll dit leny q̄ ell pres haura, q̄ ell ab aq̄lla sua nau li deia portar ço q̄ de sos enemichs sera, e encara que ell sote en sa nau o en son leny tro que sia en loch de recobre, es axi a entendre: que lalmirall o hō per ell la tenga * rera si en loch, q̄ * d̄erera no haia por que enemichs la li poguessen tolre. Lalmirall empero paganta aq̄ll senyor daquella nau o daquell leny tot lo nolit que ell hauer d̄uia: si la portas en aq̄ll loch a on descarregar la deuia: o segons q̄ en lo cartolari sera trobat scrit, e si puētura cartolari algu no sera trobat lo senyor d̄la nau o lēy deu es-

Llibre de Consolat

ser cregut per son sacrament per
 rao del dit nolit. Encara mes si per
 uentura com lo almirall o hō per
 ell sera en loch que ço que guanyat
 haura, pora salvar, si ell vol que
 aquella nau o leny que pres haura,
 li port ço que ell guanyat haura ell
 loy deu portar al dit almirall o a
 aquell qui per ell hi sera. Empero
 deu sen auenir ab ell, e qual seuola
 uinença o empresio que entre ells
 feta sera, lo dit almirall o aquell qui
 per ell hi sera, es mester que lay at-
 tena. E si per uentura entre ells pro-
 missio o conuinença alguna per
 rao del nolit feta no sera: lo dit al-
 mirall o aquell o qui per ell hi sera
 es mester, que paguen lo nolit a a-
 quell senyor de aquella nau o leny,
 qui aquell guany portat los haura
 en aquell loch, on ells hauran vol-
 gut: tot aytant com altra nau o al-
 tre lēy ne deuria hauer de nolit de
 semblant roba, que aquella sera, e
 encara mes sens tot contrast. E sia
 entes pusque aquella nau o leny se-
 ra iunt en aquell loch, on lo dit al-
 mirall o aquell, qui per ell hi sera,
 pora salvar, ço que guanyat haura,
 es a entendre, que sia en loch de a-
 michs tro en aquell loch, on ell la
 li fara portar. E si per uentura aqll
 senyor daquela nau o leny que ells
 pres haurā, o alguns dels sobredits
 mariners qui ab ell seran, diran que
 hā alguna roba que lur es en aque-
 lla nau o leny, si es mercaderia, ells
 non deuē esser creguts per lur sim-
 pla paraula, ans deu esser vist e guar-
 dat lo cartolari dela nau, si trobat

hi sera. E si per uentura cartolari al-
 gu trobat noy sera, lo senyor de la
 nau o los dits mariners deuen fer
 sacramēt. E si ells per lur sacramēt
 dirā que aquella roba sia lur lo dit
 almirall o aquell qui per ell hi sera
 lals deu donar e deliurar sens tot
 contrast esguardada empero la fa-
 ma e la valor daqlls: qui sacrament
 faran e qui la roba demanaran. E si
 per uentura lo senyor daquela nau
 o lēy de mercaderia qui pres sera,
 cōtraftara, que ell no volra portar
 aquella mercaderia q̄ en la sua nau
 o leny sera, e encara sera de ene-
 michs tro que aquells qui guanya-
 da la hauran la tengā en loch de re-
 cobro, per manamēt quel dit almi-
 ral lin faça, lo dit almiral lo pot me-
 tre a fons o fer metre si ell fer ho
 volra, saluo: que deu salvar les per-
 sones, quey seran. E neguna senyo-
 ria nol nepot destrenyer per mo-
 stra ne per clam que lin fos fet. Em-
 pero es axi a entendre, que tot lo
 carrech que en aquella nau o leny
 sera o la maior partida sia de ene-
 michs. E si per uentura la dita nau
 o leny sera de enemichs, e lo car-
 rech que es en la dita nau o leny se-
 ra de amichs, los mercaders qui en
 la dita nau o leny seran, e de qui lo
 dit carrech sera ā tot o en partida
 se deuen auenir p̄ rao dela dita nau
 qui de bona guerra es ab lo dit al-
 mirall per algun preu conuinent,
 segons que ells porā. E lo dit almi-
 rall deu los fer tota conuinença o
 pati, qui conuinent sia, e ell sufferir
 puga ala iust rao. Empero si los
 merca-

mercaders auinença o pati ab lo dit almirall fer no volran, lo dit almirall pot e deu amarinar la dita nau o leny, e trametre en aqll loch, on armat sera. E los dits mercaders son tenguts de pagar lo nolic a la dita nau o leny tot aytant, com sils hagues portat lo dit carrech, qui lur sera en aqll loch, on portar lols deuia. E * als no. E si per ventura los dits mercaders seran damnificats o agreuiats per rao dela força: que lo dit almirall los haura feta, lo dit almirall nols nes de res tēgut perço car los dits mercaders no volgueren fer la dita auinença o pati ab lo dit almirall per raho d̄ la dita nau o leny, q̄ es de bona guerra, e encara per altra rao perço car a les vegades valra mes la nau o lo leny que no fa la mercaderia q̄ porta. Mas empero si los dits mercaders seran volenterosos de fer la dita auinença o pati ab lo dit almirall, segons que damunt es ia dit, e lo sobredit almirall pati o auinēça fer no volra per ergull o superbia que en ell sera, e axi cō desus es dit forciblement ab los dit mercaders sen menara lo carrech desusdit, en q̄ dret algu no haura: los dits mercaders no son tēguts de pagar nolic de tot ne en partida ala dita nau o leny ne encara al dit almirall, ans lo dit almirall los es tēgut de retre e de restituir tot lo dan, quels mercaders damunt dits per la força damunt dita sostindran, o speraran o sostenir per alguna raho. Mas empero si sera ventura o cas que la di-

ta nau o leny armat desusdit se encontrara ab la dita nau o leny dela mercaderia desus dita en tal loch, que los dits mereaders la dita auinença o pati hauer no poguessen, si los dits mercaders seran homens coneguts e tals: q̄ la dita auinença o pati fos en ells segur lo dit almirall nols deu fer la dita força, e si lals fa, es los tengut de restituir lo dan desusdit, si los dits mercaders lo sostendran. E si per ventura los dits mercaders homens coneguts no seran: o lo pati desusdit pagar no porā, lo dit almirall los pot fer la força desus dita.

De nau qui haura a descarregar per cas fortuit. Capítol. 277.

SI algun senyor de nau o lēy haura carregat de tot o de partida en port o en plaia, o en *esparagol *repara o en altre loch, e si stāt aqui, on haura carregat o en altre loch, li vēdra cas de ventura que ell haura a descarregar de tot o de partida lo cas de ventura es a entendre, si li surtirā stopa o romball, o alguna cadena o cadenas, o p̄dra alguna exarcia: p̄que ella fos a perill, o p̄ lenys armats de enemichs, si en aquell loch on lo cas de ventura li es uendra, haura barques de descarregar que ell pugā hauer p̄ diners, ell les deu logar e fer descarregar, tro q̄ sia a saluament. E lo saluament es a entendre, que hagen trobada aqlla mala feta, o lo dit reḡ part sia patlat. E

Llibre de Consolat

fat. E si puentura ell no trobara barques per diners, siy haura algunes naus o lenys, qui fossen vagabunts, vol aytāt dir, q no haguessen viatgelo senyor dela nau o leny aquilo cas desusdit sera esdeuēgut deudir e demostrar a aquells qui seran senyors, o tendran en comanda les dites naus o lenys, que a elles esdeuengut lo cas desusdit, e que ells li deguen donar socors e ajuda, perq ell puga salvar aquella nau o leny e lauer, q en ella es, e sils dits senyors o aquells qui en comanda les tendran, li volran fer ajuda e socors: menys de seruey ell ho deu rebre, e deu los ne guardar de tot dan. E si los dits senyors o aquells qui en comanda tendran les dites naus o lenys, ne volran hauer seruey o loguer, ell los nes tenguts de donar axi, cō ab ells sen pora auenir, empero si los dits li hauran demanat

* massa * trop: e ell los ho haura atorgat, ells non deuen hauer tot ço que el los haura atorgat, ans deu esser mes en poder de bōs homens, quiu meten en cōuinença. Perqual rao deu esser mes en poder de bons homēs, pus ab ells sen seran auenguts? per ço car si aquells li haguessen demanada la meytat dela roba e dila nau ell lals haguera atorgada, no p rao que ells hi hagen: ne lay deguen hauer, e axi es hi bo lo temperament dels bons homens, empero si aqlla nau o aquell lēy qui lo seruey haurapres pēdra algun dan, aquell qui lo seruey haura promes e dat, no li siatengut d'alguna esmena a fer. E

si peruentura en les dites naus o lēy no haura algu, qui *plaur sen go-
 fas, ell sen deu anar a la senyoria dī ^{*valero} ^{seruir}
 loch, on aquell cas li sera esdeuengut e ab consentiment dela senyoria ell sen pot e sen deu seruir, guardant tota via de tot dan de aquella nau o lēy dī qual ell se sera *plauit ^{*valgut}
 e encara deu lin donar seruey, si aquell lon volrapendre ol ne demanara a coneguda e esguardament dela dita senyoria. E si peruentura lo cas desusdit li esdeuendra en algun loch, on ell no trobas tost la senyoria, ans seria pus tost a cōdicio, que fos tot pdut, ell sen pot *plaur, guardant ell tota via empero de tot dan e de tot *destrich ^{*valer} ^{*d'fatēt}
 aquell, de qui sera aquella nau o lēy de que ell se sera seruit o *plauit, e ^{*valgut}
 encara donāt a ell seruey o loguer si ell lon demanara, e tota via a coneguda e esguardament de bons homens de mar, o del loch on seran. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De patro qui sera empatxat ala partida per deutes. Capitol. 278.

SI algūsenyor de nau o leny deura deute o deutes a algun a alguns e lo senyor dila nau haura stat en aquell loch, on lo deute deura: e ab aquells aqui lo deute deura en temps vn mes o dos o quātitat de temps, si aquell o aquells a qui ell deura noli demanarā e ab la senyoria nol ne destranyeran, mentre q ell

dels fets maritims.

ell sta aqui ab ells en temps, tro q ell
 sera spatxat de tot per anar guayar
 vers algunes parts. e quant ells veu
 ran: que ell es el petxat de partir de
 la terra los dits deutors sen iran a
 la senyoria e clamar san dell aqlls
 deutors aytals o clamaters nols
 deu escoltar ne oir la senyoria ni
 aquell qui lo deute los deura: de-
 strenyer ne destorbar de son viat-
 ge, pusque ell haura stat ab los dits
 deutors: axi com desus es dit: sino
 tan solament en aytant que si elles
 hom qui pusca hauer fiança, deu
 ley fer donar en aquesta guisa em-
 pero, que aquella fiança que ell da-
 ra, no sia ^{+forçada} destreta per senyoria tro
 aquell qui lo deute deura sia tornat
 en la terra, es axi a entendre, que sia
 tornat en aquell loch, on lo deute
 deura e encara sera stat affiançat, si
 donchs la fiança per tot obligar nos
 volta, e encara mes que la fiança q
 per aytal rao sera donada no sia
^{+forçada} destreta per los dits deutores ne
 encara per la senyoria: tro que los
 dits deutors ab la senyoria en-
 temps sien passats per lo principal
 o per los bens de aquell, e si los bēs
 daquell principal no bastarā a aqll
 deute o deutes a pagar aquell, a qui
 seran deguts la dōchs los dits deu-
 tors ab la senyoria en temps deuen
 e poden anantar contra aquell, qui
 fiança sera, e contra sos bens. Em-
 pero si los bens daquell principal
 bastaran: la dita fiança ne los bens
 de aquell no deuē esser venuts ne
 alienats p alguna raho, si ia dōchs
 aquella dita fiança per lo tot no si

obliga. Empero si lo dit senyor de
 la nau o del leny no trobara fiança,
 la senyoria nol ne pot ^{+destorbar} destrigar
 de son viatge sino aytāt, quell deu
 fer iurar que ell no ha fermança ne
 la pot trobar. Encara quel deu fer
 iurar, que quant que ell sia tornat
 en aquell loch: on lo deute deura:
 q ell ques dega auenir ab aquells:
 aqui ell lo deute deura e encara se-
 ra stat degut: be e planariamēt, per-
 que la senyoria nol deu ^{+destorbar} destrigar
 daquell viatge si lo dit senyor de la
 nau o leny fiança no haura, perço
 car aquells aqui lo deute deura nol
 hauran afrontat ne ^{+forçar} destret ab la
 senyoria dementre, que ab ells en-
 temps hauria stat, axi com desus es
 dit, ans so hauran esperat entro al
 derrer dia que ells sabē, que ell deu
 esser spatxat de la terra, encara per
 altra raho: car seria mal fet, que los
 mercaders qui la lur roba o merca-
 deria hauran mesa e carregada en
 aquella nau o leny: fossen ^{+destorbars} destri-
 gats, e tenguessen la lur roba a pe-
 rill e a condicio de perdre per la
 negligencia de aquells deutors, q
 ans que aquella nau o leny fos es-
 patxat no sen fossen clamats. Perq
 quascus quart es deu guardar aqui
 algu deura alguna cosa, q nol sper-
 tro al derrer dia que sin fa, pendra
 lin axi com desus es dit. E per les
 rahons desus dites fo fet aquest ca-
 pitol. E si perventura aquell senyor
 daquella nau o leny morra ans que
 sia tornat en aquell loch, on la fi-
 ança haura dada, e encara hi deura
 aquell deute: si la fiança sera obli-
 gada

Llibre de Consolat

gada per lo tot, que al tot o al sabut del viatge, que ell pague, o vinga o no o muyra aquell o no, q̄ la fiança es tenguda de pagar, qui axi cō desus es dit se obliga. Salues empero totes auinençes e obligacions, que dels vns als altres serā fetes e empreses p alguna iusta rao.

De comanda que lo comandatari dega portar ab si. Capítol. 279.

SI algu comanara o haura comanada alguna robaper fet d mercaderia, si aquell qui la comanda fara o haura feta, empendra o haura empres ab aquell: aqui ell fa o haura feta la dita comanda, q̄ ell que dega portar ab si la dita comanda en aquell loch o lochs o viatge o viatges, que entre ell e aquell qui la dita comanda li haura feta, seran stats empresos, lo dit comandatari es tengut de attendre totes conuinençes entre ell e aquell qui fara la comanda fetes, o sien fetes ab carta o menys de carta, valen e deuen haue valor, ab que en ver puguen esser meses, si mester sera. E si per ventura les dites conuinençes seran fetes axi, cō desus es dit, e sots les cōdicions desus dites, si aquell qui la comanda haura presa: la liurara a altre. O li trametra la dita comanda, sens sabuda e voluntat daquell, qui feta li haura, si la dita comanda se perdra de tot o de partida lo dit comandatari es tengut de retre e de donar tota la dita comanda, e lo guany

que en aquelles robes poguera esser fet a aquell, qui la comana, pço com ell no li ha mes les conuinençes, que entre ells ab dosos foren empreses com ell rebe la dita comanda. E si per ventura la dita comanda nos perdra del tot ne en partida, ans ira sana e salua en aq̄ll loch on lo dit comandatari la haura tramesa si la dita comanda stara en aquell loch desusdit tant de temps, que la dita comanda pendra algun dan o algun menyscap per culpa o negligencia del dit comandatari: ell es tēgut a restituir tot lo dā o menyscap a aquell, qui la comanda desus dita li haura feta. O si per ventura aquell aqui lo dit comandatari la haura tramesa, la vendra a ^{* māco} menyscap per sa negligencia o perço car ^{preu} ell sera mal mercader: q̄ vol aytant dir, que aquella qui lo dit comandatari la haura tramesa que no sen entremeta ni la procurara, axi cō fer se deuria e mester seria, axi com lo dit comandatari faera, si la dita comanda hagues portada ab si: segōs que era empres entre ell e aq̄ll qui la comanda li feu, e si per vettura aquell aqui lo dit comandatari la haura tramesa o enuiada, no la vendra o no la haura venuda al for de la terra, segons que semblant roba de aquella valia en aquell loch, on lo dit comandatari la trames, e en lo temps que la dita comanda hi fo arribada, si la dita comanda sera venuda a menyscap o a menyspreu, lo dit comandatari es tengut de retre e de donar a aq̄ll, qui la comanda li feu

dels fets marítims.

79

li feu o li haura feta, tot aytant, cō aquell qui la comanda li feu, pora prouar e en ver metre que semblāt roba o mercaderia o par de aquella valia o ha valgut en aquell loch on lo dit comandatari la haura tramesa. Empero es axi a entendre, q̄ aquell loch on lo dit comandatari haura tramesa la dita comāda, que fos stat empres entre ell e aq̄ll qui la comanda li haura feta. E si lo dit comandatari haura tramesa la dita comanda en altre loch, lo qual no sera stat empres entre lo dit comandatari e aquell qui la comāda li haura feta sia e deu esser en *afalt e en voluntat daquell qui la comanda li haura feta, de pendre e elegir dels dits lochs, en qual la dita roba o comanda o semblant o par daquella mes valra o haura valgut en aquell temps que la dita comanda hi fo arribada, E encara hi fo venuda. E aço desusdit sia e deu esser fet mēys de tot frau, e de tot contrast. E tot aço desusdit estengut lo dit comandatari de donar e de liurar a aquell qui la comanda li haura feta, sens tot contrast, perço car ell no feu ni ha ates a aquell qui la comanda li feu, les conuinençes que dell a ell foren empreses, com ell la dita comanda rebe, ans haura fet lo contrari, perque es rao de tot dā, quel comandatari ne sostenga, encara per altra rao, car no es rao ne egualtat ne deu esser que algu haia ne dega hauer poder en ço daltre, sino tāsolament aytāt: com aquell de qui es: lin dara o lin haura donat, e aquell

aytal no deu esser dit mercader ne comandatari: ans deu esser dit planament robador e daquell aytal deu esser fet axi com de robador, e en aquella pena posat, q̄ robador deu hauer: que assats deu esser dit robador, pusque ell sen vol portar la roba daltre malgrat o sens voluntat de aquell de qui sera. Saluāt empero al dit comandatari rahons iustes, si posar les volra, e en ver metre les nora: deuen li esser rebudes. E saluant encara totes altres conuinençes o empresions, que entre ells serā stades o empreses o fetes, car segons les dites conuinençes o empresions de qualche fet que sia o cas deu esser declarat e determenat si donchs la vna part o laltra iustes excusacions o iustes raons o iusts impediments mostrar no pora, per que les conuinençes o empresions entre ells fetes noue no li puguē. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

Com comandatari deu esser cregut per son sagrament. Capitol. 280.

SI algu o alguns faran o hauran feta comanda a algun senyor de nau o leny de diners o deroba, sia que lo dit comandatari a port o reta compte de guany o consumament, lo dit compte li deu esser rebut. Saluo empero, que si aquells qui la comanda li hauran feta, han dubte: que lo dit cōpte que ell ret: que sia iust, los dits qui la comanda li

Llibre de Consolat

da li hauran feta, lo poden fer iurar e hauer del dit comandatari vn sacrament, ia aquell cõpte quels ret, si es iust, e si es axi: com ell diu, e si lo dit comandatari dira per lo sacrament que ell ha fet: que lo dit compte que ell los dona els ret, es iust e leal, los dits qui la dita comã da li hauran feta, nol poden de res als a premiar ne destrèyer, si dõchs lo contrari prouar noli porã. E ells han e deuen rebre lo dit compte sia que en lo dit compte se tropia guany o consumament. E es rao, q̄ als noy deia hauer, que par com algun comana lo seu a altre: que fe ha en ell, que si ell se no hauia en ell no li comanaria o no li haguera comanat lo seu perq̄ es raho e igualtat, q̄ aquells qui fan les commandes hagen fe en aquells aqui fan les commandes, sia q̄ ells les reten ab guay o ab consumament, tot en axi, cõ lay hauien, quant les commandes li feren, si donchs lo contrari segõs que desus es dit: prouar noli porã. E si lo contrari prouar noli porã tot comandatari deu esser cregut per son sacrament sens tot altre de stret. E aço es vs de mercaderia plana, en qual seuol manera que la comanda sia stada feta. Perque quascus quart: aqui comanara lo seu e aquino e com e com no. E per les raons desus dites fon fet aquest capitol.

De auinençes entre patro e mercaders per roba noliciada.

Cap. 281.

SI mercaders noliciaran alguna roba a algun senyor de nau o leny ab carta o ab testimoni lo senyor dela nau o lèy es mester, q̄ atena als dits mercaders tot ço que en la dita carta sera cõtengut, o tot ço que los dits testimoni hauran oit, com lo dit noliciament se feu. Saluo empero, que si lo senyor de la nau no haura vista la dita roba, com ell la nolicia ne encara en la dita carta sera o no haura oit los dits testimoni sino tan solament q̄ sen f a o sen sera fiat en lo dit dñ mercader, si lo mercader dira al dit senyor dela nau hauer mes a vna roba e ell ne haura mes a altra: es axia entendre, que si lo dit mercader noliciara a faixs o a costals o a bales o farcells e ell dira o fara entenent al senyor dela nau o lèy, que en aq̄lls faixs o costals o bales o farcells no ha sino aytant, ço es a saber quantitat sabuda d̄ quintarades, e si al dit senyor dela nau o lèy sera semblãt, q̄ mes hi haia, oy dega hauer, quel dit mercader noli haura fet entenent, com la dita roba nolicia, e lo dit senyor dñ la nau li feu la dita carta, o hauran oit los dits testimoni: lo dit senyor dela nau la pot fer pesar, e si ell mes hi trobara, quel dit mercader noli feu entenent, com la nolicia, lo senyor dela nau pot demanar daquell mes que trobat hi sera aytãt noli, com ell se volra, e encara si lo senyor dela nau o lèy fara o haura a fer alguna messio p aquella roba a pesar si ell mes hi a trobara que lo mercader noli ha-
uia fet

uia fet entenent com lali noli a, la messio dita deu pagar lo mercader, si lo senyor de la nau noy trobara sino axi, cō lo dit mercader li haura dit, com la dita roba nolicia si ell ne fa messio, ell la deu pagar del seu propi, e si lo dit mercader hauia feta la dita messio, lo senyor de la nau lali deu retre sens tot contrast, pus mes noy haura trobat. Empero lo dit senyor de la nau pot fer pesar la roba ans, ques carrech, o la on fara port per descarregar. Mas empero si lo dit senyor de la nau haura vista la dita roba, ans que ell la nolieig, e ans que ell faça la dita carta: vna o dues vegades, en aquell noliciament aytal lo dit senyor de la nau no deu ne pot metre contrast. Saluo en aytant, que si a ell es o sera semblant, que lo dit mercader hagues res iūt en lo dits faixs o costals o bales o farcells despuys que ell los hagues nolieiat, e encara li hague feta la dita carta lo dit senyor de la nau pot aportar e fer destrenyer lo dit mercader de fer sagramēt, que ell noy ha res iūt en la dita roba. E pusque lo senyor de la nau la pot fer pesar, en axi empero, si lo dit mercader li dix, que noy hauia sino tan solament quantitat de quintalades sabudes. Mas empero si lo dit mercader no haura dit, ne dira al dit senyor de la nau o leny sino tan solament, ia p quāt portara faixs o costals o bales o farcells. Si certa quantitat ell noli dira ni ell noli demanara, quantes quintarades hi haura en lo faix o en lo

costal o bala o farcell lo dit senyor de la nau nola deu fer pesar per alguna rao. Mas si ha dubte, quel dit mercader hi haia alguna cosa iuta despuys, que ell los hague vists e nolieiat, ell pot destrenyer lo dit mercader del dit sagrament ab la senyoria, e si lo dit mercader fara lo sagrament, deu ne esser eregut, si donehs lo contrari noli sera prouat. E si lo dit contrari prouat li sera, lo dit mercader es tēgut de doblar lo nolit de tota la roba al dit senyor de la nau o leny. Mas es axi a entendre, que ell li deu doblar lo nolit de aço, que ell iunt li haura: si prouat li sera, o de aquell mes de les quintarades si trobades hi serā mes: que lo dit mercader no hauia fet entenent al dit senyor de la nau com ell la nolicia. E encara estar a merçe de la senyoria p rao del fals sagrament: que ell fet haura. Empero si la dita roba sera noliciada a quintarades e per quascun quintar sera stat fet preu sabut: en aço no cal als dir: que a quascun es tengut per tā cert, que ia sab quey ha a fer e que no. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De empatxament de senyoria sobreenint a nau noliciada. Copitol.

282.

SI mercaders noliciaran o haurā noliciat nau o leny en algū loc: si com los dits mercaders hauran noliciat la dita nau o leny, vendra a qui

aquí impediment de senyoria, lo senyor de la nau o leny estengut de sperar als dits mercaders per tāt temps, com entre el e los dits mercaders sera stat empres que los dits mercaders lo deguessen hauer espatxat. E si com vendra aquell iorn que los dits mercaders lo deuen hauer espatxat, lo dit impediment sera exit daquell loch on ells deuen o deuen carregar, lo dit senyor de la nau o leny es tengut de carregar sens * iunta quels mercaders noli son tenguts de fer al dit nolit, mas empero los dits mercaders li son tenguts de ajudar a pagar la messio que dit senyor de la nau haura feta per rao dela espera quel dit senyor dela nau haura feta als dits mercades en guisa e en manera quel dit senyor dela nau o del leny no sia dānificat ni los dits mercaders. E si pventura lo dit impediment no sera exit del loch, on ells deuen carregar, ans sera passat aquell iorn quel dit senyor dela nau o dell leny los era tēgut de esperar, e los dits mercaders al dit senyor de la nau espatxar, lo dit senyor dela nau no es tēgut de pus esperar: si ell nos volra als dits mercaders: ni los dits mercaders al dit senyor dela nau o leny si ells nos volran. Saluo en aytant, que los dits mercaders son tēguts de fer la messio, quel senyor de la nau haura aquí feta sperāt los dits mercaders a coneguda de dos bōs homens. E fet aço pot fer quascu son * prou, si fer lo pot, si donchs entre ells qualque conuinença no

sera feta fet a fet a quel vn dega esser tēgut de sperar laltre. E si auinença alguna entre ells no sera feta, quel vn dega esperar laltre, e lo dit impediment sera exit de aquell loch: on ells carregar deuen, si los dits mercaders dirā a aquell senyor de la nau o leny: que ells axi com desus es dit, hauien noliciat, que ell q pens de carregar lo dit senyor dela nau o leny nols nes tēgut: si ell nos volra, si donchs los dits mercaders ab lo dit senyor de la nau o leny no sen auendran, ni los dits mercaders a ell sino axi com desus es dit del fet dela messio, o si los dits mercaders al dit senyor dela nau promes nou haurā. E si perventura los mercaders noliciarā nau o leny, o hauran noliciat, e entre el senyor de la nau o leny e los mercaders dia cert o temps sabut empres no haura, q̄l dit senyor de la nau o leny dega sperar los dits mercaders, ne los dits mercaders degan hauer espatxat lo senyor dela nau si lo desusdit impediment aquí vendra, lo dit senyor dela nau no es tengut de esperar los dits mercaders, si nos volra, ne los dits mercaders al senyor de la nau: si entre ells empres no sera saluo dela messio desus dita. E si cō los dits mercaders hauran acabat, ço que hauran a fer per rao del dit impediment, lo dit impediment sera exit dela terra, si los dits mercaders diran al dit senyor dela nau o leny que pens de carregar, nols nes tengut, si ell nos volra, si donchs los dits mercaders ab ell no sen auendran:

dels fets maritims.

uendran : o alguna auinença entre
ells feta o empresa no sera, tot en
axi cō ia es desus dit de nau o leny
quis dega sperar, e ells a ell espat-
xara dia cert o temps sabut. Car se-
gons dret e segons raho e egualtat
nos deu fer. Car si nau o leny era
tengut de sperar a mercaders tant
tro que aquell impediment fos pas-
sat, no seria ben fet, que tant poria
durar lo dit impedimēt que la nau
o leny si poria de tot consumir si
dōchs los dits mercaders ab lo dit
senyor dela nau o leny auēguts no
sen seran. Empero si los dits merca-
ders diran al senyor dela nau o lēy,
que ells quels sper: que li son tēguts
de tot dan e messio e * destrich, q̄
ell ne sostēga, si les dits mercaders
diran axi, com desus es dit, lo se-
nyor dela nau los pot els deu spe-
rar sobre la raho e les condicions
desus dites. E si lo dit senyor de la
nau o leny los spera sobre les ra-
hons e les condiciōs desus dites si y
fera aquell impedimēt o no: o car-
reguen los mercaders la nau o no:
los dits mercaders sō tēguts al dit
senyor dela nau o leny de tot lo dā
e de tota la messio e de tot lo * de-
strich, q̄ ell soffert naura on spera a
sostenir, de tota restituir sens tot
contrast. E si los dits mercaders en
les rahons e en les condicions de-
sus dites algun contrast metre hi
volrà, ells son tēguts d̄ restituir tot
dan e tota messio e tot * destrich
e tots interessos, que lo dit senyor
dela nau o leny per culpa del con-
trast quels dits mercaders hi me-

tran, ne sostindra on spera a soste-
nir. E si lo dit senyor dela nau o lēy
algun contrast metre als dits mer-
cadors en conuinença o en promif-
sio que ell los hagues feta, que ell
no lals volgues atendre si los dits
mercaders ne sostendran dan o
greuge o messio: lo senyor de la
nau los ho deu restituir si la nau o
lo leny ne sabia esser venut. E aq̄st
capitol sia entes de nau o leny, qui
encara no fos carregat de tot o en
partida, perço com de naus que ia
ha teu atur carrech, ian hi ha capi-
tols, quin parlē, eu departexē, eu es-
clarexen, de q̄ son tenguts los mer-
cadors als senyors d̄ les naus. Empe-
deu esser axi entes, que si los mer-
cadors qui diran als senyors de les
naus o lenys, quels deguen sperar,
que los dits mercaders los son tē-
guts de tot ço: que desus es dit: a
entendre e a complir: que entre
ells deu hauer dia cert o temps sa-
but: quels dits mercaders degā ha-
uer espatxat lo senyor de la nau o
leny, perço que entre ells contrast
ne treball nos puga esdeuenir ne
crexer. E per les rahons desus dites
son fet aquest capitol.

*De que son tenguts personers apa-
tro qui vol fer barca.*

Cap. 283.

SI algu haura en voluntat de fer
barca e haura emprats algūs bōs
homēs, que li façen part, e los dits
bōs homens loy atorgaran, o loy
haurā atorgat d̄ fer la dita part, los

L dits

Llibre de Consolat

dits bons homēs es mester, que loy
 atenē. E si aquell desusdit qui la di-
 ta barca volra fer, e aqui los dits
 bons homens haurā promes de fer
 la dita part, si aquell qui la barca fa-
 ra o fer fara: no dira, e ia la barca si
 fera poca o gran, ne aquells qui la
 part li hauran promesa de fer, noli
 demanaran, si fera gran o poca, ne
 quāt pora costar ne quāt no, ne de
 quines mesures sera, ne d quin port
 si aquell desusdit fara o fara fer la
 dita barca, sia que la faça grā o no-
 ca los dits bons homens qui les
 parts li hauran promeses de fer, es
 mester, que lin atenen sens tot cō-
 trast. Empero si aquell qui la dita
 barca fara o volra fer, dira o fara en
 tenent a aquells qui ia part li haurā
 promesa de fer: quina barca fara e
 quina no, e de quin grā sera, e quāt
 costara: si aquell desusdit haura dit
 o fet entenēt: ço que desus es dit a
 aquells, qui les dites parts li haurā
 promeses d fer: si ell fara maior bar-
 ca: que a ells no haura fet entenēt,
 e de maiors mesures los dits bons
 homēs noli son tēguts de fer * iun-
 ta alguna: sino axi cō ell los ho feu
 entenent. E si la dita barca sera ma-
 ior e costara mes, que nols haura
 fet entenent los dits bons homēs
 hi deuen hauer la dita part, que li
 prometeren de fer, tot en axi cō si y
 hauen fet compliment en tot a qll
 crex, q ell fet haura sens tot cōtrast
 pusq sens sabuda e sens volūtāt dls
 dits bons homēs qui la part li pro-
 meteren de fer: ho haura fet. Em-
 pero si ell ho haura fet ab consen-

* aiusta
ment

timent e ab voluntat de tots los de-
 susdits o dela maior partida ells hi
 son tenguts de fer compliment, se-
 gōs que ia enlo capitol desusdit es
 contengut. Empero si algu qui bar-
 ca volra fer, dira o fara entenent a
 aquells qui part li prometran que
 ell fara barca, e ell no farabarca: ans
 fara o fara fer leny si ell fara lo dit
 leny sens sabuda e sens cōsentimēt
 e volūtāt de aquells, qui part li pro-
 meteren de fer en la dita barca, ells
 noli son tenguts, que li atenan al-
 guna cosa, que promes li haien, per
 ço car ell no haura ates a ells ço q
 ab ells hauia empres, e es rao, que
 axi com ell no atē res, que promes
 los hagues: axi es rao, que ells noli
 atenen res que promes li hagues-
 sen. Empero si ell fara lo leny desus-
 dit ab sabuda e ab consentiment e
 ab volūtāt dels dis personers o de
 la maior partida, los dits personers
 li son tenguts de fer cōplimēt dela
 dita part, q promesa li haurā de fer
 pus ab consentimēt e ab voluntat
 de totso d la maior partida ho hau-
 ra fet. E si peruentura algu fara en-
 tenent a aqlls: qui li hauran prome-
 sa de fer part: q ell fara leny e ell no
 fara leny: ans fara nau: si ell la fa-
 ra sens consentiment o voluntat
 daquells qui li prometeren de fer
 part enlo dit lēy ells noli sō tēguts
 de attendre ço q promes li hauran
 sino en aytal guisa e manera, que si
 ell fara del leny nau, sens sabuda e
 volūtāt dels dits personers, que los
 dits personers hagen axi enla dita
 nau, cō deuen hauer enlo dit leny
 e per

dels fets maritims.

e per aytants diners com la part, q̄ ells haviē promesa de fer en lo dit leny: costara o haquera costat, o de guera costar. Si donchs no sera axi fet, com en lo capitol desusdit es declarat, on parla de senyor de nau o de leny, qui començara de fer nau o leny en forma poca. E encara que sia obseruada la esmena que sobre lo dit capitol es itada feta. E allo sia entes de tota nau o de tot leny, quis fara de nou en les steps o ans que sia exit del loch, on sera stat fet de nou. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De nau qui gitara. Cap. 284.

SI algun senyor de nau o lēy surgira en algun loch, o haura furt ab voluntat dels mercaders: Si stat aqui la nau o leny furt se metra tan fort temporal que solament la dita nau o leny daquell loch leuar nos pora, ans haura a gitar de la roba gran part, qui en la nau o leny sera, o quasi tota, sia que los mercaders façen gitar, o gitaran, sens que nou faran a saber, neu diran al senyor de la nau o leny o sia quel senyor dela nau o leny gitara o fara gitar, sens q̄ nou dira als mercaders, qui en la dita nau o lēy serā daquest git per aytal rao cō desus es dit, sera stat fet, e per lo cas desusdit: los dits mercaders no poden fer demanda al dit senyor dela nau o leny, nilo dit senyor als dits mercaders, perço car git qui p aytal rao sia stat fet o esdeuengut, nos deu

nes pot iutjar per dret ne p pla git, ans se deu es pot iutjar quasi per semblāt de naufraig, e mes per semblāt de naufraig que de git, e per les raons desusdites no poden fer demanda lo vn al altre per rao del cas e de les raons desusdites. E axi lo git desusdit deu esser comptat per sou e per liura o per * besant legons q̄ git sera. E la nau o leny es tengut de metre per dues parts daço q̄ val ra perço car si fos git pla noy fora tencō uno per la meytat de aço q̄ valia, e per tal rao hi met les dues parts, pço car no es naufraig entegramēt, q̄ si fos naufraig entegramēt: la dita nau o lēy pagara en lo dit naufraig per tot ço que valia, per qual rao paga les dues parts? perço car no es naufraig, ne git pla ans es quasi semblant de naufraig, e mes naufraig que git. E si peruentura la dita nau o leny perdra exarcia alguna axicō ancores o gumesnes o barques o alguna altra exarcia en lo cas desusdit deu esser tot cōptat per sou e p liura. Perço car no es git pla, nes deu nes pot iutjar per git pla, ans es mes semblāt de naufraig q̄ de git, q̄ si git pla fos e les barques stiguessē ormeiades de popa o * lalts dela nau o del lēy, els falliē los caps, e ompliē es perdiē, serien pdudes al dit senyor d la nau o leny, guardas se ell, ia quins caps los daria, o quins los faria donar. E si era git pla, e li fallien gumesnes: e les ancores se perdien: on eren ormeiades les dites gumesnes, deuen esser perdudes ala nau o al leny q̄

* mone
danoco
neguda

* costats

Llibre de Consolat

mercader noy es tēgut de res a metre ne encara la roba sua, qui romasfa! : sera . Empero si algun mercader o mercaders gitaran o faran gitar, sens que nou farā a saber al senyor dela nau o leny, ne ab consentiment ne ab sabuda del dit senyor e los dits mercaders gitarā o faran gitar, que aquella nau o leny sia surta o que vaia ab veles, e ço que ells gitaran o faran gitar, pora esser dit e en ver mes que pusca esser git pla. lo senyor de la nau o leny en quel git aytal no es tēgut de metre part per si ni per la nau : si ell nos volra. E si peruentura mercader o mercaders haura en la nau o leny, e lo senyor dela nau o leny gitara sens sabuda e sens cōsentiment dels dits mercaders o mercader, lo dit senyor de lo nau o leny es tengut de retre als dits mercaders aquella roba q̄ ell axi cō defus es dit : haura gitada o feta gitar o lo preu. Empero es axi a entēdre, que aquell git fos o pogues esser dit, qui fos git pla. Car git pla vol aytāt dir, q̄ nols sobras temporal, e que los vns poguessen hauer acort e consell dels altres . Empero si en la nau o leny mercader algu no haura lo senyor dela nau o leny pot fer gitar ab cōsell de tot lo cominal de la nau o leny o dela maior part, si spay ne haura. Empero si soptosamet tēporal los forçara, e lo senyor dela nau gitara o fara gitar sens q̄ ab los defusdits acort ne cōsell hauer no pora sia tēgut p̄ tā ferm cō sils ne hagues demanats, e per tā ferm : cō si tots

los mercaders hi fossen, e tan ferm com si tota la roba fos sua : que sua es : pus en comanda la te. Empero si com lo git sera stat fet, e lo temporal defusdit sera abonant de tot o de partida o no : E la nau o leny se leuara del dit loch : on lo cas defusdit li sera esdeuēgut si la dita nau o leny sen leuara ab voluntat dels dits mercaders : e lexara aqui alguna exarcia ab voluntat dells : sia que en la dita nau o leny haia romasfa exarcia, ab que puga anar e nauegar sanament en aquell loch on deuia descarregar, o no : la dita exarcia que romasfa sera : axi cō defus es dit, sis pert, deu esser comptada sobre la roba q̄ romasfa sera o saluada sera e lo cors d̄ la nau deu hi metre per la meytat daço q̄ valra, e si puētura la dita exarcia nos p̄dra, q̄ sera romasfa, ans se saluarā, ab aueries q̄ hō ne haura afer on fara : aq̄lles aueries d̄uē esser cōptades axi cō defus es dit dela exarcia, si perduda fos. Empero es axi a entēdre : que lo dit git : no fos pla, ans deu esser entes q̄ fos git semblant a nau fraig . E si peruentura lo git sera pla e no sera semblāt d̄ nau fraig : e la dita exarcia romandra axi com defus es dit ab volūtāt dels dits mercaders, sia q̄ la dita exarcia se perda del tot o en partida, e que hom ne haia a fer aueries per aq̄lla exarcia p̄duda o les aueries fetes p̄ ella deu esser comptat tot per sou e p̄ liura sobre la roba : q̄ saluada sera e restaurada, e lo cors d̄ la nau o d̄ leny noy pag res perço com la nau o leny

o leny assats pert, pusques leua del loch desusdit, es met a ventura de nauegar ab voluntat dels dits mercaders, la on ells volran e al cominal dela nau sera vist, q̄ sia faedor. E si perventura en la nau o leny no haura ney romandra exarcia: ab que la dita nau o leny pugana anar ne nauegar en aquell loch: on descarregar deuia, ans sen haura a tornar en aquell loch, on lo dit viatge sera stat leuat e la dita nau o leny haura carregat, lo dit git o cōtraft que entre lo senyor dela nau o lēy e los dits mercaders sera per lo cas desusdit, q̄ es deuēgut los sera: deu esser determenat en aquell loch on la dita nau carrega, e encara hi sera tornada per lo cas desusdit. Empero es axi a entēdre que si lo dit cas de ventura los sera esdeuengut passada mija via auant, deu esser determenat en aquell loc, on la dita nau o leny deuia descarregar, iat sia aço q̄ la dita nau o leny sia o fos tornat en aquell loch, on carrega o hauria carregat. Empero si lo dit cas sera esdeuēgut ans de mija via daquell loch, on deuiant descarregar, deu esser determenat alla: on la dita nau o leny carrega, si ab aço que romas li sera: hi sera tornada. E si lo dit senyor dela nau o leny demanara nolit axi dela roba perduda cō de la saluada: deu li esser donat, e ell per aquell nolit deu ajudar ala roba, q̄ pduda sera e gitada e si ell nol ne demanara, ne pēdre nol ne volta per aquell nolit ell no es tengut de res a metre en lo dit cas. E si lo dit se-

nyor de la nau o leny volra haueer nolit de la roba, que saluada sera: ell es tengut de complir lo viatge ab aquella roba, que saluada sera, e de que ell demanara lo nolit als dits mercaders. E si lo dit senyor dela nau o lēy no volra nolit de la roba perduda ne de aquella qui saluada sera, lo dit senyor d̄ la nau no es tengut de complir lo viatge als dits mercaders, si ell nos volra, perço que lo senyor de la nau assats hi ha de verdua, pusquey haura consumada la sua persona, E encara haura perdut son temps e la viada, e encara la nau o leny en partida consumat. Saluo empero, que sia axi entes, que los dits mercaders fossen o sien en loch menys de perill, e que fossen enterra de amichs, e que fossen en loch on trobassen nau o leny, qui la roba que romasa los seria los volgues portar ab lurs dines. E aquell pati quel senyor de la nau o leny fara ab los mercaders a aquell pati meteix deuen esser los mariners. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De nau o leny qui per cas fortuit se haura a leuar.

Cap. 285.

SI alguna nau o leny sera noliciada: que dega anar carregar en algun loch: si com aquella nau o leny sera iunt en aquell loch: on deura carregar: e stant la nau o leny en aq̄ll loch, on deura carregar, se metra tēporal tā grā

L 3

ue

que la nau o leny sen haura a leuar: ans que no haura leuat lo carreh, q̄ leuar deuia o peruentura hi vèdrā lenys armats de enemichs, on vendra certenitat, que hi deuen venir: si aquella nau o leny sen haura a leuar per alguna deles raons defusdites, ans que no haura leuat lo carreh, per que hi era venguda e stada noliciada, e haura sen a tornar peruentura en aquell loch: dō parti, e fo noliciada si lo dit senyor de la nau o leny contrastara ab zelle quil noliciaren: que ell noy volra tornar, quant que haia bones noues, o que lo dit temporal sia abonçat, ans los demanara lo nolit: que els li prometeren de donar, cō lo noliciare lo dit senyor de la nau o leny es tengut de tornar. E si peruentura tornar noy volra la senyoria lo deu destrenyer quey torn e si ell per nulla rao tornar noy volra: los dits mercaders poden noliciar alguna nau o algun leny semblant de aquell, e s'is costa mes que aquell no sabia aquell senyor de aquella nau o leny que els primer haviē noliciat deu pagar aquell mes que als dits mercaders costara, e si ell simplement pagar nou volra, la senyoria lon deu destrenyer, si la nau o leny ne sabia esser venut. Encara mes los dits mercaders noli son tēguts d̄ donar lo nolit, pusq̄ ell nols haura portada aq̄lla lur roba, q̄ ells haviā noliciada ni es romas en lur culpa. Saluo empero sia entes: que si aquells quil haviē noliciat noli haviē attes: ço que ab ells haviā

empres: com lo noliciaren, e per culpa o per negligencia dels dits mercaders sen sera hagut a tornar menys dela lur roba lo dit senyor de la nau o leny noy es tēgut de tornar: ans li son tenguts de pagar son nolit, pusq̄ per culpa dels dits mercaders sen sera hagut a tornar mēys dela roba. E si peruentura no sera culpa dels dits mercaders e lo senyor de la nau o leny hi volra tornar e si los mariners contrastaran que ells noy volran tornar nou poden fer ne deuen per alguna iusta rao, pusque en culpa no sera stat del senyor de la nau o leny, ne encara en culpa dels mercaders, sino tanfolament per los casos damunt dits. Saluo empero, que si la nau o leny haviā lexada alguna exarcia o alguns homens en terra en aquell loch: don se hagueren a leuar per los casos defusdits lo senyor de la nau o leny es tengut de metre exarcia a esmena daquella, que lexada haura, e encara metre homens en esmena de aquells: qui alla seran romasos. E si peruentura lo senyor de la nau o leny fer nou volra: los dits mariners noy son tenguts de tornar: si ells nos volran, ne lo senyor de la nau o leny nols ne pot destrenyer per alguna rao, pusque ell nols volra fer compliment daço que defus es dit. E per aço son fet aquest capitol.

De conserva. Capitol.

286.

Si se-

dels fets maritims.

SI senyor de nau o lēy farà o hau
ra fet conseruatge ab algu o al-
guns senyors de naus o lenys, sia
que sien grans o pechs o maior o
menor o semblât ala sua nau o lēy:
tot ço que en la dita conuinença
feta sera per rao del dit conseruat-
ge, deu esser ates e complit, sia que
la dita conuinença feta per rao del
dit conseruatge sia escrita, o sia que
fos feta per paraula. Empero sia axi
entes: que la dita conuinença feta
per rao del dit conseruatge sia e pu-
ga esser en ver messa, ço es a enten-
dre per testimoni, o per scrit, qui
sia fet per ma descriua iurat o per
albara fet ab voluntat deles parts
en lo qual albara deu hauer any e
dia e hora e nomenat lo loch, on
lo dita albara sia estat fet encara mes
escrits en la fi del dit albara los se-
gells deles parts los quals lo dit cō-
seruatge faran o empendran o hau-
ran fet si en loch ne seran. Empero
si les parts desusdites en lo loch on
seran com faran o empendrà lo dit
conseruatge e tot ço q̄ desus es dit
noy poran fer: sino tã solament per
paraules: si aquelles serã atorgades
per totes les parts, qui lo dit cōser-
uatge faran o empendrà valen e de-
uen hauer valor tot en axi, com si
eren scrites per ma del scriua iurat,
e meses en albara o en cartolari de
nau o de leny ab que per testimo-
nis pusquen esser les dites paraules
empreses en veritat esser meses si al-
gũ cōtraft hi es deuēdra. E si puētu-
ra alguna d̄les dites parts vedrà cō-
tra les dites cōuinēces o auinēces

o contra alguna daquelles per rao
del dit conseruatge fetes o empre-
ses, sia que sien fetes per escrit o p̄
paraules: sien tenguts de restituir
tot dan e tot interes, que la part a-
qui seran trencades les dites conui-
nēces, ne sostendra. En axi empe-
ro que lo dit dan e interes sia o pus-
ca esser en ver mes. Saluo empero
en totes coses e per totes tot iust
impediment, per lo qual la dita cō-
uinēça o conuincēces per rao del
dit conseruatge fetes o empre-
ses no poran esser ateses ne com-
plides. E sots aytal condicio que
lo dit impediment sia e puga esser
en ver mes. E si lo dit impediment
en veritat mes esser no pora: aquell
o aquells qui lo dit impediment di-
ran hauer hagut: e en ver metre
noy poran sien tenguts de fer: tot
ço que desus es dit sens tot cōtraft
a aquell o a aquells: los quals lo dit
dan e interes hauran en culpa dels
desusdits sostengut. E per les raõs
desusdites fon fet aq̄st capitol.

*De nau comanada per personers a
algu. Capitol. 287.*

SI alguns bons homens o algũs
mercaders hauran feta part a
algu en alguna nau o leny: e com
la dita part o parts hauran fetes
e fornides: los dits bons homēs
o mercaders comanaran o faran
comanda a aquell aqui ells han fe-
tes les dites parts: que en la dita
nau o leny ell per ells nauech, si a-
quell aqui la dita nau sera stada co-

L 4 mana-

Llibre de Consolat

manada hi haura part o no ell estē
gut de nauegar e de guanyar ab la
dita nau o leny en totes parts, on el
guanyar ne pora. Saluo empero to
ta via tota conuinença o manamēt
que dels dits bons homens o mer-
cadors li sera stat fet lo dia: que ells
la dita nau li comanarē, o despuys.
E si lo dit aqui la dita nau sera sta-
da comanada, guanyara, ell es ten-
gut de retre e de donar als dits bōs
homens o mercaders tot lo guāy:
que la dita nau o leny haura hauer
uo lo dret, que ell hauer deu o ha-
uer ne deura per la part: que ell hi
haura. E si part alguna noy haura,
ell sen pot retener tot ço que a ell
ne pertāyera: quen dega hauer per
la sua persona tot en axi, com per-
tāy a senyor d' nau o de lēy. E si lo
dit senyor o comādatari nols pta
ra guāyans los portara * cōsumam-
ment, los dits bons homens qui la
dita nau li comanarē, o li ferē part
el feren senyor del lur deuen pen-
dre en compte lo dit * consumam-
ment, si donchs prouar no li poran
q̄l dit * consumament sia stat per
sa culpa, es a entendre: que ell ho
hagues jugat o bagaçiat o * em-
blat o mal procurat. E si aço pro-
uat li sera, lo dit senyor comandata-
ri dela dita nau o leny es tengut de
tot lo dit * consumament a resti-
tuir sens tot contrast a coneguda
e a voluntat dels dits bons homēs,
qui la dita nau li comanaren o li fe-
ren part. E si la dita culpa prouada
noli sera, e ell be e diligentmēt hau-
ra fet, tot ço que haura pogut, e en

culpa del no sera romas, que ell no
haia portat guany a aquells qui la
dita nau o leny li comanaren, o li
feren part, e lo contrari prouar no
li sera, tot li deu effer pres en com-
pte. E si lo dit senyor o comandata-
ri menara ab si scriua de creença:
Si lo dit scriua haura iurat al comē-
çament com rebe la dita scriuania,
fino los dits personers lo podē fer
iurar, e demanar li sots pena del sa-
grament, ia aq̄lles messions o * cō
sumament que ell los met en com-
pte, si es axi com ell ha scrit, e axi
com los ho dona en compte. E si lo
dit scriua dira sots pena del sagra-
ment, que axi es, com ell ha scrit, e
axi com los ho met en compte, so-
bre aço lo dit scriua deu effer ere-
gut: si donchs lo cōtrari prouat no
li sera. E si lo dit contrari prouat li
sera: lo dit scriua deu hauer la pena
que ia es posada en vn capitol. E lo
dit senyor o comādatari de la nau
o leny es tengut de restituir lo dit
* consumament als dits bons ho-
mens: qui la dita nau o leny li co-
manaren, si lo dit scriua no ha de-
queu pusca restituir, sia que sia fet
lo dit * consumament per culpa
del dit scriua, o per culpa del dit se-
nyor o comandatari, per ço com
lo dit senyor haura leuat aytal scri-
ua: com desus es dit. E si lo dit con-
trari al dit scriua prouat no sera lo
dit scriua no deu sostenir la pena
desus dita, ne encara lo dit senyor
no son tenguts de res a restituir als
dits personers del dit * consuma-
ment si trobat hi sera, pus en culpa
dells

* pdua

* pd' 1

* pdua

* robat

* pdua

* pdua

* pdua

* pdua o
dimi-
nutio* pdua o
dimi-
nutio

dels fets maritims.

dells no sera esdeuengut. E si per ventura al dit senyor li fallira l'escriva: o no haura menat scriua iurat: e lo dit senyor scriua o fara scriure algunes messions que ell haura fetes: si los dits personers qui la dita nau o leny li hauran comandada: lo tendran en suspita, ells ne poden hauer vn sacrament, q̄ ell quels diga si son veres aquelles messions e que sia axi, com ell ha scrit, o fet scriure, e axi com el met en compte, e si ell diu hoc fots pena del sacrament, el deu esser cregut. Si donchs lo contrari noli sera prouat, e si prouat li es: deu restituir tot lo dit * consumament: que trobat hi sera, a coneguda e ab voluntat dels desusdits. E si lo dit contrari prouat noli potra esser: ell deu esser cregut, e lo dit compte li deu esser rebut, sia que port guany o perdua, pus en culpa del no sera romas. E es rao: que axi com los dits personers hagueren fiança en ell com li feren part en la dita nau o leny, rao es, que lay hagen en lo retre del compte, sia que port guany o perdua, si donchs lo contrari noli poran prouar, com desus es dit. E axi sia que haia menat scriua iurat o no noli nou neli deu noure per les raons desusdites. Empero tota via que senyor de nau mene o puga menar scriua iurat ab si: es grā descarrech e gran aleuiament, perque tot senyor de nau o leny lo deu menau, q̄ fer ho puga. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

Si nau de mercaderia se encontrara ab nau de enemichs.

Capitol 288.

SI alguna nau o leny de mercaderia se encontrara ab alguna altranau o leny de enemichs si en la nau o leny desusdit de la mercaderia haura mercader o mercaders lo dit senyor de la nau o del leny los deu demanar, ia ells si volran o volen que ells afferren e combaten: e prenquen aquella nau o leny de enemichs. E si lo dit mercader o mercaders loy atorga tots o la maior partida, lo dit senyor de la nau ho pot ben fer que per dan ne per * destrich que los dits mercaders ne sostenguen lo dit senyor de la nau o leny nols es tengut de alguna esmena a fer ne de res a restituir del desusdit dan si los mercaders lon sostendran, pusque ells loy atorgaren e ab lur voluntat sera stat fet. Mas empero si lo dit senyor de la nau o leny fara a ço, que desus es dit sens sabuda e sens volutat dels dits mercaders de tots o de la maior partida: si los dits mercaders ne sostendran, on hauran a sostenir dan o greuge algu, lo dit senyor de la nau o leny los es tēgut de tot lo dit dan o greuge, q̄ los dits mercaders ne sostendran on speran a sostenir a restituir sens tot contract, si la nau o leny ne sabia esser venut ols bens del dit senyor de la nau o leny si trobats li seran en algunes parts, perço com lo dit senyor de la nau haura fet e comen-

L 5 cat

Llibre de Consolat

çat ço que desus es dit sens sabuda e voluntat dels dits mercaders de tots o dela maior partida. E si per uentura lo dit senyor dela nau haura aço fet o començat ab voluntat dels dits mercaders o de la maior partida per rao del dit guany, que faran o entendran on sperarā a fer: lo dit senyor dela nau o leny es mestre: q̄ls ho atena sens tot contrast. E si per uentura entre lo dit senyor dela nau o leny e los dits mercaders de tots o dela maior part a compresione conuinença alguna entre ells feta no haura per rao del guay que ells faran o speran a fer, e aquell guany aytal per aytal rao com desus es dita, sera stat fet: os fara, deu esser partit en aquesta manera, que lo dit senyor de la nau o leny ab lo cors de la nau o leny ne deu hauer e pendre lo terç, e los dits mercaders ab la lur roba en semps ne deu e pendre laltre terç, e lo notxer e panesos e mariners e tots aquells qui son tenguts e prenē loguer de nau laltre terç. Empero deu esser leuat e pres dels dits tres terços, ço de q̄ deuēn esser honrats e millorats aquells: qui dela nau o leny son tenguts, e lo dit millorament deu esser donat a coneguda dels dits mercaders e del scriua de la nau e del notxer e del vn dels panesos e de dos proers. Empero es axi a entendre, que segons q̄l guany sera gran o poch, si deu esser partit, empero sia lo dit guany gran o poch: tota via ne deu hauer lo cors de la nau o leny ab lo dit senyor en semps lo

terç. E lo romanent del dit guany deu esser partit per tres testes a coneguda dels desus dits. E si lo senyor dela nau o leny fara o començara, ço que desus es dit, sens sabuda e voluntat dels mercaders o dela maior partida, si dan algune sosten dran los dits mercaders: lo dit senyor dela nau o leny nols es tēgut de donarlo terç, mas es los tengut de donar, ço que li sera semblant a coneguda del notxer e del scriua e de dos proers, e aquests deuen partit, ço que lo dit senyor deura dar als dits mercaders, segons la roba e segons la valor e la bondat que quascun dels dits mercaders haura en si. Que assats es semblant a rao: que prou ne hage, daço que lo dit senyor dela nau o leny los dara als dits mercaders a coneguda dels desus dits, perço car lo dit senyor dela nau o leny era tengut e fora obligat als dits mercaders de tot dan a restituir: que ells ne sostinguessen en sperassen a sostenir si los dits mercaders pres lon haguessen. E si per uentura en la dita nau o leny mercader algu no haura, si lo dit senyor dela nau volra començar a fer, ço que desus es dit, ell nou deu fer ne pot, que nō ha poder de fer. E de auenturar en aço no cal alre dir: q̄ si lo dit senyor de nau o leny ho auenturara, si be lin pren, sera bondat e valor sua si regonex los dits mercaders, qui la dita roba o mercaderia hauran en la sua nau o leny dalguna cosa. Empero sera en sa voluntat, si ho fara o no. Mas empero

* confes
lles de
papa

* confes
lles de
papa

dels fets maritims.

pero si lo contrari si esdeuen-
dra en a ço que lo dit senyor de
la nau haura auenturat: e comen-
cat: lo dit senyor de la nau o leny:
e encara los bens dell han e hau-
rà star a rao als dits mercaders: si al-
gũ dā hipēdrā, on sostādrā on spe-
raran a sostenir: segons que desus
es dit, perço com en la dita nau
no eran los dits mercaders, enca-
ra per altra raho: perço car lo se-
nyor de la nau o leny en aytal cas
cō desus es dit: no ha poder mēys
de sabuda dels dits mercaders, ne
es raho: quen dega hauer que assats
ha poder tot senyor de nau o de
leny, pusque ha poder en la roba
dels mercaders en fet de git e de
nau fraig Si donchs los dits mer-
caders no son presents en la nau: si
cas de git o de nau fraig si esdeuen-
dra. Empero si lo dit senyor de la
nau o leny pora mostrar o en ver-
metre ço que desus es dit, que per
cas de ventura li sera esdeuengut:
lo cas de ventura es aytal, que lo
dit senyor de la nau o leny noy po-
gues fugir, es axi a entēdre, que la
dita nau o leny de enemichs li vē-
gues desus e ques afferras ab ell, e si
per la rao desus dita los mercaders
dan algu sostendran lo dit senyor
de la nau o leny nols estēgut de al-
guna esmena a fer. Pus lo dit dā en
culpa dell no sera esdeuengut sia
q los dits mercaders sien en la nau
o no e per altra raho, que a cas de
ventura no pot hom res dir. E per-
ço son fet aquest capitol per les ra-
hons desus dites.

*De conuinença feta per comanda-
tari de nau. Capitol.*

289.

SI algu comanara o haura comā-
nada la nau o son leny a algun
altre si aquell aqui la dita coman-
da sera feta de la nau o leny, fara ab
algũ o ab alguns alguna conuinen-
ça o promissio per rao de algũ fet:
qui pertanga ala dita nau o leny si
aquell aqui la dita nau o leny sera
comanada, e la dita conuinença
o promissio haura feta, si ell no a-
tendra: ço que conuēgut e promes
haura a algu o alguns, si aquells a-
qui la dita cōuinença o promissio
feta sera itada, ne sostendra dan al-
gu: aquell qui la dita nau o leny li
haura comanat: los es tēgut de tot
lo dit dan e greuge a restituir, si la
dita nau o lēy ne sabia esser venut,
ab que per culpa daqll aqui ell hau-
ra la dita nau o lēy comanat, los sia
esdeuēgut lo dit dāo greuge, en a-
xi empero q la dita conuinença o
promissio sia itada feta per rao de
fet: que pertanga o pertanyer dega
ala nau o lēy. Empero si aquell qui
la dita nau o leny haura comanada
ne sostendra on haura a sostenir al-
gun dan en culpa de aquell: aqui ell
haura comanat la dita nau o lēy: si
aquell ha alguns bens, ell li es ten-
gut de tot aquell dan o greuge a re-
stituir, que per culpa dell haura so-
stengut, e si aquell aqui la dita nau
o leny sera itat comanat: no ha de
que pagar: e es aconseguit e lo dan
desus dit pagar ne restituir no pora
eil

Llibre de Consolat

ell deu esser mes en poder de la senyoria e star tant temps en aquell loch tro que ell haia satisfet e pagat tot lo dit dan o que sen sia auēgut ab aquell, qui lo dit dan haura sostengut per culpa dell, caço desusdit sia fet mēys de tot frau. Empero si aquell aqui algu haura comanada la sua nau o leny, fara algu *re* conuinença o promissio ab alguns, e en culpa dell no romādra, que ell nola atena, ell ni aquell qui la dita nau o leny li haura comanada: no son tenguts de alguna esmena a fer a aquells: aqui la dita promissio sera stada feta, pus per culpa dell no romādra ne sera romas, que ell no lals haia atesa. Per que quascus quart aqui comanara son vexell, e com e com no perço que dan algun no lin puixa eldeuenir nen hagues a sostenir per alguna rao. E per les raons desusdites son fet aquest capitol.

De nau presa e recobrada. Capitol. 290.

NAU o leny que sera stada presa per sos enemichs, si alguna nau a altra de amichs sencontra ra ab los dits enemichs qui la dita nau o leny pres haurá, si la dita nau o leny qui ab los dits enemichs sencontrara: tolra o pora tolre per qual seuol rao la dita nau o leny als dits enemichs, que axi cō desus es dit: presa lauran, la dita nau o leny e tot quant en ella sera deu esser saluo a aquell o aquells de qui sera e esser

deu: si algu viuni haura: aquell empero donat a aquells: que als dits enemichs tola la hauran, trobadures conuinen. segōs lo * maltret: *treball que hagut ne hauran, e segōs lo dā quen hauran sofert. Empero sia e deu esser axi entes, que si los dits amichs la hauran tola als dits enemichs dins la senyoria e la mar, de on la dita nau o leny sera o en loch on los dits enemichs no la haguesen rera, si aço es entendre en loch saluo ells ne deuen hauer segons q̄ desus es dit. Empero si los dits amichs tolran o hauran tola la dita nau o leny als dits enemichs en loc: on ells la tēguessen rera sic en loc saluo: nols ne deuen esser donades trobadures: si ells se volrā, ans deu esser del tot lur sens tot contrast: q̄ senyoria ne alguna altra p̄sona nols hi deu nils hi pot per alguna iusta rao metre contrast. Encara mes si alguns enemichs hauran tola alguna nau o leny a algu o alguns, si per uentura veuran o hauran vista dalguna nau o leny de que los dits enemichs haguassen dubte o paor: e per lo dit dubte o paor los dits enemichs lexaran e desempararan la dita nau o leny que ells presa hauran: axi com desus es dit, si la dita nau o leny de qui los dits enemichs hauran lo dit dubte o paor, pēdrā e amarineran o sen menaran la dita nau o leny quels dits enemichs hauran desemparada p̄ la dita paor la dita nau o leny deu esser retuda a aquell: de qui sera o deu esser, si ells vius serā: o als prohimes de aquells

quells sens tot contrast, ells empero donant a aquells, qui la dita nau o leny o la roba o mercaderia: que en la dita nau o lley sera, haurá pres: trobadures conuinentes segons que desus es dit, si entre ells auenir sen poran. E si entre ells auenir no sen poran: sia mes lo contrast desus dit en poder de bons homens: Mas empero si algu o alguns desemparraran lurs naus o lenys per dubte o per paor de sos enemichs, e alguna altra nau o leny encontrar fa abla dita nau o leny, que axi com desus es dit: hauran desemparrat, e amarinat e menar la han en loch salvo es axi a entendre, q̄ aquells qui la dita nau o leny hauran amenat, e no la haien tolt a enemichs, e enemichs no la han haguda ne si en terra si, es axi a entendre, que los dits enemichs no la haguessen tolt a aquell: de qui es, e qui deu esser, aq̄lla nau o leny e la mercaderia que dins es no deu esser daquell o daquells, que axi com desus es dit, la hauran trobada: mas segons vs de mar poden ne demanar trobadures conuinentes. E si peruentura entre ells auenir no sen podē, sia e deu esser mes lo contrast desus dit en poder de bons homens perço car tota via es bona la cominalsa e la egueltat el tempramet de bōs homes, e es rao, que algu no deu fer ne encercar tāt de dā a altre com peruentura fer poria, p̄ço car nēgu no sab ne pot saber ne es cert, a on es lo seu dā ni lo seu perill, p̄ q̄ qualcu deuria posar tot contrast, que ha

ia ab algu en coneguda de bōs homes, e maiormēt sobre los casos dā mūdits o semblants daquells: perço que Deu ne gents nols puguen rependre per alguna rao. Empero es axi a entendre, que tot ço que desus es dit: q̄ sia e deu esser fet mēys de tot frau, perço car ales vegades tal cuyda enganyar e fer dā a altre: quil fa asi meteix, perço com null hom no sab ne es cert, que li ha esdeuenir a si meteix ni als seus: ne q̄ no, perque negu no deu anar a dā ni a engan ni a perdicio daltre per alguna rao, perço com no sab, on ses lo seu. Empero si algu sabia, que alguna nau o lley deuia anar o sera anat en algū loch on haura dubte o paor de sos enemichs, e aquell o aquells desusdits armarā lur nau o leny per fer dā ala dita nau o leny o als altres, perço que pugā guayiar les dites trobadures, o perço que hagen o pugue hauer la dita nau o leny o la roba, q̄ en ella sera, o laltra per rao alguna, si aquell o aquells qui axi com desus es dit haurā armat e prouat los sera que ells hagen o haguessen armat per les raos o condicions desusdites aquell o aq̄lls aytals no deuen hauer les dites trobadures, ni la dita nau o leny del tot ni en partida, ne la roba que en la dita nau sera: si be aquells de qui es o deu esser, la hauen abadonada, o encara quels enemichs lals haguessen tolt: si dochs los dits q̄ armat haurā: en ver no porā metre, q̄ ells no hauen armat per les raos o condicions desusdits. Empero si proua

uae

Llibre de Consolat

uat los sera, que ells haguessen armat per fer dan a algu o alguns o tot hom, ab qui ells sencontrafen en forma o manera d'enemichs o axi com enemichs fan, per qual feuol rao o manera ells alguna nau o leny menaran, sia que la menen ab roba o menys de roba, o sia que la hagen tolt a enemichs o trobada axi com desus es dit, no deuen hauer alguna cosa, ans deu esser salvada a aquell o a aquells, de qui es o de qui deu esser. E aquells qui axi com desus es dit: hauran armat, deuen esser presos e mesos en poder dela senyoria, E deu esser fet dells axi com de robadors, si ço que desus es dit, prouat los sera. Empero si prouat nols sera, que ells haguessen armat per les raons desus dites, si ells alguna nau o leny hauran tolt a enemichs o la hauran a trobada segons que desus es dit, deu los esser donat e salvat tot lur dret, que ells hauer ne deuen o hauer ne deuran per alguna deles raons desus dites. Empero si dubte sera, que ells haguessen armat per les raons desus dites, si per uentura sera cas, q los desusdits hagen a reprouar les raons sobre ells dites e posades, los dits ne algu qui ab ells fos ne encara alguna persona que da o *proffit speras hauer en les raons e condicions sobre ells dites e posades no *proffit pugua a ells fer testimoni alur *prou per neguna rao, ne encara alguna persona que fos auariciosa, o que hom hagues dubte ques giras per d'ners. Empero si per uentura com

los dits enemichs haura presa alguna nau o leny o alguna altra roba: si los dits enemichs la dita nau o leny o roba que presa haura: iaquiran o haura iaquida per lur voluntat: e no per por que haguessen, ne hagen haguda de alguna nau o leny de que ells haguessen haguda vista ne haguessen dubte ne por: que desus los pogues venir, si algu o alguns la dita nau o leny o roba que los dits enemichs haura iaquida axi com desus es dit, atrobada o haura atrobada en loch saluo: e la metra o la menara: no deu esser lur de tot, si senyor trobat li sera, mas deuen los esser donades trobadures conuinentes a coneguda dels bons homens del loch: hon la dita nau o leny o la dita roba sera stada amendada sots les raons e condicions desus dites. Empero si ala dita nau o leny o roba dins temps conuinent senyor exit o vengut noy sera, los dits qui la dita nau o leny o la dita roba atrobada hauran, deuen hauer per lurs trobadures la meytat de aço que valra: e de la altra meytat deu esser fet, segons que demostra e declara en lo capitol qui parla de roba que sera trobada. E si per uentura los dits enemichs sen menaran alguna nau o leny o sen portaran alguna roba, e los dits enemichs no lexaran la dita nau o leny o roba per lur voluntat, ans la haura a lexar p tporal o per algunes naus o lenys de que haura deubte o por, de aquella nau o leny o roba que els dits enemichs axi com desus es dit hauran haguda

dels fets maritims.

haguda a lexar, deu esser fet axi cō
daquella que els enemichs haurā ia
quida anar per lur aut oritat e en a-
quella metexa forma, E tot aço
deu esser fet menys dalgun frau. E
si peruentura los dits enemichs vē
dran o staran en algun loch: en lo
qual ells rebran alguna nau o leny
o alguna roba: que ells hauran pre-
sa, si aquell o aquells de qui la dita
nau o leny o roba stada sera, volrā
cobrar dita nau o leny o roba, aqll
o aquells qui remuda la haurā, son
tēguts de retrela a aquell o a aquells
de qui stada sera: ells empero do-
nant e retent la dita remso, e enca-
ra donant a ells guany si ells pēdre
volran. E si peruentura cō los dits
enemichs haurā presa alguna nau
o leny o roba, ells ne faran on hau-
ran feta donacio a algu aquella do-
nacio no val ne deu hauer valor p
alguna rao. Empero si los dits ene-
michs la donaran o retrā a aquell:
de qui stada sera, tot comunament
sens alguna remso, aquella donacio
aytal val e deu hauer valor, E en aq-
lla donacio aytal no ha ne pot ha-
uer algun contrast. Mas si peruen-
tura los dits enemichs diran al dit
senyor dela nau o leny, a qui faran
la gracia, axi nos te retē la tua nau
o leny frāca de tota remso, mas vo-
volem hauer remso dela roba, que
en la dita nau es, aquesta donacio
no val, perço cō los dits enemichs
no la hā en loch saluo, que puguen
dir e esser certs, que abās que la ha-
guessen en loch saluo, no la pogues-
sen hauer perduda per alguna rao,

iatia que hagen poder de cremar
la o metre a fons: si ells se volran:
empero nau o leny o roba pus e
cremada o guastada, no es bona nē
gu ne algu no pot fer de son prou-
ne amichs ne enemichs, que axi be
es perduda als vns com als altres.
E sia entes aço: que desus es dit de
nau o leny, axi be dela dita roba o
mercaderia com dela nau o leny. E
si peruentura la roba que en la dita
nau o leny sera: rembrā los merca-
de: o los amichs daquells dls dits
enemichs lo lenyor dela nau o los
amichs daquell son tenguts de me-
tre en la dita remso per sou e per
liura o per * besant: de tot aytāt cō
la dita nau o leny valra, e aço deu
esser fet sens tot altre contrast. E sia
e deu esser tot aço entes, que desus
es dit: Axi be dela nau o leny com
dela mercaderia, e dila mercaderia
com dela nau o leny desusdit. Em-
pero si los dits enemichs tendrā o
hauran tenguda la dita nau o leny
o roba en loch saluo: ço es a enten-
dre: que la hagen treta dela mar de
fos enemichs, es a entēdre, que ells
paxē hauer recobre de fos amichs,
si com los dits enemichs tendrā o
haura en si o rera si la dita nau o leny
o roba q̄ fos enemichs haurā toltā
axi com desus es dit, donaran o fa-
ran donacio o vēda a algu dela di-
ta nau o leny o roba, val e deu ha-
uer valor sens tot contrast, que se-
nyoria ne altra psona noy pot me-
tre contrast. Si dōchs aquell aqui
la dita donacio haurā feta: no vol-
ra fer alguna gracia a aquell, de qui
la dita

* monē
dano co
neguda

Llibre de Consolat

la dita nau o leny stada sera, en ho pot fer, si fer ho voltra que en altra manera senyoria ne alguna altra persona nol ne pot forçar ni destreyer per alguna iustarao, si dōchs aquell de qui la dita nau o leny o roba stada sera frau algun per alguna iusta rao mostrar noy pora. E si lo dit frau en ver mes esser pora, la dita donacio no deu valer, ni deu hauer neguna valor per alguna rao ans pot e poria esser en tal manera o condicio lo dit frau, que aq̄uall aqui la donacio sera stada feta deu esser pres per la senyoria e deu li esser donada pena en hauer e en persona, segons la condicio e lo cas q̄ en lo dit frau trobat sera sens tota merçe e la dita nau o leny o roba si lo dit frau trobat sera, sēs tota merçe deu esser retuda a aquell o aq̄lls de qui stada sera sens tot contrast. E si peruentura los dits enemichs faran o hauran feta venda a algun o a alguns de alguna nau o leny o roba, que ells presa hauran, la dita veda val e deu hauer valor en aquesta manera, que aquells qui la dita nau o leny o roba hauran compra da, pusquen mostrar, que la dita veda los sia estada feta dels dits enemichs en loch saluo, ço es que la tinguessen rera si. E si peruentura aquells diran hauer compra da aq̄lla roba per iust cas o per iustes rahōs, e mostrar ne en ver metre nou poran la venda que diran a ell esser feta no deu hauer valor ans si en la dita roba o en la dita nau o leny demanador o senyor algu e-

xira qui en ver metre pūga là dita nau o leny esser sua, deu li esser retuda en aquesta manera, que lo dit contrast sia mes en poder de bons homens o dela senyoria, alla on sia fet, e que sia sens tot frau. E si lo dit frau prouat hi sera, la part contra la qual lo dit frau prouat sera sia e deu esser tenguda de restituir ala part la qual lo dit frau sostengut haura, e totes mesions e dans e interessos, encara la part que en lo dit frau consentira deu esser mesa en poder dela senyoria. Empero si lo dit senyor dela nau o hom per ell cobrara la dita nau o leny o roba, per qual seuol rao ques cobre, ells son tenguts de regonexer a tots aquells: qui part hi hauran: la part q̄ ells la donchs hi hauen com los dits enemichs lals tolgueren, aq̄lls empero donant a ell tot ço: que la lur part costat haura per sou e per liura, segons que a quascun pertanyera. Mas empero si lo dit senyor dela nau o leny cobrara alguna roba, e fara algun pati o alguna conuinença, perço que ell puga cobrar la dita nau o leny o roba, ab voluntat de tots los personers o dela maior partida lo dit senyor de la nau los pot forçar e destreyer ab senyoria, si ell se voltra: que axi li son tenguts e obligats, com si li haviē promes de fer part en nau o leny, que ell volgues fer de nou, o que la cōpras nouellament. Empero si lo dit senyor dela nau auinença o pati algu fara mēys de tots los personers o dela maior partida, no lin son tenguts

guts de res, si ells nos volran, ne lo dit senyor de la nau o lēy a ells respondre ne regonexer de les parts, o dret, que ells hi hauien, com los dits enemichs lali tolgueren, saluo de compte si entre lo dit senyor de la nau o leny o roba e ells dits personers ne hauia romas per raho de les dites parts, que ells hauien en la dita nau o lēy o roba, com los dits enemichs lali tolgueren. Empero si ells volran cobrar les dites parts, E lo dit senyor algun contrast los hi metra: ells volra metre, senyoria lon pot: el ne deu destrenyer, que per alguna iusta raho lo dit senyor de la nau o leny o roba no sen pot ne deu escusar ne defendre, pus los dits personers pagaran o pagar volrā tot ço, q̄ a ells ne pertanyera o pertanyer ne deura, per sou e per liura, segons les dites lurs parts seran. Car no seria raho ne egualtat q̄ algu dega o haia poder d̄ desposseir algũs del lur per alguna raho ells empero faēt lo q̄ fer deurā en lo cas desusdit. Empero deu esser axi entes: que si lo senyor de la nau o leny o roba comprara o rembra o hō per ell la nau o lēy o roba q̄ ia era o fo sua, dels dits enemichs o daltres, qui dels dits enemichs la haguessen haguda per iusta rao: si aquells qui part hi hauien no volran pagar segons q̄ desus es dit, lo dit senyor qui comprada la haura o hō per ell, se deu fadigar o hauer fadiga en los dits personers vna o moltes vegades e si los dits personers pagar no volran ell la deu do-

nar al corredor, si ell se volra ab cōsentiment de la senyoria. E qui mes hi dara, aquell la deu hauer, e si per ventura de les parts quels dits personers hauien en la dita nau o leny o roba sua, sera trobat mes, que costat no haura de la dita venda o remço, aquell mes deu esser donat e retut a quascu dels dits personers segons que lin pertanyera. En axi empero sia e deu esser entes, si lo dit senyor per gracia fer ho volra, que en altra manera nols nes tēgut si ell nos volra. E lo dit senyor de la nau o leny o roba, o aquell qui per ell la haura cōprada o remuda, ne deu hauer auantatge, que las pugaretenir per aytant, com altre donar hi volra oy dara, si lo dit senyor a corredor donar la volra. E si perventura no trobara hom tant de la dita nau o leny o roba: com de compra o de remço costat haura, si lo dit senyor o hō per ell sens volūtāt e cōsentiment dels dits personers la cōpra o la reme, los dits personers no li sō tēguts d̄l dit menyscap, si ell ni fara, si dōchs ells per alguna gracia fer nou volrā, e axi es raho, q̄ lo dit senyor o aq̄ll qui per ell la haura cōprada o remuda, ne haia endega hauer auantatge de retenirla p̄ aytant, cō altre dar hi volra, tot en axi cō ha auantatge del cōsumamēt q̄ es e deu esser seu. Saluo empero, q̄ si alguns de aquells qui part hi haviē, retenir las volran: ells son tenguts de pagar al dit menyscap segons q̄ a ells ne pertanyera alguna rao. E totes les rahōs qui desus son dites: e

Libre de Consolat

tots los casos e condicions desufdites sien enteses a bon entenimēt, que els dits enemichs la hagueffen tenguda en loch saluo. Exceptada la dita remço, o compra, si menys de frau sera stada feta.

De carrech de lenyam.

Capitol. 291.

SI alguna nau o leny carregara o haura carregat en algun loch de lenyam per portar en algun altre loch si entre lo senyor de la nau o leny e los mercaders de qui lo lenyam sera preu algu de nolit entre ells no haura del dit lenyam: lo dit senyor de la nau o leny pot pendre la meytat del dit lenyam, si ell se voltra per raho de son nolit: que mercader ne alguna altra persona ne encara senyoria no loy pot vedar per alguna raho, per ço car axi es e fo stablit e ordenat, e es la costuma del començament quels antichs començaren anar per lo mon: e stabliren e ordenaren axi com damunt es dit, e axi deu esser seguit, com antiguamēt fo ordenat, e no en altra manera per alguna raho. Saluo empero en aytal manera: que si los dits mercaders de qui lo dit lenyam sera, dira o hauradit al dit senyor de la nau o leny, ans que lo dit lenyā carregassen, q̄ ells volien fer preu del nolit per raho del dit lenyā. E si lo dit senyor de la nau o leny dira o haura dit als dits mercaders que nols cal fei preu de nolit per raho del dit le

nyam que ell ne fara tot ço que ells ne volran en tengue per be. E si los dits mercaders carregaran sobre les paraues e condicions desufdites. Quel dit senyor de la nau los haura dites: los dits mercaders no son tenguts de donar la meytat del lenyam pusque ells sobre les paraules e condicions desufdites carregarā, ne lo dit senyor de la nau nols ne pot ne deu gēs demanar per les condicions damunt dites qui seran stades empreses. Empero los dits mercaders son tēguts de donar nolit conuinēt al dit senyor de la nau o leny del dit lenyam segons que nolits se darā en aquell loch on ells seran, o segons que ab lo dit senyor auenir se poran. E si peruentura los dits mercaders ab lo dit senyor de la nau o leny auenir nos porā del dit nolit: deu esser mes en poder de bōs homens, e a ço que ells ne dirā, allō deu esser seguit e *als no. Saluo en

* altre

De conuinença. Cap. 292.

SI alguna conuinença sera stada entre algūs per qualseuol raho ab q̄ la dita cōuinēça sia stada feta a bo e sa entēimēt, deu esser obseruada e ten-

dels fets maritims.

e tenguda entre aquells, los quals sera stada feta en loch conuinent. E si la dita conuinença sera stada feta en loch conuinent e ab iusta rao e ab bon enteniment, deu esser obseruada e tenguda entre aquells entre los quals feta sera. E si peruentura algu de aquells entre los quals la dita conuinença sera stada feta no atendra la dita conuinença, e aquell o aquells als quals la dita conuinença obseruada o atesa no sera, ne sostendra algun dan o algun greuge, aquell qui la dita conuinença obseruada no ha: es tengut de tot a restituir sens tot contrast. Saluo empero que aquell qui la dita conuinença no haura tenguda ne obseruada, nou hagues tolt o vedat algun iust impediment, lo qual si en ver mes esser pora, aquell al qual lo dit iust impediment es deuengut sera, per lo qual ell haura haguda a rompre e trencar la dita conuinença, no sia tengut de esmena a fer a aquells: als quals ell hac la dita conuinença a rompre o trencar per rao del dit impediment. E si peruentura ell lo dit impedimēt en ver metre no pora: ell sera tengut de restituir, segōs que desus es dit. Mas empero si aq̄l haura haguda a rompre e no haura atesa la dita conuinença a aquell o a aq̄lls als quals ell feta la haura, per culpa e negligencia dels desusdits: si ell la dita culpa o negligencia en ver metre pora, si ell per la dita culpa o negligencia algū dan o greuge sostengut ne haura, aq̄ll o aquells contra los quals la dita

culpa o negligencia prouada sera: son tenguts de tot a restituir sens tot contrast. E tot ço que desus es dit, deu esser fet menys de tot frau. E saluo empero tot iust impedimēt a quascuna deles parts. E per aytal rao fon fet aquest capitol.

De mercaderia encamerada o falsa. Cap. 293.

SI algun mercader vēdra o haura venut a algun altre mercader alguna mercaderia en esta manera, que si lo dit mercader qui la dita roba o mercaderia comprara: no la veura ne haura vista o no la volra veura ans sen fiara en la fe del mercader, qui la dita venda li fara o li haura feta: qui dira o fara entenent al dit mercader, aqui ell vē la sua roba o mercaderia, que ell la li ven per bona e per fina si lo dit mercader qui la dita roba compra o haura cōprada, la haura rebuda sobre la condicio desus dita, si la dita roba o mercaderia no sera axi bona o fina, cō aq̄ll qui venuda la haura, li fahia entenēt, ans sera trobada mala e encamerada en qualque loch, on aquell qui la dita roba o mercaderia la portara o la fara portar, si l encamerament desusdit trobat sera: lo dit mercader qui la dita mercaderia haura venuda sots la condicio desus dita, es tēgut de retre e de donar a aquell mercader, q̄ la dita roba haura dell cōprada, tot aytant cō altre hauer semblant daquell e de semblāt natura

Libre de Consolat

cura daquell que ell venut haura: Valia en aquell loch: on lo dit mercader lo porta. Encara li es tengut: que si per rao dela falsa o del encamerament desusdit dan o greuges o melsio haura sostengut algu de tot a rerre e a restituir sens tot contrast. Encara li es mes tengut, que si lo dit mercader q̄ la dita roba haura comprada pendra alguna falla, q̄ ell no pora hauer ne cobrar sos diners per rao de la falsa o del encamerament desusdit: lo dit mercader qui la dita roba haura venuda sota la condicio desusdita li es tengut a donar per sou e per liura per rao dela falsa o encamerament desusdit: perço car ell no haura pogut cobrar los diners: tot aytāt cō ell dira per son sagrament que haguera guāyat, si los diners pogues hauer cobrats, segons lo preu q̄ ell haura venuda la dita roba, si la dita falsa o encamerament noy fos stat trobat, e tot aço desusdit, q̄ sia e deu esser menys de tot frau. Empero si aquell qui la dita roba vēdra o haura venuda, dira a aquell qui la dita roba cōprada haura, q̄ ell lali vē per aytal, cō es dient: veiatz la o la fets venre e sius *altara vos la prenets e sino vols la lexats, si a q̄ll qui la dita roba comprara, sia que la veia o la faça veure o no: si ell la rebra, sia q̄ ell hi guāy oy perda: en esta manera nol in estēgut: si nos volra pusq̄ axi sia stada feta la dita vēda cō desus es dit, e en aytal cōdicio la haura comprada. Empero q̄ si mester sera les dites condiciōs en ver po-

guessen esser meses. E per les raons desusdites fon fet aquest capitol.

De bescompte allegat per personers contra los hereus del patro.

Cap. 294.

SI algū senyor de nau o lēy haura retut cōpte o lescriua per ell a tots los personers o ala maior partida del guany, que ell fet haura, o dell * consumament, si esdeuen-^{* pdua} gut hi sera, o de qualque rao que lo dit senyor de nau o leny sia o dega esser tengut de rerre compte als dits personers si los dits personers o la maior partida rebran o oirā lo dit compte e sen tendran per pagats, si lo dit senyor de la nau o lēy viura lonch temps o poch apres: e stant ab los dits personers en temps en vn loch o no, e nauegara. E qualcun viatge o alguns ell vendra en aquell loch, on seran los dits personers o alguns, o peruentura com lo dit compte haura retut o al cap de temps o encontinent, lo dit senyor de la nau o leny ira en viatge, e per voluntat de Deu anāt al viatge ell morra, e com la dita nau o lēy sera vengut del dit viatge, on lo dit senyor sera mort, los dits personers tots o partida diran, que ells trobarā o hā trobat algū bescōpte o falla en lo cōpte, q̄ ell retut los haura, e los dits personers totso partida farā o farā fer demāda del dit bescōpte o falla als bēs del dit defunt o a los hereus o a aq̄lls qui tendran los bens daquell, si lo dit defunt haura

*plaura

haura fet testament despuys, quell dit compte hac retut als dits personers si en lo dit testament sera trobat, quel dit mort haia regonegut lo dit bescompte o falla: o haura regonegut algun tort, que ell tégues als dits personers, lo dit bescompte o tort deu esser restituit als dits personers sens tot contrast, si tots los bés del dit defunt ne sabiē esser venuts en axi: que hereu ne alguna altra persona noy pot en res contrastar. Saluant los mariners si de lurs loguers no serā stats pagats. E si puētura lo dit defunt haura fet testament, segons que desus es dit, e no haurā regonegut lo bescompte los dits hereus no son de res tenguts als dits personers de esmena a fer. Saluāt en aytāt q̄ si en lo cartolari on lo dit defunt rete cōpte, cō viu era, als dits personers sera trobat lo dit bescōpte o falla, e q̄ lo dit cartolari sia aq̄ll per aq̄ll, e no altre. E encara le scriua qui lo dit cartolari scriui, que sia present, si viu sera, per veure e per disputar lo dit bescōpte o falla si sera ver o no. E algū altre scrit no sia ne deu esser cregut saluant en esta guisa, que si lo dit cartolari on lo dit defunt rete cōpte, com viu era, als dits personers no sera trobat, si los dits personers poran mostrar trāslat del dit cartolari, que sia trāslat del dit cartolari e no daltre, e quel haia transladad aquell scriua per aquell e no altre, si si viu era o viu sera, si los dits personers aço que desus es dit en ver metre porā, e si en lo dit trāslat lo

dit bescōpte o falla atrobat sera, los bés del dit defunt e los hereus de aquell son téguts daytāt, cō los dits bens bastaran, de restituir als dits personers per rao del dit bescompte o falla, si trobada hi sera. E si per uentura lo dit defunt no haura fet testament, despuys que lo dit cōpte rete, si lo dit cartolari o trāslat trobat sera axi com desus es dit: si lo dit bescōpte trobat hi sera, deu esser restituit, axi com desus es dit. E si no ha fet testament ne cartolari no troba: hay gran treball e grā contrast. Empero lo contrast deu esser mes en poder de homens, qui tengin cura de animes e deu esser encercat si lo dit defunt haura confessor, en aquell loch: ab qui ell se cōfessas, os fos cōfessat, e si trobat hi sera, deu esser mes en poder del confessor lo dit contrast. E si per uentura cōfessor trobat noy sera, lo cōtraft deu esser mes en poder de homens, qui temē deue anima e q̄ siē de religio, e que sien homens honests e de bona fama. E com los desusdits bons homens hauran rebut lo dit cōtraft en lur poder, ells deuē hauer tots los dits personers e deuē hauer ā quascu dells vn sacrament, q̄ diguen veritat del dit bescōpte o falla, ia cō es e cō no, e cō es esdeuēgut lo dit bescōpte o falla. E los dits bons homens deuē guardar la fama e la valor dels dits personers. Empero los dits bōs homēs nō deuē pas creure los dits personers, ans los dits personers deuē donar testimonis sobre lo dit con-

Llibre de Consolat

traft que sien sens tota suspita, e q
no speren hauer dá ne prou del dit
contrast perço car segons tota rao
algun hom no pot ne deu fer testi-
moni en algun fet, de on sper dá o
*profit *prou hauer p alguna rao, si dõchs
les parts no si acordaran. E qualse-
vol cosa, que los dits bons homès
dirá o pronüciarã sobre lo cõtraft
desusdit, allõ deu esser seguit, e *als
*alre no. E per aço fõ fet aquest capitol.

*De nau qui alleuiara de axarcia
apres que haura carre-
gat Cap. 295.*

SI algun senyor de nau o lèy hau
ra carregat en algun loch de ro-
ba de mercaders: si lo senyor de la
dita nau o leny aqui en aquell loch
meteix: on haura carregat, o en al-
tre loch alleuiara o haura alleuiat
per qualseuol raho, e com lo dit
senyor alleuiara o fara alleuiar di-
ta nau o leny ne traura o fara trau-
re velles o ancores o alguna altra
exarcia, ans que la dita nau o leny
sia descarregada, e ala dita nau o
leny vendra o sostendra algun dá
o perdua o *consumament, si al
dit senyor prouat sera: que per cul-
pa dell o de la exarcia que tre-
ta ne haura: sera esdeuengut lo
lo dit dan, lo dit senyor es tengut
de tot esmenar e restituir sens tot
contrast. E si al dit senyor tro-
bats no seran alguns bens ne hau-
ra de que puga esmenar e restituir
lo dit dan als dits mercaders, si es
aconseguit, ell deu esser pres e mes

en poder de la senyoria, axi com
a comandatari, car tot senyor de
nau o leny ese deu esser dit e re-
but per mercader e per comanda-
tari: eu tots los negocis: que ell
haura a fer ab mercaders per raho
de sau nau o leny: e aço per moltes
raons, les quals no calara dir. E per
aço fon fet aquest capitol.

*Com deu pagar nolit en fet de get.
Cap. 296.*

COm la opinio de molts sia en
diuerfes maneres del nolit cõ
deu pagar en fet de get, e com no:
opinio es dalguns de tot lo nolit:
quel senyor dela nau o leny reb de
los mercaders, que si la nau o leny
haura gitat en aquell viatge q per
tot a qll nolit deu pagar lo senyor
dela nau o leny en aquell git.

¶ Item es opinio daltres, que si lo
senyor dela nau o leny pren nolit
axi dela roba gitada com dela sal-
uada, que deu pagar en lo get tan-
solament per aquell nolit, que ell
reb dela roba gitada.

¶ Item es opinio dalguns altres,
que si lo senyor de la nau o leny
no pren nolit de la roba gitada:
que ell no deu pagar daquell nolit
que rebut haura en lo get. E quas-
cu dels mercaders o altres psones
qui les dites opiniõs hã ensi: les pẽ
sen hauer dir ab bon enteniment
e enaquell los deu esser pres. E per
ço los antichs antecessors nostres
q primeramẽt anarẽ p lo mõ en di-
uersos lochs e partides: ells veent e

cauent

*dimi-
nutio o
cõsump-
cio

entenent les opiniõs defusdites ha-
gueren de consell e acort en si me-
teixs: en quina manera ells porien
tolre e remoure les dites opiniõs.
E aço per tolre contrasts e treballs,
e que no puguẽ esser ne esdeuenir
entre los senyors de les naus e lenys
e los mercaders, ne encara ab altres
persones: qui ab ells haguessẽ afer
per alguna rao perço ells no pla-
nyẽt lurs treballs nou gitaren a ne-
gigècia, per hauerne merit d' Deu
e amor e gracia de gèts e per tolre
los cõtrasts e les opiniõs defusdi-
tes: digueren e declararẽ ho axi: cõ
en aqst capitol es scrit e ordenat.
Que tot nolit qui promes sera de
donar per mercaders o paltres per-
sones al senyor de la nau o lèy q li
deu esser donat e pagat sens tot cõ-
trast, segõs empero les conuinèçes
e empnimèts, q serã fetes e empre-
ses entre los mercaders e tetes al-
tres psones ab los senyors d'les naus
o lèys, e los senyors d'les naus o lèys
son tẽguts de pagar en fet de git p
tot aytat com los sobrara del nolit,
q ells rebut haurã dels dits mer-
cadors, e encara de altres persones
plo dit viatge. Empero es axi a en-
tẽdre q los senyors d'les naus e lèys
deuẽ abatre e leuar dels dits nolits
lo loguer dels mariners e la viada e
totes aueries, que fetes hauran per
lo dit viatge, que iustes siẽ. E de tot
aço defusdit deuen comptar los se-
nyors de les naus e lenys o home p
ells ab los mercaders o ab qui ells
se volran. E si ho volran lexar en
lur fe. Aço sia en voluntat dels mer-

cadors. E axi los senyors dels naus
e lenys son tenguts de metre e de
pagar en git per tot ço que net los
sobrara del nolit, q ells rebut haura
dels dits mercaders per lo dit viat-
ge, on lo dit git sera stat fet per sou
e per liura, axi com fara la roba
saluada ala gitada, e si perventura
hi haura alguns dels mercaders o
tots: qui diran: que lo senyor de
la nau o leny mete e paga en lo dit
git per lo torn que ell haura çoes
a saber del nolit: que ell dit senyor
haura de altres mercaders o de a-
quells mateixos, o de altra roba o
de aquella mateixa: si ab ell sen-
tornaran: los senyors de les naus
o lenys nols ne son tenguts per
alguna rao, pus lo git sera ia cõptat
del altre viatge, e perço que la roba
que la nau o lèy portta al retorn del
viatge: no es aquella, ne de aquells
mercaders, ne es obligada a aquella
ne es rao, que u sia, ne ho dega esser
per alguna rao. E axi per les raons
defusdites: E encara per moltes al-
tres no es tengut en lo git, que fet
sera en lo primer viatge del nolit,
que haura del torn per alguna rao.
E perço fon fet aqst capitol defus-
dit, e per les raons en ell cõtẽgudes
no contrastant algunes raons en al-
guns altres capitols contengudes.

*De patro e mariners quis volran
abstrer danar en lo viat-
ge Cap. 297.*

SI algun senyor de nau o leny a-
cordara o haura acordat mari-
ners

ners per anar en algun viatge o qual viatge sera ia entre ells declarat e certificat en lo dit acordament, los mariners son tenguts de anar e de seguir lo dit viatge, segons la forma en que seran stats acordats ab lo dit senyor de la nau o leny, si donchs los dits mariners abstraure no sen porá per algunes rahons o cōdiciōs: que son ia declarades en vn capitol: on parla de les dites cōdiciōs. E aço desusdit deu esser menys de tot frau. E si peruentura com lo dit senyor de la nau o leny haura acordats los dits mariners, ell se volra en psona * abstrer de anar en lo dit viatge p sa autoritat, e no per alguna rao, que ell escular se puga, ni romandre dega del dit viatge, sino tan solament q es sa voluntat que romāga si lo dit viatge on lo dit senyor haura noliciada sa nau o leny, e encara haura acordats los dits mariners, sera en loch perillos e de dubte, si lo dit senyor se abstraure de anar en lo dit viatge, segons que desus es dit, ay tambe sen poden abstraure los dits mariners, si ells se volran. Mas empero si lo dit senyor romandra o volra romandre per iusta rao o excusa, que haura, e feu ho entenent als dits mariners, com los acorda: ell pot ben romandre, e los dits mariners no poden excusar, q no vagē en lo dit viatge per alguna rao, salvo per aquelles, qui desus son dites en lo dit capitol. Empero si lo dit senyor romā o vol romandre, o romāga ab iusta rao o no iusta: E los

dits mariners iran en lo dit viatge, ey volran anar: lo dit senyor los es tengut de donar e de metre home qui sia sufficient de tenir lo seu loc, e encara que sia tēgut e obligat als dits mariners de complir tot ço, q entre lo dit senyor e los mariners son empres, cō los acorda. Lo qual dit empreniment deu esser legit en presencia de aquell qui los dits mariners acorda, E en presencia dels dits mariners, e encara daquell qui qui per senyor en la dita nau o lēy entrara. E en axi los dits mariners son tenguts de fer e de obeir tots los manaments qui iusts sien, de aquell qui per senyor los sera mes e donat, tot en axi com feheren a aquell qui ls acorda. E si peruentura aqll qui los dits mariners acorda, e la donchs era senyor, dira e manara als dits mariners, yo comā a aytal la mia nau o lo meu lēy, ell vos dō e ell vos met per senyor, q vosaltres façau axi per ell cō creu tenguts a mi: si en lo dit viatge anas, si ell dira les paraules desusdites als dits mariners sens algun retenimēt que ell noy fara, lo dit senyor qui los dits mariners ha acordats, ses desexit dels dits mariners, e los mariners del e de tota obligacio o cōuinença, que ab ell nagueffen, si los dits mariners cōpliran e attendran tot ço que ab ell haurā empres per lo dit viatge a aqll, qui ell los hauradat e mes per senyor. Mas empero si los dits mariners no attendrā a aqll, qui per senyor los sera mes e donat, les conuinençes o empresions

* abstrer
nit

dels fets maritims.

siōs que ab aquell quils acorda, ha-
 uie promeses e empreses per lo dit
 viatge, aquell los ne pot demanar
 e fer demanda tota hora que ell se
 volra. E si peruentura los dits mari-
 ners attendran o hauran ates e cō-
 plit tot ço, que en conuinença sera
 empres, a aquell qui per senyor los
 sera mes e donat en lo dit viatge, e
 stant en la dita nau o lēy aquell qui
 per senyor los sera dat fara ab los
 dits mariners algun contracte per
 cābiament de viatge, o per alguna
 altra manera, si per lo cōtracte no-
 uell, que los dits mariners hauran
 fet ab aquell, aqui la dita nau o lēy
 sera stat comanat, e encara per se-
 nyor los sera stat mes e donat: Se-
 moura entre ell e los dits mariners
 alguna questio o demanda per rao
 del contracte nouell entre ells fet
 si aquell qui de la senyoria de la di-
 ta nau o leny se despossehi, e hi mes
 aquell ab qui lo contracte nouell
 sera stat fet: ell mete en possessio, e
 encara se desexi dels dits mariners
 els mes per senyor aqll ab lo qual
 lo dit cōtracte fon fet si ell moura

questio o demanda contra los dits
 mariners per rao del dit nouell cō-
 tracte en nō seu propi, no ho deu
 ne ho pot fer per alguna iusta rao,
 nels dits mariners noli son tēguts
 de respōdre ne algun hō ne iutge
 nols ne pot forçar, segōs les raōs en
 lo capitol declarades. Mas empero
 si aqll aqui ell haura comanada la
 sua nau o son leny: li da a o li hau-
 ra donat son loch, ell pot fer la dita
 questio o demanda en loch e en
 no n de aquell, mas en nō seu pro-
 pri no pas. E axi si ell fara axi cō de
 sus es dit: los dits mariners li son tē-
 guts de respondre e en altra mane-
 ra no, mas empero si aquell aqui la
 dita nau o lēy sera comanat, fara o
 haura fet alguna cosa q̄ sia o dega
 esser a dā de la dita nau o leny per
 alguna manera q̄ iusta rao no sia,
 aqll qui la dita nau o leny li haura
 comanat lin pot fer demāda: de la
 qual cosa no cal alre dir ne recapit-
 tular, perço çar quascu estā cert, q̄
 sab ques ha a fer del seu meteix e q̄
 no. E per la rao damunt dita e decla-
 rada fon fet aquest capitol.

*¶ Fins aci hauem parlat de les leys e ordenacions de actes maritims mer-
 cantiuols. Ara posarem ordinacions en fet de ar-
 mada maritima.*

**ORDINACIONES DE
TOT VEXELL QVI ARMARA PER ANAR**
en cors e de tota armada ques faça per mar.

E primo de almirall capita e arma
dors. Cap. 298.

Rimerament deuen iurar lo almirall e lo capita e los armadors q̄ ells pagaran los senyors dlesnaus o deles galeres o deles sageties del guany que fara la nau, que pagada la vianda qui sera m̄leuada o exarcia o alguna m̄leuta, ques fara per autoritat dela nau q̄ pagada aquesta manleuta o despesa que ells deuen donar a quascun leny la sua part, e en aquesta forma paguē ay tambe les altres messiōs quascuna ala sua forma. E si peruentura algū hom fos en la nau, qui per autoritat dela nau hagues manleuat, ofos fermança per comādament del almirall e dels armadors, qui hagues manleuat o fet fermança sobre los seus bens aquell almirall lon deuen tret e fer pagar del primer guany, q̄ la nau faça o los lenys, qui vā ab ella. E perço fon fet aquest capitol, car moltes naus se desfermariē, que alguns regidors manleuen, e fan fer fermançes perque *sescruxen, e les naus fan lur viatge.

* sesfor
fen

(?)

*Com deu esser comptada la messio
e lo guany en nau armada.
da. Cap. 299.*

EN cara deuen saber, com se fara de aquells homens, qui venen en nau cō hā guāyat', o no guāyat: q̄ losdits homens qui venē, es mestre que paguē axi belurs parts de la dita messio com siy hauen stat tota via, e segons que lom sera, deu hauer millorament o pijorament daytant, com hi haura stat oy stara axi com ara que vn home entre en la nau, e noy sta mes de deu iorns o vn mes o dos o quāt quey stiga, e los altres hi hauran stat vn any o mes, e hauran refrescat la nau dues veguades o tres del guany q̄ hauran fet o de m̄leutes, aquells qui mes hi hauran stat, aquells ne deuen hauer millor millorament, mas eraço deuen hauer la smirall e lo capita e lo notxer major e los clauaris e lo scriua esguart sobre lur sagrament que ells ho degan arbitrar segons lestat, e segons la forma del hom: car aquell pora esser tant *prous, o que fos tant bo darmes: que aquell deura hauer tant

* profi-
tos

tant bonapar, com si tota via hi ha uia stat.

De comit o senyor de la galera o de fusta manca armada.

Cap. 300.

SI algun qui ira per si matex ab galera o ab sagetia, sol que vage menys de nau o de armada de senyoria: deu hauer la quinta, e tots los homens son tenguts de fer son comandament: axi coma comit de uen fer. Encara si va de tras nau, o que sia ab cōpanyia de nau, e la nau haia per si de nau o altre leny estre na, si es estrena de deu * besants, deu ne hauer lo comit tres, e si es de cinc * besants, deu ne hauer dos. E en aytal forma, q̄ estrena de cinc * besants en auall son del comit dos * besants, e vn * besant es del capita, e los dos * besants deuen esser del notxer dela nau. E si mōta mes de cinc * besants, deu venir en poder del almirall e del cominal de la nau, mas tota via aquest tres al comit saluats, si son mes de cinc * besants. E si son mes o menys, en aquella forma ne deu hauer. Encara mes, que si lo dit comit pre leny de batalla, que sia altre ley armat, deu hauer les armes del altre comit. E encara q̄ pot cābiar les armes per millors: fins al cap del viatge. Encara de tot leny que prenga a batalla galera o altre leny, que sia, deu hauer vna ancora e la * senyera. Encara deu hauer de refrescamēt la nau vna part e mija. E tots aquells qui

son en la galera, deuen fer lo comā dament del comit, o sia galera o sagetia o altre leny.

De comit. Capitol. 301.

Comit deu iurar e fer homenat ge al almirall e al cominal de la nau de no partir sens la volūtāt del almirall o cominal en pena de la persona e de no tallar cap de nau, si donchs lo * raiayere noli prenia lo rimo: e si ell lo tallaua, quel deu al pus tost que püsca recobrar. E si ell per altra rao ho fahia, ell es tengut per falls e per desleal, e deu perdre la ma, si ell lo talla o l fa tallar. E si tāt sera que ell lo tallas que fos fet per * rafa o per altra traycio, que hō loy puga prouar, deu esser mes en vn pal p lo ces, e q̄ li isca al cap.

De conuuençes. Cap. 302

COmençem primerament de la nau e dela viada, que l almirall e los armadors e lo capita e aquells qui armaran la nau, faran segons ques empendran e segons se partiran, mas l almirall e lo capita ho de uen manifestar, sin son demanats, e si non son demanats: no son tenguts de dir ho, en aytant empero, q̄ l almirall deu donar poder al scriua, q̄ ell ho manifest, e deu ho dir als homens, qui vendran en terra e en nau per acordarse que axi es, q̄ cō los armadors armen la nau, ells poden metre, segons que ells se posaran. E com los homens se acordan:

* mone neda no conegu da

* lo ma ceix

* lo ma teix

* lo ma teix

* lo ma ceix

* lo ma teix

* senya

* p cap axi anomenat

* rancor

Llibre de Consolat

ran: guarden se: siy volē anar o no.

Deles pars ques deuen fer en nau armada. Cap. 303.

EN cara de uets saber, quantes pts deu fer la nau e quantes no. Si la nau es ab galeres o ab lenys armats, si son mil persones, deuē fer sis milia docētes parts. Encara si la nau ha. d. persones ab los lenys armats, deu fer, iij. milia. c. parts. Encara si la nau ha. ccl. persones, deu fer mil. e. dl. parts, encara si la nau o lēy ha. cl. homēs: deu fer. dclxxv. parts. E axi com crexen los homēs en axis crexē les parts. E ab les parts se milloran los homēs: segōs quels homens seran stats * prou e sufficientes dels officis, q̄ faran. Empero aço deu iurar lo capita e lo notxer maior e los clauaris e los conestables en aquesta forma, que hi deu hauer, iij. notxers los millors quey sien en la nau. E tres proers e dos clauaris e dos ballesters ab lo conestable lur e dos homēs darmes ab lur conestable, que no puguen res fer per parentesch ni per altre seruey, que degan hauer, o quen hagē pres, e en axi ab voluntat de tot lo cominal d̄ la nau axi d̄ la vna part cō de l'altra aq̄lls hi diguen ab veritat, e que partesquen lealment en presencia del almirall, e aquell qui fara a millorar, quell milloren. E axi be deuen millorar lalmirall sobre les sues parts cō los altres, si ell es digne de milloramēt e que sia sufficient de millorar. Encara * atresi claua-

ris e notxers e ballesters e a tots homens darmes. Mas a nengu no poden tolre res de les lurs parts, çoes si es proer o ballester o altre hom: segons que deu hauer.

De notxers e altres officis, e de la partio. Cap. 304.

EN tota nau de cors de. c. mariners deu hauer. xvj. notxers, e. xxiiij. proers, sol quey haia mil persones. E si hi ha. d. deu hi hauer. xij. notxers. E si hi ha. ccl. deu hi hauer. viij. notxers. E lescriua el notxer maior deuen hauer millorament pe notxers. Saluant la conuinença que haura feta lalmirall al notxer, que si li conue mil morabatsins sobre les. x. parts ell los deu hauer, empero quel capita sia ala conuinença, e lescriua maior, saluant q̄ aq̄ll notxer hi sia e si noy es sufficient, pot lon gitar e metren hi altre.

Encara scriua deu hauer, x. parts axi com notxer. E capella e metge aytambe, e aquests son aquells, qui deuē hauer part de notxer en nau. Mas si peruentura des que hagues conuengut notxer o proer o altre hom en la nau, que es fer, o que noy fos sufficient, axi com es dit dels notxers: axi es fet dels proers e dels altres.

Encara tornē ala partio de les parts que com sera leuada la viada el fet de la nau los senyors ço es a dir lalmirall e capita els armadors deuen hauer fet encanta. viij. iorns en pe-

na de les parts. E deu ésser partit, com lencant sera fet, en. iiii. iorns. E perço fon fet aquest capitol, car los almiralls e los capitans e los altres armadors farien tant car los homés en les terres, que ells ne haurien damnatge e molts *destrichs. Encara deu donar lalmirall poder al scriua e al notxer major, que ells puguen pendren tantes de robes que ells puguē metre penyora fins que la nau volra encantar, perque lescriua puga prestar del fet de lur guany, perque los homens se puguen fornir de menjar e de beure fins que la nau haia fet tāt de guāy que pagades les manleutes hi sobra ra al scriua ab lo notxer se deu donar de aço *senyoria, que ells degan pendre tanta de roba dela nau que aquells homens pugan hauer que menjar e que vestir, legons que ells veuran lo guany, empero quel guāy sia sufficient e bastant per ala demundita cosa, e per aquesta procuracio deu hauer lescriua dos milleresos, e la meytat es del notxer. E lescriua es tēgut dfer al bara a qualcu daço, que haura pres. E si los homens prenen mes, que no deuen, lescriua nes tengut, que perço son donats a aquells dos millaresos al scriua e al notxer. E lescriua e lo notxer deuen tenir leal compte per tots los homens, qui en la nau iran: E per los armadors. E aquesta batalla ha lo notxer ab lescriua en fet de cors o de nau armada o altre

* d'fatērs

* facul-
-at

De almirall Cap. 305.

AL mirall pot fer millor d' part a quis volra, de. ij parts o de. v. o de. iij. fins en. x. e aquells deuen ésser de. v. homens fins en. viij. Almirall pot fer conestables, e pot los millorar de vna part sobre los altres, e sobre la coneguda de aqlls qui haurā multiplicades les parts. Almirall pot millorar tot official, sol que sia sufficient ab voluntat d' l cominal dela nau. Tot aço axi cō desus es dit fon fet e fernet, tot en axi com los altres capitols.

Ordinacions de cors. Capi.

fol. 306.

EN les costumes del cors d' nau o de leny de rems sia entes, que tot leny qui no rem, e que haia gabia, fa aytal capitol com nau, axi fo stablit. Començen al lalmirall, qui sera damunt larmada, que primera mēt deu iurar als armados: que ell sia feel e leal e obseruant en totes coses que conuenguen ala nau e als persones qui armaran, çoes de la nau e de exarcia que ell prometra e haura assignada als armados. E si algu es leuat almirall, o la nau sia sua, ell deu manar al notxer ab pena de sagrament, que ell dega manifestar tot ço que per tāga al cors dela nau per ajudar se de tot lo que ha menester. E lo dit notxer major ab los *panesos, los quals son apellats notxers en cors, hi deu anar ab. iij. fins en. viij. e aquells ab lo

* confes
lles de
P^oP^o

dit

Llibre de Consolat

dit notxer deuen ho manifestar a la nau e al almirall ab sacrament en axi, que ells no puguen dir sino ia veritat. E lalmirall tot en axi cō lo notxer ab aquells altres notxers ab sacramēt hauran dit, ell ho deu fer a saber als armadors aytambe per sacrament, que ell noy fa esdir mes ni menys dela veritat. E si lalmirall axi nou fa, ell deu perdre .x. parts de les sues, e deuen tornar al cominal dela nau, sia la nau sua o no encara lo ban que sera posat en nou a quis periurara, ço es la pena que seria donada a algu per sacrament fals, tot en axi deu ell pagar aquella pena, e qualseuol altre del menor tro al maior. Encara si lo notxer ha uia fet ab ell algun pati, que ell digues dela exarcia o de les altres coses, lo que no sera lo dit notxer deu perdre les sues parts, e totes les armes, e deuen esser del cominal dela nau. Encara lalmirall deu fer scriure en poder dels armadors, ço quel notxer haura dit dela exarcia e de les altres coses. E si lo notxer no dirà la veritat: deu hauer la dita pena. Lalmirall deu aço fer als mercaders en pena sobredita. E los mercaders deuē atēdre al almirall sots pena dobla, ço que li hauran conuengut. Lalmirall es tengut al notxer e a tot hom de dir, quant pren per la nau e per la vianda, e cō man leua e com no, si loy demanen. Encara almirall no deu metre algū sō parent per notxer maior sots la dita pena, si nou fahia ab voluntat dels personers e armadors e del ca-

pita. ¶ Sapiau encara, que almirall no pot metre capita ne capita almirall sino ab volūtat dels armadors. Encara almirall ni capita no pot gitar a'gun hom de ofici per alguna esquire, que li haura, si ell no era malmerint o que hagues fet perq̄, e que tot lo cominal ho conegues o que no fos sufficient, en tal cas lo pot gitar, e mentre altre. Empero que no valgues menys daquell, si donchs nou fahia ab consell de la nau. E lalmirall deu iurar de atendre: ço que promes haia tot home, si personer sia armador, sia notxer sia conestable, sia hom d'armes o seruicial, sia mercader, Sia sarrahí o crestia o iueu, e tot ço que prometra en la nau o en terra a tot oficial de la nau, ell ho deu tenir tot en axi: com promes los haura, saluant empero, que aquell sapia fer ço perque la conuinença li haura feta lalmirall, e si aquell no sabia fer ne dir ne obseruar, ço que haura conuengut, lalmirall noli es tengut dela conuinença: que li haura feta, e pot ni metre vn altre qui hi sia sufficient en presencia del cominal dela nau. Encara almirall deu demanar de consell com deu partir de algun loch, a tot lo cominal dela nau. Item si manleua res en la mar o pré de los amichs res, atrestal. Encara si deu fer vna farida, atrestal encara si cambia nau, atrestal, ey fa torres atrestal. Encara de exarcia o de alguna gran cosa atrestal. Almirall qui va a parts pot refres-

car

dels fets maritims.

car sol que los armadors e personers ho vullen.

Encara almirall o senyor de nau no pot donar ni pēdre exarcia de. v. * besants a munt sens sabuda dels armadors e dels personers. E si mūta mes de. v. * besants tot lo comuna a demanar e sin hi haura sol vn mes dela part qui digues hoc encara que laltra part diga no: lalmirall ho pot fer, e atrestal pot fer de aqlla part que dira no. Mas aços deu iurar per los notxers e per los proers e sobre tots per los armadors e per los personers qui son ab ells en semps daquella part maior.

Encara deu lalmirall ab coneguda e ab voluntat dels notxers e dels proers metre clauaris e dels ballesters e homens darmes, çoes de vn notxer e vn personer çoes armador e vn proer e vn hō darmes de làça o ballester. E aço que la maior força sacordara: sic fets los clauaris. E scorcolladors atrestal com de clauaris.

Almirall pot metre proer a coneguda del notxer, perço car lo notxer coneix los mariners.

Almirall pot metre e leuar conestable dels ballesters ab voluntat del capita.

Almirall pot leuar ganfanoner ab voluntat del capita.

Almirall pot leuar gnardians dels sarrabins e dela vianda.

Almirall pot leuar gabiers e timoners e sobreguardians.

De notxer. Capitol. 307.

Notxer deu hauer honrament, Nçoes que si prē algunes armes ell les pot tenir fins al cap del viatge, e en totes parts res que li sia donat de vianda, deu esser sen, e pot sen pendre. E totes coses que pren en * esuehiment de nau, que valla de. v. * besants en auall, es seu. E en tot carnatge se pot pendre vna bestia de millorament.

Notxer pot manar totes coses, que façen a fer en nau.

Notxer deu hauer de honrament, com refresecament ve en nau, vna part e quarta.

Notxer deu hauer. x. parts, e puys deu star a * cosiment deles sobre parts, que faran.

Notxer pot pēdre del encāt meys. j. * besant.

Notxer deu hauer vna vela demig que sia entena, e fino es entena, prega qualseuol.

De proers. Capitol. 308.

Los proers deuen esser a comandament dels notxers de popa, e deuen saluar e guardar tota la exarcia, E deuen hauer vna ancora e vna gumena la millor, que troben enferida ala ancora, e si peruentura noy hauia gumena enferida ala ancora, deuē pēdre la millor, q troben en la nau. E deuen hauer quascu. v. parts, e deles parts ques faran en la nau de millorament, lo notxer els dos proers e dos clauaris deuen iurar, que per diners ni per parentesch ni per amistat ni per desamistat

* mone dano co neguda * lo ma teix

* enue sti ment * mone dano co neguda

* cabi ment

* mone dano co neguda

Llibre de Consolat

mistat no diran, que aquells qui faran a millorar, que siē millorats. E si proer no ha meses les armes que deu metre per elle metre les hi en tal preu, com ells se volran, ala paga, que li faran.

Ballesters. Capitol. 309.

Ballesters deuen hauer en axi com estan per conuinēt ab los armadors e almirall e capita, e cō deuen hauer dues ballestes de dos peuse vna d' strep. e. ccc. passadors, e per punt e cuyraces e facet e coltell e cuxera e capell de ferre, e. ij. crochs. E si jaço conue e nou met sta a merçe del almirall. E lalmirall ho pot comprar e metre per ell, e pot lin comptar de vn diner dos, o ala voluntat del dit almirall e del capita e dels armadors. Ballester deu hauer. v. parts, e de les parts q̄s deurá millorar sia enconeguda de. iij. ballesters ab lur cōestable, quiu deu iurar ab aquells. iij. ballesters, en axi com lo notxer iurara per los mariners, e lo capita hi deu dir aytambe per lo sagramēt, que ell haura fet. Ballesters deuen hauer tots los cayrells, que trobaran en la cuberta dela nau: quis pendra, e tots los crochs, qui abans hi seran.

*Homens darmes. Capitol.**tol. 310.*

Los homens darmes ço que hā promes al almirall e a los companys, deuen metre, e sino, per a-

quell cap en que son los ballesters: serien ells a voluntat del almirall. Los homens darmes deuen hauer tot ço que puyan tolre als altres homens darmes: que tenguen al cap, al * esuair que faran, mas pus que la nau sera * esuahida: nols deuen tocar res. E han. iij. parts mas tot ço que lalmirall los prometra per * esuahir o per muntar o per fer armes, los deu donar elle lo capita. E ells deuen fer axi, com han conuengut, e per la conuinença, q̄ lalmirall los ha feta, e ia la los attē: ells son tenguts de tenir e de guardar la sua persona a mort e a vida. E si ell no lals aten, ells aytampoch no lin son tenguts.

Gabiers. Capitol. 311.

Gabiers deuen hauer, axi com hauran empres e prometran. E deuen esser en proua dos e dos en mig. E deuen hauer les armes dels altres gabiers.

*De pes e mesura. Capitol.**tol. 312.*

SI algū home te fals pes, o te falses mesures, o metra aygua en lo vi despuix qu'... a criada, ucu perdre la bota del vi e tot ço, quen haura hagut, e deuen ho pēdre los consols dar al cominal dela nau. E si los consols hi consenten, deuē esser marcats al front de foch.

*Sobre gardians. Capitol.**tol. 313.*

D. re

*mone-
dano co
neguda

*en ter-
ra d' sar
rahins

Sobre guardiās d' uen esser. viij. e deuē hauer p cert. viij. *besants per home, e los archs e les sabates daquells, que hō pren en *terrace nia e les sperdenyes.

Timoners. Capitol 314.

Timoners deuē hauer axi cō lal mirall, E lo capita e lo notxer empādrā ab ells. E lalmirall es tengut d' fer los paga saluāt lurs parts.

Barbers. Capitol. 315.

Barbers atrestal cō los timoners e sētiners axi cō se porā posar.

Gāfanoners. Cap. 316.

*lo ma-
teix

Gāfanoners deuē hauer. v. *besāts p gāfanoner. E si ha senyera en pa en la nau q' pendran, deu esser lur.

Barquers Capitol 317.

Barquers deuē hauer tots los coltells daqlls, qui remē. E totes les testes de les besties, quis mengen de refrescament en la nau.

Esuehidors Capitol. 318.

*lo ma-
teix

Esuehidors deuē hauer ço, qll lalmirall los prometra. o. l. *besants. o. c. o. x. E a ço deuen tenir tots aquells de la nau per ferm.

Afferradors. Cap. 319.

*lo ma-
teix

Afferradors deuē hauer. v. *besants e tots los rompogolls, q' sien en cadena de l'altra nau.

Del guarda d' lalmirall. Cap. 320.

TOts los homens de la nau son tē-

gats per lealtat al almirall de saluar e de guardar amort e a vida de tot ço q' li prometra en loch de homanatge: aytāt cō ab ell starā en a qll present viatge, E mētre q' siē al cors. E lalmirall es tēgut a ells d' tot ço q' ls prometra de atēdre de son poder saluāt q' ells li sien sufficiēts. E si lalmirall nols atētia ço q' promes los haura, aquells noli son tengut d' alguna conuinēça, pusque ells lals hagues *rota. Empero q' ell lals pusca atēdre de son poder, car altrament ells li son tenguts, pusque ell no ho pot fer.

* rom²
puda

Escorcolladors Capitol. 321.

Escorcolladors deuē hauer. x. *besants p home. E si menarā amor a algu, deuē hauer les lurs pts en corregudes, sol q' hō los ho pugua prouar. E deuē hauer de tota moneda ques trobe en les corcoll de. c. *besants. v. millaresos, e de. c. canes de tela. v. E si peruētura haurā feta maestia e que diguessen, q' nou hā vist, e que fessen: que en altra part guardassen. E quels le xalsē passar deuen perdre lo vn vll.

*lo ma-
teix

*lo ma-
teix

Seruicials. Capitol. 322.

Seruicials deuen hauer dues parts. E deuen pensar dels sarrahins malalts, e dels malalts de la nau e escombrar la nau. E si lo seruicial es hom darmes, deu lo millorar lo capita en la sua lealtat axi com ha iurat.

Mestre d' axa. Capitol 323.

N Mestre

Mestre d'axa deu hauer los fer-
raments del altre mestre daixa,
ab que clauara.

Ballester. Capítol. 324.

Ballester deu hauer tots los fer-
res dels altres ballesters. E es
tengut de fer cordes e de adobar
ballestes als ballesters e ala nau, e
de amostrar, com ho façen los al-
tres, qui fer no sabran ço que per-
tany a ballesters de empenar e de
fer astes e cordes e ferralles. E per-
ço deu hauer los ferres del balle-
ster, qui sera en l'altra nau. E lo seu
apparellament, qui pertanyera a ba-
lester.

Calafat. Capítol. 325.

Calafat deu hauer los ferros
dels altres calafats e vna gone-
lla o vna cota del altre calafat.

*Rey de seruiçials. Ca-
pítol. 326.*

Rey de seruiçials deu hauer los
millors ferros, que sien en la
nau e vn caldero entre ell e los in-
fants. E deu lo dit Rey pendre sine
parts, e non deu vendre sens volun-
tat dels infants. E si lo dit Rey se
vol, no deu algú home metre daus
en taulell sino ell. E si algu ni met,
ell los pot gitar.

Consols. Capítol. 327.

Si lalmirall vol leuar consols,
ell ho deu fer ab tot lo cominal

de la nau. E deuen iurar de at-
tendre tot ço que els capitols que
hauran fets: diran, e que ells de
son poder sien tenguts, e deuen
hauer deles penes e bans mesos en
la nau la meytat.

*De conuinençes. Ca-
pítol. 328.*

Lalmirall deu tenir e donar tot
ço, q̄ haura cōuēgut o promes
als oficials o a altre hō dela nau, e
si ell loy atē, lo dit hom li es tēgut
de tot ço que li promes, axi com si
era son hom, ço es en lo dit viatge,
e a mort e a vida e ajuda cōtra tots
homēs, qui los guerrers fossen, e si
lalmirall nou attēdra, aq̄ll noli es
tēgut de res perq̄ ell li rōp la sua cō-
uinença. E perço fon stablit en axi
q̄ lalmirall attēca la cōuinença a aq̄ll
pus aquell sia sufficient e bastant a
aquella conuinença e a aquell ofi-
ci, que haura conuengut al almirall
queu sapia fer. E sino, lalmirall no
lin es tengut.

Lalmirall e lo capita deuen leuar
del primer guany, que la nau fara,
tot ço q̄ deura per manleuta o per
tolta q̄ haia feta de viada o de exar-
cia. E pot ho leuar e pasar sens de-
manar al cominal dela nau.

Lalmirall e lo capita si han presa
roba o hom dela nau o leny, son
tēguts de retre la, sol q̄ aq̄ll proue,
qui la haura perduda, ells son tē-
guts de rete, per que ells poden
leuar deles parts aytant, com aque-
lla roba valra, o podē leuar del pri-
mer

mer guay q̄ la nau fara. E si los de manadors principals noy son deuē ho stoiar e guardar entro q̄ damanat los sia. E deuē trametre letres, la on los sabrà q̄ vēguē pēdre la lur roba. E si axi nou fan, la senyoria los pot donar rompimēt pusquels homens tots ensemps seran, e serà dexelats, que ells ho hauran pres.

Totes les coses q̄l almirall haura despeses en menjar e en altres coses a mantenir la companya, q̄ tendra ell despuys, q̄ ell comença de anar al viatge e que ell fo leuat almirall en aquell present viatge tot ho deu pagar del cominal: fins que la nau haia desarmat.

Almirall pot fer iusticia de tolre orrelles o de correr la nau o per illa que sia poca on sia la nau surta, en que no haia senyoria.

Almirall no deu metre scriua sens paraula dels armadors.

Almirall deu fer algun cluari, e fer tenir aquascu en les cambres e en les caxes tancadures.

Almirall pot iusticiar tot hom qui rompa caxa o bala o farcell de roba.

Almirall pot fer iusticia de homens, per que no faran comandament dels officials, qui seran me-
tos en la nau.

Almirall deu hauer de .xx. parts fins en .xxxx. segons que's posara ab los armadors de .xx. o de .xxv. o de xxx. o de .xxxx. tro en axi com sera ab ells auengut.

Almirall deu hauer, com nau se pendra vn guarnimēt o vestidura:

qual se vol, o q̄ lo millor home vesta, qui sera en la nau, q̄ sera presa.

Almirall deu hauer vn lit d̄ roba de quascuna nau, que prenguen.

Almirall deu hauer vna copa dar gent de nau que prenguen.

Almirall deu hauer tots los scrits saluant aquells dels gabiers.

Almirall deu hauer vn anell, q̄ tē ga algun hom de la nau en ma, que valega de .xx. * besants en ius.

Almirall pot hauer ioya sens dā natge de la armada de .xx. * besants en auall. E si munta mes de .xx. * besants: deu tornar al cominal de la nau.

*monee
dano co
neguda
*lo ma-
teix
*lo ma-
teix

Almirall estengut al senyor de la nau de ferlo pagar en axi, com ab ell e ab los seus companyons hauran empres, quant la nau haura guanyat.

Almirall cō la nau fa camp deu hauer honramēt sobre les parts a conexēça e a volūtad del cominal. E ell deu iurar com la nau haura fe ta vela, e partira del port, on haura armat de tenir lealment, ço que h. promes, saluant si lome no era suficient en la cosa: que haura promesa.

Almirall deu prestar axi cō ell mā leua ala gēt. E si ell mā leua, deu los ho fer a saber. E los mariners etots los homens del cominal de la nau lo deuen seguir fins que ell desarm pasq̄ siē a parts. E si lo mariner lo segueix: ell pot refrescar en totes pts aytāt, com ell se vulla. E si lo mariner lo segueix fins ala sua voluntat e desarma: ell no pot res dir als

Llibre de Consolat

mariners ne als homens, qui en la nau seran de demanarres, q̄ prestat los haia: encara que en algunes parts ala sua volutat haia refrescat que no roman per los homēs. Mas siy haia algu: quin volgues exir, ans que la nau desarmas: Deu retre tot ço q̄ haura pres, e leixar totes les armes en la nau: e aço no pot fersēs voluntat del almirall fins que haia refrescat dues vegades per armar de nou. E pusq̄ dues vegades haura armat de nou ell ho pot fer axi, cō es dit damunt: que retalos diners e lexe les armes. E p̄ ço fon fet aq̄it capitol, quels penedors dels diners no deue retre res, perço cō lal mirall no ret res als prestadors, cō māleua, çoes de vn diner dos, e axi cō ell ho reb dels armadors en axi ho ret lal mirall als armadors.

Que deu fer Capita. Cap. 329.

Capita es tengut de atēdre tot ço que conue o promet de ajudar en la nau aytant com ell pugua fer iusticia tenir.

Capita deu fer a saber al almirall. E als armadors totes coses que sapia, que fossen damnatge dela nau. E deu esser en la iusticia cominal a tots cells de la nau, e fer tenir tot ço que prometran al almirall e al dit capita.

Capita deu fer o dar compte al scriua, lo dia que la nau haia feta vela dalla, on haura armat o refrescat, si hom ne vol lauer compte. E aquest compte se deu fer ab. iij. notxers, e ab. iij. clauaris, e ab. iij. pro-

ers, e ab. iij. ballesters, e ab dos homens darmes.

Capita deu mostrar, e dir tot ço que lal mirall deu fer a algun hom en la nau: si lal mirall li ten tort, que ell ablo cominal dela nau li ho deu mostrar e pagar fins que sia fet.

Capita deu axi be guardar la part en la nau dels maiors com dels menors que quascu haia son dret, e deu guardar quels consols nels oficials, que son en la nau no puguē res fer, qui tort o damnatge tornas dela nau ni del almirall.

Capita deu tenir loch de almirall: si lal mirall no es en la nau, e ha aquell poder.

Capita deu trametre lenys en totes parts ab consell del almirall e ab manament.

Capita deu anar parlar per lal mirall, e per si, e per lo cominal de la nau a totes naus per saber qui serā, e ço que ell fara, sera tengut.

Capita deu metre en les galeres e en los altres lenys cap, cell qui ell volra en loch seu e puixs menar lo dauant lal mirall, e ço que ell comā dara, allos faça.

Capita deu fer partides dels homens qui van en los lenys armats, e metre e gitar quis vol.

Capita deu fer atrestal al leny de rems e d' veles e de tot ço q̄ ops sia. *altre tant

Capita deu fer donar la viāda en axi cō ell volra, e per aytāts iorns.

Capita deu stablir les batalles de tots los lochs de la nau, e de tots los homens.

Capita deu hauer respōsiō de cōsta-

nestable, e darse guarda, e si no ho fan be: ell ho deu mostrar al almirall, e ço que lalmirall ne dira, que sia fet.

Capita deu fer mostrar e apparellar e partir les armes que son cominals en la nau.

Capita deu gitar los homens cõ van a *enterra tarracenia, e aytal poder ha los homens, comes fora la nau: cõ ha lalmirall en la nau, que lalmirall loli deu donar.

Capita ha aytal poder com lalmirall: quant lalmirall noy es, que ell te lo seu loch tota via faent a saber si ell sera en la nau.

Capita deu metre los gāfanõers en aqll loch, on veura q̄ faça a fer.

Capita deu fer recollir la gent tota via e destrenyerlos.

Capita deu hauer lo quart de les iusticies e dels bans: ques fan en la nau.

Capita deu esser cominal en los cõsols que si la vn consol ha ab laltre contrast: ell ho deu iutiar.

Capita deu stojar tota la roba del mort a sos amichs o a sa muller, e si sen pert res ell ho deu esmenar als amichs del mort.

Capita pot fer encātar la roba del mort sis volra.

Capita deu veure en los fets de la partio del refrescament, ques dona en la nau.

Capita pot millorar lo seruicial darmes ab voluntat del almirall de mijapart.

Capita deu partir los draps de vestir si hom fa vestidures, e al-

es empreses: que facen a donar ab voluntat del almirall e dels armadors.

Capita deu fer fer leals pesos e mesures als consols. E si ells nou fā lealment en poder seu deuen esser marcats al front: si ells consentē en alguna malefa. E perço fon fet aqst capitol: que ells stiguen lealment al cominal dela nau.

Capita es tengut, que penyora que sia mesa en nau a tauerna o a vianda: nola leix vendre, tro que la nau isca de cors.

Capita es tēgut, q̄ algū home de nau no vena vi ni carn ni vianda, sens que lo dit capita nola veia, e q̄ veia lo pes e la mesura, e si la troba falsa, lo dit capitaliu pot tolre ab los cõsols ensemps: Elos cõsols ho deuen donar al cominal de la nau.

Capita es tengut, que si la penyora que sera mesa ala viāda, nou val ra, q̄ ell la deu fer valer: com en la nau se encantara daço, que haura guanyat, e fer restituir: que aquell noy perda.

Capita es tengut quey faça venir los consolls: si aygua se met al vi: quis vena en nau, despuys que sera cridat.

Capita deu hauer .xxv. parts o mes si fon volūtat dels personers al comēçament del viatge, e si es voluntat del almirall, mas aquelles .xxv. parts noli poden fallir.

Capita deu hauer totes les spases dla nau o leny, qui sera pres, mas es aentēdre q̄s spasa q̄s porta vēdre, q̄ sia ligada en bala, no dū esser sua

sols aquelles que portan per te: armes en nau, o que algun home la portap son armar, aqll es son sues.

Capita deu hauer totes les senyeres en que haia corda itada ligada o fil o agulla.

*mone-
dano co-
neguda
*lo ma-
teix
*lo ma-
teix
*lo ma-
teix

Encara deu hauer de quascū sarrahi: quis vena mig * besant per te sta axi be del poch cō del gran. En cara del sarrahi quis remia mes de. c. * besants: deu hauer. v. * besants. e. de. c. * besants en auall. ij.

Itē deu hauer totes les capes, ço es a entēdre gelebies e atzuuars e capes: que porten sarrahins.

Capita pot pendre algunes armes s'hi fallen, o quen pogues millorar, pero que torn les sues al comu de la armada, çoes a entendre cotell o cuyraces o capell de ferre o golero o altres armadures sols. j.

Scriuua. Capitol. 330.

Scriuua deu esser leal axi ala vna part com a l'altra, e deu aço iurar en presència del almirall e dels armadors, e com es en mar que hā feta vela: deu iurar en presència del cominal dela nau.

Scriuua deu retre compte als proers e als notxers e als ballesters e als homēs darmes, com haurā feta vela en axi q los notxers ni deuē metre. iij. e los proers. iij. e los ballesters. ij. e los homēs darmes. ij. e los clauaris. iij. e a aqlls ell deu retre cōpte per tot lo cominal dela nau.

Scriuua deu tenir lo cartolari, on algū hō no puga escriure ne legir ne tenir, e si alguna persona lo te fo

ra ell, no deu res valer lo cartolari e lescriua deu perdre totes les sues coses e parts, e deu esser gitat de la scriuania, e pert la ma en poder de cort, si prouat li es.

¶ Scriuua es posat ala maior leyaltat dela nau e de testimoni, car lescriua val per. iij. testimonis, e tot ço quel scriua fa aten la nau.

Scriuua hi deu esser cō lalmirall promet alguna cosa a algun hō de nau. E tot ço q prometra lalmirall a altre hom. q lescriua ho oia, ell ho deu scriure, e no deu metre res sino axi cō lera stat dit. E si nou scriu, e lō demanē a testimoni en demāda o plet: ell deu dir la veritat d ço qn oi o vee. E aço deu fer axi be en mer caderia cō en cors, car tots los testimonis de la nau venen al scriua.

Scriuua no deu res scriure en nau: s'la dita nau no es a prois, çoes cō en marcar no seria tengut.

Scriuua es posat en loch de lealtat e tot ço q ell fa, es tēgut de noliciar e de comprar o de vendre o de donar vianda a alguns homens. E des puyes que ha iurat deu esser cregut per sa plana paraula.

Scriuua ha aytal batlia, q no es res tengut en la nau de alguna cōuinēça: si lescriua no es en presència. Encara sol q lescriua oia la vna part e l'altra: e ell es en mar, q sia a prois la nau: ell ho pot scriure: e es tengut, encara q noy sia la vna pt ni l'altra.

Encara si lescriua no tramet els guardians dela nau: no deuen rebre ni donar res sens albara del scriua ab son segell, que sis perdia:

io seria

no seria tengut. Encara mes, q̄ sens voluntat del scriua lo senyor de la nau no pot a algu donar algun ha- uer sens albará del scriua.

Ne algun mariner noy gofa to- car fots la pena del capitol. Encara q̄ si algú nolites fet ab lo senyor de la nau, no estengut: si la part se vol si el scriua noy es, o non hi ha car- ta feta. E si el scriua hi es: es tengut, sol que ell ho haurá oit que tota via ho pot scriure.

Scriua pot encara acordar tot ma- riner sol q̄ no sia proer, defora, e lo senyor de la nau es li tengut axi be: com si ell lo nauia acordat.

Scriua deu esser en totes les co- ses, que porten en nau, sia vianda o altres coses. E si per uentura ve viã- da a la nau de present el scriua ho deu fer partir, e ala sua volutat pot millorar qual seuol.

Scriua pot pendre lo millor ter- me: e fer fer ala sua voluntat de la porta enuers proa. E pot hauer el scriua sota ell seruiçial mas aquell scriua qui sera sota ell: no deu tenir lo cartolari que el scriua ne hauria la pena damundita.

Scriua deu hauer en nau armada segõs vn dels panesos, qui son not xers appellats. x. parts. Encara deu nauer tots los robes, qui valẽ meys de. v. * besants lo libre e si erẽ q̄ val guessen mes de. v. * besants no, ne libres q̄ fossen enbala tã poc. E tot paper qui fos en caxa o en altre loc es del scriua, e tots tinters de scriu- re, e totes les ahines de scriure que fossen del altre scriua.

Item si saltre scriua de la nau que prenguessen hauija algunes armes millors: ell les pot combiar per des sues.

Item deu hauer a tot encant. ij. mi- llarelos per persona, e de persona ques rãbra. v. millarelos, e en totes parts q̄ sia despuys que el sera leuat scriua: La nau li deu fer sos ops a el e a son seruiçial de menjar e de beu- re e de sabates.

Scriua pot damnar home, pus ha seruit son temps, que hom nol pot retenir per força, pus conui- nença li feu hom, que hom lo paga- ra, com hom lo trasch en la nau o iquant arma. Aço es ferm e cert.

Scriua es tengut que ell pot le- uar del primer guany, que la nau faça, la manleuta e ques pach qual- que manleuta q̄ sia de q̄ la nau hau- ra refrescat en algun loch. E nos deu res partir: fins que les man- leutes sien pagades. E daço ha po- der scriua.

De clauaris. Capit.

fol. 331.

Quant clauaris seran leuats en la nau ellis son tẽguts lealmẽt ab el scriua de la nau de guardar e fer escriure e quascu ne deu ha- uer vn scrit, e quascu deu hauer la tancadura, e quel vn menys del altre no puga obrir ni metre ni traure: E tota via lo scriua sia ab ellis al metre e al traure. E si peruen- tura ni hauija algu q̄ prẽgues o do- nas per comẽdamet del almirall o

N 4 d'altri

ador
ador

* monc-
dano co
neguda
* lo ma-
teix

daltri qui fos en la nau sens tabu la
daquells companys o del scriua
a qll deu perdre lama, e esser gitat d
la clauaria e esser en merçe del co
minal de la nau, e perdre les sues
parts.

Clauaris han vn march dargent
en lo cors.

Clauaris han de quascuna nau v
na caxa la millor quey sia méys de
roba sollo fust.

Clauaris há totes les tancadures,
que fossen en la nau o leny que hõ
prengues.

Clauaris há totes les cordes dels
farcells.

* ferta
clauaso

Clauaris han tots los * aguts: qui
sien en la nau, que no sien en bala ne
en farcell ne en esporta.

Clauaris han de quascun sarrahi.
ij. millaresos. E ells deuẽ donar los
claus ab que clauen les cormes.

Clauaris han los scarpres, qui no
sien de mestre d'axa: e deuen los pre
star a ops de la nau. E deuẽ dar cor
des a ligar farcells, entro ques encã
ten, e a clauar e a desclauar los pre
soners. E deuen donar cordes a li
gar los presoners, e abadañions a
ops de la nau si non hauien.

Notxer maior. Cap. 332.

NOtxer maior de la nau esten
gut al almirall, e al capita, E als
armadors de la nau de esser leal, e
de no donar triga a lestoses de utili
tat, ques puguẽ fer en vn iorn, que
non hi meten altre, perço com nau
armada ita quascun iorn e quascu-

na hora en sperança de seguir son
enemich, o de fugir, si ops li era,
perquel notxer deu fer al pus tost
e sauiament ço que haura a fer, e a
ço deu iurar.

Item que per parétesch ni per ha
uer que lin fos donat: ell no stiga,
que no comanda a tots aquells, qui
ben poran fer, e aço deu iurar leal
ment.

Item que per maluelença que ell
haia a algun home, que nol meta,
la on sapia, que altre ho fara millor
que aquell. E aço deu iurar.

Item deu dir totes les magâyes,
que son en la nau de arbres e de an
tenes e de ancores, e de exarcia, qy
sia. E si u cela, e que li sia prouat, ell
deu pdre les sues parts e les armes.

Item si veu res * emblar o * rafa * robar
o bando fer, deu ho manifestar e * rãcor

Item que ell no faça hom acor
dar en la nau, si nol conex, ne diga:
que aquell sia mariner, si nov es, e
siu fa, tot lo damnatge que la nau
ne prengues, sia sobre ell. E si mar li
fahia mal, que ell no sen pogues a
iudar, si la nau ne hauia alogar altre
lo notxer la a pagar.

Item ell deu fer totes coses que
ell sapia e si per uentura ell no resia
bia fer, e que altre hagues hom a lo
gar, entro que sia fet, ell ho deu pa
gar, ço es a entendre tot ço que en
la nau se pertáy per lo nauegar car
a altres coses fora lo nauegar noy
es tẽgut, mas de tot * lals estengut, * alrre
pusque a notxer maior la hom pu
iat.

iat. Encara si fer nou sabia, deu ne esser gitat, e deu perdre ço q̄ hō li hauia promes. Altrament ell deu a tendre, ço que haura promes, e hō axi meteixa ell ço que hom li prometra.

Item que ell no deu exir de port ne entrar en port sens voluntat del almirall e del capita e del cominal dela nau. Tot a ço deu iurar, e encara que per amistat del almirall ne del capita ne dalgun hom no cele, ço que veura que fara a fer, ne diga ço que no fara a fer, e que faça e faça fer tot ço que sia profit de la nau, e si li era vedat, deu ho dir al almirall e al capita, e ells deuen li ajudar a tot saluament dela nau. E sino li aiuden ne li attenē, ço que li hauran promes, ell nols es tēgut de res.

Notxer deu hauer aytal batlia en la nau, que com sera lo consell donat dell e del almirall e del capita e dels promēs de la nau, ell deu fer collar e metre veles, com ell conxera, que faça a fer.

Notxer ha a comendar a exir de port entro q̄ sia en *pelech fora.

Item que tota via que la nau deu mudar, ell deu comandar a popa, e donar saluament, e collar.

Item que com volra pendre volta, queu deu demanar al almirall e al capita e als panesos, e com seran acordats, que ell faça mudar.

Item al entrar de algun port ell deu comandar. E mesa vna ancora daça, e laltre dalla, ell don son loch a aquell, a quil haura donat lo iorn de comandar.

Item que com veuta, que faça ar gir e collar de mig, si ops sera, e mudar laltra vela, que conega que faça a mudar queu faça fer. E siy fa aiunyer alguna vela, ell la pot iunyer, e si fa aminuar, ell la deu minuar sens licencia.

Item que neguna ancora nos deu donar ala nau: que ell noy sia demanat.

Item que si gumena o algun grupial fa a tallar o aiunyer: ell ho pot fer.

Item la nau no deu mudar sens paraula del notxer, ne leuar ancora ne prois sens sa paraula.

Ne deu partir barca de nit sens sa paraula. E sin partira, deu ho manifestar al capita. E lo notxer deu partir als altres sos companyons la venda de comandar, ells faent a saber al notxer, ço que faran.

Notxer deu esser a arbitrar les parts, perço com ell coneix los mariners e deu iurar lealment e dir ab aquells: quiy diran

Notxer maior no es tengut de fermança que ell faça, pus lome sera anat en la nau vn mes que ell la corda, el amena per autoritat dela nau.

Notxer pot cambiar les sues armes ab altres: si millors les troba, si prenen nau. E les pot tenir, fins que la nau desarme e puys que les torn al cominal dela nau: Car ell deu esser armat, qui sta en popa, mas vna arma deu esser sua.

Item deu hauer la quarta part de vianda de millorament. E de tota

N 5 nau

*alta-mar

*mone
dano co
neguda
*lo ma-
teix

nau ques rembra. x. * besants e de leny. v. * besants.

*lo ma-
teix

Item deu hauer de tota vela quis partefca ab los altres notxers vna part e quarta, e pot demanar de refrescament vn * besant a tota nau e leny.

Notxer estēgut de star en la nau fins q̄ tots aquells dela nau sen sien anats, e de no partir entro sia a saluament la nau, e que sen partefca ab volūtāt del senyor, çoes a saber, que sia la nau defarmada. E si la nau hauia son cabal, no es tegut lo notxer, si sen vol anar, pus la maior força sen anas.

De consols. Cap. 333.

Consols deuen iurar en poder del cominal dela nau e d̄ls notxers e d̄ls armadors e dels proers e dels ballesters e d̄ls homens darmes, que ells per algun senyor qui sia en la nau ni per parent ni per altre home ells no faran sino ala maior lealtat que fer puguen e conegā, e tota via ab consell daquells quells parra, e que per parentesch ni per hauer ni per res no façē sino la lealtat. E deuen fer leals mesures d̄ vi e de tot ço ques vena en la nau. E deuen hauer vn scriua, e deuen hauer. xv. * besants per cōsol. E deuen donar al capita lo terç deles iusticies de la lur part e vna part al scriua.

*lo ma-
teix

Item deuen hauer la meytat deles iusticies. E deuen hauer de quascuna nau, que prenguē, vn tapit,

Item deuen hauer de quascuna nau. ij. * besants per hom, çoes a entendre per consol, per los cōtrafts dels homens que partexen.

*lo ma-
teix

Item es tengut quascun consol q̄ faça lealment. E si ell consent maluestat, deu perdre les sues parts el cōsolatge, e d̄u esser marcat al frōt.

Los guardians qui son senescals deuen iurar lealment que donen aytanta vianda al vn com al altre, fora al almirall. iij. parts, e al capita e al notxer maior vna part e vn quarto de part. E no deuen donar al maior mes que al menor sens paraula del almirall e del capita e del scriua.

Deuen hauer los guardians les pells deles besties qui en la nau se mengē de refrescament. E deuen hauer los sachs e les sarries del pa: si la nau guanya.

Item deuen hauer de quascun sarrahi. iij. millaresos e ells deuen los guardar e clauar e desclauar, e si los sarrahins se remen deuen ne hauer vn * besant.

*lo ma-
teix

Item los guardians deuen hauer les parts, segons que sera. E si los sarrahins fugen, ells ne son tēguts.

Com se leuen les quintes. Capítol. 334.

Si algu armara nau o leny o galeira o altre vexell, si costara darmar deu milia sous o mes o menys si los dits vexells guanyarā, del cabal e del guany deuē esser leuades dues quintes, e la vna quinta deu esser

esser del almirall e dels notxers, e
l'altra deu esser partida entre aqlls
qui hauran part en lo fust.

Item si algu armara, e no guanya
ra, mas acabalara, de aquell cabalde
uē esser leuades dues quintes, e par
tides, axi com damunt es dit.

Item si algu armara e no guanya
ra, ne acabalara, de tot ço q̄ porta
ra sia poch ara sia molt: deuen aytā
be esser leuades dues quintes e par
tides axi com dit es.

Item si algun notxer emprara al
gu, que li arma la sua notxeria, si aqll
la li arma e sera empres entre ells q̄
ell li arma a mig *seguint e a mig
*plant, si lo vexell on armara, gua
nya, lo guany dels diners que arma
ra, deu esser mesclat ab ço: que per
tanyera al notxer dela notxeria: E
esser partit mig per mig. E si lo dit
vexell no guanyara, lo dit notxer
es tengut de donar a aquell qui ar
mat li haura, la meytat d̄ la notxeria

*guany
*pdua

Item si li armara a tot *plant e a
tot *seguint, si lo vexell guanyara
lo guany dels diners deu esser tot
daquell, qui arma, e axi lo guany
q̄l notxer fara en la notxeria, deu
esser tot seu. E axi lo armador no
es tengut de res al notxer, ni lo not
xer al armador, sia que aquell leny
guany o perda, pus axi com desus
es dit sera fet lo dit armament.

*pdua
guany

Itē se leuan axi les quintes que si
monta en suma de .x. milia sous, le
uen hom per les quintes. .iiij. milia,
e si mes monta, mes, e si deualla a
menys, leuen hō, segons
que sera.

QUAC, I ACAB A LO LI
bre vulgarment appellat de cōsolat,
en lo qual son los capitols e leys e
bones ordinacions: que los antihs
ordenaren per los fets naritims e
mercantimols. E encara en fets de
corso armada. Los quals capitols e
ordinaciōs foren loades fermades
e promulgades per les se
nyo ries dauall
scrites.

EN lany de nostre senyor Deu
Iesu Christ. M. lxxv. en les Ka
lendas de mars foren fermats per
los Romans en Roma en lo mone
stir de sant Iohan de letra per esser
tengut tostems.

En lany M. cij. en les Kalendas de
Setembre foren fermats en acre en
lo passatge de Hierusalem per lo
Rey Luis, e per lo compte de To
lola, per tenir tostems.

En lany. M. cij. foren fermats en
Mallorques per los pifans per tenir
tostems.

En lany de M. cxviii. foren fer
mats en pisa en sant Pere dela mar
en la potestat de Ambros millers
per tenir tostems.

En lany. M. clxii. en lo mes de A
gost foren fermats en Marçella ala
mayso del espital en la *peostriade
ser *Iaufre antox, p̄ tenir tostēps.

*hosta
leria
*Ioffre

En lany de M. clxxv. foren fer
mats en almeria per lo bō compte
de Barcelona e per los genouesos
per tenir tostems.

En lany

*hosta-
leria

En lany de. M. c. xxxvj. foren fermats en la ciutat de Genoua en la *peostria de ser pinel milers, e dels anciás ser pere ambrosi, e de ser Ioá de S. donat e de ser Guillé de carmesi, e de ser baldoni, e de ser Pere de arenes. E aço iuraren al cap del moll per tenir tostemps.

En lany de. M. clxxxvij. en les Kalendaras de Febrer foren fermats en Brandis per lo Rey Guillem, per tenir tostemps.

En lany de. M. cxxxx. foren fermats en Rodes per lo galeta, els iura per tenir tostemps.

En lany de. M. cc. foren fermats e iurats per lo princep de la morea de tenir tostemps.

En lany de. M. ccxv. foren fermats per lo comu de Venecia en Cōstātinoble. E fermats per ells lo Rey en Iohan tantost que fon tolt als grechs, en la esglesia de santa Sofia per tenir tostemps.

En lany de. M. ccxxiiij. foren fermats per lo compte Alemany e iurats per tenir tostemps.

En lany de. M. ccxxv. foren fermats e iurats en la ciutat de Mecina en la esglesia de santa Maria la

noua en presència del Bisbe de Gathania per Frederich emperador de Alamanya, per tenir tostemps.

En lany de. M. ccl. foren fermats per en Iohan de Bellmont, sobre la anima del Rey de França, qui en aquella hora no era be sa en presència dels cauallers dela host e dels templers e dels espitalers e del almirall de leuant per tenir tostemps.

En lany de. M. cclxij. foren fermats en Cōstātinoble a S. Angel, per Paleogolo Emperador, de fer tenir en la sua terra per tostemps.

En lany de. M. cclxx. foren fermats en Suria p Frederich Rey d xipra. E en Cōstātinoble per leperador Constanti per tenir tostemps.

En lany de. M. cclxx. foren fermats e atorgats per lo molt alt Princep e senyor lo Rey en Iachme per la gracia de Deu Rey de Arago, de Valencia, de Mallorques. Cōp- te de Barchña e de Vrgell, e senyor de Montpeller, en la ciutat de Mallorques. E per lo dit senyor foren atorgats Consols ala ciutat de Valencia, per la manera, que damunt es dit.

Deo gracias.

CAPITOL.

CAPITOLS DEL REI

EN PERE SOBRE LOS FETS

e actes maritims.

Nos en Pere per la gracia de Deu Rey de Arago &c. Als nobles e amats lo procurador nostre general e al portant veus de governador en lo regne de Sardenya e de corçega, e atots los altres officials nostres en lo dit regne, E als batles generals de Cathalunya, regne de València. Veguer e sotsueguer e batle de Barchna e nosres menys als vegues e iusticies e salmedines maritims e iurats alcayts, e altres tots e sengles batles locals de qualseuulla lochs dels regnes de Arago, de València, de Sardenya, de corçega, e condat de Barcelona, e no resmeys consols qualseuulla per nos constituits e per auant constituidors, e atots e qualseuol altres officials e subdits nostres presents e qui per auant seran: Salute dilectio. La discreccio humana per coniectures de les coles passades considera les esdeuenidores: Equant maiors coses mira maiors cauteles se presenta, e com haian conegut per experientia fins aci, que perço com les naus lenys e altres maritims vexells no eren regits per deguts e complits gouerns: no sols ten seguien per-

dues de infinides robes e mercaderies, mas encara mort de molts, volents perço quāt possible sia a nos subleuar los perills deles persones e bens, e proueir ala seguretat dels nauegants, los capitols del tenor seguent manā esser ordenats.

PRimerament que tot mariner o ballester o seruiçial e tot altre qui sia acordat de nau o galera o de leny o daltre vexell sia tengut e dega seruar e complir al patro de nau o de leny o altre vexell, qui acordat sera, tot ço que en lo seu acordamet haura promes de seruar e complir axi que aquell mariner o ballester o altre acordat de nau o de leny o altre vexell, si haura presa paga o prestech de son patro o loctinent de patro que dega seguir lo viatge que haura promes, si donchs no hauia necessitat de malaltia o que prenga muller o si alguna heretat li sera peruenguda despuys que sera acordat, e que de continent que malalt sera o presa muller haura o la heretat li sera peruenguda, que u deia denunciar a aquell, de qui acordat sera, e retre ço que pres haura de paga o

ga o prestech. E qui contractar., en aquest cas dega esser pres, e que re-
ta al patro lo prestech o paga, que
haura pres, e que pach de pena . c.
sous, o stiga p̄s. c. dies al castell, e
tot altre patro quil acordara, ol sen-
men pusque li sia denunciat, que es
acordat daltre, pach d̄ pena. c. sous,
en axi que lescriua de nau o altre
vexell en lo acordament quel pa-
tro o loctinent de patro fara dels
mariners ballesters o seruicials, de-
ia metre les conuinençes en scrit
en lo cartolari del dit acordament.
E quel dit scriua ans que comença
vsar del offici: faça sacrament en
poder del batle de Barcelona o de
son loctinent o del loch on lo pa-
tro scriua posara en la dita nau o
vexell, de vsar son offici lealment.

Item que tot mariner o ballester
o altre acordat qui fuge o desem-
par per por de mals lēys o per por
de fortuna la nau o lo lēy o altre ve-
xell, perque sera acordat si donchs
lo patro nola desemparara primer
o son loctinent del patro, que deia
esser penjat per la gola. Empero si
lo patro o son loctinent de patro
desemparara la nau o altre vexell,
que ans que isqua de la dita nau o
altre vexell, que en presencia de a-
quells qui aqui seran presents, de-
ga dir, que ell desempara aquell ve-
xell axi com aquell qui nol pot sal-
uar, e que licentia tot hom quil de-
sempar. E de aquest desempara-
ment faça se lescriua, si en lo dit ve-
xell sera.

Item que tot mariner o ballester

o altre acordat qui tal * orri de ^{* orri}
nau o de altre vexell, o leuara volta
al * orri de nau o de leny quen vaia ^{* orla}
en terra sens voluntat del patro o
de son loctinent: que sia penjat
per la gola.

Item que tot mariner o ballester
o altre acordat qui fuge a nau o
a leny o a altre vexell despuys que
seran partits de la plaia de Barcelo-
na o de altre loch on sia acordat e
no haia seruit lo temps, de que sera
tengut ala nau o altre vexell si es
trobat que sia pres, e que dega retre
en tot cas tot ço que haura pres de
la nau o leny o altre vexell, e que
perda tot ço que haura seruit ala
nau o altre vexell, e que sia del pa-
tro, e que pague de pena cent sous
o que stiga cent dies al castell o
en preso.

Item que tot mariner o ballester
o altre acordat o altre hom de qual
que condicio sia qui moga baralla
en nau o en galera o en leny o en al-
tre vexell, qui dega esser pres per
los altres acordats del dit vexell si
lo patro o son loctinent los ho ma-
na de part del senyor Rey, e quel
degan metre en vn cep, e quey sti-
ga tant, tro que sia en terra dela se-
nyoria del Rey, e que sia liurat ala
cort, e que pague cent sous, e q
no compte lo seu loguer tant, quāt
stara al cep e sia d̄l patro. E si los ma-
riners nol volien pendre, que pach
de pena cent sous quascu. Empero
si per la dita baralla se seguia nafra
o nafres, quel dit barallant dega
hauer aquella pena, que de vsatge o
de dret

de dret deura hauer, segons la qualitat dels actes.

Item que tot patro de nau o de leny o daltre vexell sia tégut a mariner e a ballester e a altre son acordat de pagar li lo loguer, q̄ li haura promes, com haia seruit lo téps el viatge, de que sera tengut al patro. Empero si lo patro li donaua paraula abans quel temps no hagues seruit, quel dega pagar de tot ço q̄ li sia tégut, axi com si tot lo temps li haia seruit, si donchs noli daua paraula per ladronici prouat, o per baralla o per gabella, o sino estaua a comandament de son maior. E axi empero quenoli dega esser dada paraula en loch de sarrabins.

Item que si lo mariner o altre acordat pren colp en la nau o a tre vexell faent lo seruey dela nau, oy pren malaltia, que dega comptar son loguer, mentre sia en la nau o altre vexell, axi com si era sa, e quel patro li dega pagar son loguer e altres coses complir segons forma e condicio del seu acordament. Empero si era en viatge de vltra mar: quel patro sia tengnt e dega en tot cas tornar aquell ab aquella nau o leny o altre vexell comptant son loguer. tro quel haia, la on acordat sera stat.

Item que tot mariner o ballester de nau o de leny o daltre vexell qui prenga loguer de nau, sia tengut de metre armes, çoes a saber bones cuyraces gorgera e capell de ferre, spala e coltell e bones dues ballestes e vn croch: e. cc. passadors o

viratons. E que dega aquelles armes emprar tota vegada, que per son maior ne sia request per defensio de la nau o del leny. E qui contra fara, pagara per ban quascuna vegada. xx. sous. E si a quell mariner no metra les armes desudites en nau o leny o altre vexell de qui acordat sera: e aquelles com request ne sera: no emprara que no dega hauer comptat de son loguer del temps que seruit haura ans sia guanyat al patro.

Item que tot mariner o ballester de nau o de leny que sia acordat, q̄ vaia en viatge de vltra mar e haia pres prestech o paga, deia iaure en la nau o leny de pux que la nau o leny haura començat a carregar, si es request del patro e dels mercaders, axi que de quatre nits ni iaga la vna' quascuna ab les sues armes, axi que faça hom cõpte quel quart dela companya iaga en la nau tots vespres, e aquella nit haia e compte tot son loguer segons que pendrà lo mes. E si es a viatge haia la nit. xij. diners Barchñs, si donchs en lo acordament no sera empres q̄ sens loguer hi hagen a iaure. Empero en aço no es entes les nits, que en la dita nau o vexell iauran, apres que aquella nau o leny se comença desormei ar per anar en son viatge. E qui contra fara pagara per pena cada vegada. xx. sous.

Item que tota nau o leny o altre vexell que haia començat o no començat de carregar si noues de galeres o de altres vexells de enemichs

nichs o cossaris seran en lo loch on la nau o leny sera que tots los mariners e ballesters acordats qui hagen pres prestech o paga, feta requesta a ells per lo patro o scriua o altre en loch daquells, deian entrar en la nau o leny ab lurs armes per defendre, e quey degan star tant cō al patro o a son loctinent placia, axi empero quels dits mariners cōpten a tot loguer. E si lo mariner o altre acordat nos recollia feta la requesta pach. xx. sous.

Item que tot mariner o ballester o seruiçial o altre acordat de nau o leny o altre vexell dega estar a n'ament e a obediencia del patro o de son loctinent, de qui acordat sera, e si algu daquells cōtraustaua irosament o ab malicia al dit patro o a son loctinent, quels mariners els altres acordats de la nau o vexell prenguen aquell o aquells, qui aquest contrast faran, e quel meten en cep, e tenir lo, tro que aquell hien en senyoria del loch: on sera lo patro, e aquell meten en poder del ordinari del senyor Rey, quin faça ço que de dret e per iusticia los parra faedor, e que lo dit acordat no compte de son loguer, mentre stara al cep.

Item que tot mariner e ballester se dega recollir aquell dia: quel patro li haura dit, si la nau o leny se desformeiara, e que encontinent q̄ sia recollit, dega cōptar en tot son loguer. E si algun mariner o ballester trobat sera en terra, com la nau o leny haia feta vela, que dega pa-

gar per pena vint sous.

Item si algū mariner o ballester o seruiçial partira o exira de nau o de leny o altre vexell sens voluntat del patro o de notxer o de lur loctinent, que pach per pena quascuna vegada. v. sous, o stiga. v. dies pres en lo castell, si pagarnols pot. O si lo patro ho volra, que stiga al cep de la sua nau per cinc dies, e que no compte sou.

Item si algu o alguns mariners o ballesters o seruiçials partiran de nau o de leny sen s'voluntat del patro o de notxer o son loctinent de barca, que pach per pena quascuna vegada si es barca de penescalm de nau: çoes quascū daquells vint sous e si es barca altra de nau o altre vexell, pach quascu daquells deu sous per pena. E si pagar nols pot, que stiga quascu daquells per quascun sou. j. dia al castell.

Item que si algun mariner se aué dra ab lo patro o ab son loctinent de star en nau o leny stant en plaia o en algun altre loch e aquell mariner exira fora la nau o leny sens voluntat del patro o son loctinent, q̄ pach per pena quascuna vegada. xx. sous e que perda lo loguer, que li sera degut tro en aquell dia.

Item que si algun mariner o altre acordat sera atrobat dorment a la sua guayta que per quascuna vegada pach per pena, si es mariner de popa dos sous: e si es de proa vn sou.

Item si alguna nau o leny o 'altre vexell per fortuna de mar o de vêt vendra

vendra en terra a fós q̄ls marinerse ballesters e seruiciale altre hō qui serā acordats de aq̄lla nau o leny o altre vexell, sien tenguts e degā aiudar cōtinuament a restaurar e a salvar la nau o leny o altre vexell el

* arrens
o or
meix

* arnes daq̄lla, e encara les robes e mercaderies, q̄ en aquella serā, axi q̄ls dits mariners e seruicials cōptē tota hora a tot lur loguer, tro quel patro los ho diga. Axi q̄ si aquells mariners o seruicials sen partiran e sen lunyaran, axi que ajudarā a sal-

* lo ma-
teix

uar la nau o leny e exarcias e * arnes daq̄lla ne les robes o mercaderies q̄ en aquella serā q̄ no hagē cōtat del tēps, que seruit haurā, ansha gen a retre, ço que pres haurā a prestech o a paga, al patro e no resmēys s̄ls mariners o seruicials qui

* lo ma-
teix

aiudar no volran hauran * arnes seuse robes en aquella nau o leny o altre vexell e seran saluades, e no ajudaran a salvar e a restaurar la di-

* lo ma-
teix

ta nau o leny o altre vexell, q̄l * arnes e les robes daquells sien confiscades al senyor Rey. E que tota hora hagen aquells mariners o ballesters o seruicials qui no ajudaran, star presos tro q̄l prestech o paga hagen tornat al dit patro.

Item si algū mariner o seruicial sera acordat p̄ patro o q̄ nau o de lēy o dal tre vexell o per lescriua daq̄lla cocha o lēy: q̄ daq̄ll acordamēt o paga o prestech dega esser cregut lo patro o scriua de aq̄lla nau o lēy o altre vexell, axi q̄ la cort d̄l loc on lo patro o scriua acusara o req̄rra lo mariner o seruicial de seruar les

conuēçes entre ells e empreses, dega encōtinētpēdrelo mariner o ser uicial, e aq̄ll pres tenir, tro q̄ haja satisfet plenariamēt al dit patro o a son loctinent, enço q̄ aquell mariner o seruicial sera tēgut segons la conuēça del seu acordament.

Item que algun barquer o mariner ne altre no gostraure ne descarrigar denits de nau o de lēy o altre vexell, o en nau o en lēy o altre vexell gra ne altres robes sens voluntat del patro o d̄ son loctinēt. E qui cōtrafara pach per pena quascuna vegada. c. sous, e no resmēys sia aquell qui cometra tals faenes es tēgut destar a dret al dit patro o a sō loctinent, enço que deura.

Item q̄ si alguna p̄sona fara fer nau o leny o barca o altre vexell en la plaia d̄ Barchña, e a ops d̄la cōstruccio de aq̄lla nau o leny o barca cōprara fusta stopa clauo cotōs ancores e altres forniments e exarcies necessaries a ops dela dita nau o leny o altre vexell p̄ les quals deura diners ales p̄sones d̄ qui cōprades les

haura, o si per aquell patro o * exercidor sera degut per iornals als mestres prestant lurs obres en cōstruccio daquella nau o leny o altre vexell, e aq̄lla p̄sona qui cōstruira aytal nau o leny o altre vexell dementre q̄s cōstruira se morra o se absentara o aq̄lla nau o lēy o altre vexell nauegar no pora axi q̄ * cōuēdras d̄ vēdre aq̄lla nau o leny o altre vexell q̄ aq̄lles persones a qui sera degut p̄ rao d̄ fusta clauo, stopa, cotōs ancores e altres forniments com-

* p̄sona
qui telo
carrec

* cōuin
gues

O prate

prats a ops de la dita nau o leny o altre vexell, o per raho de iornals, siē primers en tēps e pus poderosos en dret en lo preu ques haura de aq̄lla nau o lēy o altre vexell ensemps ab les altres persones daq̄lla nau o lēy o altre vexell, enço q̄ bestret haurá, axi q̄ muller ne altre creador daq̄lla p̄sona no puga esser primer en temps ne pus poderos en dret a aq̄lles p̄sones aqui sera d̄gut p̄ les dites raōs, tro q̄ la nau o lēy o altre vexell haia feta vela en loloch on sera cōstruida, sens en barch daq̄lles p̄sones, aqui p̄ aq̄lla raho sera degut. Feta empo vela daq̄lla nau o lēy o altre vexell sens cōtraft daq̄lles p̄sones aqui sera degut, q̄ de puy qualq̄ vegada si la dita nau o lēy se haura a vēdre, q̄ en lo preu d̄ aq̄lla vēguē primers aq̄lls, q̄ dret comu ordō. Saluo tota vegada, q̄l personer sia primer en la sua part a tota altra persona que sera crador daquella persona, qui aytal nau o leny o altre vexell haura cōstruit.

Item que algun barquer no gos traure de nau o de leny o altre vexell mariner o seruicial sens voluntat del patro o de son loctinent. E qui contra fara, que pague per pena cent sous.

Item que algun exauaguer pescador ne altre no gos metre ne lançar nāçes ab pedra ne ab senalles ne en altra manera en la mar de fons de xxv. passes enius çoes axi cō es del mur dela dreçana en senyes de axa loch tro al mur de sanct Daniel per aquelles metexes senyes. E qui

contra fara que pague per pena. c. sous. E no resmenys quel patro o son loctinent o los mariners d̄ nau o de lēy o altre vexell pugā aquelles nāçes si trobades seran en la mar axi com diu de mur a mur, pendre e tallar sens alguna pena. Empero si algun pescador exaueguer o altre volra calar nāça o nāçes dins los dits termes ho puxen fer tan solament calant aquelles ab senalles plenes de arena.

Item que algun barquer o grōdoler no puga hauer ne tenir en son alberch per barqueiar sclaus si no tāsolamēt dos axi q̄ al lauor de descarregar o carregar no puga tenir ne hauer sino tāsolament dos sclaus, axi q̄ aquells siē seus propis, e no daltre. E qui contra fara, que perda aquell o aquells sclaus, que mes haura en aquell lauor.

Item que algun patro o exercidor o sobreposat en loch de patro no puga māleuar sobre les pats ne a ops daq̄lles, les quals los persones haurá fornides en nau o en leny o altre vexell, si aq̄lls personers serā presents en lo loch on aq̄lla māleuata se fara. Ne aquell prestador no haia alguna obligacio sobre les parts daquells personers, la on lo seu prestech diga, que sia conuertit en profit daquella nau o leny o altre vexell, si dōchs nou fa d̄ expres consentiment daquells personers.

Item q̄ tot personer de nau o de lēy o altre vexell puga per la sua part donar al encāt la nau o leny o altre vexell ab les sues exarcies, e aquella

vendre

dels fets marítims.

vèdre aquí mes hi do publicamēt, e lo preu rebre e a si satisfer, sens em barch e cōtraft del patro daqllaans si req̄st ne sera lo patro sia tēgut de loar aqlla venda, qui feta sera. E que haia a pēdre, ço q̄ sobrara del preu leuada la part daquell personer, en tot loch on se vulla lo personer saluo en terra de sarrahins, axi empero quel comprador de aquella nau o leny o altre vexell haia a seguir e complir lo viatge, lo qual la nau o leny o altre vexell ferma haura.

Itē q̄ si alguna persona cōstruira nau o leny o altre vexell, e aqlla cōstruccio sera en cōuinēt ab alguna persona q̄ li dega fornir e fer certa part, e sera entre ells empres de certes mesures de aquella nau o leny o altre vexell de que promesa sera aquella certa part, q̄ aquell personer haia a fornir e pagar dels seus bens aquella part dela qual conuengut sera entre ells axi quel batle del senyor Rey dega aqlla persona forçar a fer cōpliment a aqlla part cōuēguda entre ells. Empero si les mesures crexaran lo dit cōstruēt sens volūtat daqll personer, q̄ en aquest cas no sia tengut de fer la dita part.

Itē q̄ si alguna nau o leny o altre vexell sera carregada o carregat d' robes e mercaderies e aqlla nau o leny o altre vexell sofferra fortuna o tēpestat de mar o de vent e correrà aqlla fortuna de mar o de vent, o sera la dita nau o leny o altre vexel oppresa de naus o leny o galeres de enemichs o altres axi: que la dita nau o leny o altre vexell p restau

ramēt e saluamēt deles persones o dela nau o leny o altre vexell e mercaderies e robes q̄ en aqlla serā haura a fer git deles robes e mercaderies qui en aquella o aquell serā, q̄ll patro ne son loctinent no puga ne dega fer git de aquelles robes e mercaderies, sens voluntat dels mercaders, qui en aquella nau o leny o altre vexell serā o de la maior partida d' aqlls, e de qui mes robes e mercaderies haura en la nau o leny o altre vexell o de lurs loctinents. Empero si en la dita nau o leny o altre vexell mercader o son loctinēt i. o haura, e cōuēdras de fer lo git p lo mes dan esquiuar quel patro no puga fer lo git daquelles robes sens voluntat o requesta dels mariners: qui aquí serā, o de la maior partida daquells. Declarā empero que si lo dit git se haura a fer es fa: que totes robes e mercaderies e moneda e tot argent axi en peça cō en vaxella com en ioyes e cambi e cartes de deutes ques façen per raho de la nau e deles mercaderies, que en aqlla seran e margarites e draps dor e de seda e totes altres coses degué pagar. Exceptat caixes, ço es la fusta e armes e vestidures e arnes de lits de qualque persones seran. E sia que les robes sien en cuberta, o sien sota cuberta.

Item que les robes saluades e gitades degā esser preades e estimades: axi com volran en lo loch: on la nau o leny o altre vexell port fara per raho del seu descarregament.

O 2

Item

Llibre de Consolat

Item que la nau o leny o altre vexell dega esser estimat: segons la valor, que valtra apres, que sera escapada de la fortuna, e sera en lo loc on port fara per descarregar, axi que dega pagar en lo git per la meytat dela valor que estimada sera.

Item que dega pagar la dita nau o lēy o altre vexell o son patro en lo dit git per tot lo nolit, q̄ li sera degut axi per les robes gitades cō saluades, axi quel dit patro haia tot son nolit axi de robes gitades cō saluades. E axi meteix quel patro sen puxa retenir per ço que sera degut per lo loguer als mariners, o q̄ li cōuēdra a pagar en aq̄ll git, de ço que sera degut a aquells mariners, sens contrast e em Barchña algu.

Item que si algun patro o son loctinen metra e carregara algunes robes o mercaderies sobre la cuberta dela nau o lēy o altre vexell sens voluntat del mercader, de qui seran, e aquelles robes o mercaderies conuendra per la dita fortuna gitar q̄ les robes o mercaderies axi carregades se degā perdre al patro e no al mercader, si donchs no serā carregades en la dita cuberta de voluntat expressa del dit mercader, axi q̄ les robes de sota cuberta ne altres daquelles desus expressades en quesque sien no façē a les robes, q̄ sien sobre cuberta. Declaran encara q̄ aquelles robes se haien primer a gitar que aquelles que fan les vnes a les altres.

Item declarā, que les robes qui irā de sota cuberta, no façē a les mer-

caderies qui seran de sobre cuberta si donchs no eren robes o mercaderies: que fossen dins caxes.

Item que sia licit al patro o a son loctinent de nau o de lēy o de altre vexell d̄ a turarse tates robes o mercaderies de aquelles, que aportades seran en la nau o leny: o altre vexell qui basten al valer del nolit, e del git, o de algun de aquells.

Item que si alguna nau o leny o altre vexell sera pres p̄ cossaris enemichs o altres, e aquella nau o leny o altre vexell se haura a rescatar, quels mariners haien a pagar en aquell rescat per lo loguer.

Item q̄ si alguna nau o cocha, o altre vexell gros dels sotsmesos d̄l senyor Rey nauegāt ala vela encōtrara galera o coches o altres lēys armats de enemichs o daltres cossaris, e aquella nau o cocha o altre vexell gros se entēdra a defendre als enemichs, quels patrons de aquella nau o cocha o altre vexell gros per esquiuar lur perill puxē esfondrar o desfer o metre a fōs o fer esfonda o desfer o metre a fons, si sera vist faedor ala maior partida d̄ls mariners de aquella nau o cocha o altre vexell gros, totes *tarides lenys o barques o altre vexell poch qui ensemps ab aquella nau o cocha de aquells sotsmeses nostros nauegaran feta primeramet denūciacio als nauegāts en aquella *tarida leny o barcha ab scritura feta per lescriuadaquella nau o cocha, cō lo patro e mariners de aquella se volē defendre de aq̄lls enemichs
ner sal-

* nō de
vexell
petit

* lo ma-
teix

per salvar lurs persones e lurs bēs sens que no sien tenguts en pena alguna ne en restitucio faedora de aquelles tarides lēys o barqs ni robes: q̄ en aquelles serā. Empero si les tarides o lenys o altres vexells pochis stāt furts, e a qui meteix haura cocha o altre lēy gros e los dits enemichs o coffaris sobreuēdrā en aqlloch on aquelles tarides o lenys o altres vexells pochis serā furts, e la dita cocha o altre vexell gros se volra defendre q̄ en aquest cas sia licit al patro dela dita cocha o altre vexell gros denūciant ho als patrōs deles tarides o lēys o altres vexells pochis, q̄ p saluament delur cocha o altre vexell gros se entenen a defendre, puxen metre a fons les dites

* sege-
*ias ho
vexells
petits

*lo mar-
teix

*lo mar-
teix

tes * tarides o lēys o altres vexells pochis per lur saluamēt, en axi empero q̄ la dita cocha o altre vexell groseles robes q̄ en aquella serā, hagē a pagar lo dan donat a aquelles * tarides o lenys o altres vexells pochis, a soue a liura comptant, e axi meteix que les dites * tarides o lenys o altres vexells pochis hagē a pagar per lur valor, e per les robes que en aquells seran, en la quantitat del dan donat, e axi meteix per soue ner linra ver semblant forma, que es ordenat en git.

Item quel patro haia a nauegar la nau o lēy o altre vexell ab aquelles plaçes netes, e ab aquells mariners o altres aparellaments, que sera ennuengut entre ell e los mercaders nolieiants aquella nau o leny o altre vexell. E si lo patro carre-

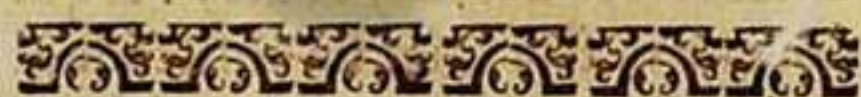
gara la nau o leny o altre vexell: E fara vltra la conuinença, q̄ sera coneguda entre lo patro e los mercaders, que lo mercader ho haia a denunciar o notificar al ordinari, sis volta per tal q̄ aquell patro sia punit en la pena que posada sera entre lo mercader e lo patro en lo nolieiament. E semblantment lo patro dels mercaders en los couinents per ells promesos.

Item q̄ nulla persona estrāya q̄ no sia dela iurisdicció d̄l senyor Rey no gos bascat ne tallar ne trer ne fer arcer fusta de roure o de olzina deles terres del senyor Rey. E qui cōtra fara, q̄ la fusta sia cōfiscada al senyor Rey o pague p pēa mil sous. E axi metex lo patro dela nau o lēy o altre vexell qui aquella carregada haura o assaiara de traure, q̄ pague p pena altres mil sous. Declarā empero q̄l notxer e scriua e guardia son entesos per lo cōtinent de patro qualseu de aquells cō lo patro no sera present. E axi meteix aquell, qui per patro sera posat p lo senyor e verpatro d̄ aquella nau o lēy o altre vexell.

Itē quel senyor Rey ne officials seus ne altres no puguē enquerir de manar o hauer les defusdites penes dels mariners o ballesters o alguns, qui seran cayguts en aquells bans, sino com sera denūciat p lo patro o son loctinent o scriua de aquella nau o lēy o altre vexell e no en altra manera. Dels quals bās ho penes, o quals q̄ altres quantitats guanyades de part a part haia la cort o iutge on seran conuengudes, les

dues partse aq̄ll quil accusara, la terça part. E daq̄stes coses deguē ha- uer manamēt tots officials del se- nyor Rey e Consols de fruar e te- nir aytant com el senyor plaura.

Quo circa vobis & vnicuiqz. ve- strū dicimus, & distincte p̄cipiēdo mādamus quatinus p̄dicta capitu- la & eorū qđ libet: q̄ p̄ euidēti vti- litate & publicasūt (ve p̄ dicitur) or- dinata, iuxta eorū series seruetis a- ctētius, & seruari faciatis ab omi- bus incōcuffe. Datis Barchñe. x. Ka- lendas Decembris, anno Domini. M. cccxxxx.

ORDINACIONS

DE CONSELLERS

de Barcelona per lo con-
solat de Sici-
lia.

PRimeramēt ordenaren lo^s Cōsellers els promēs de la ciutat de Barchña per tots mercaders e patrōs de naus e de tots altres vexells de dita ciutat en aço req̄sts e apellats: q̄ lo Cōsol q̄ fera trames a Mecina o a Saragof- sa o a Palerm o a Trapana, sia tēgut de iurar, q̄ faça tenir e obseruar e d̄ mātēnir de son poder tots los furs e privilegis, q̄ la ciutat d̄ Barchña e de Mallorqs e la vniuersitat daq̄lls hā en Sicilia. E de mātēnir tots los mercaders e patrons de naus e de tots altres vexells e tot altre home qui sia de la senyoria del Rey Da-

rago, E de la senyoria del Rey de Mallorques, de qualseuol con- dicio que sia e totes les lurs coses en cort e en doana e en tot altre loch: on los fos fet tort e sobres.

Item ordenaren, que tots mer- caders e patrons de naus e de tots altres vexells e mariners deuen iu- rar en poder del Consol de ma- nifestar la moneda: que hauran esmerçada en aquell consolat e de la mercaderia que hauran ve- nuda, e que sia pagat lo dret al Consol: segons que daualles con- tengut. E quascu sia cregut per son sagrument.

Item ordenaren, que tot merca- der qui vēdra en Mecina o en Sara gossa o en Palerm o en Trapana, vulles q̄ sia de la senyoria d̄l senyor Rey Darago, o d̄l senyor Rey d̄ Ma llorques, q̄ dega pagar al Cōsol de tota la mercaderia, q̄ portara. j. gra e mig per onça. E quel mercader ne sia cregut per son sagrument. E si perventura algun mercader no pora vendre la sua mercaderia en algun de aquests lochs de Sicilia, e la volia portar en altres parts: dien, que pague. j. gra menys quart per onça e no pus.

Item dien, que si algun mercader o altra persona portara moneda o cābi en Sicilia, e la esmerçara, que dega pagar al Consol. j. gra e mig per onça axi com dites.

Item ordenan, que tot patro de nau o altre vexell dega pagar al Cōsol p̄ quascuna cuberta, q̄ la nau haia. v. tarins. ells vexells atretal:

çoes

çoes a saber per quascun viatge, q̄l vexell carregara, o descarregara.

Item que quascun mariner dega pagar per quascun viatge, q̄ la nau o lo vexell fara vn carli al Consol, çoes a saber: que venga fora de Sicilia. Empero dien, que si algun mariner haura mercaderia, que puge a mes de .vij. òz: que dega pagar per la mercaderia, e no pague res per la sua persona.

Itē dien, que algun patro de nau o de altre vexell no pague res al cōsol per la sua persona, mas tots los altres deuen pagar. Mas si lo senyor dela nau o del vexell haura mercaderia o moneda o cambi que dega pagar, axi com los mercaders pagaran.

Itē ordenaren, que tot patro de nau o daltre vexell e tots mercades e mariners degan pagar al Consol tot lo que li sia degut per son consolat abās .iiij. iorns que degan partir de la terra ne del port.

Item ordenen, que tot patro de nau o daltre vexell e tot mercader e mariner paguen: lo que deuen pagar al Consol, la on lo vexell fara port. E si en algun altre loch de Sicilia descarregara alguna roba, que pague dela dita roba alla, hon descarregara, si lay ven, çoes lo cōsolat, de tant com aquella roba sia venuda. E com haia pagat consolat, aquell Consol li deu fer albara de aytant, com haura pagat pera q̄ lla roba, e puys que no sia tengut de pagar cōsolat en altre loch: puf que puga mostrar albara daço que

haura pagat en algun ioch de Sicilia on haura venut.

Item ordenan, que si voluntat de Deu era que algū mercader o altra persona moria en Sicilia, e aquell no hagues companyo: qui les coses de aq̄ll procuras: volen q̄l Consol ab promens mercaders degan prendre los bens e les coses de aq̄ll defunt, e quen degan fer inuētari, e q̄ sia mes en loch saluoper als amichs del mort o als Consellers.

Item ordenan: que si cas se esdeuenia que fossen companyons qui haguessen tretes comādes de Barçna o d̄ Mallorques o daltre loc, e q̄ fos discordia entre ells e q̄ lo vn no volgues seguir la volūtāt del altre, e q̄ lo vn de aq̄lls volgues portar la meytat deles comādes en altra part saluo en la ciutat de Barcelona o en Mallorques o alla on fos tēgut de les comādes, e laltre companyo nou volgues: e que requeris lo Consol que lin ajudas, dien, que lo Cōsol noliu deu donar * leser, ans ho deu liurar a aquell: qui les comādes vulla tornar alla, don les haia tretes, empero assegurant, que no le sport en altre loch.

* licētia
ho facultat

Item ordenan q̄ si cas sera, q̄l Cōsol e los promens mercaders vchiē e conexiē, que algū mercader qui comandes tēgues daltre o daltres, e per ioch o per altra follia gastaua e malmetia, ço que hō li hauia comandat: diē quel Cōsol ab los altres promens mercaders qui aqui ferie quel i degā leuar tota la moneda, que li trobassen, e les altres mercaderies,

deries, e que ab consell seu u el-
merçassen enço que esmerçar fes
e pux que loy metessen en la nau,
que anas en Cathalunya o en ma-
lorques e ell meteix vengues en la
nau, on la roba iria. E que fos escrit
en lo cartolari del scriua dela nau
que ell non pogues vendre gens
ni alienar, e que dega esser liura-
da a aquells: de qui tengues les
comandes. E si aquell no sen vo-
lia venir ab la nau: dien quel con-
sol ab los mercaders metessen en
loch saluo les coses daquell: en-
tro que aquells de qui serien les
comandes: hi haguessen trames, e
quen fos fet: ço que ells mana-
rien.

Item ordenam, que si algun merca-
der o patro de nau o altre vexell ha
uien mester lo cōsol, e ell ne hauia
anar fora del loch on fos per defē-
dre o per mantenir algu aquell li
deu fer sos ops de menjar e de beu-
ree de caualcadures axi com a con-
sol pertanga, e aquell consol no de-
gua pendre salari.

Item ordenam, que si cas se esde-
uenia que per duaners o per altres
officials del senyor Rey de Sicilia
era fet tort a tots los cathalans en
general e que conuengues anar da-
uant lo senyor Rey, dien que si en-
fetes les melsios al consol, quiy ira
axi com a consol pertany, e les mes-
sions se degan fer per tots cominal-
ment, ço es a saber, que fos feta ta-
lla als mercaders a als patrons
dels vexells: qui en aquell
loch sien.

ORDINACIONS

DE CONSELLERS
de Barcelona sobre fets mari-
tims. Les quals fore publicades
a vint y vn de Noëbre del
any mil quatre cents
trēta cinc.

A Ra hoiats per manament
dels honorables mossen
Guillem de santcliment
caualler Veguer de Barchña: e del
honorable en. Mateu deç Valls
batle dela dita ciutat, çoes quascun
dells tant com se pertanga en lur
iurisdicio. Ordenaren los Conse-
llers e promēs dela dita ciutat per
fauorir e endreçar los nauilis e al-
tres fustes e la mercaderia, que daci
auant tots e sengles patrons de na-
uilis e daltres fustes que siē de port
de. D. salmes en sus hagen e sien tē-
guts hauer e menar ab tals nauilis
e fustes scriua iurat, lo qual hagen
a fer iurar segons capitol de conso-
lat, e que seruaran les ordinacions
següents.

Axi que sens scriua iurat tals na-
uilis o fustes no puguen esser naue-
gades ne patroneiades, ne scriua al-
gu puga vlar, si iurat no es. E si lo
contrari faran, no puguē comptar
ne guayar sou de lurs officis de pa-
tronies ni de scriuanies.

Item ordenaren los dits conse-
llers e promens, que daciauāt tots
e sengles cambis o prestechs fets e
donats

donats a risc de nauilis o fustes, hagen apparer ab cartes publiques e autentiques, axi que altrament no sia feta execucio ne paga per cabis ne prestechs alguns donats a risc de nauilis o fustes, segons dit es, si nos mostra per les dites cartes. En les quals cartes hagen afermar los dits patrons e encara los scriuans, sin hi haura: hi consenten, confessant tots ab iurament, que aquelles quantitats quis donan a cabi o altre contracte a risc dels dits nauilis o fustes, son presos reuera tots fraus cessants, per ops e per necessitat o per spatxament daquells nauilis o fustes expressant en les cartes la necessitat opse spatxament lur, e que faran e tendran cõpte esparç en lo libre dela nau de quascũ spatxament ops o necessitat de qualcũ loch o part, don partiran, per fer o seguir lur viatge. A si quels prestadors a tals cambis o cõtractes puxé saber e moïtrar si ops sera, en quin spatxament ops o necessitat seran stats prestats e conuertits los dits cambis o prestechs, o se hauran reuera a cõuertir, tot frau cessant per los dits patrons o scriuans, los quals sien téguts e hagen a seruar e complir ad vnguem les ordinacions de Barcelona e capitols de consolat tant com sesguarda a quascũ dells. E si lo contrari faran, que no pugã hauer ni guanyar sou algu de iurs officis de patronies ne scriuãies ans sien guanyats als altres personers. E mes auãt los scriuans deles dites fustes encorreguen en les penes cõ

tengudes en los capitols de consolat. Hoc encara los patrons contrafaents sien e romanguen obligats en bens e en persona per tals cabis o contractes, encara que los nauilis se perden en tal cas, si donchs no mostrauen legitimament dauant los consols dela mara lur coneguda, que tals cambis o contractes reuera tot frau cessant hagen seruit, o haguessen a seruir reuera en espatxament ops o necessitat de aquells nauilis o fustes.

Item ordenaren los dits consellers e promens, que daciauant tots e tengles cambis o contractes donats o fets a risc de qualleuol nauilis o fustes dels quals com stara en la manera desus dita de tant com seran donats e presos per vn meteix spatxament ops o necessitat de vn meteix loch o part, encara q̄ hage differencia en tal cambis o contractes de temps, çoes que vns seran dontas primers e altres derters o abans o apres o pus luy o pus prop, hagen esser graduats e executats e pagats dels dits nauilis o fustes o dels nolits e guay de aquells, e en son cas dels bens del patro o altres abligats, egualment, comptat e compartint aquells cambis o contractes a sou e a liura sens prioritat de temps ne milloria de dret.

Item ordenaren los dits consellers e promens que daciauant patrons alguns ne altres per ells no pugan pagar dar ne distribuir dels nolits guanyats o guanyadors en vn meteix viatge ab alguns nauilis

O s o fustes

Llibre de Consolat

o fustes de tot aquell viatge quantitat alguna per raho de cambis ni credits dels nauilis o fustes, que patronian, en preiudici del sou degut o pertanyent ala companya e tenguts daquells nauilis o fustes de tot aquell viatge. E si ho fahiē: que dels bens de casa los patrons sien tenguts fer compliment al sou degut ala companya e tenguts daquells nauilis o fustes de tot aquell viatge.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles mariners e seruiçials e tenguts de nauilis o daltres fustes, qui apres q̄ hauran rebut prestech senyal o paga, recusara seguir lo viatge daquells nauilis o fustes sens causa iusta segons capitol de consolat, no solament hagen perdut lur prestech senyal o paga, segons vol lo capitol de consolat, mas en cara sien tēguts tornar lo doble als patrons daço, que rebut hauran daquell viatge, e si los seruiçials no poran pagar lo doble, sien *escobats per barchña.

*açotats

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles mariners seruiçials e tēguts de nauilis e altres fustes dementre sien en viatge: sien tenguts e hagē a servir aquells nauilis o fustes don seran acordats, no exint ne partint se de aquells de nit ni de dia sens licēcia expressa del patro o del notxer o del scriua sots pena de perdre lo sou: quil sera degut o si res haurā rebut, çoes pena de restituir tot ço que rebut haurā ab lo doble, e que

los patrons sien libertat de hauer e de donar tals mariners o seruiçials e tenguts de nau per fugitiu, E *escobats *lançar capolar aquells quascuna vegada que contra faran. Encara los seruiçials encorregan en pena de esser *escobats.

*açotats

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles mariners e seruiçials e tenguts de nauilis e altres fustes se hagen a recollir en los nauilis e fustes, don se ran acordats, ab lurs armēs e forniments, pusque tenguen prestech senyal o paga, tota vegada que serā per partir en lur viatge, o per dubte de mal temps o en altra manera se hauran a leuar de son staci, on q̄ sien, e pusque sien requests per los patrons o scriuans de paraula, o sia tocat reuera a recollir per lo trompeta sots pena *descobar als seruiçials, e als mariners e altres tenguts de nauilis o altres fustes sots pena de cent sous per quascuna vegada, los quals puguen esser mesos en cōte de paga de lur sou.

*açotar

Itē mes ordenarē los dits Consellers e promēs, q̄ tots e sengles mariners seruiçials e tenguts de nauilis, venint de viatge ab qualseuol nauilis o fustes en la plaia de Barchña o en la costa sien tenguts e hagen star a servir en aquells nauilis o fustes a volūtad e ordinacio dels patrons, e acompanyar aquells, fins que siē licenciats per los patrons sots ban de cent sous.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que tots e sengles patrons

dels fets maritims.

* a loch
hōt ses
comēfa-
da o afe-
guda

patrons e scriuans de nauilis e altres fustes, qui seran fetes o cōstruides de nou en la * itepa, o seran cōprades ia fetes abās que partefque per fer viatge, sien tenguts de finir e cloure los comptes e libres del cost de la construccio daquells e de lur espatxamēt. E que aytalscōptes e libres lexen en Barcelona en poder dels personers o dalguna altra persona a sa voluntat. En los quals comptes e libres los dits patrons e scriuans sien tenguts e hagen scriure e continuar los forniments de les parts que quascu dels personers hauran fornides, e ço q̄ resta a fornir de quascu. E si lo contrari faran que ne puguen guāyar ne cōptar sou ne salari algu de sos officis d̄ patronies ne scriuanies ne metre en compte a personer algu daquells nauilis o fustes.

Itē ordenaren los dits Conselles e promēs, que tots e sengles patrōs e scriuans de nauilis e altres fustes sien tenguts e hagen quascun viatge a comptar ab lurs personers de tots nolits profits e emoluments e guanys de aquells nauilis o fustes: segons vol capitol de consolat: e donar e liurar scrits a quascuns personers e albarans dels emoluments profits e guanys quels pertocquen de aquell viatge, e mostrāte comunicant a quascu personer a sa voluntat los libres e comptes de la nau, o a alguna terçera persona de la qual se acordaran. E en cas que no sen puguen o vullen acordar, los dits libres e comptes a requesta de qual

seuol personer hagen a venir en poder dels Consols o de aquell o de aquells, qui per ells hi seran elegits los quals hagen poder de caucular e diffinir aquell libre o comptes. Axi emperō que abans quel patroni scriua puga fer altre viatge ab aquell nauili o fusta ne puga comptar ne guanyar sou en aquell, sien tenguts e hagen a donar si e conclusio als dits libres e comptes e pagat ço que sia degut als personers per les lurs parts daquell nauili o fusta daquell viatge.

Item mes ordenaren los dits Cōsellers e promēs, que tots e sengles patronse scriuans de nauilis e altres fustes abans que partefquen per fer lur viatge, sien tenguts e hagen a donar e fer mostrar daquells als Cōsols de la mar o a aquells qui per ells hi seran assignats, si serā nauegadors * encunç acompanyats foruits e stanysegons deuen, e axi com se pertany. E si lo contrari faran, que no puguen guanyar ne cōtar sou algu de lur ofici de patronia ni de scriuania de tot aq̄ll viatge, encas empero que la dita mostra donada o feta sera, e per los Consols sera vist e conegut algun defalliment en aquells nauilis o fustes, q̄y puga esser per ells proueit migençant consell de promens, a carrech de quis pertanga per conseruacio e vtilitat de la cosa publica.

¶ Dels quals bans pecuniaris sien fetes tres parts eguals, la vna de les quals sia del oficial, qui fara la execucio.

* acūçes
o a do-
bats

Llibre de Consolat

cucio. El altra part sia del acusador. E la restant terça part sia de les obres dels murs e dels valls de la dita ciutat.

Retenen se empero los dits Consellers e promens, que si en les presents ordinacions e bans hauia algunes coses escuras o dubtosas, que ells o los successors lurs ho pugan esmenare, declarar e interpretar ay tantes vegades, com se vullen a lur coneguda.

Seguexense algunes leys e ordinacions tretes de Recognouerunt proceres. E daltres tocants a casos maritims e mercantiuols.

In Recognouerunt proce. a. xxiiij. cap.

Item que los mercaders o mariners qui han promes anar per mar e son de espatxament, aquells tals per noues causes no puguen esser detenguts, pus hagen assegurat en lo retorn del viatge proseguir la dita causa, e aço pus la nau barca o leny sia en mar, o apparellada per varar.

In Recognouerunt pro. a. lxxviii. cap.

Item si algu sen porta comandes en viatge que la muller daquell qui te les comandes ne altre creador no puga demanar ne defensar a-

quelles mercaderies, que seran portades de aquell viatge, ço lo qual les coses seran stades comanades, per raho de dot, o per altra qualseuol: fins atant que aquell o aquells qui hauran fetes les comandes, hagen recobrat aquelles comandes, o les mercaderies comprades de aquella pecunia.

Altra del Rey en Iachme de allo meteix.

NO sen Iachme per la gracia de Deu &c. Als felse amats nostres lo Veguer e batle de Barcelona &c. Entes hauem q̄ alguns mercaders fan viatges en algunes parts prenent comandes de algu o de alguns ciutadans de Barcelona, e si en aquell viatge se moren, les mullers de aquells fan aquelles comandes sues per lurs dots. Perço ço aço sia contra tota raho, diç e manam a vosaltres, que si peruentura la dita causa se esdeuedra en esdeuenidor: no obstant la demanda per les mullers de aquells mercaders defunts feta, les dites comandes re tre e restituir façau a aquells, qui les hauran dades, e qui aço mostraran per publich instrument o per testimonis sufficients. E aço en alguna manera no muden.

Dada en Caranyena a .ij. Idus de Agost. M. cclxxj.

Ordinacio de Consellers de Barcelona per fet de cambis.

Ara

* Es re-
uocada

* **A** Ra hoiats per manamēt del Veguer. Ordenarē los Consellers e promēs dela ciutat de Barcelona per esquiuar grans frauds e diuersos damnatges que souint en complir los cambis deius continguts se seguien a molts, que tota persona de qualque stament ley o condicio sia, a qui del dia present en auant sera presentada en la dita ciutat per qualseuol alguna letra de cambi, haia a respōdre a aquell qui la presentara dins .xxiiij. hores apres que lali haura presentada, si complira lo cambi o no. E la resposta que fara, haia scriure al dos dela letra, e la iornada e hora que ls sera presentada, e haia a tornar la dita letra a aquell, qui lali haura presentada. E si aquell aqui la dita letra de cābi sera presentada, no haura feta la dita resposta dins lo tēps de .xxiiij. hores, que lo dit cambi li vaia per atorgat, e no res menys sia tengut e obligat a fer bon compliment dins lo temps, en la dita letra del dit cambi contengut.

*PRIVILEGI DEL
Rey Alfonso donat en Barcelo-
na a vint y cinc de Maig
del any mil quatre cents
trenta dos.*

I Tem atorgan capitol, que qualseuulla tenint offici o ministeri qui comprara alguna mercaderia a ops de son offici o ministeri, o sia mercader o altre, quis abata que sia

pres en persona axi com leria pres per comāda, si donchs mostrar no pora que per cas fortuit haia perduda aquella. E per ço statum perpetualment esser obseruat en la dita ciutat de Barcelona que qualseuulla qui haura pres algua cosa per al offici seu, e request dauāt los iutges nostres ordinaris no satisfara a son creador sia entes e hagut per abatut e sia pres en continēt, e pres sia detengut iuxta la constitucio.

*Capitol de cort en Barcelona, a.
8. de Octubre. M. cccclxxxj.
Que causa no sia treta de con-
solat per donacio feta a pu-
bil o a viuda o a mi-
serable.*

I Tem com per traure algunes causes de pēdents de fets e actes mercantiols e maritims dela cort del consolat, on les dites causes sumariament e de pla ab consell de promēs son decidides e determenades souint se segueisca, que fraudulosamente e estuciosa son fetes donacions transpostacions e altres tractes a algunes persones, çoes viudes, pubils, o miserables, los quals apres sots color dels casos permesos trahen les dites causes de la dita cort del dit consolat, fahent aquelleseuocar en altra part e axi fan dilatar les dites causes. Pertant supplica la dita cort sia merçe vostra prouoir e ordenar, que si donacions transpostacions o altres cōtractes

tractes seran fetes a virudes pubills o miserables persones, per virtut de les quals les dites causes se poden traure de la dita cort del consolat, e euocar en la vostra real audiencia o en altra part si tals donacions o transpostacions no erelstades fetes al menys vn any abans del dia de tal euocacio, que aquelles tals donacions transpostacions o altres contractes freturen de tota eficacia e valor, quant es per traures les dites causes de la dita cort de consolat. Axi que en tal cas tals causes se hagen a proseguir e determinar en la dita cort del consolat, les dites donacions transpostacions o altres contractes e euocacions en res no obstant. E aco meteix sia seruat en tots los consolsats de mar del principat de Cathalunya.

Plan al senyor Rey lo contengut en lo dit capitol.

GVIATGE A AQVELLS
qui volran anar vltra
mar o de alla
venir.

ITem que lo senyor Rey per si e per tots hereus e successors seus per tenor del present capitol e en la bona fe real guia e assegura tots e sengles mercaders de qualq senyoria e iurisdiccio sien, e altres qualseuol persones, axi estranyes com sotsmeses sues, de qualq grau stament ley condicio e prehem-

nencia sien: qui ab naus o vexells en les parts de Alexandria e terres del solda de Babilonia sotsmesos nauegaran, o daquent mercadeiat o tornant portaran vendran o trametran aquelles robes, bens mercaderies, que ells volran, exceptades empero coses de dret comu vedades axi q les dites persones e quascuna delles sens contradiccio del dit senyor e de officials seus e daltre qualseuol, segons que a lur profit mils conexeran expedient, e sens alguna temor del dit senyor, e de inhibicio pells fetes e faedores, e d penes posades e posadores contra los nauegats ales parts damunt dites, e encara de marques o de represalies del dit senyor o sotsmesos seus fetes o faedores: puguen per sis mesos ans del partiment de les dites naus o vexells faet lur viatge, e per, iij. mesos apres que les dite: naus o vexells seran tornats en Barcelona anar star e tornar per tota la terra e senyoria dl dit senyor sots se guiatge e guardia special del dit senyor saluament e segura, e sien lliures quitis e immunes sens contradiccio e empatxament e sens alguna marca e represalia redempcio questio exaccio o qualseuol extorsio del dit senyor o d officials seus o daltres qualseuol, e vol e atorga lo dit senyor que quant als mercaders de qualque senyoria sien, qui hagen en les dites parts Alexandria terres del dit Solda sien o seran, e volran partir daquelles parts o terres per venir en les parts occidentals o

tals o daça mar, iatfia en les dites naus o vexells no fossen anats, e quant encara a mercaderies e coses o lurs persones en les parts de les iuridiccions del dit senyor o en altres qualseuol volran metre o carregar aquest guiatge e seguretat sia eltes axi en les terres e iurisdiccions del dit senyor cō de sos sotsmesos. E promet lo dit senyor, q̄ per les coses damunt dites o per raho o occasio daquelles iames no fara a les dites p̄sones o a alguna daquelles o a bens lurs o algun dells alguna peticio questio o demāda en iuy o fora de iuy, ans lo dit senyor guiāt aquelles persones e lurs bens mercaderies e coses absol diffinex remet e relaxa a les dites persones e als seus per tostēps tota accio, questio peticio e demanda e encara tota pena ciuile e criminal ordinari o extraordinari statuida estatuidora o altra qualseuol, que a aquelles persones e a quascuna dells pogues esser fetaproposada o moguda per raho de les coses damūt dites, axi per raho de inhibicio o de inhibicions per los senyors Reys auic pare del dit senyor Rey de bona memoria, e p̄ lo dit senyor feta o fetes o faedores com per qualseuol altra raho. Axi que les dites perso-

nes o alguna de aquelles iames per les dites coses o alguna daquelles no puguen esser preses detēgudes empatxades vexades inquietades o conuengudes en iuy o fora iuy o p̄ aço per pena a alguna mutilacio esser cōdenades. Ne lo dit senyor o sotsmesos seus, qui marques o represalies obtinguessen o officials seus no puguē res de les dites persones o d'alguna dells o de lurs bēns o de alguns daquells demanar ne exir o hauer, e promet encara lo dit senyor a les dites persones, que algun empatxamet o embarc. o altra cosa contraria no dara ni darfara o consentira per qualseuol cas o necessitat quant q̄ sia fort ni en altra manera a les dites naus o vexells o a alguna o a algunes de aq̄lles, ne als mercaders o mariners de aquelles o de alguna o d'algunes de aq̄lles, de q̄ lurs viatges o viatge se pogues en alguna manera trobar o retardar. Ans qualseuol inhibicions o penes p̄ lo dit senyor o officials seus posades o posadores no contrastats pusquen les dites naus vexells e quascuna dells ab mercaderies mariners e altres p̄sones e ab robes mercaderies e bens lurs licitament e sens pena fer e complir lur viatge.

¶ Lo serenissimo Rey don Ferrando en la segona cort celebrada en Barcelona en lany M.cccclxxxiiij. en lo capitol. xx. atorga, quels alcaldes de la seca, sien tenguts de fer prestar seguretat de iuy als litigants en lur cort per actes mercantiuols com ne disposa aq̄lla cōstitucio d̄ la reyna Maria.

ORDI-

ORDINACIONS
DE CONSELLERS DE BARCELONA
derrera ment fetes sobre les segure-
tats maritimes. Ca-
pitol. I.

Ra hoïats tot hom generalment per manament del honorable mossen Antoni pere de roca crespa, caualler regent la vegueria, e de mossen Guillem ponçgē batle de la present ciutat de Barcelona, çoes de cascun dells tant com ha esguart a sa jurisdiccio.

Ordenaren los Consellers e promens dela dita ciutat, que com en temps passat sien stades fetes diuerses ordinacions sobre les seguretats maritimes e mercãtiuols, quis fan sobre rischs e perills de nauilis, robes, cambis, mercaderies, e hauers, les quals per la concorrencia del temps han mester correccio, mutacio, e esmena, que aquelles dites ordinacions sien conmutades en los capitols següents. E que les presents ordinacions tan solament de huyauãt, en e sobre totes seguretats daquē faedres sie obseruades hauets per reuocades e nulles qual seuols ordinacions fins lo dia present fetes sobre les dites seguretats.

Primerament ordenaren los dits Consellers e promens: que tots e sengles nauilis e fustes axi de vassalls e subdits del senyor Rey com de estrangers: de qualseuol nacio sien, e tots cambis dats a risch daquells, e totes robes mercaderies, e tots hauers quis carregaran sobre los dits nauilis o fustes, os nauigarã ab aquells en qualseuol parts del mon, de quis vulla sien: çoes axi de vassalls del dit senyor Rey, com de estrangers, pugan esser assegurats e assegurades en Barcelona, çoes de vassalls del senyor Rey de les. viij. parts fins en. viij. parts, e de estrangers de les. iij. parts fins les. iij. parts tan solament del ver cost daquelles en lo qual cost puguen esser compresi tots los espatxaments e altres despeses e cost de tals seguretats. E que lo quis fara assegurar, e de qui seran los dits nauilis, cambis e robes, mercaderies e hauers, hagē a correr risch, çoes los vassalls de la magestat del senyor Rey dela vuytēna part, e los estrangers dela quarta part vertaderament. E si era fet lo contrari directamēt o indirecta que en tant com seria de mes auãt de les

dels fets maritims.

de les set parts dels vassals del senyor Rey e de les tres parts dels estrangers: sia nulla e no a, profit als assegurats, e los asseguradors hagen guanyat tots los preus de les seguretats ne per tant com seria mes de les set parts e de les tres parts los asseguradors puxen esser conuenguts, nen puxa esser fet iuy algu. Entes empero e declarat que sinos pora hauer lo vertader cost de les robes, quis carregaran en Barcelona, se haia a metre lo cost segons l'espaxament del general. E si sobre tals nauilis, fustes, robes, mercaderies o hauers seran presos cambisque aquells tals cambis se hagen a deduir dela estima de tals nauilis o del cost de tals robes, mercaderies, o hauers. E mes ultra aquells cambis los assegurats haien a correr risch, ço es los vassals del senyor Rey la vuytena pt, e los estrangers lo quart en la forma de sus expressada. Entes empero e declarat, que robes ne nauilis qui sien de persones, qui sien enemigues del senyor Rey, ne de amichs qui tenguē participi ab aquells, en dites robes e nauilis, no puxen esser assegurades e assegurats en Barcelona directamēt o indirecta, presupposat fossenguiades e guiats dites robes e nauilis. E si sera fet lo contrari, q̄ tals seguretats siē nulles e no sen puga fer iuy algu. Entes empero que abans no puguē esser fetes tals seguretats sobre los dits nauilis e fustes o cambis donats a risch daquells, hagen

esser estimats e estimades per los honorables consols ab concell de promens e iusta aquella estima, la qual se haia a designar en les cartes de tals seguretats, se haia a deduir la vuytena part per lo risch de les fustes, qui seran de vassals del senyor Rey, e lo quart per les fustes que seran de estrangers. Lo qual risch son tenguts correr los assegurats, segons de sus es dit. Axi empero que tot lo risch de tals nauilis e fustes puga esser reduit e assegurat sobre lo buch daquelles. Empero si cas sera q̄ lo buch de tals nauilis lo risch dels quals sera reduit e assegurat sobre lo buch, se p̄dra, e los mēbres e arreus de aq̄lls se trobauē o saluauen, q̄ la valor daq̄lls arreus haia a cōtribuir per porrata de lur valor en la perdua del dit buch, çoes per la valor daço q̄ daquells se saluara, e en tal cas dits buch e arreus siē hagats per agermanats e sia cōtat, axi com si eran agermanats.

Que robes carregades dalla lestreet per portar en flandes o en barbaria & c. ne nauilis nos puguē assegurar.

Cap. 2.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens que robes algunes quis carregaran dalla lestreet de gibaltar en qualseuulla loch o lochs p̄ portar a les parts de flades o d'anglaterra o en qualseuol altre loch dalla lestreet d'anglaterra o en tota la barbaria ne les fustes q̄ nauigan,

Llibre de Consolat

garan, per quant es ignorat, quines fustes son, ne sen pot saber la veritat deles robes, quis carregan en dites fustes, no puyan esser assegurades en Barcelona: ni sen pugan fer iuy algu. Ans los asseguradors ipso facto sien absolts de tals seguretats. Exceptat empero les robes qui seran de ciutadans de Barcelona, que aquelles puguen esser assegurades, corrent lo risch les assegurats de la vuytena part, segons damunt es dit. E si les robes seran carregades dalla lestret de gibaltar e les fustes vendran daça lestret, pus no vagen en la barbaria, pugan esser assegurades en Barcelona, corrent lo risch dela vuytena part los vasalls del senyor Rey, e los estrangers del quart, segons que es dit damunt.

*Que totes robes e nauilis qui ven-
guen en Barcelona on iscan se
podan assegurar. Ca-
pitol. 3.*

Item ordenaren los Consellers e promens dela dita ciutat, que qual seuol robes e mercaderies quis carregaran en qual seuol parts del mō per aportar en la present ciutat de Barcelona, e per semblant qual seuol nauilis o fustes ab quis carregaran dites robes o cambis dats a risch dels dits nauilis o de robes, e les robes e mercaderies quis carregaran en Barcelona, encara que sien de enemichs del senyor Rey, e los nauilis o fustes ab quis

carregaran dites robes, e los cambis dats a risch de dits nauilis o de fustes o de robes puixen esser assegurades en Barcelona fins en los tres quarts e no mes auant del ver cost, compres los espatxamets e cost dela seguretat.

*Robes carregades en alexandria se
poden assegurar al que valran al
comptant en Alexandria,
e que sen puxen concor-
dar. Cap. 4.*

Item ordenaren los Consellers e promens, que per quant moltes robes mercaderies e hauers se carreguen en Alexādria, E aquelles nos compren a diners comptants, ans les hā per mija de barates de altres robes mercaderies e hauers ab grā sobremesa, e p cōseguēt bonamēt no porien metre lo cost vertader de les dites robes mercaderies o hauers enles cartes de tals seguretats per tant ordenaren los dits Consellers e promens, que daciauāt enles dites cartes deles seguretats hagen a metre lo que valrà al cōptāt aquelles tals robes e mercaderies, quis carregarā en Alexādria. E daço se puguē cōcordar los assegurats e los asseguradors, estimant aq̄lles robes e mercaderies honestament.

*Que los asseguradors no hagen gua-
nyat, sino per lo que hauran
corregut de arrisoh. Ca-
pitol. 5.*

Item

ITē ordenaren los dits Cōsellers e promens, q si cas sera, q les dites robes, mercaderies o hauers no erē carregades, o sin hi hauia d carregades, pero no tates, q bastase a cōplimēt de les quātitats assegura des, e ala vuytena part d̄l risch, si se ran de vassalls del senyor Rey o del quart si serā de estrāgers, o los cambis no erā dats, o les naus o nauilis o altres fustes no erā exideso entra des q en tal cas los asseguradors no hagē guāyts los preus de tals seguretats ni en tot ni en part sino p̄ tāt quant haurien corregut de risch. E si noy hauia res carregat, o los dits cambis no eren dats, o les naus nauilis o altres fustes no eren entrades o exides, en tal cas los asseguradors sien tenguts restituir los preus que haurien rebuts de tals seguretats.

Que algu no puga esser assegurat en altra part mes auant de les set parts los vassalls del Rey, corrent lo risch de la vuytena part, e los estrangers d̄ les tres quarts.

Cap. 6.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que algu quis sera fet assegurar en altra part nos puixa fer assegurar en Barcelona, sino per tant com li mancaria fins ala suma de les set parts si seran de vassalls del senyor Rey corrent tostemps lo risch de la

vuytena part. E si seran de estrangers del tres quarts corrent lo risch del quart. Ne lo quis sera fet assegurar en Barcelona nos puga fer assegurar en altra part, sino fins a compliment de les set parts si seran de vassalls del senyor Rey, corrent tostemps lo risch ala vuytena part. E si seran de estrāgers, fins a compliment dels tres quarts corrent tostemps lo risch del quart. E si sera fet lo cōtrari no puga valer al assegurat, ni noure als asseguradors, ne segōsdites, pugnē esser cōuenguts, nen puga esser fet iuy algu, guanyant tostēps los asseguradors los costs d̄ tals seguretats, e ço q de mes se seriā fets assegurar a ps̄ tals seguretats, sia a profit e a vil d̄s dits asseguradors, çoes quels h̄ia esser e si a pres en compte de les quantitats per ells assegurades.

Que totes les seguretats se hagen a fer ab cartes publ. ques.

Capitol. 7.

ITem ordenaren los Consellers e promens, que totes les seguretats se hagen a fer ab cartes publiques preses per notaris publichs de Barcelona e no ab polices o albarās o altres scriptures priuades. E si seran fetes ab albarans polices o altres priuades scriptures, directament o indirecta, que tals seguretats albarans polices e scriptures priuades ipso facto sien nulles e de nengun effecte, ne a pagar a q̄lls los asseguradors puxen esser com-

P 2

pellits

pellits, nē iuy algu ne sia o puxa es-
ser fet. E vltra les nullitats daq̄lles
los assegurats e aseguradors: E lo
terçer o corredor qui en tals actes
entreuenir se estēdrā sien encorre-
guts e incorreguā quascū de ells
ipso facto en bā çoes lo asegurats
de tāta quātitat, cō se faria assegu-
rar, e lo asegurador dē tāta quātitat
cō hauria assegurada. E lo corre-
dor o terçer encorrega en bā dē deu
liures. E de dits bās la terça part sia
adquisida al oficial, qui faria la e-
xecucio, e l'altra al acusador, E l'al-
tra terça part ala obra dela lotia de
la dita ciutat.

*Que algū corredor no gos fer cōtra
les presents sots priuacio de
son offici. Cap. 8.*

ITem ordenaren los dits Conse-
llers e promens, que algun corre-
dor no gos fer contra les presents
ordinacions sots pena de esser in-
hibit e priuat de son offici vltra la
pena damunt contenguda.

*Que los qui aseguraran hagen a
iurar, e que designen
les robes per cost.
Cap. 9.*

ITem ordenaren los dits Con-
sellers e promens: que tots e sen-
gles quis faran asegurar en nom
propi o de altre hauent plen po-
der, o prometent en nom propri
de rato habendo, haia primer a

iurar, q̄ aquelles seguretats son ver-
taderes e no fictes, e q̄ les coses que
fan asegurar, son lurs propries, o dē
aquells, per quis fan asegurar, o
de lurs participis o daltres haunts
part o interes. E que posen e desig-
nen enles dites seguretats distinta-
ment e clara, tant quant possible
los sia: les coses, sobre les quals se
fan asegurar, çoes pes nombre
cost o valor, e si seran nauilis, la esti-
ma: segons damūt es dit. E que nos
son fetes e posades sobre aquelles
coses seguretats en altrapart, ni sen
hi faran o posaran apres de aque-
lles en altra part. E si seran fetes os
faran, que en continent que ho sa-
pien, ne auisaran los aseguradors,
en farā fer mēci e enlo peu de la se-
guretat, narrāt cō son auisats, q̄ so-
bre aquelles coses abans o apres se
son fetes asegurar en lo loch que
seran fetes e les quantitats quey se-
rā fetes. E si ho hauran o no haurā
denūciat, e sera declarat per los cō-
sols tal qui ha posada la seguretat,
hauer ho sabut e no hauer ho de-
nūciat, q̄ en tal cas tals seguretats
sien hagudes per fraudulentos e po-
sades ab frau e fictes, e no sien deal-
gun effecte, tostemps hauent gua-
nyat los aseguradors los preus de
tals seguretats. E en tal cas tals asse-
gurats sien encorreguts en ban de
cent liures Barceloneses, del qual
ban sia adquisida la terça al'acusa-
dor e l'altra terça pt al oficial quin
faria la execucio, e la restant
terça part ala obra de
la lotia.

Que

dels fets maritims.

Que los asseguradors hagen a iurar que la ferma que fã es verdadera. Capítol. 10.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que tots esengles asseguradors abàs que no fermaran en les seguretats hagen a iurar, que la ferma que entenen a fer en la seguretat, es verdadera e no ficta ne feta per frau o decepcio alguna, ne per que altres sots color dela sua ferma, ne per la ferma que designa altres hi fermen.

Que les seguretats se hagen a causar per pacte segons les presents ordinacions. Capítol. 11.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, quels assegurats e asseguradors en lacte e ferma de les seguretats hagen a deduir totes les presents ordinacions entre ells en pacte, e fer e causar aquelles iuxta forma deles presents ordinacions, e iurar e prometre, que en tot o per tot seruaran aquelles ala letra. E que per raho deles dites seguretats faran iuy en la cort del cõsolat, e no en altra part o iuy, e renuncien a lur proprie apropiat e priuilegiat for en e per la forma, q̄ de uall en vn capítol sera declarat, e per los notaris millor parra esser adaptat ala substancia de aquell.

Que no poden declinar de for dels Consols. Cap. 12.

ITẽ ordenarẽ los dits cõsellers e promens, q̄ per tãt cõ les dites seguretats sõ cõtractes tals, q̄s fã per endreça d̄la mercaderia, e es imper tinẽt de, e per les q̄stions quin surtẽ e execucions quis hã a fer p̄ causa da qlles, se haia a fer iuy dauant altres cõsistoris ne p̄lones sino dauant los dits cõsols de mar, e en cas d̄ appellacio del iutge dels apels, q̄ tals q̄stions d̄termena e ha determenar, se gõs forma d̄les p̄sents ordinacions, E segõs costũ de cõsolat, e ab cõsell de promens, q̄ daqui auãt algu quis sera assegurat, o haura assegurat, no puga declinar de for o iuy d̄la dita cort del cõsolat, ni euocar p̄ qualitat alguna les causes deles dites seguretats dela dita cort. E si sera fet lo cõtrari, q̄ lo quis sera assegurat recorrẽt d̄l dit iudici en altra part p̄ qualitat o en qualseuol altra manera encorrega en ban e aq̄ll de bon grat en la carta se impos e cõsenta q̄ la accio q̄ a ell se pertãyeria abàs de esser pagat per causa deles obligacions a ell fetes: si a perduda e los asseguradors reos siẽ absolts e liberats e en tal cas se imposen silenci. E si apres q̄ seran pagats los assegurats: fahiẽ euocar les causes p̄ qualitats o en altra manera exir del iuy dels dits consols encorregã en ban: lo qual ables cartes de bon grat se imposen, E de restituyr les quantitats: que rebudes haurien e adquisides als asseguradors, tota excep-

Llib. e de Consolat

cio postposada. E los asseguradors qui tal for declinarien o per qualitat o en altra manera del consolat tals causes euocaríen en alguna manera, encorreguen en ban, e aq̄ll bā ab les cartes e promissions e obligacions que faran se imposen, e consenten que ipso facto les quātitats que serā demanades, sien hagudes per cōfessades, e totes excepcions a ells per tanyents, e per les quals se puguen escusar de tal paga: sien ipso facto nulles, e aquelles als assegurats remetem e renūciam, e ara per lauors e lauors per ara a pagar a ells meteixs condemnam per pena, E en loch del dit bā que de bō grat se imposen, als dits assegurants aquella quantitat que per tal seguretats los sera demanada ensemps ab totes les messions que per demanar aquelles se serien fetes, roborant totes les dites coses ab iurament, e encara ab renunciacions de propi for: e ab totes aquelles clausules e stipulacions, que seran vistes e sser vtills e necessaries al negoci a coneguda del notari rebent, o en poder del qual se fermaran tals seguretats.

Que no gos sē posar paraules derogatories a les presents ordinations. Capítol 13.

ITem ordenaren los dits Consellers &c. que en seguretats algunes no puxen esser posades o meses per pacte algu paraules algunes

derogatories a les presents ordinations, ne que digan valega o no valega, o haia o no haia, ne quel assegurat si sera vassall d'l senyor Rey uo corregga la vuytēa part de risch, e si sera estranger, lo quart, ne per alguna manera puixa esser renunciat a les presents ordinations, com sien fetes es facen en fauor e vtilitat de tota la cosa publica, o tal renunciacio si fos attentada de fer sia ipso facto nulla e no haia algun effete.

De pena de notari. Capítol 14.

ITem ordenaren los Consellers e promens que tots e sengles notaris en poder dels quals tals seguretats serā fermades, hagen primer e abans de totes coses hauer iurament dels asseguradors, e migençā aquell aquells dits asseguradors interrogar, que la ferma que entenen a fer en tal seguretats, es verdadera, e que nola fan per frau o saluataria alguna, e que nou fan, per que altres apres dells fermen. E causen les dites seguretats segons forma deles presents ordinations, e no desexint o partint se daquelles. E que abans que reben ferma alguna de algū asegurador, hagen primer hauer la ferma daquell quis fa assegurar. Ne per lo semblāt fer senyal algu en dita seguretats, ne per alguna deles dites parts per metre hi sia fet, per lo qual fos causa de no correr risch del vuyte e d'l quart, segós damunt

dels fets maritims.

damunt es dit. E si lo contrari farā sien tenguts al dan e interes, que lo assegurat o assegurador hauriē per ells no hauer fetes les dites coses.

Que les seguretats que no seran pagades, no valegan. Capítol. 15.

Item ordenaren los Consellers e promens que les seguretats que faran, no puguen hauer effecte algu, ne valeguen fins a tāt los preus de tals seguretats sien entegramēt pagats realment e de fet, e los assegurats hagen fermada la seguretat en la forma de sus dita

Que les fermes dels asseguradors hagen força de vn meismeix concepte Capítol. 16.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que les fermes dels asseguradors de vn meteix cōtracte hagen força de vn meteix cōcepte, encara que sien fetes sots diuersos Kalendaris, e que priooritat de temps entre ells en lurs fermes no pugua esser allegada ne per iuy algu sia admesa.

Que si era noua dela perdua, que no valega. Cap. 17.

Item ordenaren los dits Consellers e promens, que sis conuendra fer posar o fermar seguretat alguna sobre nauilis fustes o cambis

mercaderies robes o hauers, quis carregaran o partescan daltra part fora dela present ciutat, e aquelles fustes cambis mercaderis, robes e hauers eran ia perduts. O cas si ha uia seguit en tal manera, que lo dia dela ferma dels asseguradors o dalgu daquells podia esser sabuda noua en Barcelona dela perdua o cas seguit, que tal seguretat sia nulla e haguda per no feta, els asseguradors no hagen guanyat preu algu, ans hagen restituir aquell tota excepcio remoguda. Ne los asseguradors a pagar tal seguretat puguen esser compellits en iuy en alguna manera, ne iuy algu pugua esser fet. E per remoure tot dubte del tēps dins lo qual poria esser sabut, declaram los dits Consellers e promens ordenants, que si tal fusta se perdra deça mar, çoes en tal part q̄ noua se pugua saber per terra lens passar mar, sia entes per hauer hi bastat temps cōptat cascuna legua per hora, çoes per tantes legues tantes hores del loch o d̄la hora que conuendra perdre o seguir cas algu ales coses assegurades: p̄ lo qual los asseguradors haguē se a pagar les seguretats o quātitat alguna en Barcelona. E sis perdra os seguira lo cas en tal part, que la noua haia a passar golf o mar: Sia comptat tal temps del loch e hora, a on deça mar la noua seria primer venguda os seria sabuda, e daquell loch cōptant legua per hora, e si peruentura tal noua venia de punta per mar en Barcelona, que aquell temps sia

P 4 comptat

Llibre de Consolat

comptat e hagut per cert daquell moment que la dita fusta haura da da lengua o presa terra ental nianera, que pus temps bastas a coneguda dels consols a poder esser peruegut a noticia d'l assegurat, abàs que tals seguretats no fermaren, aquelles seguretats sien nulles enla forma desus declarada. E si sera cas, q lo quis fara assegurar, sabra la noua dela fusta perduda ans de fer la seguretats, en tal cas en corregea en bā de cēt liures Barceloneses del qual ban sia adquisida la terça part al acusador, e la otra terça part al official, quin faria la execucio, e la restāt terça part ala obra dela lotia.

Que vitualles poden esser assegurades en tota manera. Capítol 18.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens que forments ordis ciuades legmus arroços vi e oli carregat reuera per portar en Barcelona puguen esser assegurades en Barcelona, en res no obstāt les presents ordinaciōs per lo cost e o estima, ques concordaran, e tāt com les presents ordinacions ala present facultat obuiam: no obstāt en alguna manera, pero en totes les altres coses hagē esser obseruades.

Dela paga deles seguretats. Capítol 19.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, quells assegura-

dors e cascu de aquells sien tēguts e hagen a pagar les quantitats, que haura essegurades, o aquella part. Qui de, e per aquelles los seran demanades dins dos tres quatre e sis mesos diferenciats segons les distancies dels lochs, e deual es declarat cōptadors apres que noua certa sera stada en Barcelona e intima da als asseguradorso ala maior part daquells a coneguda dels consols dela perdua o dan o cas enseguit a la nau o altre nauili o ales coses assegurades. Per la qual sia feta prōpta execucio axi com de cambis. Mas si per part dels asseguradors sera oposada alguna iusta concepcio o aparent als consols de no pagar les quantitats assegurades o altres qualseuol, q en tot cas pusque noua sia certa en Barcelona del dá o cas seguit ales coses assegurades a coneguda dels dits consols, e sia passat lo temps desus prefigit, si requests seran per los assegurats sien executats los asseguradors iuxta la forma d'la seguretats, totes excepcions expellides. E si per part dels asseguradors seran oposades e exprimides clarament e distincta excepcions algunes, per les quals pretenguen: quals assegurats no puxen ne deguē rebre o hauer les quantitats quels seran demanades, e aquelles per lo dit iuy sera conegut, que son tals, que lo assegurat qui rebre volra tals quantitats assegurades, es tengut prouar e mostrar ço que li sera demanat o oposat, o prouades per los asseguradors se haurā a iu-

ra a iudicar dits assegurats de no deure hauer tals quantitats: que en tal cas tal assegurat qui rebre volra haia e sia tengut fer e prestar caucio pagant empero aquelles caucio o caucions quascun dells asseguradors: qui aquelles dites caucio o caucions demanaran: e no pas lo assegurat: ab fermãça o ab fermançes idonea o idoneas a coneguda dels dits cõsols de tornar la quãtitat a cascu dels asseguradors, emsamps ab totes messiõs e despeses, q̄ls asseguradors hauriẽ fetes, e ab ij. sous per liura de interes a rao de any, si dins .j. any cõptadors del dia q̄ la quãtitat li sera pagada, no ha fet declarar en lo dit iuy o cort del cõsolat per sentetia passada en cosa iutiada: q̄ el dit assegurat ha ben rebut la quãtitat, la qual se haura feta pagar. E per quãt algunes persones poch temet deu selon fetes pagar dalgunes seguretats sens q̄ les robes o mercaderies no erẽ stades carregades, o los nauilis o les fustes entrades o exides o cãbis donats: p̄tant los dits cõsellers e promens ordenaren, q̄ daquiauãt si alguna persona o persones se farã pagar dalguna seguretats o seguretats, q̄ les robes o mercaderis no seran stades carregades, O les fustes no serã entrades o exides o los cãbis donats, q̄ en tal cas encorregan en ban les persones qui tals actes faran de altres. ij. sous p̄ liura, vltra los. ij. sous damũtdits dela quãtitat, q̄s haurã feta assegurar. Del qual ban de dos sous per liura sia adquisida la terça

part als dits cõsols, e q̄ aq̄lla terça part hagẽ a metre en cõpte de les iudicatures, e l'altra terça part als asseguradors, e l'altra terça part ala obra dela lotia o als defenedors de la mercaderia per aq̄lla. E per tant cõ no es cosa tolerable, q̄ los assegurats quis son fets assegurar, e hã pagats los costs deles seguretats p̄ intecio de cobrar les quantitats assegurades sens altra despesa. E los asseguradors hauran volgudes fer e oposar excepcions tals, q̄ aq̄lles no obstant es declarat, lo assegurat hauer bẽ rebut, per tant ordenaren los dits Cõsellers qui allo on los asseguradors succũbiran de tals excepcions, sien cõdemnats, e hagen a pagar als assegurats totes e qualseuol messiõs, que al assegurat haura conuengudes fer per declarar en la forma desusdita.

Si los assegurats per no hauer fet declarar haurã a restituir les quãtitats Cap. 20,

¶ Tem ordenaren los dits Cõsellers e promens, q̄ sis conuendra los assegurats restituir les quantitats p̄ no hauer fet declarar, segõs es dit, que en tal cas feta la dita restitucio cascuna deles parts romanega en son dret obligacio e accio, axi que apres se puxa es haia a conixer si los asseguradors seranteguts pagar les quantitats assegurades romanints los interessos rebuts als dits asseguradors, los quals no siẽ tenguts restituir, encara que fos declarat deure ells pagar les dites quantitats

Llibre de Consolat

quãtitats assegurades, o aço quels seria demanat per aquells. La qual conexença se haia a fer per los dits consols, e en cas de apellacio per lo iutge de appells, e no per altres, ni en altra part.

Silos assegurats leixaran posseir als asseguradors les quãtitats fins sia declarat. Capítol. 21.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que si per cas per los dits consols era vist, los assegurats deure prestar caucions, segons dit es, e sens donar la dita caucio o disceptar de aquella los assegurats leixaran posseir als asseguradors les quãtitats assegurades, o ço q̄ demanat los sera per aquells e apres per iuy del dit cōsolat era vist aquells dits asseguradors esser tenguts pagar ço quels sera demanat, no obstant les excepcions per lur part fetes en tal cas los asseguradors sien tenguts de pagar als assegurats totes les mesions, que hauran fetes, a coneguda e a taxacio dels dits consols, en temps ab interessos a raho dany de dos sous per liura, per tant temps com haurã dilatada la paga. E per aquelles quantitats e interessos, si plo assegurat sera request, sien tenguts e hagen a dar seguretãt en iuy, si dõchs aq̄ll tal assegurador o asseguradors no fara e faran deposit de la quantitat assegurada de continent que per

ell o per ells sera feta excepcio de paga. E sera vist deure pagar ab la dita caucio.

Que corrent lo temps dela paga los asseguradors puguen entrar en merits de excepcions, si oposar ne volran. Capítol. 22.

ITem ordenaren que si corrent lo temps de la paga, çoes dels dos tres quatre o sis mesos differenciats segons les distancies dels lochs, los asseguradors requerran e volran, q̄ sobre les excepcions per lur part faedores en defençar, que no son tenguts pagar, sia entrat en merits e declarat, que puga esser fet. Axi empero, que si aconseguir lo tẽps dela paga la causa no era decidida, que sens passar pus auant los dits asseguradors sien tenguts, e hagen a pagar totes excepcions repellides e segõs desus es clarament deduit. E pagat proceesquen lur causa.

Del temps dela paga que han a fer los asseguradors. Capítol. 23.

ITẽ es ordenat, q̄ los mesos dela paga hagen loch en la forma seguent: ço es dins dos mesos, si les fustes deuen esser naegades o robes o hauers portades o trameses dins lo principat de cathalunya o regne de Valencia o de Mallorq̄s Manorca Iuiça. E dins tres mesos: si seran

dels fets maritims.

si seran nauegades portades o trameses vltra los lochs, pus no passẽ los regnes de Napolis, Sicilia, Barbaria e daça lestret de gibraltar. E dins.iiij.mesos si seran nauegades portades o trameses vltra los predits lochs en qualseuol pts, edins vj.mesos apres, q̄ noua o sabuda ne ne sera de tal fusta o nauili.

Que les seguretats fetes abans de les presents ordinacions no sien encloses en dites ordinacions. Cap. 24.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens, que qualseuol seguretats fetes en la present ciutat sobre qualseuol robes mercaderies e sobre nauilis o fustes e sobre cambis dats a risch de dits nauilis o de robes, O sobre qualseuol altres coses fins lo iorn dela publicacio de les presents ordinaciõs sots qualseuol forma o pactes sien fetes o concebudes, sien valides e fermes, e les presents ordinacions ne les qui ia eran fetes, no puguen derogar a dites seguretats ia fetes. Empero que daquiauant publicades les presents ordinacions ab veu de crida p̄ los lochs acostumats dela dita ciutat: les seguretats quis farã, nos puguẽ fer en la present ciutat sino iuxta la forma de les presents ordinacions.

Del iurament que primeramet los Consols deuen pendre dels assegurats e asseguradors.

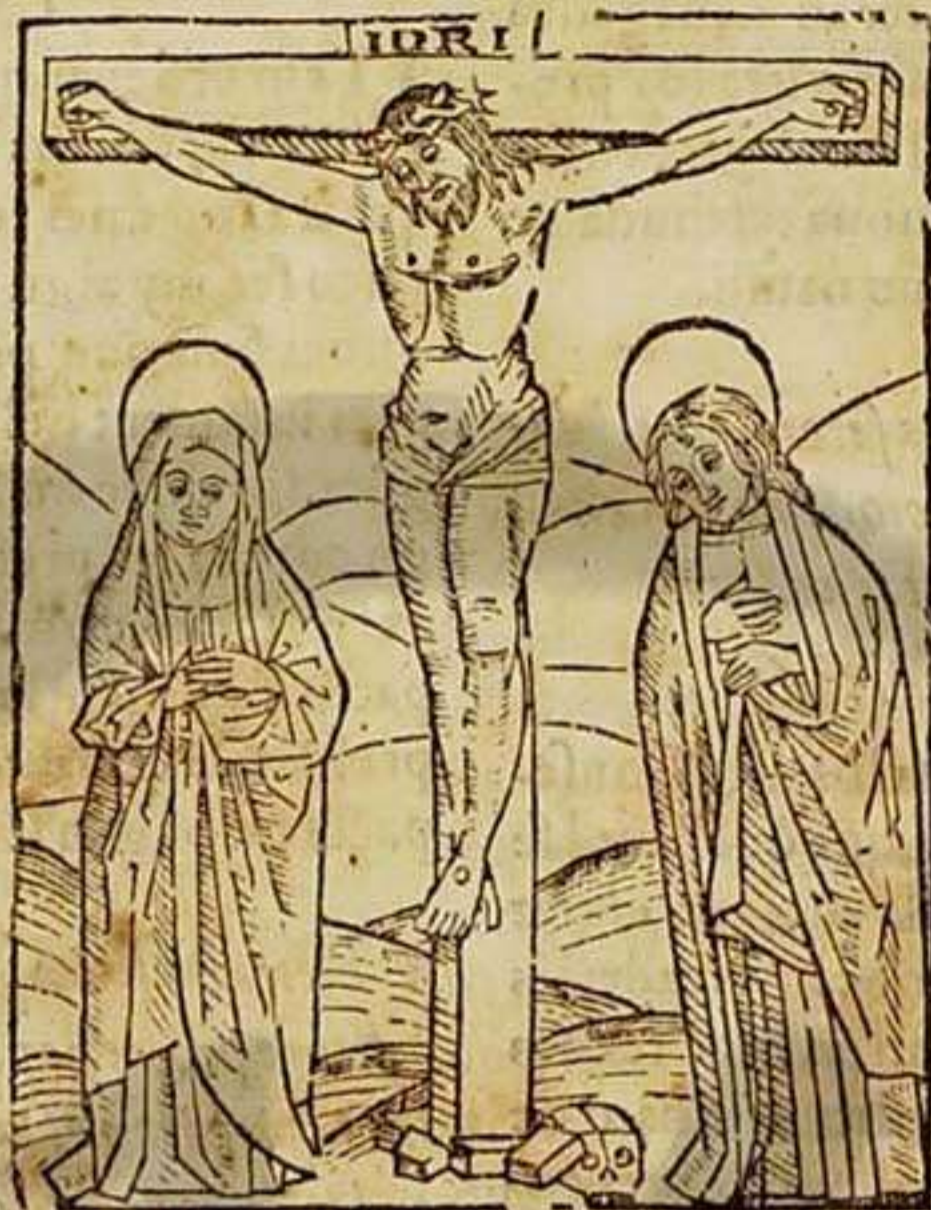
Cap. 25.

ITem ordenaren los dits Consellers e promens que los consols qui ata son e per temps serã, no puguen fer iuy algu de seguretats algunes sens que primer no hagen pres iurament del assegurat e asseguradors, que no han fet pacte algu contra les presents ordinaciõs axi escrits com de paraula. E si pacte algu haurien fet contra les presents ordinaciõs, que de aquell pacte no puguen fer iuy algu.

Retenen se empero los dits Consellers e promens poder de interpretar e corregir e esmenar tot ço, que en les dites coses los parra escur o dubtos tota vegada, que bẽ vist los sera a lur bona coneguda.

OS FON FETA LA
*present crida per Antoni Strada
corredor de la dita ciutat a
tres de Juny. Any mil
quatrecents vuy-
tanta y qua-
tre.*

**❧ Aci acaben les ordinacions derrera-
ment fetes sobre les seguretats ma-
ritimes.**

Oratio pro nauigantibus.

Deus qui transtulisti patres nostros per mare rubrum: & transuexisti per aquam nimiam laudē tui nominis de cantantes: te suppliciter deprecamur: vt in nauī famulos tuos repulsis aduersitatibus portu semper optabili: cursuquem tranquillo tuearis. Per dominum nostrum Iesum Christum. &c.

CAPITOLS E ORDINA
CIONS NOVELLAMENT FETES PER
 la cort general del Principat de Cathalunya, quis celebra en
 lo capitol dela Seu de Barcelona a vuyt dies del mes
 de Oçtubre del any mil quatre cents e vuytata
 hu sobre los drets del general, ço es de
 les entrades e exides.

IN nom de Deu e de la gloriosa verge Maria mare sua madona sancta maria del benauenturat mossenyer sant Iordi: la cort general del principat de Cathalunya la qual lo molt alt e molt excellent Senyor lo senyor don Ferrado per la gracia de Deu Rey de Arago de Castella de Leo de Cicilia de Toledo de Valencia de Galicia de Mallorques de Seuilla de Sardenya e de Cordoua de Corçega de Murcia de Geé del Algarbe de Algezira de Gibaltar Compte de Barcelona senyor de Viscaya e de Molina Duch de Athenes e de Neopatria Compte de Rossello e de Cerdanya, Marques de Oristany e Compte de Gociano. Celebra als Cathalans en lo capitol dela Seu de la ciutat de Barcelona per alguns esguarts e respectes redundants en lahor de nostre senyor Deu seruey del dit senyor Rey

e benefici dela cosa publica del dit principat, congregada e aiustada en la casa del capitol concordablement imposa los drets dauall escrits sobre los quals feu e desliberales ordenacions següents e de ius escrites. Les quals mana la dita cort inuolablement esser obseruades, les quals hagen a durar tant quant duraran los censals carregats sobre lo general e carregadors per la present cort volét la dita cort los dits drets segons dauall son ordenats se hagen a collir en tot lo Principat de Cathalunya e encara en los cõptats de Rossello e Cerdanya, quant seran sots obediencia de la maiestat del senyor Rey per los Depputats en e per la forma que per lo passat era acostumat.

Lo ques deu pagar de totes robes exceptades les dauall especificades. Capítol. i.

PRimeramen, que totes robes, e mercaderies qui entren

entren ho hisquen en, o, del dit principat de Cathalunya per mar ho per terra ho per aygua dolça exceptades les coses dauall escriptes paguen, e sien tengudes de pagar entrant e exint per liura de diners daço que les dites robes, e mercaderies hauran costat quatre diners.

De robes portades ab fusta de ultramar. Capit. tol. 2.

ITem que qualseuol fusta nau ho veixell que lo viatge de vltra mar fara de qualseuol mercaderies que portara de aquelles parts, pach per entrada per liura de diners de ço que haura costat posat en Barcelona ho en altra part del dit principat de tres diners.

De les robes que no han costat cert preu. Capit. tol. 3.

ESi algunes robes e mercaderies se esdeuenia entrant, ho exint, les quals no haguessen costat cert preu aytals robes, e mercaderies paguen e sien tengudes de pagar segons la valor, e extimacio de aquelles. Pero es entes que de les dites robes e mercaderies e de la dita ordinacio son exceptades les coses següents. De les quals se paguen los drets quis segueixen.

Dret de les lanes qui entren per Ebro. Capit. tol. 4.

PRimerament ne son exceptades totes, e qualseuol lanes axi futzes com lauades, qui entrarã dins lo dit principat per lo riu de Ebro les quals sien tan solament tēgudes a pagar per dret de entrada per liura de diners dos diners.

Mercaderies que no paguen entrada sino exida. Capit. tol. 5.

ITem ne son exceptats, forment ordi, auena, e tots blats grossos, e menuts e legums, carnalatge, vi, e pinyons, qui entrẽ en Cathalunya los quals no paguen res de entrada Mes si les dites coses, e encara olis, eren tretes d' Cathalunya paguẽ a la exida per liura de diners vn sou.

Dret del vi de Arago mes en Cathalunya. Capit. tol. 6.

EConsiderant que de poch tēps ença los Aragonesos han imposat dret en lo vi qui entre de Cathalunya en Arago, vol e ordena la present cort que tot vi qui sera mes de Arago en Cathalunya pach de entrada per quascun canter devi vn sou;

Ca-

*Cathala poblat en Arago Valen-
cia no pagadret de blat
q̄ trague per sa pro-
visio. Cap. 7.*

ENtes empero que si algun bā-
ro, ho rich home ho altra per-
sona de Cathalunya poblat ha
uent loch en Arago ho en reg-
ne de Valencia sen volra portar
blat o blats per sa prouisio, e deles
rendes que haura en Cathalunya
no sia tengut de pagar lo dit dret.
E si empero ho trahia per vendre,
ho fer mercaderia sia tengut de pa-
garlo dret de exida.

*De quals vitualles se deu pagar
dret de exida. Capi-
tol. 8.*

ITem ne son exceptats vi carn
salada legums, e altres vitual-
les que sien meses a prouisio de
naus e altres veixells de mar que
sien de Cathalunya, les quals co-
ses paguen a la exida per liura de
diners tres diners, pero en aço no
sia entesa panatica per a tals fustes
la qual no sia tenguda pagar gene-
ralitat. E mes auant entes que per
les vitualles qui seran meses en qual
seuol fustes axi de Cathalans com
daltres estants surtes en qualse-
uol platges, ho ports del dit prin-
cipat per despesa ordinaria de les
dites fustes estants axi surts no se-
nia a pagar dret algu, axi per
los passatgers com per los tenguts

de nau.

*Dret dels draps qui hixen de ca-
thalyunya. Capi-
tol. 9.*

ITem ne son exceptats tots draps
de lana, quis façen e se aparellen
en Cathalunya, los quals paguen
solament, per liura de diners a la
exida per tal com paguen ia per
dret de bolla de plom tres diners.

*Or argent obrat vestidures libres,
armes, e altres utensilies per pro-
prios de exida no paga. Tot
or, e argent de entrada
no paga. Capi-
tol. 10.*

ITem ne son exceptats tota vei-
xella dor, e dargent ioyes vesti-
dures libres armes, e altres utensi-
lies que algu traura, ho metra en,
o de Cathalunya per son propi vs,
e no per via de mercaderia, axi q̄
en entrant ne exint aytals coses si-
nos metien per via de mercaderia
no paguen algũ dret. Pero en aço
sia considerada, arbitrada la con-
dicio deles persones qui aytals co-
ses metran ho trauran. Entes em-
pero que tot or, e argent axi en mas
sa cõ en veixella qui sera mes dins
lo dit principat no sia tengut pa-
gar res ala entrada.

*Dret deles prop dites coses tretes
per mercaderia. Capi-
tol. 11.*

Q 2

EG

E Si seran tretes per mercaderies fora Cathalunya paguen per liura de diners tres sous.

Dret de exida de les armes e utensilies nouament fetes.
Capitol. 12.

I Tem mes exceptades tots armes, e utensilies de nou fetes, e fabricades qui paguen ala exida per liura de diners sis diners.

Dret de les prop dites coses ia usades per mercaderia tretes.
Capitol. 13.

E Ntes empero que totes les coses en lo prop dit capitol mencionades velles empero e ia usades pus no sien per propi vs daquells qui les trauran, paguen per liura de diners dotze diners.

Que los prop dits quatre capitols sien seruats no obstant que lo contrari fos seruats. Capitol. 14.

E Com de poch temps ença sia acostumat, que si algu fa traure de Cathalunya algunes deles dites coses en los prop dits iiij. capitols contengudes per son propi vs, que si no les trahia, e les fahia traure per altre, que paguen lo dit

dret. Ara es acordat, que paguen segons lo dit costum e practica e q̄ lo present capitol sia seruat. Al qual la dita cort no enten res mudar. Pero si dubte algu ne sera vengut a declaracio dels Deputats: qui hara son, ho per auant seran.

Que lo preu de les vitualles portades exint en moneda fins a cent sous no pach dret.
Capitol. 15.

I Tem es vist, que si algu metra en Cathalunya algunes vitualles e altres coses, e aquelles vendra dins lo dit Principat que lo preu de aquelles sen puixa aportar e traure del dit principat en moneda menuda o com se volra sens pagar algun dret per aquella tro en quantitat de cent sous. E si mes auant de cent sous ne traura: que pach lo dret dauall scrit sobre aço imposat.

De les robes portades en les fires. E de les comprades en les fires. Capitol. 16.

I Tem que draps, e altres mercaderies qui iran en fires fora Cathalunya, e aq̄lles qui vindran en fires de Cathalunya no paguen generalitat d'entrada ne d'exida: sino d'les mercaderies e draps q̄ venudes hauran

hauran en les dites fires. Empero que si comprat hauien enles dites fires, paguen dret de entrada o exida, del que metran, segons que per los presents capitols es ordenat.

Dret de exida deles fustes, ho lenyam ho exarcia venudes a estrangers.

Cap. 17.

ITem ne son exceptats tots veixells de mar de Cathalunya, qui seran venuts on se vulla a persones estranyes tota fusta apte a fer veixells de mar exarcia e totes altres arreus e Macere los aptes e necessaris als dits veixells. Los quals sien tenguts pagar de exida dotze diners per liura de diners.

Naus ho altres veixells fets en Cathalunya per obs de mallorqui manorqui ho de yuiça no paguen dret lenyã ho exarcia per fer naus de exida paga.

ENtes empero e declarat que si los poblats en illes de Mallorca Manorcha e yuiça façen fabricar ho construyr naus ho altres veixells de mar dins lo present principat, no sien tenguts pagar algun dret per los dits veixells.

Empero si los poblats enles dites isles per si ho per altri façien traure del present principat los arreus damunt dits e la fusta apta a fer tals veixells per construyr e fabricar aqñles fora del dit principat sien tenguts e hagen a pagar lo dret delus dit.

Exarcia membres o arreus de veixell de mar desfet de entrada no paga. Ne lenyam mes en fusta per fer cãbres d'exidano paga sino es estranger Cap. 19.

EPer tant com moltes vegades es estada moguda questio sobre les coses en lo present capitol contengudes, es declarat que si alguns membres exarcia e arreus qui sien estades de veixells de mar ho massaresos daquells, los quals veixells per fortuna de temps ho per altre qualseuol cas seran estats perduts ho pereclitats, seran mesos dins lo principat de Cathalunya, que tals membres exarcia arreus e massaresos no paguen a la entrada algun dret de generalitat ne ptxes puntals e taulan quis metra ho per homens qui no sien estrangers en algun veixell per fer pallolls cãbres e altres semblants seruituts e no per via de mercaderia.

Q3

Dret

Dret dels cavalls rocins mulls e mules e besties asinines, qui exiran fora la senyoria.

Capitol. 20.

ITem ne son exceptats tots cavalls rocins mulls e mules e besties asinines, los quals paguen a la exida, si exiran de tota la senyoria regnes e terres del senyor rey per liura de diners dos sous e sis diners, e que non puguen fer gracia los dipputats.

Excepcio e declaracio del prop precedent capitol. Capitol. 21.

ENpero si eren trets per vs de aquelle quilz hic traurien ho eren tramesos a grans senyors per donar, que no sien tenguts pagar res, per que sien considerades les persones a coneguda dels duptats. Declarat que aquest vs propi, e tramesa a grans senyors per donar nos puxien alegrar sino persones domiciliades en la Senyoria del dit senyor rey, Declarat mes avant: que si algu qui no sia domiciliat dins la senyoria del dit senyor rey: entraran en Cathalunya ab ses caualcadures ab intencio de tornarsen en sa terra, ho passant per Cathalunya per anar en altres regnes e terres, e per exirse dela senyoria del dit senyor rey e de fet exiran sens longa dilacio: que aquests tals no sien tenguts pagar lo dit dret si donchs no exiē de la senyoria del

dit senyor rey ab caualcadures de maior preu e valor q̄ aquelles: ab q̄ seriē entrats dins la senyoria del dit senyor. Entes: que si algū estrā ger compra en los regnes e terres del senyor rey alguna de les dites besties per son propi vs: e entra en Cathalunya, e passant ix del principat, pague lo dit dret.

Dret dela exida del çafra. Capitol. 22.

ITē ne es exceptat tot çafra, qui sera tret del principat de Cathalunya per mar ho per terra aygua dolça, per lo qual sia tengut pagar lo senyor del dit çafra de exida per liura de diners del preu del dit çafra deuyt diners sotas pena de cēt liures pagadores per lo qui dit çafra traura sens pagar lo dit dret e de perdre lo dit çafra.

Dret de exida de lanes sutzes carregades en los ports de tortosa. Capitol. 23.

ITem son exceptades totes lanes sutzes, qui seran carregades en los ports de tortosa, les quals paguē ala exida per roba de lana sine diners.

Deles lanes lauades en dits ports carregades. Cap. 24.

E si seran lauades. Paguen dotze diners per roua.

Dret

Dret de les laines sutzes en qualseuol altra part de Catalunya carregades. Capítol. 25.

E Si seran tretes ho carregades en qualseuol altra part de Catalunya per mar ho per terra: encara que fossen portades en los comdats de Rossello e de Cerdanya, hagen e sien tengudes pagar per dret de exida al dit general per roua de lana sutze tres sous.

Drets de laines lauades en dits ports carregades. Cap. 26.

E Si seran laines lauades, hage e sia tenguda pagar lo dit tret sis sous per roua.

Excepcio dels prop dits capitols, pera quant Rossello e Cerdanya seran cobrats. Capítol. 27.

E Ntes empero e declarat, que tornat los dits comdats de Rossello e Cerdanya a la obediencia del senyor Rey les laines que en los dits comptats entraran, no hagen ne sien tengudes pagar dret algu, no puxien empero en tal cas laines algunes dels dits comdats exir per mar ni per terra sens pagar lo dret damunt dit en los presents capitols ordenats.

Altra excepcio. Capítol. 28.

M Es auant es entès, e declarat q̄ les laines qui de present son en Empurda, e en la vila, e muntanyes de ripoll, e de Cam redon no puxien esser tretes del present principat fins passat lo mes de Noembre primer vinent. E de alli auant les puxien traure pagant lo dret acostumat de pagar, e no mes, prouehint, e declarant que passat lo mes de Març primer vinent totes, equal seuol laines qui del principat exiran paguen de exida axi com de sus es dit, e declarat.

Dret de exida de cuyram ab lana. Cap. 29.

I Tem tot cuyram ab lana ço es boldrons tosos mija lana, e tota lana, e pells danyins les quals coses porten ab si lana, paguen de exida per liura de diners vuyt diners.

Dret de exida de filassa de estam, ho de lana. Cap. 30.

I Tem tota filassa de estam, o de lana pach, e sia tenguda pagar de exida per liura de diners x. sous.

Del bestiar qui ix de Catalunya pera tondre. Cap. 31.

I Tem que tota persona qui traure de Catalunya algun bestiar per tondre que haie a pagar per la lana de aquell bestiar la generalitat damunt ordenada sobre les

O 4 dites

dites lanes. No res menys haga a dar seguretat, que si aquell bestiar se venia fora Cathalunya q̄ pach lo dret de carnalatge per la dita exida qui es per liura de diners dotze diners.

Del bestiar qui ix de Cathalunya per pasturar. Capítol. 32.

E Si lo bestiar exira per pasturar de Cathalunya do la seguretat de sus dita, ço es sis venia fora Cathalunya ha de pagar per liura de diners dotze diners. E semblat seguretat do per la lana, ço es que si no la tornaua dins Cathalunya pach lo dret de sus dit de la lana.

Del bestiar qui entra en cathalunya per herbeiar. Capítol. 33.

I Té que si algun bestiar axi gros com menut vulles que sia lauar o altre de qualseuol condicio sia, que sera mes ho entrara en lo principat de Cathalunya per herbeiar que ala exida no pach algun dret per la carn ne per la lana, si dõchs no era ia venut dins lo principat ho fora lo dit principat e liurar al comprador, ans que isques del dit principat. Car si la carn era venuda, pach per carn e per la lana. E si solament la lana pach per lana solament lo dret damunt ordenat en los capitols del carnalatge e de les lanes. E aço mateix sia entes en

los cabrits e en los anyells los quals seran nats del dit bestiar.

Del bestiar quis metra en cathalunya per esser lexat a part ho parts. Cap. 34.

E Si per cas algun poblats fora lo principat de Cathalunya metra dins lo dit principat algu bestiar menut o gros per lexar a part a algu ho alguns del dit principat ho en qualseuulla altra manera tenir, lo e apres per algun temps lo trahia del dit principat, hage sia tengut pagar de exida tan solament, axi per lo que haura mes com per lo que hauria augmentat dins lo dit principat, lo dret sobre lo carnalatge imposat, lo qual es dotze diners per liura. Pero que de entrada no sien tenguts pagar res.

Dret de la exida de les monedes. Capítol. 35.

E Com per ordinacio del senyor Rey sia inhibit, que algu no gos traure del dit principat moneda ne Billo de qualseuol ley sia, es ordenat, que si per licencia del dit senyor Rey ho per reuelament de la dita inhibicio ho per qualseuulla altra manera q̄ dir ni himaginar se puixa moneda ho billo de qualseuol ley sia exiran de Cathalunya sia tengut pagar e pach per liura de diners dotze diners, pero que les dites coses no sien tengudes pagar res ala entrada. Exceptat empero

pero florins dor qui sien portats en terres e senyories obedients al senyor Rey. Los quals no sien tenguts de pagar res de exida.

Que la moneda treta per prouisio no pach exceptat de aquells, en la terra dels quals los cathalans ne paguen.

Cap. 36.

DEclarat empero, que algu fara viatge per mar o per terra, e traura moneda per saprouisio, que no pach res, pero en aço sia considerada la condicio de la persona e la quantitat de la moneda a coneguda dels Deputats e en absencia lur del Deputat local. E per quant en diuersos regnes e terres axi de vasalls del senyor Rey com altres los Cathalans e poblats en lo present principat paguen, e son forçats pagar dret deles monedes, que per lur prouisio porten. E absi trahen dels dits regnes e terres, vol la present cort, que negu dels poblats en los dits regnes e terres on los dits cathalans paguen dret de dites monedes de exida, no se alegrè de la damunt dita franquesa ans sic tractats en lo present principat, segons los cathalans e los poblats en lo dit principat seran tractats en lurs terres.

Deles robes portades ab galeres del Rey de Napolis o sos vasalls venecians e florentins.

Capitol. 37.

ITem es vist, que sia donada libertat de descarregar qualseuol Robe e mercaderies portades ab les galeases del Illustrissimo Rey de Napolis ho de sos vasalls florentins e venecians, les quals puxienesser venudes per aquelles que venudes hauran, sien tenguts de pagar lo dret de entrada, les altres robes empero que no hauran venudes, hagen facultat, e puixen tornar les carregar ab les dites galeases, que portades les hauran, dins espay empero que de vuyt dies, apres que seran descarregades, los quals passats hagen e sien tenguts pagar, sino eren tornades carregar lo dret de entrada complidament.

Deles robes que ixen ab intencio de tornar en cathalunya

Cap. 38.

ITem que les robes e mercaderies qui exiran de Cathalunya per intencio de tornar aquelles en Cathalunya, axi com son botes e gerres buydades stores sarpelleres e altres semblants coses, no sien tengudes de pagar res per entrada ne per exida, pero en aço sia considerada la condicio de les persones, quiles dites coses trauran a coneguda dels Deputats, en absencia lur del dit Deputat local.

Dret de la entrada dels cotons filats estrangers, qui no son de terres del senyor Rey. Capitol.

39.

Item

ITem que de e per tots cotons filats estrangers qui entraran de qualseuol part ho parts exceptats dels regnes e terres del senyor Rey dins lo principat de Cathalunya sien pagats per lo dret de entrada deu sous per liura de diners de la valor ho estimacio de aquells. E si cas sera que tals cotons filats seran mesos dins lo principat, sens que no hage pagat lo dit dret, sien ipso facto confiscats al general. E vltra la dita confiscacio encorrega en pena lo senyor de qui seran dits cotons de deu liures per qualseu quin tar e per qualseuna vegada que sera fet lo contrari. E si sera cas, que sien mesos per mar sens pagar lo dit dret per lo semblant sien confiscats al dit general, lo senyor dels cotons encorrega en dita pena de x. liures.

Dret de entrada de les robes o vestits de lana exceptat deles qui han seruit als quilts meten Cap. 40.

MEs auant que de e per totes robes de draps de lana si vol sien de homens si vol de dones ho de infants capes gipons caputxos gonelles caperons puniets calces, e totes altres robes sots qual seuol nom sien appellades que seran fetes fora lo dit principat, sien pagats per dret de entrada x. sous per liura dela vera valor daço que dites robes costaran. Si donchs les dites robes no eren estades fetes

per propi vs eia portades per aqlls, qui les metrien dins lo dit principat, iurant ho ells a nostre senyor Deu e als sants quatre euangelistes que no ho fan per fraudar lo dret. En lo qual cas çoes que sien fetes propi vs e portades per los qui les metran dins lo dit principat, no ha gues res a pagar.

Dret de entrada de les coses fetes de teleria canamaçeria o coto abla excepcio damunt dita. Cap. 41

ITem que totes e qualseuol coses fetes de teleria canamaçeria ho de coto fora lo dit principat, o seran mesos dins aquell com son camises collets gandalles dor de seda panyos capells d dona e altres qual seuol arreus de dones e altres de quines vulla specia sien, qui fayso hagen e tallades cosides sien fora lo dit principat, sien pagats al dit general per dret de entrada per liura de diners del ver cost deu sous. Exceptat lo q sera fet e portat per lo vs propi, dels qui tals coses metran en lo dit principat tota frau cessant.

Dret de entrada de les coses fetes de cuyram. Cap. 42.

ENcarames que per totes sabates empenes borleguins estiuals auarques, e tota e qualseuol obra feta de cuyram, ne que Sabaters ni Tapiners, ne puxien fer dins Barcelona

lona e dit principat, seran meses dins lo dit principat, sien pagats al dit general per dret de entrada x. sous per liura de diners del ver cost.

Dret de entrada dels cuyrams adobats ho assaonats. Capítol. 43.

ITem que per tots cuyrams en qualseuol manera adobats de blàqueria, e tots cuyrams assaonats vulles acolorats ho en qualseuulla manera de saó sien, qui seran mesos dins lo dit principat de Catalunya, sié pagats per dret de entrada al general deu sous per liura de diners del ver cost de aquells.

Dret de entrada de obra feta de ferro ho de hacer. Capítol. 44.

ITem que de ho per tota ferrament de ferro ho acer qui sera mesa dins lo dit principat de Catalunya obrada cō es ferres e claus de besties, tatxes claus d' qualseuol natura sien falces rellespicasses pichs cauechs spales punyals dagues gauinets de tallar stoigs de dona tesores de barber e de lastres ferros de lances dalls podedores scardages de scardaçar lana e cardes de cardar lana escarpres asts alteres ferros de tenir olles e bromadores lumaners giradores loces brides frens esperons estreps mollos de oinetse altres metalls tenalles gaolls o dalls bosqrs enderins ho ca-

ualls de foch ho fogons tribenes e ballestes de acer e tota altra obra de ferro ho de acer feta fora lo dit principat, cō sera mesa dins aqll, sié pagats al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners del cost ho vera valor de les dites coses. E si sera mesa sens pagar, sia confiscada al dit general sens alguna merce. E vltra aço pach per pena lo qui tals coses metra deu liores. En aço empero no son enteses e compreses qualseuol de les dites coses si son meses per propi vs del qui les metra. E tilores de baxar ne altres gauinetes agulles de cosir ne arnesos blanchs ho delagineta e ferros de laces darmes e tatxes per guarnir aquelles e tatxes fins a sobrepunxa ancores fulla de ferro axi stanyada com negra. Dalls de dallar herba pales de ferro e alenes fil de ferro ho de haram. Les quals coses puixen entrar pagant lo dret acostumat.

Dret de entrada de estany obrat. Capítol. 45.

MEs auāt q̄ de, e per tot estany obrat qui dins lo dit principat sera mes sots qualseuulla fayso, que sia pagat al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners, del ver cost ho valor, declarat empero que si lo estay sera mes en verga, ho en massa, ho esclafat no pach sino lo dret acostumat. E si les dites coses seran meses sens pagar lo dit dret, sien al dit gene-

general confiscades. E vltra aço pach per pena, lo qui tals cosas metra deu liures. Exceptades les cosas de propi vs.

Dret de entrada de obra de coure. Capitol. 46.

ITem que de, ho per tota obra de coure feta com son poals, olles, canters escalfadors, caçes, perols alambins, calderes, caçoles, copes de foch e totes altres cosas a faysonades del dit metall fetes, qui serã meses dins lo dit principat sia pagat al dit general per dret de entrada deu sous per liura de diners del ver cost, ho valor daquelles. E si seran meses sens pagar aquelles sien confiscades al dit general declarat empero que si lo dit coure sera mes en maça, ho esclafat, pach solamēt lo dret acostumat. E declarat mes auant a maior cautela que en aço no son cōpreses cosas fetes de luto ho de arã ne cosas de propi vs.

Que pedres ho moles de obrar lo coral no sien tretes de cathalunya. Cap. 47.

ITem ordena la dita cort que da ci auant no sia licit, a algũ patro de nau ho leny, barca, Galeassa Galera sotil, ho de altres veixells Maritims ne algun traginer, ho altre qualseuol persona carregar, ho aportar per atraure fora del dit principat de nit ni de dia, per mar ni per terra, per si, ho per interposa

da persona publicament, ho amagada, pedres ho moles aptes, a obrar corals. E qui contra fara vltra la confiscacio dela grondola, ho altre veixell en que carregades serã, qui en tal cas cremats serien, e encara vltra la confiscacio dels animals qui les dites pedres ho moles trauren, incorreguen en pena per quiscu ço es lo Barquer lo Traginer lo patro dela nau, ho veixell, hon seran carregades, e lo mercader qui les comprara de cēt liures per quiscuna vegada.

Per practica e consuetut si nengunes fustes eren estrangeres que no fossen de Cathalans pagã per dret de vitualles vn sou per liura.

Per practica e consuetut tots los draps que no son fets en Cathalunya paguen de entrada e de exida quatre diners.

E per practica es que qualseuol or ho argent ioyes &c. que exiran de Cathalunya ara sie per esgleïes o per qualseuol via puy no sia per seruitut del qui les traen, paga tres sous per liura.

Certa promissio prouehint que frau nos faça en lo dret de les lanes. Cap. 48.

ITem per esquiar tot frau qui en les cosas en lo present capitol contengudes fer se pogues ordene vol la dita cort que lo colidor, ho culli dors del general en aquella ciutat vila, ho loch hon nes de qualseuulla sort seran carregades

gades per aportar dins lo dit principat, hage, e hagen a pendre Manifest de les dites Lanes, ques dira volerse aportar dins lo dit principat e se hage assegurar del mercader, qui tals lanes carregara, e prengan dell obligacio sots certa pena segons la valor de les lanes ab fermançes y doneas de aportar resposta del dit cullidor dins lo temps, a ell prefigit de aquell cullidor del general constituhyt en aqlla part, hon les dites lanes seran descarregades. E sino complira, lo que promes haura les fermançes hagen e sien tengudes pagar aquell dret, q̄ tals lanes haguerẽ pagat exint del principat. E vltra aço encorreguen en pena de deu liures. E si per algũ cas causa, ho raho, ho de certa sciẽcia les dites lanes, ho part de aquelles erẽ naegades fora lo dit principat en tal cas sia pagat per aqlls lo doble del dret desus dit pagador per los qui fora lo dit principat les aportaran. Dela meyrat del qual doble dret gracia nols puixa esser feta. E vltra aço encorreguen en pena de deu liures.

Certa altra prouisio per que fraus nos puguen fer en los drets. Capitol. 49.

ITem que los officials guardes, e ministrs del present dret de entrades, e exides hagen e sien tenguts denunciar sots priuacio de lurs officis e dir ab veritat als culli-

dors, e guardes de la bolla del plõ e sagell dela cera tots draps de lana bonets, e escapolons, sayes, fustanis canamaçeries, teles, draps de seda, e totes altres coses, que sien tengudes pagar dret de bolla per tal que lo dit dret de bolla puixen demanar, e hauer. E sobre aço puixen fer los Deputats altres prouisions, e ordinacions, segons vist los sera per esquivar fraus pus empero no fossen al present capitol cõtrarietats, aiustãt tales dites coses q̄ les dites guardes del dit dret de entrades, e exides no leixen tirar a casa de algun mercader caixes bales de canamassaria, coffis ho altres robes ligades qui venguẽ de entrada, que primer no siẽ cauquillades, e sagellades del sagell del dit dret, e aquelles hagẽ posades en manifest. Ne sia licit ne promes als mercaders desfer les dites caixes, bales, o altres coses sens appellar hi algu de les dites guardes, les quals guardes siẽ tenguts pendre memorial de totes les robes, q̄ en aqlls dites caixes bales, o altres caps cauquillats se trobarã a si q̄ fet combatimẽt daquelles ab los espatxaments per los dits mercaders fets sia vist, si degudament totes les dites robes hauran espatxades.

Certa altra prouisio per los drets de les robes portades per mar. Capitol. 50.

ITẽ es declarat q̄ les robes e mercaderies qui serã aportades en les mars de Catalunya e sens treste-

R iar

iar aquelles en altres veixells exirà fora les mars de Catalunya q̄ no paguen algun dret si ia no venien consignades en Barcelona o altre loch de Catalunya axi be nau que compleisca açi son viatge com ab nau de passatge, car si aq̄lles tals robes axi cōsignades ab aq̄lla nau mateixa erē tretes de Catalunya per mudamēt de partit, ho per nouell noliciament fet daq̄lles, ho axi mateix per mudament de cōsignacio, ho en qualseuulla altra manera siē tēgudes pagar lo dit dret de entrada, e exida pus verament siē vēgudes cōsignades aci, o en altre loch de Catalunya en qualseuulla manera. E si serā encara tresteiades en altres veixells, ho en altres persones per consignacio, ho mudamēt de partit, ho de viatge encara q̄ no sien posades en terra, paguē lo dret sobre lestals coses imposat.

Que la stima de la liura de gros per les robes portades de Flandes sia feta a raho de quatre liures e vuyt sous Barcelonesos per liura de gros
Cap 51.

MEs auant es declarat, que totes les mercaderies que serā aportades de Flandes dins lo principat de Catalunya de que es acostumat exigir lo dret de entrada faent compte a liura de gros, sia fet compte, e rahnada la dita liura de gros daci auant

a raho de quatre liures vuyt sous Barcelonesos per quascuna liura.

Que les robes entrades si exiran: no sien mes estimades, sino aiustant hi lo cost de les mesions. Cap. 52

ITem vol, e ordena la dita cort q̄ si algun mercader o altra qualseuol persona metra dins lo dit principat algunes robes, e mercaderies les quals haura espatxades de entrada al dit general per lo ver cost de aq̄lles, e sens millorar deslligar, ne tresteiar aq̄lles o mudar de senyor volra traure del dit principat les dites robes, no hage ne sia tēgut pagar sino lo dret dela quantitat per la qual haura espatxat les dites robes ho mercaderies de entrada aiustant empero ala dita quantitat, o cost les mesions que de entrades haura fetes.

Les penes del qui fraudara lo dret del general. Cap. 53.

EPer esquiuar frau qui en les dites coses se pogues seguir es ordenat q̄ si algua persona de qualseuol estamēt ho cōdicio sia, fara frau en les dites coses q̄ perda aq̄lles coses en q̄ la dita frau ara feta, ho comesa. E no res menys pach per pena dos cents sous exceptat en lo çafra, e altres coses, que per ordinacio de la present cort son tēgudes a maior pena deles quals penes ercas que sien comeses, e declarades,
ciut.

e iutiades per los Deputats, la quarta part de aço que per ells sera iutiada sia del oficial qui fara la execucio si request ne sera, e si request no sera sia del general. E l'altra quarta part sia del acusador si ni haura de la qual los Deputats no puguē fer gracia sino sia del general, l'altra quarta part sia dels arrēdadors si ni haura de la qual los Deputats no puguē fer gracia sino sia del general. E lo restāt quarta part sia del general. Declarant q̄ de les parts pertanyents al general, los dits Deputats no puixen remetre ne fer gracia sino d'la meytat, exceptadesem pero de la present ordinacio les penes del çafra, e altres de les quals es ia disposat en altres capitols. Volents que de aquelles los Deputats puguen sols fer gracia de la meytat.

Que les robes del Papa no paguen dret ni entrant ni exint.

Cap. 54.

DEclarat no res menys cō axi sia estat ordenat en les corts generals de Cathalunya passa des, que dret algu no sia exhigit axi per dret de entrades y exides cō per dret de bolla de plom ni sagell de cera de algūs draps de lana dor ni de seda ni d'altres bens ioyes, o coses qualseuulla o quantes se vulla sien, qui verament sien del sant Pare e que sien comprades per los seus ministres iurants a Deu e als 1003 sants quatre Euāgelis per ells corporalment tocats, que dites io-

yes draps, e bens son verdadera-ment, e sens ficcio alguna del dit sant Pare, e comprats e comprades dels seus diners propis.

Que tots los altres capitols vells dels dits drets estiguen en sa valor. Cap. 55.

TOts altres Capitols e ordinacions sobre lo dit dret de entrades, e exides statuits e ordenats per lo temps passat vol la dita cort estiguen e romanguen en lur força e valor, sino en quant siē vists en tot ho en part contrariar ho de rogar a les presens ordinacions e capitols.

Que los Deputats e oydors de comptes sien interpretadors corregidors &c. dels d'uptes dels presents capitols.

ENten, vol, e ordena la dita cort, que si en los capitols e ordinacions damunt dits ho algu daquells apparien algunes coses obscures ho dubtoses ara ho en esdeuenydor, que la cort del present principat ho en ausencia de aquella los Deputats e oydors de comptes del dit general qui ara son, ho per auant seran puixen aquelles declarar corregir esmenar e interpreter aytantes vegades, cō necessari sera, e a ells sia ben vist.

LAVS DEO.

R 2

Se-

Llibre de Consolat

Segueixense les ordina
cions del dret del pes del senyor Rey
com e enquina manera se
paga lo dit dret del
pes.

PRrimo paga lo ciutada de vna
roua vn diner, e lo estrange al-
tre diner. ij. diners.

Item paga lo ciutada de dues ar-
roues dos diners, e lo estráger dos
diners. iiij. diners.

Item paga lo ciutada de tres ro-
ues dos diners, e lo estrange tres
diners. v. diners.

Item paga lo ciutada de quatre
roues dos diners, e lo estrange iiij.
diners. vj. diners.

Item paga lo ciutada de finch ar-
roues dos diners, e lo estráger qua-
tre diners. vj. diners.

Item paga lo ciutada de sis arro-
ues dos diners e malla, e los estran-
gers finch diners. vij. diners. e ma-
lla.

Item paga lo ciutada de set ar-
roues dos diners e malla, e los e-
strangers sis diners. viij. diners, e
malla.

Item pagalo ciutada de vuyt ar-
roues ij. diners e malla, e los estran-
gers set diners. ix. diners e malla.

Item paga lo ciutada de nou
arroues dos diners e malla, e los
estrangers vuyt diners. x. diners e
malla.

Item pagalo ciutada de deu ar-
roues dos diners e malla, e los e-
strangers vuyt diners x. diners e

malla.

Itē paga lo ciutada de xj. arroues
ij. diners e malla, e los estrangers,
ix. diners, xi. diners e malla.

Itē paga lo ciutada de dotze ar-
roues ij. diners e malla: e los estran-
gers x. diners. xij. diners e malla.

Item paga lo ciutada de tretze
arroues iiij. diners, e los estrangers.
xj. diners. xiiij. diners.

Item paga lo ciutada de xiiij. ar-
roues. iiij. diners, e los estrangers.
xij. diners. xvj. diners.

Itē paga lo ciutada de, xviiij. arro-
ues quatre diners, e los estrangers
xv. diners. xix. diners.

Itē paga lo ciutada de. xx. arro-
ues. v. diners, e los estrangers. xvj.
diners. .xxij. diners.

Item paga lo ciutada de. xxiiij. ar-
roues. v. diners, e los estrangers. xx
diners. xxv. diners.

Item paga lo ciutada de xxv. ar-
roues en xxxv. arroues. vj. diners, e
los estrangers paguē a raho de deu
diners per carrega.

Item paga lo ciutada de tres car-
regues en amunt, çc es dela prime-
ra carregua, ij. diners e malla, e de
la segona carrega ij. diners e malla
e dela terça carrega, altres dos di-
ners e malla. E daqui amunt vn di-
ner e tres pugeses per carrega

Enpero es entes que no paguen
fino malla per roua homens de
Mallorques de Menorcha de C, a
ragoça, e de Hofca, e de Alcanyç
dela frontera, e del Espital de

Leyda, e alguns altres q̄
han franqueta.

Les

QLES ORDINACIONS DAMUNT ES-
crites, son estades trasladades e tretes de un registre o libre qui es en lo
offici dela Batllia general de Catalunya, a hon les dites ordinacions son
scrites, e ablo dit libre de mot amotbe e sealment comprouades per mi loã
Castell per auçtoritat real notari publich per tota la terra e senyoria del
Reynostre Senyor: escriva del registre del dit ofici dela dita Batllia ge-
neral. E per que en la escriptura deles damunt dites ordinacions sia do-
nada plena fe, axi com en lo original de aquells, io dit Ioan Castell fas la
present escriptura de ma propria ma e hi pos lo meu acostumat signe.

Registre dela present obra.

a.b.c.d.e.f.g.h.i k.l.m.n.o.p.q.r.

E tots aquests son quoerns complits sino lo quoern de
la p.q.y.r. q̄ son terns y son los darers.

CRIDA QVE QVAL

SEVOL PERSONA ESTRANGERA QVE
 carregara robes o mercaderies en Barcelona, ho son territori
 para portar a parts vltra marinas hont a Consols de la
 natio Cathalana aya de prestar caufio
 de pagar lo dret als dits
 Consols.

A Ra oyats tot hom generalment de part dels Magnífichs
 mosen Francesch Cosme Fiualler Regēt la vegaria de
 Barcelona y de mossen Ioan de Prat Batlle de dita ciu-
 tat y de quiscus dells en quant toca a sa iurisdicció orde-
 naren los magnífichs Cōsellers y promens de la ciutat de
 Barcelona que com abla ordinaico feta per los magnífichs Consellers y cō-
 sell dela ciutat de Barcelona en virtut dels reals privilegis comensant.

Item ordenaren que tot mercader qui vèdra en Mesina & c. La qual
 es entre altres ordinacions del Consolat de marsia statuyt y ordenat que
 tot mercader que vendra en Mesina, o, en C, aragoça, o, en Palerm, o, en
 Trapanà vullés que sia dela senyoria del senyor Rey de Arago, o, del se-
 nyor Rey de Mallorques, que dega pagar al Consol de tota la mercaderia
 que aportara un gray mig per onsa e se sia vist per experiencia que molts
 mercaders estrangers ço es que no son dela senyoria del Rey de Arago, o,
 del Rey de Mallorques, ab occasio de dites paraulas encara que ajen car-
 ragat en cathalunya diuerses merca derias y aquellas aportades en los
 sobre dits llochs recusen de pagar lo dit dret a dit Consol y tãve altres mer-
 caders qui carregan en dit principat de Cathalunya dexan de pagar dit
 dret dient que les mercaderias no son suas sino que son comprades, e car-
 regades per comissio de mercaders que no son vasalls del senyor Rey e a-
 xi fraudant a dita ordinatio se excusen indegudament de pagar lo dit
 dret de Consols de cathalans residins en les parts vltra marinas per ço los
 aits honorables Conselles y Promens, volent obuiar a dit dany y prouie-
 yr ala negligencia y recusacio dels officials qui son en les dites parts vltra
 mari-

marines qui recusen de compellir als sobredits de ferlos pagar dit dret ates que les robes y mercaderias deuen dret y no les persones estatuhiren perço y ordenaren que qualseuol persona estrangera de qualseuol natio que sia vasall del Rey ho no qui comprara, o carregara en la present ciutat de Barcelona y en la platya de aquella termens y territori de aquella, o traura de dita ciutat y territori alguna roba, o mercaderia per a portar a qualseuol part ultramarina, o a qualseuol part de cathalunya per a portar apres y aportara y carregara a dites parts ultramarinas abont y son y residexen Consols de la natio cathalana haia de prestar cautio en poder del escriua del Consolat dela lotja ab y doneas fermanes que pagara en les dites parts ultramarinas lo dit dret als dits Consols respectiue y que aportara certificadoria dins un any del dia que prestara dita cautio en auant de hauer pagat lo dit dret altrament pasat aquell se puga fer executio contra dell y ses fermanes per lo dit dret degut y tocant a pagar per dites robes y mercaderias segons la calitat y condicio de les robes y mercaderias y segons que dela tatcha y tarifa feta en Palerm y altres parts se conte, y algu carregara dites robes, o mercaderies sens prestar dita cautio insidescan pena del dret duplicat applicador als dits Consols lo qual se aya de exigiren Barcelona per la qual cautio se aya un son conforme se paga per altres cautions.

Retenense empero los dits magnifichs Consellers y Promens facultat y potestat de poder interpretar corregir mudar o variar la present ordinatio sempre y quant los sera ben vist.

E per que de dites coses ningu puga ignorantia allegar manen effer feta y publicada la present publica crida per los lochs acostumats dela present ciutat de Barcelona.

Francesch Cosme Fiualler
Regent la vegaria de Barcelona.

Ioan de Prat Batlle
de Barcelona.

Canyelles Scriua Consilij.

Fou fetay publicada la present publica crida per los lochs acostumats dela present ciutat per mi Antich Corbera corredor de la ciutat ab i de dos trompetas vuy a vj. de Iuny any. D. L. xxxvj. y esta registrada en lo registre dela ciutat.

R 4 Die

DIE MARTIS XXVIII

MENSIS FEBRUARII ANNO

M.D.LXXXVIII.

O present Consell de trenta y sis aiustat y cōgregat dins la instantia del Consell de trenta deles cases del honor Consell entesses les propositions per los magnífichs Cōsellers fetes feren les desliberations y cōclusions seguēts. E primerament quant a la suplicatio en dit Consell presentada per mossen Francesch Calsa y Ioan Canyelles Consols del Alguer y Caller cōtenint en effecte que fos prouehit y ordenatq̄ fossen fetes semblants crides les quals forē fetes en lany M.D.LXXXIIII a sis de Juny prohibint que nigu pugacarregar robes pera dites parts que no preste cautio primer q̄ pagaran als Consols vltra marins lo dret que los dits Consols acostumē de rebre de las robas que arriban ys venen alli segons en dita suplicatio se conte. Lo dit Consell feu deliberatio y conclusio que sien fetes y publicades semblants crides quals foren publicades a sis de Juny M.D.LXXXIIII manant que prestē cautio ans de carregar mercaderies algunes que pagaran lo dret als Consols vltra marins les quals hagen de prestar conforme foren prestades pera Palerm y Messina.

*De primissis fidē facit Hieronimus Antichus Canyellis
Not. publicus Barcinone scriba que mayor honor Consilij.*

IN

LN dei nomine. Nos Martinus dei gracia Rex Aragonum Valencie Maioricarū Sardinie & Corsice Comesque Barcinone Rossilionis & Ceritanie. Artē mercātilē pro qua Ciuitas egregia Barcinone et alie ciuitates nostraq; loca insignia precipue in maris littoribus posita retroactis temporibus incrementa grandia suscipere dignis prosequi fauoribus gēscintes nec nō intuitu subuencionis eximie ea occasione liberalis nobis facte per exercentes in Ciuitate eadem artem per utilē mercancie in deffensionē & sustentacionē Regni nostri Sardinie in necessitate laborantis extrema & in securitate deffensionem & Custodiam mariū comitende cuius pretextu deo propicio tute poterunt nauigare subditi nostri & alij qui sirtes & scopulos euadentes marinos in manus incidunt quotidie piratarum tam xpianorū quā in fidelium perfidorum qui auaritate & auaricie viscositate in manipulo solito marium semitas consultantes nostros uassallos & subditos ac alios depredantur & obligant in iugum captiuitatis & seruitutis perpetue & quod dñi est durius Christi perfidissimi agareni cōpelliunt Christianos Catholicos ad abnegandum santissimū Christi nomen impassibili bus percussionibus et flagellis cum suis nauigijs tute nauigare non poterant secure decetero nauigabunt. Vnde perueniet expredictis indubie nostre rei publice inexamabilis utilitas et profectus, & ut dilatorijs lictiū semotis anfractibus in Ciuitate Barcinone liberius valeat exerceri ars mercancie perutilis que cupiditate iuris emula alieni per contrahentes & exercentes eandem sepiissime impeditur et exinde prodeūt incessanter debata controuersie contenciones & lites que fiunt ob malitiā parcium immortalis. Tenore presentis carte seu priuilegi cunctis temporibus duranturi ad supplicacionem humilem per uos dilectos & fideles nostros Consiliarios dicte Ciuitatis Barcinone super hoc nobis factam per nos et omnes heredes et successores nostros priuilegia per Illustrissimum dominum Petrū bone memorie Regni Aragonum genitorem nostrum dicte Ciuitati Barcinone super consulari maris eidem ciuitati concessa et usum eorum ratificantes perpetuantes et etiam ampliātes uobis dictis consiliarijs presentibus et futuris ac dicte ciuitati et uniuersitati nec non consulibus & mercatoribus eius in uiam parcionati priuilegi ducimus perpetuo concedendum.

quod

Llibre de Consolat

quod ipsi Consules maris Ciuitatis predictae & iudex appellatorum que ab eorum sentencijs emittentur qui nunc sunt et pro tempore fuerint vel eorum loca tenentes non solum de causis seu questionibus et debatis marinis ut consueuerunt alias sed etiam de omnibus questionibus litibus controuersis contrastibus & debatis ciuilibus tantum motis seu mouendis aut inceptis seu incipiendis descendentibus seu qualiter cumque principaliter tamen provenientes ex quibuscunque societatibus cambijs contractibus seu actibus mercancilibus factis seu fiendis intus dictam Ciuitatem Barcinone vel alibi ubicunque in terra & in mari inter quasunque personas cuiuscunque legis status gradus prebeminencie & condicionis existant in dicta Ciuitate Barcinone vel alibi domiciliatas et de quibus cunque rebus qualiter cunque ex arte principaliter descendentes mercantili cuiusuis nature generis & speciei existant possint & valeant libere ex facultate plenaria quam eis cum presenti conferimus plene cognoscere et ipsas lites questiones controuersias contrastus & debata decidere & sentencialiter diffinire suasque decisiones et sentencias executioni deducere sicut & quemadmodum vigore dictorum consularum priuilegiorum de & super omnibus questionibus litibus controuersijs contrastibus & debatis marinijs consueuerunt qualiter cunque & possint. Sic quod nos vel successores nostri aut aliqui alij officiales iudices seu commissarij nostri vel ipsorum nostrorum successorum ordinarij delegati vel subdelegati de dictis causis litibus questionibus controuersijs contrastibus aut debatis non possimus nec possint cognoscere nec inde per viam simplicis querele appellacionis supplicationis aut alterius cuiuscunque recursus intromittere quouis modo. Sed dicti Consules & iudex de ipsis tantum cognoscere possint & habeant & eorum determinationes at sentencie remota excepcione qualibet habeant executioni deduci. Decernentes irritum & inane si quid et quicquid a quoquam quavis autoritate scienter vel ignoranter contrarium contigerit quomodo libet attendant. Ceterum ut Consules & iudex predicti super discussione et decisione predictis iustius et maturius habere se valeant eis ad cautelam expresse concedimus cum presenti quod possint destringere compellere et forciare per impositiones penarum et exactiones earum et alijs debitis iuris et rationis remedijs omnes et quoscunque mercatores et alios de quibus eis videtur adueniendum et interessendum consilijs que habebunt et debebunt tenere super dictis questionibus litibus controuersijs contrastibus et debatis

tis decidendis & etiam terminandis et eis super his si requisiti fuerint
 eorum consilium impendendum. Et ut predicta omnia et singula
 maiori firmitate subsistant & presens paccionatum preuilegium plenius
 obseruetur iuramus per dominum Deum et eius sancta quatuor euangelia
 corporaliter per nos tacta omnia et singula supredicta ut superius sunt ex
 pressa tenere & inuolabiliter obseruare et obseruari facere per quoscumq.
 et non contrauenire in aliquo quauis ratione vel causa. Mandantes per
 eandem expresse et de certa sciencia Illustrissimo principi Martino Regi
 Sicilie et ducatum Athenarum & Neopatrie duci primogenito nostro
 predicto et in omnibus Regnis & terris nostris uniuersali deo propicio
 successori sub paterne benedictionis obtentu. Nec non Cancellarijs vicecan
 cellarijs et Cancellariam Regentibus Alguatzijs Governatori Catha
 lonie vicario & baiulo Barcinone. Ceterisq. uniuersis & singulis officia
 libus iudicibus et comissarijs nostris et ipsius primogeniti et successorum
 nostrorum presentibus et futuris eorumq. locatenentibus sub nostre ire et in
 dignationis incursum, quatenus paccionatum preuilegium nostrum presens
 et omnia et singula in eo contenta firmiter teneant et obseruent tenere et obser
 uari faciant inconcussa et non contraueniant vel aliquem contrauenire per
 mitant aliqua ratione seu causa eis et eorum cuilibet ad cautelam facien
 di contrarium presencium serie abdicantes omni modam potestatem. In
 cuius rei testimonium hanc fieri et sigillo magestatis nostre in pendentibus ius
 simus communiri. Datis Barcinone Quinta decima die Ianuarij An
 no anatiuitate Domini millesimo quadringentesimo primo. Regniq.
 nostri Sexto matias vicecancellarius.

Signum

Martini dei gratia Regis Aragonum Valencie maiorica
 rum Sardinie et Corsice, Comesq. Barcinone Rossilionis
 et Ceritanie.

Testes sunt

Petrus Cardinalis Cathanie.

Iohannes Barcinone Eps.
 Berengarius de Crudilijs.

Elfo de Progida. et

Gilbertus de sintillis milites Camarlengi.

Sig.

Llibre de Consolat

Sig num Giullermi Ponci Secretarij serenissimi Domini Regis Aragonum supredicti. Qui mandato eiusdem hec scribi fecit & clausit cum raso in vj. linea cum. 3.

·P·

Ego Iacobus garcie Illustrissimi Domini Regis Aragonum scriptor autoritateq; ipsius notarius publicus per totam terram & dominationē eiusdem ac tenens claues sui archiu. Regi Barcinone vna cum venerabili Didaco Garcie cōnotto & patre meo infirmate et in solidū ipso absente vel legitime impedito ex commissione michi facta per Illustrissimam dominā Reginam locū tenentem generalem dicti Illustrissimi domini Regis Aragonum. Presens translatum a quodam Regestro serenissimi domini Martini bone memorie Regis Aragonū Graciarū intitulato in dicto Archiuo recondito sumpsi & cum eodem legaliter comprobavi. Et ut fides plenior impendatur. Hec mea manu scripsi in testimonium premissorum & meum hic assuetum apposui Signum.

Estampat en la molt insigne y leal Ciutat de

Barcelona, en casa Sebastia de Cormellas
al Call Any. 1592.

